

- ต้นฉบับ Es vergeht kein Tag, daß ich nicht eine Stunde da sitze. (Goethe, S.10)
- ประโยคที่ 1 มีคำปฏิเสธคือคำว่า kein ซึ่งมาจาก nicht ผสมกับ ein ซึ่งแปลว่า 'ไม่มี' ประโยคนี้เป็นมุขยประโยค
- ประโยคที่ 2 มีคำปฏิเสธคือคำว่า nicht ซึ่งแปลว่า 'ไม่' ประโยคนี้เป็นอนุประโยคขยายความมุขยประโยค
- ผู้วิจัยสามารถถ่ายทอดเป็นภาษาไทยได้สองกรณี ดังนี้
- กรณีที่ 1: 'ไม่มีแม้สักวันที่ข้ามิได้มานั่งที่นี้ราวหนึ่งชั่วโมง'
- กรณีที่ 2: 'ข้ามานั่งที่นี้ราวหนึ่งชั่วโมงทุกวัน'

หากพิจารณาตามความหมายอย่างผิวเผินและดูความเหมาะสมและความถูกต้องของภาษาไทยแล้ว ผู้วิจัยควรเลือกบทแปลกรณีที่ 2 แต่ทว่าเมื่ออ่านต้นฉบับอย่างละเอียด ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าผู้ประพันธ์ต้องการเน้นให้อ่านทราบว่ “ไม่มีแม้สักวัน” แฝงนัยที่ซ่อนไว้ว่า ผู้กระทำสิ่งนั้นให้ความสำคัญแก่สิ่งที่ตนกระทำและเป็นเรื่องที่ขาดไม่ได้ ส่วน “ทุกวัน” บอกความหมายธรรมดาและบอกความเคยชิน จำเ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเลือกบทแปลกรณีที่ 1 ถึงแม้จะมีคำปฏิเสธซ้อนปฏิเสธในบทแปลก็ตาม

### 3.2.6 การถ่ายทอดประโยคที่มีโครงสร้างไวยากรณ์ของสมัย

ดังที่ผู้วิจัยกล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่าตัวบทวรรณกรรมย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม บริบทของสถานการณ์และวัฒนธรรมของแต่ละสมัย การจะเข้าใจตัวบทและสามารถถ่ายทอดตัวบทต่างเวลาและต่างสถานที่ได้ถูกต้องจำเป็นต้องมีความรู้เสริมด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์คดี กรณีเดียวกัน ภาษาที่ผู้ประพันธ์ใช้รังสรรค์งานประพันธ์ย่อมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสมัยเช่นกัน ในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” ซึ่งเกอเธ่ประพันธ์ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ภาษาเยอรมันที่ใช้มีรูปแบบและโครงสร้างต่างไปจากภาษาเยอรมันในปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อผู้แปลพบเห็นโครงสร้างหรือคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคย ก็จำเป็นต้องสืบค้นในพจนานุกรม สารานุกรมหรือคู่มืออธิบายโครงสร้างประโยคในผลงานต่างๆ ผู้วิจัยได้ใช้คู่มือการอ่านนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” ของ Rothmann และข้อมูลอธิบายในส่วน Nachwort ของหนังสือ Romane und Novelle I เล่มที่ 6 ของ Hamburger Ausgabe( อ้างแล้ว) ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยถ่ายทอดโครงสร้างประโยคภาษาเยอรมันคริสต์ศตวรรษที่ 18 มาเป็นภาษาไทยได้ถูกต้องดังตัวอย่างต่อไปนี้

#### 1. การเรียงตำแหน่งของคำในประโยค

เกอเธ่จัดเรียงตำแหน่งของคำในประโยคใหม่โดยไม่สนใจกับโครงสร้างไวยากรณ์ ทั้งนี้เพราะเขาต้องการแสดงให้เห็นว่า เขาเป็นนักประพันธ์รุ่นใหม่คนหนึ่งของสมัย “พายุและแรงผลักดัน” (Sturm und Drang) ในช่วงที่เขาประพันธ์นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” ซึ่งนิยมใช้ภาษาแสดงอารมณ์และความรู้สึกในจิตใจ คนรุ่นหนุ่มสาวสมัยนั้นไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์และระเบียบ

ต่างๆของสังคม ภาษาที่ยึดติดกับกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดไม่ใช่ภาษาที่มาจากความรู้สึกและเป็นภาษาของคนยุคเก่า ด้วยเหตุนี้เราจะพบว่า วรรณกรรมที่แต่งขึ้นในช่วงเวลาของสมัยเพทนาการและสมัย “พายุและแรงผลักดัน” ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดดังกล่าว รวมทั้งนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” ด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ Das alles, Wilhelm, von ihr zu hören, mit der Stimme der wahrsten Teilnehmung- ich war zerstört. (Goethe ,S.70)

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างของประโยคในหน่วยความหมายที่ยกมาข้างบนเห็นได้ว่า มีส่วนที่ผิดจากไวยากรณ์โครงสร้างภาษาเยอรมันดังนี้

1. ในช่วงแรกซึ่งอยู่หน้าเครื่องหมายสัญญาประกาศ(-)การเรียงคำอยู่ในลักษณะเป็นท่อนๆ ไม่มีคำกริยา
2. ประโยคที่ตามหลังเครื่องหมายสัญญาประกาศไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เยอรมัน

ในฐานะของผู้แปล จำเป็นต้องค้นหาความหมายโดยรวมจากบริบทซึ่งอยู่ใกล้เคียง แล้วสร้างประโยคขึ้นมาใหม่ที่คาดว่า น่าจะเป็นประโยคที่ถูกต้องตามไวยากรณ์ดังนี้

Ich hatte alles gehört, was sie mir mit der Stimme der wahrsten Teilnehmung gesagt hat –und war dadurch zerstört.

ต่อจากนั้นจึงถอดความหมายออกมาจากประโยคที่สร้างขึ้นมาดังนี้

บทแปล วิลเฮล์ม! ข้าได้ยินทุกสิ่งจากปากนางที่กล่าวออกมาด้วยน้ำเสียงเห็นอกเห็นใจข้าอย่างแท้จริง ข้าถูกทำลาย

ดังนั้นขั้นตอนการแปลจึงเกิดขึ้นสองครั้ง ครั้งแรกถ่ายทอดจากภาษาเยอรมันที่เป็นวลีเป็นภาษาเยอรมันที่มีประโยคครบถ้วนตามหลักไวยากรณ์และครั้งที่สองถ่ายทอดจากประโยคเยอรมันที่ครบถ้วนสมบูรณ์มาเป็นภาษาไทยที่สละสลวย

อนึ่งถ้าแปลตามตัวอักษรของต้นฉบับจะเป็นหน่วยคำเรียงต่อกันดังนี้

“นั่นทุกอย่าง วิลเฮล์ม ได้ยินจากนาง ด้วยน้ำเสียงเห็นอกเห็นใจอย่างแท้จริง ข้าถูกทำลาย”

หากผู้วิจัยจะยึดโครงสร้างดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นความนิยมของสมัยในช่วงเวลาที่เกอเธ่ประพันธ์งาน ผู้อ่านชาวไทยคงไม่เข้าใจ แทนที่จะเห็นลีลาการแสดงออกทางภาษาของสมัย ผู้อ่านอาจคิดว่าเป็นการแปลภาษาไทยที่ไม่ถูกต้องกรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า การถ่ายทอดลักษณะพิเศษบางประการของภาษาต้นฉบับมิอาจทำได้อย่างสมบูรณ์ เพราะภาษาปลายทางมีข้อให้ทำเช่นนั้น

## 2 . การเรียงคำกริยาช่วยในประโยค

ในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” ผู้อ่านต้นฉบับภาษาเยอรมันสามารถเห็นอิทธิพลของบริบทของสมัยได้จากการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์ดังเช่นการเรียงคำกริยาช่วยในประโยค

จะมีลักษณะแตกต่างจากปัจจุบันทั้งที่บ่งกาลเดียวกันและมีความหมายเดียวกันดังเช่น

ต้นฉบับ Ich habe gestern nacht ausgestanden und heute früh eine Predigt über meinen Umgang mit Ihnen, und ich habe müssen zuhören Sie herabsetzen, erniedrigen, und konnte und durfte Sie nur

halb verteidigen . ( Goethe, S.70)

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

ตามหลักไวยากรณ์ของภาษาเยอรมัน เมื่อประโยคใดมีคำกริยาสองคำอยู่ด้วยกันและคำกริยาคำหนึ่งเป็นกริยาแท้ ส่วนอีกคำหนึ่งเป็นกริยาช่วยนั้น และผู้พูดต้องการแสดงว่าเหตุการณ์ผ่านมาแล้วในอดีต เช่น อยู่ในกาล Perfekt หรือ Plusquamperfekt คำกริยาทั้งสองต้องอยู่ในรูปของคำกริยาที่ยังไม่เปลี่ยนรูป (Infinitiv) และอยู่เรียงกันโดยมีคำกริยาช่วยอยู่ท้ายประโยคเช่น

Sie hat der Diskussion schweigend zuhören müssen.

เธอต้องนั่งฟังการอภิปรายอย่างเงียบๆ

เมื่อเปรียบเทียบประโยคตัวอย่างไวยากรณ์ที่ถูกต้องกับตัวอย่างจากต้นฉบับในนวนิยาย (ประโยคที่ขีดเส้นใต้) จะเห็นว่าเกอเธ่สลับตำแหน่งการเรียงคำกริยาแท้และคำกริยาช่วยเป็น Ich habe müssen zuhören. และเมื่อวิเคราะห์ประโยคนี้ต่อไป ก็พบว่า มีการเรียงคำกริยาคำอื่นต่อๆกันไปโดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของไวยากรณ์ ผู้อ่านชาวเยอรมันอาจเข้าใจความหมายได้โดยทันที แต่สำหรับผู้อ่านชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้แปลซึ่งต้องอ่านอย่างละเอียด จำต้องวิเคราะห์ความหมายก่อนว่า เกอเธ่ต้องการสื่อความจากประโยคที่ขีดเส้นใต้นี้อย่างไร ด้วยการแยกประโยคให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ก่อนดังนี้

ต้นฉบับ Und ich habe müssen zuhören Sie herabsetzen, erniedrigen.

วิธีแยกประโยคเพื่อหาความหมายสามารถแยกออกเป็นสามประโยคดังนี้

1. Und ich habe zuhören müssen.

และดิฉันต้องอดทนฟัง

2. wie Sie herabgesetzt wurden,

ว่าท่านถูกลดค่า

3. wie Sie erniedrigt wurden,

ว่าท่านถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรี

หลังจากผู้วิจัยวิเคราะห์และแยกประโยคเดิมออกจากกันเพื่อหาความหมายได้แล้ว จึงนำความหมายของทุกประโยคมารวมเข้ากับความหมายรวมในหน่วยความหมายข้างต้นที่ยกมาเป็นตัวอย่างและถ่ายทอดออกมาเป็นบทแปลต่อไปนี้

บทแปล เมื่อคืนนี้ดิฉันได้อดทนและวันนี้เช้าต้องทนฟังคำกล่าวตักเตือนที่มาคบบากับ

ท่าน ต้องฟังท่านถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรี โดยแก้ต่างให้ท่านได้เพียงกึ่งหนึ่งเท่านั้น

ผู้วิจัยได้รวมคำกริยาสองคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ “ลดค่า” และ “ดูหมิ่นศักดิ์ศรี” มารวมเป็นคำเดียวว่า “ถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรี” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเพียงพอแล้วที่จะให้ภาพว่า ตัวละครถูกกล่าวและถูกวิจารณ์อย่างไร

การที่ผู้ประพันธ์มีแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของความคิดและความรู้สึกและแสดงผ่านด้วยสื่อทางภาษานั้นเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งของการประพันธ์งาน แต่ทว่าอาจสร้างปัญหาให้แก่ผู้แปลงานได้ หากผู้แปลไม่ได้วิเคราะห์หรือเข้าใจแนวคิดของผู้ประพันธ์อย่างถ่องแท้ ส่วนปัญหาประการถัดไปก็คือผู้แปลมีอาจถ่ายทอดลีลาการใช้ภาษาที่เป็นอิสระจากกรอบไวยากรณ์ของภาษาต้นฉบับมาเป็นภาษาปลายทางได้ครบถ้วน สุนทรียรสส่วนนี้จึงขาดหายไปในการแปลงาน

### 3.3 การถ่ายทอดลีลาการเขียน : ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

เมื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับคำและประโยคต่างๆ ในตัวบทว่าผู้แต่งใช้โครงสร้างประโยคและเหตุใดจึงเลือกใช้คำดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่ผู้วิจัยปฏิบัติ นั่นคือ “การศึกษาลีลาการเขียน น้ำเสียง และบรรยากาศของเรื่อง รวมทั้งแง่มุมหรือนัยสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อให้เห็นด้วยวิธีการทางภาษา” ดังที่ เลฟวิได้กล่าวไว้ (ดูข้อ 1.2 และ 1.3 หน้า 22) เหตุที่ต้องศึกษาประเด็นดังกล่าวทั้งหมด เพื่อต้องการเข้าใจตัวบท และเมื่อเข้าใจตัวบทจึงจะถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทยได้อย่างชัดเจนและงดงามเทียบเคียงกับต้นฉบับ

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับสุณีย์ วงเวียนที่เขียนอธิบายเกี่ยวกับลีลาการเขียนไว้ดังนี้

“ลีลาการเขียนเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสามประการของตัวบทต้นฉบับที่ผู้แปลจะต้องถ่ายทอดออกมาสู่บทแปลอย่างซื่อสัตย์ เทียบตรง หรือใกล้เคียงที่สุดควบคู่ไปกับเนื้อหาสาระและผลทางปฏิบัติของวาทกรรมนั้น ลีลาการเขียน หมายถึง แนวทางหรือลักษณะของการใช้ภาษาอันเป็นที่ยึดเกาะของเนื้อหาสาระ ซึ่งเมื่อหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวแล้ว ก็จะได้เป็นใจความที่สื่อความหมายออกมาและส่งผลกระทบต่อผู้อ่าน”

(สุณีย์ วงเวียน, 2540:143)

ในหนังสือ “การศึกษาวรรณคดีศึกษาศาสตร์สมัยใหม่เบื้องต้น” (Einführung in die moderne Literaturwissenschaft) โยสท์ ชไนเดอร์ (Jost Schneider) ได้เสนอแนะวิธีวิเคราะห์ สไตล์หรือลีลาการเขียนของนักประพันธ์ตามประเด็นต่อไปนี้ (Schneider, 2000: 62-69)

- 1..ลีลาการพรรณนาเสียง (Lautstilistik) ซึ่งเป็นการใช้คำเลียนเสียงให้เทียบเคียงกับความหมายของคำ ที่พบเห็นบ่อยครั้งได้แก่ การวาดภาพเสียง (Klangmalerei) หรือในภาษารีกที่รู้จักคุ้นเคยกันว่า Onomatopöie ดังเช่นคำว่า quakquak (ควักควัก) เสียงร้องของเป็ด หรือ kukkuck (กุกกุก) เสียงร้องของนก เป็นต้น เราจะพบเห็นลีลาการพรรณนาเสียงในงานประพันธ์ที่ต้องการสร้างบรรยากาศพิเศษ หรือในงานประพันธ์ที่ไม่เน้นเนื้อหาหรือความหมายของแต่ละคำ ดังเช่น ในการเขียนกวีนิพนธ์รูปธรรม (Konkrete Poesie) เป็นต้น
2. ลีลาการเลือกสรรคำ (Wortstilistik) ในงานวรรณกรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับน้ำเสียงและบรรยากาศของเรื่อง บ่อยครั้งผู้ประพันธ์ใช้คำประเภทยาการ (Rare) คำศัพท์เฉพาะด้าน (Fachvokabular) ภาษาต่างประเทศ (Fremdwörter) สำนวนจากภาษาถิ่น (Dialekt) คำที่คิดขึ้นมาใหม่ (Neologismen) คำโบราณ (Archaismen) หรือคำเฉพาะของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม (Soziolekt) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เข้าใจความหมายและประเภทต่างๆ ของคำได้ จำเป็นต้องใช้สารานุกรมหรือพจนานุกรมเฉพาะด้านต่างๆ ประกอบการอ่านและการแปล
3. ลีลาการเขียนประโยค (Satzstilistik) ประโยคในงานวรรณกรรมส่วนใหญ่แตกต่างจากประโยคในตัวบทธรรมดา ตรงที่ว่าประโยคที่ใช้ในการประพันธ์มักมีความยาวกว่า ซับซ้อนกว่า และมีองค์ประกอบของประโยคต่างจากประโยคธรรมดา ดังเช่น การเขียนประโยคแบบ Chiasmus ซึ่งหมายถึงการนำประโยคหรือส่วนหนึ่งของประโยคที่มีความหมายตรงข้ามกันมาอยู่รวมกันดังเช่นประโยค Eng ist die Welt und das Gehirn ist weit ซึ่งแปลได้ว่า โลกแคบแต่สมองกว้าง หรือประโยคประเภท Ellipse ได้แก่การละทิ้งส่วนอื่นของประโยคที่ไม่สำคัญต่อความเข้าใจบริบท ดังเช่นมีคนพูดว่า “Zwei Pils” ซึ่งแปลว่า “ขอเบียร์พิลส์สองเหยือก” เป็นต้น
4. ลีลาการเขียนตัวบท (Textstilistik) ซึ่งสามารถแยกตามรูปแบบของการใช้ภาษาในสองลักษณะ ได้แก่ ภาษาเขียน และภาษาพูด ในงานประพันธ์ ลักษณะของภาษาพูด เช่น การใช้ประโยคสั้นๆ หรือประโยคที่มีเนื้อความไม่ครบถ้วน หรือแม้แต่การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อตัวบทและลีลาตลอดจนน้ำเสียงของตัวบท หากมีการพรรณนาหรือบรรยายที่ใช้ภาษาพูด น้ำเสียงและบรรยากาศของตัวบทจะมีลักษณะไม่เคร่งครัดหรือเป็นการเป็นงาน แต่ถ้าตัวบทมีการใช้คำศัพท์หายากหรือใช้ภาษาเขียนที่มีโครงสร้างประโยคซับซ้อน หรือพรรณนาความรู้สึกของตัวละครในทางรูปธรรม ตัวบทจะมีน้ำเสียงเคร่งครัด และยากสำหรับความเข้าใจ ด้วยเหตุนี้

ชไนเดอร์ จึงแบ่งประเภทของตัวบทออกเป็นสองประเภทได้แก่ตัวบทที่มีเงื่อนไขมาก (voraussetzungsreichere Texte) กับ ตัวบทที่มีเงื่อนไขน้อย (voraussetzungsärmere Texte) ประเภทหลังนี้ส่วนใหญ่เป็นตัวบทที่ใช้ภาษาง่ายๆ ในชีวิตประจำวัน หรือผู้เขียนพรรณนาความรู้สึกของตัวละครอย่างเรียบง่ายและไม่มีการแฝงนัยซับซ้อน ในการวิเคราะห์ลีลาการเขียนตัวบท สิ่งสำคัญต่อไปที่ควรนำมาพิจารณาได้แก่ โครงสร้างของตัวบท เช่น การแบ่งออกเป็นบท ฉาก หรือ วรรคตอน รวมทั้งความสั้นยาวของแต่ละบทหรือตอนด้วย เพราะโครงสร้างภายนอกของตัวบทส่วนใหญ่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับการบรรยายหรือเนื้อหาของตัวบทเช่นกัน

5. ลีลาการเขียนเฉพาะบุคคล (Individualstilistik) นักประพันธ์แต่ละคนย่อมมีลีลาการเขียนเฉพาะตน การวิเคราะห์ลีลาการเขียนจำเป็นต้องศึกษาผลงานต่างๆ ของนักประพันธ์ดังกล่าว โดยสังเกตจากลีลาการพรรณนาเสียง การใช้คำ การเขียนประโยคและตัวบท (ตามข้อ 1-4 ที่กล่าวมา) ดังเช่นริลเค ( Rilke ) นักประพันธ์ของเยอรมันสมัยเอ็กซ์เพรสชันนิสม์ มีลักษณะการเขียนประโยคที่มีสัมผัสคำและจังหวะ ในขณะที่ ไคลส์ท์ (Kleist) นักประพันธ์เยอรมันอีกคนหนึ่ง ชอบโครงสร้างประโยคที่ซับซ้อนเป็นต้น

6. ลีลาการเขียนของสมัย (Zeitstilistik) การวิเคราะห์งานประพันธ์ในระดับมหภาคเริ่มต้นที่บริบทของสมัยที่ผู้ประพันธ์มีชีวิตอยู่ หรือในช่วงสมัยที่ผู้ประพันธ์ประพันธ์งาน นอกจากลีลาการเขียนของสมัยที่มีอิทธิพลต่อการเขียนของนักประพันธ์แล้ว เนื้อหาที่นิยมของสมัยย่อมเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของงานประพันธ์เช่นเดียวกัน ดังเช่น ในช่วงเวลาที่เกอเธ่ประพันธ์นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” เป็นสมัย “พายุและแรงผลักดัน” (Sturm und Drang) ซึ่งนิยมการแสดงออกของความรู้สึกและอารมณ์ที่ออกมาจากใจโดยตรง ไม่ต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ของสังคม ดังนั้น ลีลาประโยคจึงเป็น ประโยคสั้นๆ ไม่เต็มเนื้อความ มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ จำนวนมากเป็นต้น

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ลีลาการเขียนของ ชไนเดอร์มาช่วยในการวิเคราะห์ลีลาการเขียนของเกอเธ่ในงานประพันธ์เรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” และพบว่า ลีลาการเขียนของเกอเธ่ในช่วงประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้ ได้รับอิทธิพลจากลีลาการเขียนของสมัย (Zeitstilistik) อันเป็นสมัย “พายุและแรงผลักดัน” ด้วยเหตุนี้ลีลาการเลือกสรรคำและการเขียนประโยคจึงอยู่ภายใต้อิทธิพลของสมัยดังกล่าว แต่ทว่า เกอเธ่เป็นนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ ลีลาการเขียนส่วนบุคคลย่อมเป็นตัวกำหนดวิธีการใช้คำและประโยคให้เหมาะสมกับบริบทของเนื้อเรื่องด้วย

ในนวนิยายเรื่องนี้เกอเธ่ได้รับยกย่องว่า ใช้ลีลาการเขียนที่เป็นธรรมชาติและมีวิวิพรรณนาความรู้สึกที่หลังไหลออกมาจากก้นบึ้งจิตใจของตัวละครได้ดีที่สุด เขาประณีตบรรจงในการเลือกสรรคำเพื่อแสดงอารมณ์และสภาวะจิตใจของตัวละครตามบริบทต่างๆ ไม่ว่าจะทุกข์หรือสุข ผู้อ่านจะได้รับน้ำเสียงและบรรยากาศตามไปด้วย ซึ่งสามารถแยกออกเป็นลีลาการเขียนต่างๆ

ดังนี้

1. ลีลาการเขียนพรรณนา
2. ลีลาการเขียนบทบรรยายหรือเล่าเหตุการณ์
3. ลีลาการเขียนบทสนทนา

อนึ่ง วิธีการถ่ายทอดลีลาการเขียนแนวต่างๆของเกอเธ่เป็นไทย ผู้วิจัยจะค้นหาเสียงและความหมายที่ซ่อนอยู่ในลีลานั้นๆ แล้วจึงถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทย โดยพยายามเลือกสรรคำและลีลาการเขียนในภาษาไทยที่เอื้อให้ทำเช่นนั้นได้ ผู้วิจัยไม่ได้ถ่ายทอดถ้อยคำและสำนวนลีลาแบบการถ่ายทอดภาษาเพราะจะมีได้ความหมายและอรรถรสใดๆทั้งสิ้น ปัญหาและการแก้ไข ปัญหาในการถ่ายทอดลีลาการเขียนต่างๆมีรายละเอียดดัง

### 3.3.1 การถ่ายทอดลีลาการเขียนบทพรรณนา

บทพรรณนาซึ่งแสดงอัจฉริยภาพของเกอเธ่ในการประพันธ์นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์” ได้แก่บทพรรณนาธรรมชาติอันละเอียดอ่อนงดงาม ผู้อ่านจะรู้สึกดื่มด่ำและมีอารมณ์คล้อยตามไปกับผู้ประพันธ์ เกอเธ่สามารถพรรณนาทิวทัศน์และสรรพสัตว์รวมทั้งบรรยากาศให้สอดคล้องกับความรู้สึกสุขหรือทุกข์ของตัวละคร ยามที่ตัวละครมีความสุข ภาพที่พรรณนาออกมานั้นสะท้อนให้เห็นธรรมชาติงดงามและเป็นมิตร ยามที่ตัวละครโศกเศร้า ธรรมชาติบริเวณเดียวกันกลับดูเว้งว่างและน่ากลัว ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดลีลาการเขียนบทพรรณนาของเกอเธ่ซึ่งมีหลายรูปแบบ ดังนี้

#### 3.3.1.1 การถ่ายทอดวิธีการเขียนร้อยแก้วที่มีลักษณะเป็น

กลอนเปล่า ( Freie Rhythmen)

กลอนเปล่าในภาษาเยอรมันเป็นบทกลอนที่ไม่เคร่งครัดเรื่องกฎเกณฑ์การใช้คำเสียงหนักและเสียงเบาในบทกลอน รวมทั้งการสัมผัสคำหรือสัมผัสสระ คล้ายพद्यโคลง กวีชาวเยอรมันคนสำคัญของคริสต์ศตวรรษที่18เป็นผู้นำมาใช้เป็นคนแรกโดยพัฒนามาจากกวีนิพนธ์ประเภท โอเด (Ode) ของเยอรมัน ลักษณะการเขียนกลอนเปล่านั้นนิยมใช้ในสมัย “พายุและแรงผลักดัน” (Papp, E., 1995:35) เกอเธ่ได้นำลีลาการเขียนแบบกลอนเปล่ามาใช้ในการประพันธ์ร้อยแก้ว ทำให้เวลาอ่านแล้วไพเราะราวกับกวีนิพนธ์ ดังเช่นตัวอย่างการพรรณนาธรรมชาติต่อไปนี้

ต้นฉบับ

Wenn das liebe Tal um mich dampft, und die hohe Sonne an der Oberfläche der undurchdringlichen Finternis meines Waldes ruht, und nur einzelne Strahlen sich in das innere Heiligtum stehlen, ich dann im hohen Grase am fallenden Bache liege, und näher an <sup>1</sup>der Erde tausend mannigfaltige Gräschen mir merkwurdig werden;... (Goethe ,S.9)

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข

จะเห็นได้ว่าในตัวอย่างที่ยกมานี้ เกอเธ่เลือกสรรคำสัมผัสเฉพาะพยางค์ต้นคำที่มีเสียงเดียวกันซึ่งอยู่ติดกันหรืออยู่ห่างกันเล็กน้อย ดังเช่นตัวอย่าง

- das...dampft,...die...,der...,der,... undurchdringlich
- Strahlen... , sich ....., stehen..
- Mannigfaltige...,mir merkwürdig werden

นอกจากนั้นเกอเธ่ยังเลือกใช้สัมผัสกลางคำและท้ายคำดังเช่น

hohe Sonne

และสัมผัสพยางค์กลางคำแรกกับพยางค์ต้นของคำถัดไปดังเช่น

am fallenden Bache liege

การถ่ายทอดสัมผัสคำทุกชนิดที่ปรากฏในตัวอย่างมีอาจถ่ายทอดเป็นภาษาไทยให้ตรงตามต้นฉบับได้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยมีอาจหาคำในภาษาไทยที่มีสัมผัสได้ทุกคำและให้ความหมายเดียวกันเช่นนั้นได้ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีแก้ไขดังนี้

1. พยายามจับความหมายและบรรยากาศของบริบทว่าผู้ประพันธ์ต้องการสื่อน้ำเสียงและบรรยากาศที่สดใส สวยงามของธรรมชาติ และอ่านต้นฉบับเสียงดังเพื่อฟังเสียงการสัมผัสของพยางค์หรือสระต่างๆ

2. ใช้สร้อยคำเพื่อให้เกิดสัมผัสในประโยค เมื่อเวลาอ่านจะได้รรถรสราวกับอ่านกวีนิพนธ์ตัวอย่างเช่น

Die hohe Sonne = แสงสุริยันอันสูงส่ง

ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “แสงสุริยัน” แทนคำว่า “ดวงอาทิตย์” เพราะมีสัมผัสพยางค์และระดับเสียงตลอดจนระดับคำไพเราะเหมือนดังที่ใช้ในกวีนิพนธ์

an der Oberfläche ruht = เคลื่อนคล้อยลอยต่ำ

ผู้วิจัยเพิ่มคำว่า เคลื่อนคล้อยลอยต่ำ เพราะมีสัมผัสที่ไพเราะ แทนที่จะแปลว่า “ลงมาสัมผัสพื้นผิว” ตามธรรมดา

sich stehlen = เล็ดลอด

ตามธรรมดาของคำศัพท์ “sich stehlen” แปลว่า แฝงกาย ซ่อนกาย แต่ในบริบทนี้ใช้กับแสงอาทิตย์ ผู้วิจัยจึงใช้ “เล็ดลอด” เพราะต้องสัมผัสพยางค์ และในขณะเดียวกันก็ให้ภาพว่ายังมีลำแสงดวงอาทิตย์เพียงน้อยนิดให้เห็น

3. ไม่แปลคำศัพท์บางคำที่อยู่ในต้นฉบับมาเป็นภาษาไทย เมื่อบริบทของประโยคใกล้เคียงชัดเจนแล้ว ดังเช่น

กรณีนี้ผู้ประพันธ์ต้องการจะใช้บุคคลาธิฐาน (Personifikation) กับคำว่า Tal ซึ่งแปลว่า “หุบเขา” ให้เห็นภาพว่าเป็น หุบเขาแสนสวย ผู้วิจัยเห็นว่าจากบริบทโดยรวมผู้อ่านสังเกตได้ว่า บรรยายภาพโดยรวมสดใสและสวยงามแล้วจึงไม่ใส่คำขยายว่า น่ารักหรือสวยงามอีก

Wenn das liebe Tal um mich dampft,...

เช่นเดียวกัน ที่บริบทของประโยคที่ผู้วิจัยแปลว่า “ยามเมื่อหุบเขารายล้อม...” ให้ความหมายโดยรวมแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องแปลคำว่า “um mich” ซึ่งแปลว่ารอบกายเข้า ลงมาในประโยคอีก เพราะจะทำให้ความหมายซ้ำซ้อน

บทแปล ยามเมื่อหุบเขารายล้อมส่งกลิ่นอายความชื้นและแสงสุริยันอันสูงส่งเคลื่อนคล้อยลอยต่ำลงสัมผัสความมืดมิดของแนวป่า มีเพียงแสงบางส่วนเท่านั้นที่เล็ดลอดเข้ามาภายในวิหารอันศักดิ์สิทธิ์ ยามนั้นข้าเอนกายลงนอนบนแนวหญ้าสูงใกล้ธารน้ำไหล พลงนิกจงนที่ได้เห็นกอหญ้าเล็กๆหลากหลายชนิดนับพันบนพื้นดิน

### 3.3.1.2 การถ่ายทอดวาทีศิลป์

1.การแปลอติพจน์ (Hyperbel) อติพจน์ได้แก่ การใช้คำศัพท์ที่มีความหมายมากหรือรุนแรงเกินความเป็นจริงเช่น

ต้นฉบับ Ich weiß weder daß Tag noch daß Nacht ist, und die ganze Welt verliert sich um mich her. (Goethe, S. 28)

บทแปล ข้าไม่รับรู้ทั้งสิ้น ทุกสิ่งรอบตัวข้ามลายหายสิ้น

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

หากผู้วิจัยแปลตามตัวอักษรคือถ่ายทอดความหมายของคำแต่ละคำในประโยคตัวอย่างต้นฉบับ จะเป็นดังนี้

ข้าไม่รู้ว่า เป็นกลางวันหรือกลางคืน โลกทั้งโลกรอบตัวข้ามลายหายสิ้น

แต่ทว่า เมื่ออ่านและฟังเสียงของประโยค จะรู้สึกเหมือนเป็นภาษาร้อยแก้ว

ธรรมดา ไม่เข้ากับระดับภาษาของนวนิยายโดยรวมซึ่งมีความไพเราะ ผู้วิจัยจึงเปลี่ยนมาเน้นความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อแทน และยังให้ภาพที่เกินความจริงอยู่ โดยเน้นคำว่า ทุกสิ่งมลายหายสิ้น เพื่อให้ตรงกับอติพจน์ดังกล่าว และผู้วิจัยไม่ใช้สำนวนภาษาไทยว่า “ไม่รู้เดือนรู้ตะวัน” สำหรับ “ Ich weiß weder daß Tag noch daß Nacht ist.” เพราะสำนวนภาษาไทยให้ความหมายของการพูดแบบติเตียนว่ากล่าว จึงไม่เข้ากับน้ำเสียงของบริบท

2. การแปลประโยคที่ผู้พูดหยุดแบบชะงักงัน (Aposiopèse) ในภาษากรีกคำว่า Aposiopèse แปลว่า การหยุดพูดแบบชะงักงัน การหยุดพูดแบบกระทันหัน เป็นวาทศิลป์

ประเภทหนึ่งที่มีโครงสร้างประโยคไม่สมบูรณ์ เกอเธ่ได้ใช้กลวิธีการเขียนประเภทนี้เพื่อแสดงให้เห็น  
ภาวะทางจิตใจของตัวละครที่กำลังมีความรู้สึกบางอย่างในใจอย่างท่วมท้น ดังตัวอย่าง

ต้นฉบับ Ich riß mich von ihr weg, und - Gott! Du siehst mein Elend, und wirst es  
enden(Goethe ,S.92)

บทแปล ข้าวิงหนีไปจากนาง - พระเป็นเจ้า พระองค์ทรงเห็นความทุกข์ของข้าและพระ  
องค์จะขจัดทุกข์ให้ข้า

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

ผู้วิจัยไม่แปลคำว่า und หน้าเครื่องหมายยัติภังค์ เพียงแต่ใส่เครื่องหมายยัติภังค์  
ไว้เพราะเวลาอ่านประโยคหน้าในฉบับแปลแล้วพบเครื่องหมายยัติภังค์ ผู้อ่านก็จะหยุดชั่วคราว  
หากใส่คำว่า “ และ – “ แล้วทั้งคั่งไว้ ผู้อ่านจะไม่เข้าใจความหมายของประโยคที่ละไว้

### 3. การแปลประโยคที่ละทิ้งข้อความบางส่วน (Ellipse)

วิธีการเขียนโดยตัดบางส่วนที่ไม่จำเป็นต่อความเข้าใจออกเป็นลีลาการเขียนที่  
นิยมใช้ในสมัย “พายุและแรงผลักดัน” เช่นกัน เพราะลีลาการเขียนเช่นนี้ดูคล้ายภาษาพูด ไม่จำ  
เป็นต้องมีโครงสร้างประโยคถูกต้องตามไวยากรณ์ ถ้อยคำที่เปล่งออกมาให้ความหมายชัดเจนและ  
สะท้อนความรู้สึกที่ออกมาจากใจของผู้พูดได้อย่างดี เกอเธ่ได้นำลีลาการเขียนเช่นนี้มาใช้ใน  
นวนิยาย “แวร์เธอร์ระทม” เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ Sie liegen! O, wenn ich Fürst wäre! Ich wollte die Pfarrerin, den Schulzen  
und die Kammer- Fürst!- Ja wenn ich Fürst wäre, was kümmern mich  
die Bäume in meinem Lande! (Goethe ,S. 81)

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

1. ในต้นฉบับตัวอย่างที่ยกมานั้น ประโยคภาษาเยอรมันประโยคแรกมีเพียงคำสองคำ ได้แก่  
ประธานซึ่งอยู่ในรูปบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม ได้แก่ sie และคำกริยา “liegen” ซึ่งแปลว่า “นอน  
อยู่, วางอยู่” กรณีเช่นนี้ ผู้อ่านต้นฉบับภาษาเยอรมันเข้าใจทันทีว่า “sie” นี้ หมายถึงต้นไม้ โดยไม่  
ต้องเอ่ยคำว่า “ต้นไม้” แต่หากถ่ายทอดตามตัวอักษรโดยตรงคงแปลว่า “พวกมันวางอยู่” ซึ่งผู้อ่าน  
ชาวไทยอ่านแล้วไม่สื่อความ

ข้อเสนอ ผู้วิจัยเติมประโยคดังกล่าวให้เต็มข้อความ รวมทั้งคำกริยานุเคราะห์บอกกาลปัจจุบัน  
ด้วย ประโยคภาษาเยอรมันซึ่งมีเพียงคำสองคำ จะถอดความโดยเพิ่มเติมคำที่สำคัญต่อความเข้าใจ  
ลงไป โดยไม่ทำให้ลีลาการพรรณนาของผู้ประพันธ์เสียไป ดังนี้

- เติมคำว่า “ดูสิ” เพื่อลดน้ำหนักเสียงที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อผ่านเครื่องหมายอัศเจรีย์  
ท้ายคำว่า “Sie liegen!” โดยไม่ใส่เครื่องหมายอัศเจรีย์ในภาษาไทย เนื่องจาก  
ภาษาไทยไม่นิยมใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ

- เติมคำกริยานุเคราะห์บอกกาลปัจจุบันว่า “ขณะนี้” เพื่อเพิ่มความเข้าใจของผู้อ่านชาวไทย แต่ไม่ได้ทำให้ความหมายและสุนทรียะของงานเสียไป
- ขยายความบุรุษสรรพนาม “sie” ว่า “ต้นไม้” เพื่อเพิ่มความเข้าใจแต่ไม่ได้ชี้นำผู้อ่านและยังคงรักษาน้ำเสียงไว้เช่นเดิม

2. ประโยคในต้นฉบับภาษาเยอรมันที่ละทิ้งข้อความบางส่วนได้แก่ประโยค “Ich wollte die Pfarrerin, den Schulzen und die Kammer..” จะเห็นได้ว่า ในประโยคนี้มีเพียงประธาน ich = ข้า และคำกริยาช่วยในรูปอดีตกาล wollte ซึ่งแปลว่า “ต้องการ” หรือ “อยากทำอะไรบางสิ่ง” ส่วนคำที่ต่อท้ายมาล้วนเป็นคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยค สิ่งสำคัญที่บอกความหมายของประโยคคือคำกริยาเท่านั้นขาดหายไป กรณีเช่นนี้ ผู้อ่านภาษาต้นฉบับต้องตีความจากบริบทและสามารถเข้าใจได้โดยไม่ต้องมีคำกริยาแท้ดังกล่าว ปัญหาสำหรับผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้แปลอยู่ที่ต้องตัดสินใจระหว่างทางเลือกสองประการ ได้แก่

วิธีที่ 1. ถ่ายทอดประโยคเป็นภาษาไทยโดยละทิ้งคำกริยาแท้เหมือนในประโยคต้นฉบับ เพื่อคงสุนทรียะการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ ที่ต้องการให้ผู้อ่านตีความและเข้าใจจากบริบทโดยไม่ต้องให้ตัวละครเปล่งคำออกมาอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อสื่อให้เห็นว่าผู้พูดมีความคับแค้นใจแต่ไม่สามารถเปล่งออกมาได้

วิธีที่ 2. เติมประโยคที่ละไว้ให้สมบูรณ์ในภาษาไทย โดยไม่ต้องการให้ผู้อ่านฉบับแปลตีความเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่ผู้อ่านอ่านแล้วไม่เข้าใจ

ผู้วิจัยตัดสินใจเลือกวิธีที่ 1 คือแปลตามต้นฉบับ เพื่อรักษารสและน้ำเสียงของบทประพันธ์

ในการแปลให้ตรงตามต้นฉบับมิได้หมายความว่า เป็นการถ่ายภาษามาแต่ละคำ เพราะการทำเช่นนั้นมิใช่เป็นการแปลที่ถูกต้องในแง่ของการถ่ายทอดความคิดและความหมาย ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงไม่ถ่ายทอดประโยคตัวอย่างว่า “Ich wollte...” เป็น “ข้าต้องการ...” หรือ “ข้าอยากจะ...” เพราะผู้อ่านฉบับแปลจะไม่เข้าใจและอาจมีความหมายกำกวม หากประโยคที่แปลจะออกมาเป็นดังนี้

“ข้าต้องการภรรยาบาทหลวง นายกเทศมนตรีและกรมคลัง...” หรือ

“ข้าอยากจะ...ภรรยาบาทหลวง นายกเทศมนตรีและกรมคลัง...”

ผู้วิจัยถ่ายทอดโครงสร้างประโยคต้นฉบับมาเป็นภาษาไทย โดยรักษารูปแบบและน้ำเสียงเดิม เพียงแต่ถ่ายทอดความคิดของตัวละครผ่านคำกริยานุเคราะห์ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความหมายกำกวมว่า “ข้าคงจะทำให้...” แทน ซึ่งผู้อ่านต้องตีความและเข้าใจได้ด้วยตนเอง

3. กรณีของประโยคที่ 3 ในตัวอย่างต้นฉบับ ตัวละครกล่าวคำนามได้แก่คำว่า Fürst! และมีเครื่องหมายอัศเจรีย์ตามมา เสมือนหนึ่งนึกขึ้นมาได้ว่าสิ่งที่ตนเองพูดไปแล้วหมายถึงอะไร เมื่อมาถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยยึดหลักของ เลฟวิ ที่กล่าวไว้ว่า

“ผู้แปลควรถ่ายทอดต้นฉบับที่ถูกต้องอย่างมีศิลปะ ซึ่งจะเห็นได้จากการแสดงออกของภาษา ผู้แปลจึงจำเป็นต้องมีศิลปะในการใช้ภาษาและความรู้สึกไวเกี่ยวกับการใช้ภาษา...เนื่องจากภาษาต้นฉบับและภาษาที่ใช้แปลงานมักมีโครงสร้างและรูปแบบภาษาที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ การแปลคำต่อคำ จึงเป็นไปได้ยาก ความหมายและคุณค่าทางสุนทรียะของคำประพันธ์มีบทบาทสำคัญในงานวรรณศิลป์ ทั้งสองสิ่งนี้ยากที่จะถ่ายทอดออกมาในภาษาอื่นได้ครบถ้วน(Levy, 1969: 52)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตัดสินใจไม่แปลคำนี้อีกครั้ง ทั้งนี้เพราะเห็นว่า การซ้ำคำเดิมหลายครั้งในภาษาไทย จะทำให้วรรณกรรมเปลี่ยนไป ผู้อ่านอาจไม่เห็นอรรถาธิบายของผู้ประพันธ์ ว่าทำไมต้องกล่าวซ้ำไปมา ทั้งนี้เพราะประโยคที่อยู่ตามมาได้แก่ “Ja wenn ich Fürst wäre,” ได้บอกความหมายว่า ตัวละครผู้พูดนั้นหยุดชะงักและนึกถึงสิ่งที่ตนพูดว่ามีความหมายเช่นใดแล้ว ผู้วิจัยเพียงใช้คำว่า “เอ!” เพื่อเน้นสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการและแปลประโยคที่อยู่ถัดไปตามมา ก็ได้ใจความและสื่อความหมายของผู้พูดได้ชัดเจน ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการแปลคำต่อคำตามต้นฉบับเดิมเพื่อเปรียบเทียบกับแบบถ่ายทอดความหมายที่มีวรรณกรรมดังนี้

#### แปลคำต่อคำ

พวกมันวางอยู่ โอ หากข้าเป็นเจ้าผู้ครองเมือง ข้าต้องการภรรยาบาทหลวง นายกเทศมนตรีและกรมคลัง...เจ้าผู้ครองเมือง! ไช หากข้าเป็นเจ้าผู้ครองเมือง

#### บทแปลของผู้วิจัย

ดูสิ ขณะนี้ฉันไม่วางเรียงรายกันอยู่ นี่หากข้าเป็นเจ้าผู้ครองเมือง ข้าคงจะทำให้ภรรยาบาทหลวง นายกเทศมนตรีและกรมคลัง...เอ! หากข้าเป็นเจ้าผู้ครองเมือง – ข้าจะใส่ใจฉันไม่ในแผ่นดินของข้าไปทำไมกัน

#### **4.การแปลการซ้ำประโยค (Wiederholung)**

การเขียนซ้ำประโยคเดิมแต่ทว่ามีความซับซ้อนห่างจากกันเพียงเล็กน้อยเป็นลีลาการเขียนเพื่อเน้นความรู้สึกของผู้พูดที่กำลังเพิ่มความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ การพูดซ้ำประโยคแสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีอาการควบคุมอารมณ์ได้ เกอเธ่ใช้เทคนิคการเขียนเช่นนี้ในจดหมายของแวร์เธอร์ที่เขียนถึงวิลเฮล์มเพื่อพรรณนาความรู้สึกของตนที่มีต่อลีโอทเททำให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพจิตใจของตัวละครเอกได้อย่างดีดังตัวอย่าง

#### ต้นฉบับ

Was man ein Kind ist! Was man nach so einem Blicke gereizt! Was man ein Kind ist!... (Goethe ,S.36)

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ตั้งใจใช้ประโยคเดิมซ้ำอีกครั้งเพื่อตั้งใจบอกผู้อ่านว่า ขณะนี้ตัวละครกำลังพูดและวิจารณ์ตนเอง ปัญหาในการถ่ายทอดอยู่ที่ว่า ผู้วิจัยต้องซ้ำประโยคอย่างไรเพื่อให้ได้อรรถรสและน้ำเสียงของบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยตัดสินใจเก็บการซ้ำประโยคไว้คงเดิม แต่ได้เปลี่ยนแปลงและเติมคำบางคำเพื่อให้ความหมายชัดเจน ได้แก่ เปลี่ยนแปลงคำบุรุษสรรพนามไม่ชี้เฉพาะ ได้แก่ คำว่า “man” เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง “ตัวข้า” และเติมคำอุทานว่า “พิโอ” เพื่อเสริมน้ำเสียงวิจารณ์ตนเองของผู้พูดลงไป ผู้วิจัยใคร่ขอเปรียบเทียบการแปลที่แปลคำต่อคำหรือการถ่ายทอดภาษา กับการถ่ายทอดโดยสื่อความหมายของผู้วิจัยดังนี้

#### แปลคำต่อคำ

คนเราช่างเป็นเด็กเสียนี่กระไร คนเราเฝ้าโหยหาการหันมามองยิ่งนัก คนเราช่างเป็นเด็กเสียนี่กระไร

การแปลคำต่อคำเช่นนี้ถึงแม้ไม่ผิดไวยากรณ์และโครงสร้างภาษาไทย แต่ทว่าเมื่อผู้อ่านฉบับแปลเห็นประโยคเรียงกันเช่นนี้ อาจจะนึกว่าพิมพ์ซ้ำ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องถ่ายทอดให้ชัดเจนว่า ถึงแรวเธอร์ใช้คำว่า “man” ประโยค แต่แท้จริงแล้วหมายถึงตัวเอง ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดเป็นดังนี้

บทแปล ตัวข้านี้ช่างเป็นเด็กเสียนี่กระไร ข้าเฝ้าโหยหาการหันมามองยิ่งนัก พิโอ! ตัวข้านี้ช่างเป็นเด็กเสียจริง

#### 3.3.1.3 การถ่ายทอดกลวิธีการใช้ภาพเปรียบเทียบ

ในงานวรรณคดี นักประพันธ์ส่วนใหญ่แสดงอัจฉริยภาพทางภาษาเพื่อสะท้อนความคิดและอารมณ์ที่ซับซ้อน การแสดงออกบางครั้งเป็นนามธรรม จึงจำเป็นต้องใช้ภาพเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกซาบซึ้งจับใจ ภาพเปรียบเทียบหรือที่ ดวงมน จิตรจำนงค์ เรียกว่า ความเปรียบ (imagery หรือ figures of speech) ได้แก่

“ลักษณะต่างๆที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจสร้างขึ้นให้ผิดแผกจากโครงสร้าง ความหมาย หรือการเรียงลำดับของภาษาโดยปกติ จุดประสงค์ของการใช้ความเปรียบคือการให้พลังและความสดใสใหม่แก่การแสดงออก และเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการสร้างจินตนาการ (image)” (ดวงมน จิตรจำนงค์ , 2541:118)

และเนื่องด้วย

“จินตนาการเป็นปฏิกิริยาขั้นหนึ่งของผู้อ่าน ซึ่งจะนำไปสู่ปฏิกิริยาขั้นต่อไปคือ ความคิดอารมณ์สะท้อนใจและทัศนคติ จินตนาการเป็นสื่อชักนำความคิดและเร้าอารมณ์สะท้อนใจ กล่าวได้ว่า จินตนาการอาจปรากฏได้หลายรูปและแม้มีรูป

ต่างกัน ก็อาจก่อให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจอย่างเดียวกันได้ ลักษณะของจินตนาการก็คือพลังที่จะก่ออารมณ์สะท้อนใจ” (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2541:118-119)

เกอเธ่มีกลวิธีการใช้ภาพเปรียบเทียบต่างๆ ในนวนิยาย “แวร์เธอร์ธัม” หน้าที่ของผู้วิจัยในขั้นแรกคือต้องเข้าใจลักษณะของภาพเปรียบเทียบและความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อ ก่อน ต่อจากนั้นจึงถ่ายทอดเป็นภาษาไทย การถ่ายทอดการใช้ภาพเปรียบเทียบจากภาษาหนึ่งมาสู่อีกภาษาหนึ่งซึ่งมีโครงสร้างทางภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างกัน มิใช่เรื่องง่าย ผู้วิจัยใคร่ขอยกตัวอย่างการถ่ายทอดการใช้ภาพเปรียบเทียบของเกอเธ่ตามที่ปรากฏในนวนิยายดังนี้

### 1 การถ่ายทอดความเปรียบอิงแนวเทียบ (Metaphor)

ความเปรียบอิงแนวเทียบหรือบางแห่งเรียกว่า อุปลักษณ์ คือ “ความเปรียบแสดงลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งแทน เพื่ออิงความหมายจากสิ่งนั้นให้โยงไปยังสิ่งที่ประสงค์จะอธิบาย” (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2541:125) แฟน เดน เบร็อค (R.van den Broeck) ได้จำแนกประเภทและวิธีการแปลความเปรียบอิงแนวเทียบไว้ดังนี้

1. ความเปรียบอิงแนวเทียบใช้คำศัพท์ (Lexikalisierte Metaphern) ส่วนใหญ่เป็นการใช้คำศัพท์ของแต่ละสมัยเพื่อให้เห็นภาพพจน์ ดังเช่นคำว่า anhand ซึ่งหมายความว่า “ด้วยความช่วยเหลือของ...” หรือ ungeschoren davonkommen “รอดมาได้โดยไม่บุบสลาย” เป็นต้น ความเปรียบอิงแนวเทียบประเภทนี้ บางครั้งจัดได้ว่าเป็นความเปรียบอิงแนวเทียบที่ตายแล้ว (tote Metaphern)

2. ความเปรียบอิงแนวเทียบตามขนบของวรรณศิลป์ (Konventionalisierte Metaphern) ดังเช่น kämpfen wie ein Löwe ซึ่งให้ความหมายว่า “สู้อย่างกล้าหาญ” หากแปลตรงตามคำได้แก่ “ต่อสู้เหมือนสิงโต”

3. ความเปรียบอิงแนวเทียบส่วนบุคคล (Private หรือ Kühne Metaphern) ได้แก่ความเปรียบอิงแนวเทียบที่นักประพันธ์แต่ละคนแต่งขึ้น

แฟน เดน เบร็อค กล่าวว่า บางครั้งเป็นเรื่องยากที่จะกล่าวว่า ความเปรียบอิงแนวเทียบชนิดใดเป็นตามขนบวรรณศิลป์ หรือเป็นของนักประพันธ์คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ (Koller, W. 1997: 254)

แต่สิ่งที่ผู้วิจัยสนใจได้แก่ข้อเสนอแนะวิธีการในการแปลหรือถ่ายทอดความหมายของความเปรียบอิงแนวเทียบต่างๆ ของ แฟน เดน เบร็อค ซึ่งได้เสนอวิธีไว้ 3 วิธีดังนี้

---

ผู้วิจัย กำหนดศัพท์ “ความเปรียบอิงแนวเทียบ” สำหรับ metaphor และ “ความเปรียบประจักษ์” สำหรับ irony ตามคำนิยามของ ดวงมน จิตรจำนงค์ ในหนังสือสุนทรียภาพในภาษาไทย (2541, 121-126)

1. การแปลแบบ *sensu stricto* ได้แก่การถ่ายทอดภาพของความเปรียบอิงแนวเทียบในภาษาต้นทางมาสู่ความเปรียบอิงแนวเทียบในภาษาปลายทาง
2. การแปลแบบหาคำอื่นมาทดแทน (Substitution) ได้แก่การถ่ายทอดด้วยวิธีนำภาพขึ้นในภาษาปลายทางมาแทนภาพเปรียบในภาษาต้นทาง
3. การแปลแบบขยายความ (Paraphrase) ได้แก่การนำภาพเปรียบของภาษาต้นทางมาขยายความโดยไม่ใช้ความเปรียบอิงแนวเทียบในภาษาปลายทาง

นอกจากนั้น เบร็อคยังได้กล่าวถึงความยากง่ายของการแปลความเปรียบอิงแนวเทียบทั้งสามประเภทว่า การแปลความเปรียบอิงแนวเทียบที่นักประพันธ์แต่งขึ้นง่ายกว่าการเปรียบอิงแนวเทียบตามขนบทางวรรณศิลป์ ทั้งนี้เพราะความเปรียบอิงแนวเทียบที่นักประพันธ์แต่งขึ้นไม่มีข้อมูลที่ผูกพันกับบริบททางวัฒนธรรม แต่ความเปรียบอิงแนวเทียบตามขนบวรรณศิลป์ถึงแม้จะแปลยากกว่า ทว่ายังแปลได้ง่ายกว่า ความเปรียบอิงแนวเทียบที่ใช้คำศัพท์ ด้วยเหตุที่ความเปรียบประเภทหลังนี้ขึ้นอยู่กับริบททางวัฒนธรรมและมีลักษณะเฉพาะของภาษาแต่ละชาติด้วย (Koller, W.1997:254)

ส่วนวัลยา วิวัฒน์ศร ได้ให้ข้อคิดจากประสบการณ์การแปลวรรณกรรมในการแปลคำอุปลักษณ์ไว้ดังนี้

“หากผู้ประพันธ์ใช้อุปลักษณ์ เช่นให้ตัวละครพูดว่า “คุณกำลังเข้าชนรั้งต่ออยู่นะ” ผู้แปลก็ต้องแปลโดยเก็บอุปลักษณ์นั้นไว้ หากผู้แปลแปลความหมายของอุปลักษณ์ว่า “คุณกำลังหาเรื่องยุ่งยากใส่ตัวอยู่นะ” ผู้อ่านก็จะเข้าใจผิดไปว่านักประพันธ์ใช้ภาษาที่อู้อ้อธรรมดา และคงจะงงหากไปอ่านบทวิจารณ์ที่พูดถึงการใช้อุปลักษณ์ของนักประพันธ์ผู้นั้น” (วัลยา วิวัฒน์ศร, 2544:11)

เกอเธ่นิยมใช้ความเปรียบอิงแนวเทียบในการพรรณนาความรู้สึกรักของแวร์เธอร์เป็นความเปรียบอิงแนวเทียบประเภทใช้คำศัพท์ที่ขึ้นอยู่กับริบทของสมัย ซึ่งผู้อ่านในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ชื่นชอบและรู้สึกกินใจ หากแต่อาจดูแปลกและค่อนข้างแสดงอารมณ์ฟุ้งเฟ้อสำหรับผู้อ่านในคริสต์ศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม บทบาทและหน้าที่ของผู้วิจัย จำเป็นต้องถ่ายทอดน้ำเสียงและอารมณ์ของความเปรียบอิงแนวเทียบดังกล่าวให้ตรงตามต้นฉบับ ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

#### ต้นฉบับ

Manchmal ergreift mich's; es ist nicht Angst, nicht Begier- es ist ein inneres, unbekanntes Toben, das meine Brust zu zerreißen drohte, das mir die Gurgel zupreßt. (Goethe, S.99)

บทแปล บางเวลา ข้ารู้สึกเหมือนบางอย่างมารุ่มเร้า มันไม่ใช่ความกลัวและไม่ใช่ความ ต้องการใดๆ มันคือพายุโหมภายในอันรุนแรงและไม่คั่นเคย ซึ่งหมายจะฉีกอก และปิดคอกหอยของข้า

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ในภาษาเยอรมัน คำกริยา “toben” แปลว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงหรือว่ามีเสียงดังมาก เกอเธ่สร้างคำกริยามาเป็นคำนาม “Toben” ซึ่งให้ภาพของสิ่งบางสิ่งซึ่งผลักดันหรือเคลื่อนไหวรุนแรง ปัญหาที่ผู้วิจัยประสบคือ หากแปลตามความหมายตรงตัว อาจต้องแปลว่า “การกระแทกภายในอันรุนแรงและไม่คั่นเคย” ซึ่งไม่ให้ภาพของความเปรียบอิงแนวเทียบ ผู้อ่านฉบับแปลจะไม่ได้รู้สึกและอรรถรสตามต้นฉบับ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงนำแนวทางการแปลแบบหาคำอื่นมาทดแทน (Substitution) ตามวิธีของ แพน เดน เบร็อคโดยใช้ภาพเปรียบของ “Toben” เป็น “พายุโหม” อันให้ภาพความรุนแรงของการเคลื่อนไหวของพายุ ซึ่งน่ากลัวและน่าหวาดหวั่น และเมื่อเป็นพายุโหมในจิตใจ ก็สามารถฉีกอกและปิดคอกหอยของมนุษย์ได้

ต้นฉบับ Und der Vergangenheit Sonnenstrahl blickte herein, wie einem Gefangenen ein Traum von Herden, Wiesen und Ehrenämtern. (Goethe ,S.99)

บทแปล และแล้วแสงแห่งความสุขในอดีตได้ฉายมาอีกครั้ง ประดุจดังคนจำขังฝันถึงฝูงสัตว์ ทุ่งนาและ ยศฐานบรรดาศักดิ์

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ในประโยคต้นฉบับที่ยกมาข้างบนมีความเปรียบสองประเภท ได้แก่ ความเปรียบอิงแนวเทียบ (Metaphern) ซึ่งได้แก่ “der Vergangenheit Sonnenstrahl” และ ความเปรียบแสดงแนวเทียบ (Vergleich) ซึ่งได้แก่วลีที่มีคำขึ้นต้นว่า “wie” อันมีความหมายว่า “ราวกับ ประดุจดัง” ผู้วิจัยเห็นว่าความเปรียบแสดงแนวเทียบ (Vergleich) ไม่มีปัญหาสำหรับการถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทยมากนัก เพราะสามารถแปลตามความหมายของคำและให้ภาพเปรียบตามภาษาต้นทางได้เป็นอย่างดี สิ่งที่เป็นปัญหาในการถ่ายทอดได้แก่ ความเปรียบอิงแนวเทียบ (Metapher) ดังนั้นในขั้นแรก ผู้วิจัยต้องตีความจากบริบทเพื่อดูว่าเสียงจากนั้นจึงมาคิดหาคำในภาษาไทยที่มีน้ำเสียงใกล้เคียงกัน การแปลแบบความหมายตรงตัวจะไม่ให้ความหมายและอรรถรสตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการ ดังเช่น die Vergangenheit แปลว่าอดีตกาล และ Sonnenstrahl แปลว่า แสงอาทิตย์ หากผู้วิจัยถ่ายทอดภาพเปรียบเทียบแบบตรงตัวว่า “แสงอาทิตย์ในอดีต” ผู้อ่านฉบับแปลคงไม่เข้าใจว่าผู้ประพันธ์ต้องการสื่อภาพอะไร ในกรณีนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีแปลแบบขยายความ (Paraphrase) โดยขยายความด้วยการตีความ “แสงอาทิตย์” เป็น “แสงแห่งความสุข” เนื่องจากชาวเยอรมันมองดวงอาทิตย์ว่าเป็นตัวแทนของความสดใสและสดชื่น วันใดดวงอาทิตย์ส่องแสง วันนั้นเป็นวันที่อากาศ

ดี และทำให้คนมีจิตใจแจ่มใส ส่วนคำอื่นในบริบทใกล้เคียงได้แก่คำกริยาว่า *hereinblicken* เป็นคำกริยาที่ใช้กับมนุษย์ มีความหมายว่า “มองมา” ทำให้ความเปรียบอิงแนวเทียบ “แสงแห่งความสุขในอดีต” เป็นบุคลาธิษฐาน (Personifikation) โดยทำการ “มองมา” เช่นเดียวกับมนุษย์ ปัญหาที่ผู้วิจัยประสบตามมาได้แก่ การถ่ายทอดความเปรียบทั้งสองประเภทที่อยู่ติดกันเป็นภาษาไทยให้ได้ธรรมชาติและเป็นที่น่าสนใจได้ หากผู้วิจัยแปลว่า “แสงแห่งความสุขในอดีตได้มองมา” ผู้อ่านฉบับแปลอาจเห็นว่า ผู้ประพันธ์ใช้วิธีการเขียนแบบบุคลาธิษฐาน แต่ทว่า ในความเห็นของผู้วิจัย ข้อความดังกล่าว ไม่ได้สื่อความหมายและน้ำเสียงที่ไพเราะตรงกับต้นฉบับ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเลือกใช้คำว่า “ฉาย” แทนคำกริยา “มองมา” ถึงแม้จะลดความเป็นบุคลาธิษฐานลง แต่สื่อความหมายตามโครงสร้างภาษาไทยได้ครบถ้วน

ต้นฉบับ Ein Strom von Tränen, der aus Lottens Augen brach und ihrem gepreßten Herzen Luft machte... (Goethe, S.114)

บทแปล ธารน้ำตาจากดวงเนตรของล๊อตเทไหลพรั่งพรูเพื่อผ่อนคลายจิตใจซึ่งถูกบีบคั้น

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

เนื่องจากในกรณีนี้ภาพเปรียบในภาษาต้นทางและภาษาปลายทางสื่อความหมายและให้ภาพเปรียบเทียบที่เหมือนกัน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีแปลแบบ *sensu stricto* ได้โดยง่าย เพราะทั้งในภาษาเยอรมันคำว่า “Strom” แปลว่า “ลำธาร สายธาร กระแสธาร” ในการถ่ายทอด ผู้วิจัยตัดคำให้สั้นลงเป็น “ธาร” คำว่า “ธารน้ำตา” สามารถให้ภาพเปรียบเทียบได้เช่นเดียวกับ “Ein Strom von Tränen” ในภาษาต้นฉบับ

## 2. การถ่ายทอดความเปรียบประชด (Ironie)

ดวงมน จิตรจำนงอธิบายความเปรียบประชดไว้ดังต่อไปนี้

“ความเปรียบประชดคือ ความเปรียบที่มุ่งเน้นจะสื่อความหมายที่ตรงกันข้ามกับความหมายของคำที่ใช้ เช่น ใช้คำที่มีความหมายโดยปกติในทางที่ขึ้นขมขยออกมาแสดงการติเตียน เหยียดหยามหรือในทางกลับกัน อาจใช้คำที่ปกติเป็นคำตำหนิมาแสดงการชมเชยก็ได้...

ความสามารถที่จะเข้าถึงความเปรียบชนิดนี้ อาจต้องพึ่งพาการพิจารณาด้วยปัญญาและความรู้เห็นมาก เป็นความเปรียบที่แฝงอารมณ์ขันอย่างเฉยชาเชือดเฉือนด้วยการแสดงออกที่เยือกเย็น ในขณะที่ความรู้สึกที่แท้จริงในขณะนั้นของผู้พูดผู้รุ่มร้อน ลักษณะการแสดงออกดังกล่าวคือการวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่ถูกกล่าวถึงหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึงอยู่มาก จึงทำให้ความเปรียบประชดในลักษณะตำหนิเป็นที่คุ้นเคยมากกว่าลักษณะชื่นชม...” (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2541:121)

ในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” เกอเธ่นิยามใช้ความเปรียบประดิดในการพรรณนาความรู้สึกของตัวละครเอกที่มีต่อชะตากรรมของมนุษย์ น้ำเสียงและสำเนียงเต็มไปด้วยการประดิดประชัน ซึ่งบ่งให้เห็นความมือหังการของผู้พูด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ      Wenn du fragst, wie die Leute hier sind, muß ich dir sagen: wie überall!  
Es ist ein einförmiges Ding um das Menschengeschlecht. Die meisten verarbeiten den größten Teil der Zeit, um zu leben, und das bißchen, das ihnen von Freiheit übrig bleibt, ängstigt sie so, daß sie alle Mittel aufsuchen, um es los zu werden. O Bestimmung des Menschen!  
(Goethe ,S.11)

บทแปล      ถ้าท่านถามข้าว่า ผู้คนที่นี้เป็นอย่างไร ข้าก็ต้องตอบว่า ก็เหมือนกับที่อื่นทุกแห่งนั่นแหละ! เผ่าพันธุ์มนุษย์มีรูปแบบเดียว มนุษย์ส่วนใหญ่ใช้เวลาเกือบทั้งหมดทำมาหากิน ครั้นเมื่อมีเวลาว่างเหลือน้อยนิด พวกเขาก็วิตกกังวลจนต้องคิดหาหนทางขจัดเวลาส่วนที่เหลือให้หมดไป นี่แหละหนอชะตากรรมของมนุษย์

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

บริบทสถานการณ์ของผู้พูดในช่วงเวลาที่พรรณนาถึงชะตากรรมของมนุษย์เป็นช่วงเวลาที่เขารู้สึกเบื่อหน่ายต่อวิถีการดำรงชีวิตซึ่งซ้ำซากจำเจและไร้ทางออก ในขณะเดียวกัน ตัวผู้พูดก็เป็นมนุษย์ผู้หนึ่งซึ่งอยู่ใต้ชะตากรรมนี้เช่นกัน หากแต่ถ้าถ้อยคำที่พรรณนานั้นดูโอหังอวดดี การถ่ายทอดเป็นภาษาไทยจำเป็นต้องรักษาน้ำเสียงและเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์งานด้วย ในประโยคตัวอย่าง Es ist ein einförmiges Ding um das Menschengeschlecht. นั้น หากแปลตามตัวอักษรได้แก่ “สิ่งที่มีรูปแบบเดียวอยู่รอบเผ่าพันธุ์มนุษย์” ผู้อ่านในฉบับแปลอาจงงงวยและไม่เข้าใจ อรรถรส ผู้วิจัยจึงต้องใช้การตีความผสมกับการเลือกสรรประโยคภาษาไทยที่สื่อสารได้เข้าใจและได้น้ำเสียงของความโอหังของผู้พูด ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดเป็น “เผ่าพันธุ์มนุษย์มีรูปแบบเดียว” เพราะประโยคใกล้เคียงจะอธิบายความหมายของ “รูปแบบเดียว” ชัดเจนแล้ว ส่วนวลีสุดท้ายที่ตัวละครเอกเขียนคล้ายกับรำพึงผสมน้ำเสียงน่าสมเพชแถมน่าเบื่อว่า O Bestimmung des Menschen! ในภาษาเยอรมัน คำอุทาน “O” ให้ความหมายหลายประการ ใช้ในการอุทานแสดงความดีใจ ตกใจหรือ ใฝ่หาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากแปลตรงตามคำเป็นภาษาไทยว่า “โอ้” คงไม่ได้สื่อความหมายตามน้ำเสียงของภาษาเยอรมัน เนื่องจากคำอุทานในภาษาไทย “โอ้” นั้นใช้ในการรำพึงรำพัน เช่น โอ้ ชนคนนี่ (นววรรณ พันธุเมธา, 2544:303) ผู้วิจัยเห็นว่า หากแปลว่า “โอ้ ชะตากรรมของมนุษย์” ก็จะมีร่องรอยของโครงสร้างภาษาเยอรมันและไม่สื่อน้ำเสียงประดิดประชัน เพียงแต่รำพึงรำพันเท่านั้นเอง ผู้วิจัยจึงตัดสินใจถ่ายทอดว่า “นี่แหละหนอชะตากรรมของมนุษย์” สำหรับวลีนี้แทน

อีกบริบทสถานการณ์หนึ่งซึ่งแสดงวิธีการพรรณนาความรู้สึกประชดประชันของตัวละครเอกได้อย่างชัดเจนเช่นกัน ได้แก่ตอนที่แวร์เธอร์สั่งให้เด็กรับใช้ไปขอยืมปืนพกจากอัลแบร์ทเพื่อยิงตัวตาย ในจดหมายที่ฝากเด็กรับใช้มานั้น เวิร์เธอร์เขียนใจความว่า

ต้นฉบับ “Wollten Sie mir wohl zu einer vorhabenden Reise Ihre Pistolen leihen? Leben Sie recht wohl!” (Goethe, S.118)

บทแปล “ท่านจะกรุณาให้ข้าขอยืมปืนของท่านเพื่อพกติดตัวในการเดินทางได้หรือไม่ ลา ก่อน ขอให้ท่านเป็นสุข”

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

ข้อความที่แวร์เธอร์เขียนถึงอัลแบร์ทเพื่อขอยืมปืนนั้นมีน้ำเสียงประชดประชันอยู่ในคำพูดและถ้อยคำที่เลือกใช้ ประการแรก คำว่า “Reise” ซึ่งแปลว่า “การเดินทาง” ในที่นี้มีนัยแฝงตรงที่ว่า การเดินทางครั้งนี้เป็นการเดินทางไปสู่ความตายของคนเขียนข้อความ และคำลงท้ายจดหมายว่า “Leben Sie recht wohl” ซึ่งแปลว่า “ขอให้ท่านเป็นสุข” นั้นมาจากคำพูดของผู้ที่กำลังจะตาย หากดูตามโครงสร้างประโยคภาษาเยอรมัน จะเห็นการจงใจใช้คำบุรุษสรรพนามบุรุษที่สองว่า “Sie” ซึ่งแปลว่า “ท่าน, คุณ” ซึ่งใช้กับบุคคลที่ไม่คุ้นเคยหรือเป็นทางการ ความเปรียบประดประชันที่นัยแฝงว่าผู้พูดกำลังจะตัดสินใจตายนั้น ขัดแย้งกับน้ำเสียงของถ้อยคำทั้งหมดซึ่งดูเป็นงานเป็นการแบบจดหมายของทางราชการ มิใช่จดหมายระหว่างมิตรสหาย ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยมีอาจถ่ายทอดให้เห็นความแตกต่างที่ซ่อนอยู่ในลักษณะพิเศษของโครงสร้างไวยากรณ์เยอรมันมาเป็นภาษาไทยในลักษณะเดียวกันได้ เนื่องจากภาษาไทยไม่เอื้อให้ทำเช่นนั้น ถึงแม้ว่าภาษาไทยมีการใช้บุรุษสรรพนามหลากหลายกว่าก็ตาม ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง “ท่าน” กับวิลเฮล์มและอัลแบร์ทมาตลอดทั้งเรื่องแล้ว อย่างไรก็ตามผู้วิจัยใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งแทนตัวแวร์เธอร์ว่า “ฉัน” และใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่สองแทนเพื่อนของแวร์เธอร์ทั้งสองว่า “นาย” มาตลอดทั้งเรื่อง เมื่อมาถึงบริบทตัวอย่างแสดงความเปรียบประดประชันแล้ว ผู้วิจัยอาจใช้คำว่า “ท่าน” ในบริบทนี้เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของการใช้บุรุษสรรพนามเหมือนเดิมที่ใช้มาตลอดเรื่อง ด้วยเหตุนี้บางครั้งความเปรียบประดประชันอันละเอียดอ่อนที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาษานั้น การถ่ายทอดมาในภาษาปลายทางซึ่งไม่เอื้อให้ทำได้เช่นนั้น อาจทำให้น้ำเสียงเปรียบประดประชันขาดหายไปได้บ้าง

#### 3.3.1.4 การถ่ายทอดเครื่องหมายวรรคตอน

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างโครงสร้างภาษาเยอรมันกับโครงสร้างภาษาไทยที่เห็นได้ชัดเจนคือการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ขณะที่เครื่องหมายวรรคตอนของภาษาเยอรมันไม่ว่าจะ

เป็นมหัพภาค จุลภาค อัมภาค ทวิภาค ยติภังค์ ปริศนี อัศเจรีย์ หรือแม้กระทั่งเส้นประและจุดไข่ปลา ล้วนมีความสำคัญและความหมายของแต่ละประโยค แต่ในภาษาไทยเราไม่นิยมใช้เครื่องหมายดังกล่าว พระยาอุปกิตศิลปสารได้กล่าวถึงเครื่องหมายวรรคตอนปัจจุบันไว้ว่า

“เครื่องหมายวรรคตอนแบบใหม่นี้ตั้งขึ้นตามแบบภาษาอังกฤษ ซึ่งเขาใช้ตัวอักษรโรมัน เขียนหมดคำหนึ่งก็เว้นวรรคทีหนึ่ง เขาจึงจำเป็นต้องมีเครื่องหมายจุลจิกมาก

...ที่จริงเครื่องหมายเหล่านี้หาได้ใช้ในหนังสือไทยทุกอย่างไม่ เพราะหนังสือไทยเราไม่ได้เขียนเว้นระยะคำอย่างเขา ดังนั้นเราจึงเลือกใช้เฉพาะบางอย่างซึ่งเหมาะแก่การเขียนของเรา...” (อุปกิตศิลปสาร , 2543: 310-312)

ด้วยเหตุนี้ในการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” เป็นไทย ผู้วิจัยไม่ถ่ายทอดการใช้เครื่องหมายวรรคตอนทุกอย่างที่ปรากฏในต้นฉบับมาในภาษาไทย ดังเช่นเครื่องหมายมหัพภาค (.) ที่ใช้บอกจบประโยคในภาษาเยอรมัน หรือเครื่องหมายจุลภาค (,) ซึ่งใช้ในข้อความที่มีหลายประโยคซับซ้อนกัน ด้วยเหตุที่เราสามารถใช้เว้นวรรคประโยคแต่ละประโยคเพื่อแยกข้อความออกจากกัน มีเพียงเครื่องหมายวรรคตอนบางชนิดที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้ตามต้นฉบับ เพราะสำคัญต่อความเข้าใจและอรรถรสในการอ่าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

#### 1. การถ่ายทอดเครื่องหมายละ (จุดไข่ปลา...)

เกอเธ่ใช้เครื่องหมายหรือจุดไข่ปลาสองลักษณะที่มีความหมายและวิธีการใช้แตกต่างกัน ดังนี้

- 1.1 จุดไข่ปลา (..)ตามหลังคำนำหน้าชื่อหรือตามหลังชื่อย่อของบุคคล ในกรณีนี้เขาจะใช้เพียงจุดสองจุด ดังเช่น

ต้นฉบับ Ein einzig weibliches Geschöpf habe ich hier gefunden, eine Fräulein von B., sie gleicht Ihnen, liebe Lotte (Goethe ,S. 65)

บทแปล สตรีนางเดียวที่ข้ารู้จักที่นี่คือ นางสาวบี...นางละม้ายคล้ายคลึงกับแม่นางลือทเท

- 1.2 จุดไข่ปลา (...) ตามหลังวลีหรือคำพูดซึ่งพูดไม่จบ ในกรณีนี้มีจุดสามจุด ดังเช่น

ต้นฉบับ Lieber Schatz, was ist Vorsicht? Die Gefahr läßt sich nicht auslernen! Zwar... (Goethe, S.45)

บทแปล สหายรัก ความระมัดระวังรอบคอบมีประโยชน์อันใดเล่า อันตรายเกิดขึ้นได้ทุกเวลาและในหลายวิธี แต่ทว่า...

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ในกรณีของการใช้จุดไข่ปลาทั้งสองวิธี หากเป็นต้นฉบับภาษาเยอรมัน ผู้อ่านจะสังเกตเห็นได้ชัดเจน แต่ในภาษาไทย การใช้เครื่องหมายวรรคตอนมิใช่เป็นสิ่งคุ้นเคย ผู้อ่านอาจไม่

ได้สังเกตว่าเครื่องหมายละสองจุดใช้เฉพาะตามหลังชื่อบุคคล และเครื่องหมายละสามจุดเพื่อตัดบทหรือพูดไม่จบ ผู้วิจัยจึงใส่เครื่องหมายละจุดสามจุดในภาษาไทย เพราะผู้อ่านคนไทยเคยชินกับเครื่องหมายละประเพณี แต่ในบางกรณีผู้วิจัยไม่ใส่เครื่องหมายเลย เพราะบริบทและสถานการณ์ในประโยคที่นำหน้าไม่เอื้อให้ทำเช่นนั้น ผู้วิจัยจึงตัดเครื่องหมายละออกดังตัวอย่าง

ต้นฉบับ “Mein Freund”, rief ich aus, „der Mensch ist Mensch, und das bißchen Verstand, das eines haben mag, kommt wenig oder nicht in Anschlag, wenn Leidenschaft wütet und die Grenzen der Menschheit einen drängen. Vielmehr- Ein andermal davon... (Goethe ,S.50)

บทแปล 'สหาย' ข้าร้องตะโกน 'มนุษย์ก็คือมนุษย์ บางครั้งเหตุผลน้อยนิดที่บางคนมีนั้น อาจใช้การได้น้อยหรือใช้ไม่ได้เลย ยามที่อารมณ์รุนแรงปะทุขึ้นมาและยังถูกขอบเขตของมนุษยชาติขวางกั้นอีกด้วย- เอาไว้พูดกันวันหลังแล้วกัน'  
วลี 'Ein andermal davon...' แปลตามตัวว่า 'ครั้งอื่นเรื่องนั้น...' อาจทำให้ผู้อ่านสับสนและเข้าใจผิดว่า “เรื่องนั้น...” ที่มีจุดไข่ปลาตามหมายถึงเรื่องใด ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงแปลโดยเพิ่มเติมความหมายที่ถูกละไว้ในฐานที่เข้าใจในบทแปล เพื่อให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อได้ครบถ้วน

## 2. การถ่ายทอดเครื่องหมายอัศเจรีย์

ตามหนังสือ หลักภาษาไทย ของพระยาอุปกิตศิลปสาร ได้ให้คำอธิบายคำว่า อัศเจรีย์และวิธีใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ดังนี้

“อัศเจรีย์ (!) แปลว่าเครื่องหมายบอกความมหัศจรรย์ ใช้ใส่เบื้องหลังคำอุทานที่คนพูดขึ้น เป็นการแสดงอาการต่างๆ เช่น ประหลาดใจ เป็นต้น เช่น โอ! เอ๊ะ! พุทโธ! อนิจจา! เป็นต้น หรือคำอื่นๆ ก็ดี วลีที่ดีและประโยคที่ดี ที่ผู้พูดกล่าวขึ้นด้วยลักษณะอาการคล้ายคำอุทานข้างบนนี้ ก็ใช้ไม้อัศเจรีย์ได้...”

(อุปกิตศิลปสาร , 2543:313)

ในนวนิยายเรื่องนี้เกอเธ่ใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์จำนวนมาก และด้วยจุดมุ่งหมายต่างกัน มิใช่เฉพาะใส่เบื้องหลังคำอุทานที่ตัวละครพูดขึ้นเท่านั้น หากแต่จะเน้นให้เห็นว่า คำพูดดังกล่าวมีน้ำหนัก หรือบางครั้งก็แสดงอารมณ์และความรู้สึกต่างๆของผู้พูด ทั้งโกรธเคือง ดีใจ กล่าวหาหรือกล่าวอวยพร ตลอดจนรำพึงรำพัน เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

### 2.1 ต้องการเน้นย้ำสิ่งที่กำลังพูด

ต้นฉบับ Nein, ich betriege mich nicht!...o darf ich, kann ich den Himmel in diesen Worten aussprechen?- daß sie mich liebt! (Goethe ,S.38)

บทแปล            ไม่ดอก ข้าไม่ได้หลอกลวงตัวเอง...ไอ้ ข้าควรเอ๋ยและสามารถเอ๋ยคำที่แฝงความ  
สุขล้นดังสรวงสวรรค์ออกมาหรือไม่ คำที่บอกว่า นางรักข้า

2.2    เป็นการรำพึงรำพันแสดงความรู้สึกของตัวละคร

ต้นฉบับ            Wilhelm, was ist unsern Herzen die Welt ohne Liebe! Was eine  
 Zauberlaterne ist ohne Licht! (Goethe, S.39)

บทแปล            วิลเฮล์ม หากโลกนี้ไร้รัก จะมีประโยชน์อันใดเล่าสำหรับหัวใจของเรา มันจะเป็น  
 ดังเช่นตะเกียงไร้แสงไฟ

2.3    แสดงอารมณ์โกรธเคือง

ต้นฉบับ            Schafft mir diese Stroh Männer vom Hals! (Goethe, S.43)

บทแปล            โปรดพาพวกนี้เฝ้าเหล่านี้ไปให้พ้นเถิด

2.4    ใช้กับวลีการกล่าวคำอำลา

ต้นฉบับ            Albert, leb wohl! Leb' wohl, Engel des Himmels! Leb' wohl, Lotte!  
 (Goethe, S.67)

บทแปล            ลาก่อนนะ อัลแบร์ท ขอให้ท่านโชคดี ลาก่อนแม่เทพธิดาแห่งสวรรค์ ขอให้แม่นาง  
 โชคดี

2.5    ใส่ตามหลังคำอุทาน

ต้นฉบับ            „Pfui!“ sagte Albert, indem er mir die Pistole herabzog, „was soll das?“  
 (Goethe, S.46)

บทแปล            “เฮ้ย! อัลแบร์ทร้องลั่นและพยายามแย่งปืนไปจากข้า “ท่านทำอะไรนั่น”

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

เนื่องจากในภาษาไทยไม่นิยมใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ท้ายคำ วลี หรือประโยคอื่นที่ไม่ใช่  
 เป็นคำกล่าวอุทานด้วยความประหลาดใจ ผู้วิจัยจึงไม่ได้ใส่เครื่องหมายอัศเจรีย์ในฉบับแปล แต่  
 พยายามทำความเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร โดยดูจากบริบทใกล้เคียง แล้วจึงหาคำ  
 หรือประโยคในภาษาไทยที่เหมาะสมและสามารถสื่อความรู้สึกตรงกับบทประพันธ์แทน ดังบทแปล  
 2.1-2.4 ตามตัวอย่างข้างบน ผู้วิจัยใส่เครื่องหมายอัศเจรีย์เฉพาะท้ายคำบางคำซึ่งตัวละครเปล่ง  
 ออกมาด้วยอาการต่างๆไม่ว่าจะตกใจ ประหลาดใจ หรือดีใจเท่านั้น ดังเช่นบทแปล 2.5 เป็นต้น

### 3. การถ่ายทอดเครื่องหมายยัติภังค์หรือยัติติงศ์ (-)

ตามหลักภาษาไทย ส่วนใหญ่ใช้เครื่องหมายยัติภังค์เพื่อแยกพยางค์ หรือตัวอักษรหรือ  
 กลุ่มตัวเลข พระยาอุปกิตศิลปสารอธิบายว่า

“ยัตติกังค์ (-) คือเครื่องหมายแยกคำให้ห่างกัน สำหรับใช้ขีดทำย่นส่วนของคำ ซึ่งจำเป็นจะต้องแยกกัน แสดงว่ายังมีส่วนปลายคำอยู่อีก ตัวอย่างเช่น คำ ราม-เกียรติ์ เมื่อเขียนได้เพียง เรื่องราม ก็หมดบรรทัด แต่ยังไม่หมดคำ จึงใช้ยัตติกังค์ ขีดไว้ดังนี้ “เรื่องราม-“ ซึ่งหมายความว่ายังไม่หมดคำ ต้องอ่านติดกันไปอีกใน บรรทัดต่อ” (อุปกิตศิลปสาร, 2543:314-315)

เกอเธ่ใช้เครื่องหมายยัตติกังค์เพื่อจุดประสงค์ต่างกัน มีทั้งใช้แยกคำ วลี และประโยคออกจากกัน หรือแยกประโยคที่เล่าเรื่องออกจากประโยคคำพูด ส่วนใหญ่เป็นเทคนิคการเขียนที่ต้องการแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่กำลังพูดอยู่นั้นรู้สึกชะงักงัน เพราะความรู้สึกท่วมท้นในจิตใจ จนไม่อาจพูดออกมาได้ราบรื่นเหมือนตามปกติได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ Jetzt noch mein, dein, o Geliebte! Und einen Augenblick-getrennt, geschieden-vielleicht auf ewig?-Nein, Lotte, nein- Wie kann ich vergehen? Wie kannst du vergehen? Wir sind ja!- Vergehen! – Was heißt das? (Goethe ,S. 116)

บทแปล เวลานี้ข้ายังเป็นตัวของข้า เป็นของแม่นาง ใจ ที่รัก แต่อีกไม่นาน-ต้องจำพรากจากไป-บางทีชั่ววินิจนรันดร์-ไม่ดอก ลือทเท ไม่ดอก ข้าจะตายจากไปได้อย่างไร แม่นางจะตายจากได้อย่างไร เรามีตัวตนอยู่นี่นา-ตายจากไป-คำนี้หมายความว่าอะไร

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหา

ดังจะเห็นได้ว่าการใช้ยัตติกังค์ในต้นฉบับทำให้ผู้อ่านต้องอ่านซ้ำๆเป็นช่วงๆก่อให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับความรู้สึกของตัวละครเป็นอย่างดี ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยตัดสินใจนำเครื่องหมายยัตติกังค์มาใช้ตามต้นฉบับ เพราะต้องการรักษารรณรสของบริบทนี้ไว้ ถึงแม้ว่าในภาษาไทยไม่นิยมใช้เครื่องหมายยัตติกังค์ในกรณีดังกล่าวก็ตาม ผู้วิจัยใช้ยัตติกังค์ในบทแปลเฉพาะตรงส่วนที่แยกคำพูดของตัวละครอันแสดงให้เห็นสภาวะจิตใจของผู้พูดในช่วงเวลานั้นเท่านั้น แต่ถ้าผู้ประพันธ์ใช้เครื่องหมายยัตติกังค์ไว้ทำย่นประโยคเพื่อคั่นว่าข้อความในประโยคหน้าและประโยคที่ตามมาไม่ต่อเนื่องกัน กรณีเช่นนี้ผู้วิจัยใช้เว้นวรรคหรือขึ้นย่อหน้าใหม่แทน ดังเช่นตัวอย่าง

ต้นฉบับ Wer ließe sich nicht lieber den Arm abnehmen, als daß er durch Zaudern und Zagen sein Leben aufs Spiel setzte? – Ich weiß nicht! – und wir wollen uns nicht in Gleichnissen herumbeißen. Genug – Ja, Wilhelm, ich habe manchmal so einen Augenblick aufspringenden, abschüttelnden Muts, und da – wenn ich nur wüßte wohin, ich ginge wohl. (Goethe ,S.43-44)

บทแปล ใครเล่าจะไม่ยอมตัดแขนทั้งแขนการเอาชีวิตรอดมาเสียเพราะมัวแต่ลังเลใจ ข้าไม่รู้สิ เราอย่ามัวถกเถียงกันด้วยเรื่องอุปมาอุปไมยเลย พวกมันดีกว่า วิลเฮล์ม สหายรัก บางขณะข้ากล้าหาญขึ้นมาฉับพลันและพร้อมจะขจัดทุกสิ่งให้พ้นทาง และเมื่อเวลานั้นมาถึง – ถ้าเพียงแต่รู้ว่าจะไปไหนเท่านั้น ข้าคงไปในทันที

### 3.3.2 การถ่ายทอดลีลาการเล่าเรื่อง

ถึงแม้นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” เป็นนวนิยายในรูปแบบของจดหมาย กล่าวคือการนำเสนอเนื้อหาและมุมมองมาจากตัวละครซึ่งใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ทว่ามีส่วนตอนของเรื่องที่มีผู้ประพันธ์สลับลีลาการเขียนแบบพรรณนาหรือบรรยายมาเป็นการเล่าเรื่องจากมุมมองของผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็นตัวละครแฝง เขาทำหน้าที่บรรณาธิการรวบรวมข้อมูลและร่วมสังเกตการณ์ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย ตัวละครแฝงนี้มีมุมมองเสมือนผู้รอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง บางตอนเขาถ่ายทอดเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์อย่างสั้นๆ ฉับไว ได้ใจความ ภาษาที่ใช้เรียบง่าย ไม่แสดงอารมณ์หรือความรู้สึกใดๆ แต่บางตอนเขาก็นำรายละเอียดของแต่ละเหตุการณ์มาเสนอต่อสายตาผู้อ่าน เช่น อาการและความรู้สึกต่างๆของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการณ์นั้นเกิดขึ้นต่อหน้าจริงๆ บุรุษสรรพนามที่ใช้แทนผู้เล่าเรื่องขณะเล่าเหตุการณ์บางครั้งอยู่ในบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ แต่บางครั้งก็อยู่ในบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม การที่เกอเธ่ใช้กลวิธีการเขียนสลับไปมาระหว่าง บทรำพึง (Innerer Monolog) การถ่ายทอดคำพูดทางอ้อม (Indirekte Rede) และการสะท้อนความคิดโดยตรง (Erlebte Rede) ทำให้ผู้อ่านต้องใช้ความคิดตามไปด้วยว่า แต่ละประโยคนั้น ผู้เล่าเรื่องหมายถึงผู้ใด

กลวิธีการเขียนแบบสะท้อนความคิดโดยตรง เพื่อให้ผู้อ่านทราบความคิดในใจของตัวละคร ถึงแม้ผู้อ่านทราบดีว่า ส่วนนี้เป็นการบอกเล่าของผู้เล่าเรื่อง แต่ทว่า ผู้อ่านก็ทราบว่าตัวละครคิดอย่างไร ดังเช่นผู้อ่านรู้ว่า ลีธเททท์รักแวร์เธอร์เช่นกัน ผู้วิจัยใคร่ยกตัวอย่างวิธีการเล่าเรื่องของผู้เล่าเรื่องตามกลวิธีการเขียนที่ต่างกันและการถ่ายทอดเป็นไทยดังนี้

1. การถ่ายทอดกลวิธีการเขียนแบบถ่ายทอดคำพูดทางอ้อม (Indirekte Rede) ซึ่งมีประธานของประโยคเป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งเอกพจน์ (ich) และพหูพจน์ (wir)

ต้นฉบับ Wie sehr wünscht' ich, daß uns von den letzten merkwürdigen Tagen unseres Freundes so viel eigenhändige Zeugnisse übrig geblieben wären, daß ich nicht nötig hätte, die Folge seiner hinterlassenen Briefe durch Erzählung zu unterbrechen. (Goethe, S.92)

บทแปล สิ่งที่ว่าพเจ้าต้องการอย่างยิ่งคืออยากให้มีเอกสารที่สหายของเราเขียนไว้ในช่วงวันสุดท้ายของเขาหลงเหลืออยู่บ้าง ข้าพเจ้าจะได้ไม่ต้องมาขัดจังหวะการเล่าทางจดหมายด้วยคำบรรยายของข้าพเจ้า

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

ในส่วนที่เป็นการเล่าเรื่องของตัวละครผู้มีหน้าที่เป็นบรรณาธิการรวบรวมจดหมายของแวร์เธอร์นั้น ผู้วิจัยต้องใช้คำว่า "ข้าพเจ้า" แทนบุรุษสรรพนาม "ich" เพื่อให้แตกต่างจากบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 1 (ข้า) ซึ่งใช้กับแวร์เธอร์ ส่วนภาษาที่ใช้เป็นภาษาเขียนธรรมดาที่ไม่มีการแสดงอารมณ์หรือความคิดเห็นอย่างใด

#### 2. การถ่ายทอดกลวิธีการเขียนแบบบทรำพึง (Innerer Monolog)

ลีลาการเขียนบทรำพึงเอื้อให้ผู้อ่านรู้ถึงความคิดของตัวละครโดยตรง ประธานของประโยคมักอยู่ในรูปบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง (ich) และกริยาอยู่ในรูปปัจจุบันกาลเสมอ (Präsens) กลวิธีการเขียนเช่นนี้มีขอบเขตหน้าที่ที่อิสระ ตัวละครสามารถนึกหรือคิดถึงเรื่องราวต่างๆ ได้ โดยสิ่งที่นึกถึงอยู่นั้นไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นหรือขึ้นอยู่กับการกระทำก่อนหน้านั้น ดังเช่นตัวอย่าง

#### ต้นฉบับ

Seine Gedanken fielen auch unterwegs auf diesen Gegenstand. "Ja, ja" sagte er zu sich selbst, mit heimlichem Zähneknirschen, ...-Ich weiß das, wie ich was anders auch weiß, ich glaube an den Gedanken gewöhnt zu sein, er wird mich noch rasend machen, er wird mich noch umbringen- ...Ich weiß wohl, ich fühl' es, er sieht mich ungern, er wünscht meine Entfernung, meine Gegenwart ist ihm beschwerlich." (Goethe, S.84)

#### บทแปล

ระหว่างที่แวร์เธอร์เดินทางไปหาลีโอทเท เขาคิดวนเวียนอยู่แต่เรื่องดังกล่าว "ใช่สิ" เขารำพึง พลังกดดันด้วยความโกรธ..."-เรื่องนี้ข้ารู้ดีพอๆกับเรื่องอื่น ข้าคิดว่าข้าเริ่มคุ้นเคยกับความคิดดังกล่าวซึ่งมันกำลังจะทำให้ข้าเป็นบ้า มันกำลังจะฆ่าข้า... ข้ารู้สึกได้ว่า เขาไม่ได้อยากเห็นหน้าข้าเท่าใดนัก เขาอยากให้ข้าไปเสียไกลๆ เขาลำบากใจเวลาข้าอยู่ด้วย"

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

เกอเธ่ใช้กลวิธีการเขียนแบบรำพึงสลับกับการเล่าเรื่องตามธรรมดาของบรรณาธิการ ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยได้ใช้กริยา "รำพึง" กับกริยา "sagen zu sich selbst" ซึ่งแปลตามตัวว่า "พูดกับตนเอง" เพื่อเกริ่นนำให้ผู้อ่านรู้ว่า ประโยคและบริบทที่อยู่ภายในเครื่องหมายอัฒภาคต่อไปนี้มีใช้คำพูดแบบ Direkte Rede (direct speech) ที่อยู่ในบทสนทนาระหว่างตัวละคร หากแต่ว่าเป็นความคิดของแวร์เธอร์ที่ผู้อ่านรับทราบโดยกลวิธีการเล่าเรื่องของตัวละครแฝงเท่านั้น ในส่วนนี้หากผู้วิจัยไม่ระมัดระวัง อาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่าแวร์เธอร์กำลังพูดกับตัวละครตัวใดตัวหนึ่งอยู่ได้

### 3. การถ่ายทอดกลวิธีการเขียนแบบสะท้อนความคิดโดยตรง ( Erlebte Rede)

กลวิธีการเขียนแบบสะท้อนความคิดโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปคำถาม สามารถถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกโดยตรงของตัวละครออกมาอย่างฉับพลัน มีลักษณะ คล้ายคลึงกับประโยคที่ถ่ายทอดคำพูดโดยตรง (Direkte Rede) ของตัวละคร แต่ต่างกันตรงที่ การสะท้อนความคิดโดยตรงนั้นประธานของประโยค เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สามเอกพจน์และคำกริยาอยู่ในอดีตกาลประเภท Präteritum เสมอ อีกทั้งไม่มีเครื่องหมายอัญประกาศอีกด้วย

เกอเธ่ใช้กลวิธีการเขียนแบบสะท้อนความคิดโดยตรง ในส่วนที่เป็นการเล่าเรื่องอย่างกระชับย่อของตัวละครแฝงซึ่งเป็นบรรณาธิการเช่นกัน ดังตัวอย่าง

ต้นฉบับ            War er ihm daher zu verdenken, wenn er auch jeden Schein des Verdachtes abzuwenden wünschte, wenn er in dem Augenblicke mit niemand diesen köstlichen Besitz auch auf die unschuldigste Weise zu teilen Lust hatte? (Goethe, S.93)

บทแปล            เขาควรถูกประณามด้วยหรือ หากเขาต้องการขจัดทุกสิ่งที่คุณเหมือนจะทำให้เกียรติยศของนางมัวหมอง หรือหากว่าเขาไม่ยินดีจะแบ่งปันสมบัติล้ำค่ากับผู้ใดแม้สักเสี้ยววินาที ไม่ว่าการณีนั้นจะมีความบริสุทธิ์ใจเพียงใดก็ตาม

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ประโยคที่อยู่ในรูปแบบคำถามและเป็นการคิดคำนึงของตัวละครจำเป็นต้องถ่ายทอดออกมาให้ตรงกับต้นฉบับ ผู้วิจัยจึงใส่วลี "ด้วยหรือ" ไว้ตั้งแต่ประโยคแรก เพราะหากรอให้แปลประโยคย่อยทุกประโยคให้เสร็จสิ้นแล้วจึงตามด้วย "ใช่หรือไม่" นั้น คงไม่ใช่ภาษาไทยที่ถูกต้องและสละสลวยได้บรรณารักษ์ ผู้อ่านจะสังเกตเห็นได้ว่า ในช่วงการเล่าเรื่องนั้น บรรณาธิการพูดถึงทั้งตัวเอง เวอร์เนอร์ อัลแบร์ท และลีโอทเท โดยใช้นามบุรุษสรรพนามสลับกันไปมารวมทั้งเทคนิคการเขียนซึ่งสลับไปมา การถ่ายทอดอย่างกระชับโดยพิจารณาจากบริบทสถานการณ์ตลอดจนน้ำเสียงของบริบท ทำให้การถ่ายทอดเป็นภาษาไทยได้ราบรื่น สิ่งสำคัญสำหรับการแปลในช่วงที่ผู้ประพันธ์สลับลีลาการเขียนเช่นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์การประพันธ์งานของนักประพันธ์และความรู้เกี่ยวกับตัวบท หากขาดทักษะด้านนี้ ผู้แปลอาจมีปัญหากับการถ่ายทอดไม่ได้บรรณารักษ์ตรงกับต้นฉบับหรือแปลผิดพลาดได้

### 4. การถ่ายทอดกลวิธีการเล่าแบบรายงาน ( Erzählerbericht )

การเล่าแบบรายงานหมายถึงวิธีการเขียนที่แสดงให้เห็นความนึกคิดของตัวละครอีกรูปแบบหนึ่ง มิใช่เป็นการสะท้อนความนึกคิดของตัวละครโดยตรงหรือโดยทางอ้อม แต่เป็นการ

สรุปแนวคิดของตัวละครจากผู้ประพันธ์ ด้วยเหตุนี้ทุกอย่างจะถูกย่อเพื่อให้เรื่องดำเนินเร็วขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ Über allen diesen Betrachtungen fühlte sie erst tief, ohne sich es deutlich zu machen, daß ihr herzliches, heimliches Verlangen sei, ihn für sich zu behalten, und sagte sich daneben, daß sie ihn nicht behalten könne, behalten dürfe; ihr reines, schönes, sonst so leichtes und leicht sich helfendes Gemüt empfand den Druck einer Schwermut, dem die Aussicht zum Glück verschlossen ist. Ihr Herz war gepreßt, und eine trübe Wolke lag über ihrem Auge. (Goethe, S.107)

บทแปล ท่ามกลางความคิดคำนึง นางเริ่มรู้สึกลึกๆ แต่ทว่าไม่เด่นชัดว่า แท้จริงแล้วมีความปรารถนาบางอย่างซ่อนเร้นอยู่ในใจ นั่นคือ นางต้องการจะเก็บเขาไว้เป็นของนาง แต่นางบอกตนเองว่า นางไม่สามารถและไม่อาจจะเก็บเขาไว้เป็นของนางได้ จิตใจอันบริสุทธิ์ของนางซึ่งตามปกติมักรู้สึกสบายๆ และหาทางออกให้แก่ตนเองได้ เสมอนั้น มาบัดนี้ตกอยู่ในความเศร้า เพราะรู้ว่า หนทางแห่งความสุขถูกปิดกั้น ใจของนางหม่นหมอง เมฆหมอกแห่งความเศร้าปิดบังนัยน์ตาของนาง

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

จะเห็นได้ชัดว่า ถึงแม้ผู้อ่านทราบว่าบริบทดังกล่าวที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้นเป็นสิ่งที่บรรณาธิการหรือตัวละครแฝงสรุปเล่าเหตุการณ์ให้ฟัง แต่ทว่าผู้อ่านก็ได้รู้ลงไปจิตใจของ ลีธเทว่า นางรักแวร์เธอร์และไม่ต้องการมอบเขาให้แก่ใคร เทคนิคการประพันธ์เช่นนี้มาจากมุมมองของผู้เล่าเรื่องซึ่งรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างและเป็นกลวิธีการประพันธ์ที่คนไทยส่วนใหญ่คุ้นเคย การถ่ายทอดเป็นภาษาไทยจึงไม่มีปัญหาเท่าใดนัก เพราะสามารถถ่ายทอดได้ทั้งเนื้อความและ อรรถรส

กล่าวโดยสรุป เกอเธ่ใช้ลีลาการเขียนหลายประเภทในนวนิยายเรื่อง "แวร์เธอร์ระทม" ไม่ว่าจะเป็นลีลาการเขียนบทพรรณนาหรือลีลาการเล่าเรื่อง การจะถ่ายทอดเป็นภาษาไทยให้ได้ อรรถรสและถูกต้องตามต้นฉบับ ผู้แปลจึงจำเป็นต้องระมัดระวังเรื่องสุนทรียศาสตร์การประพันธ์งานของเกอเธ่อย่างยิ่ง

#### 3.4 การถ่ายทอดความหมายของศัพท์และสำนวนที่แฝงบริบททางวัฒนธรรม : ปัญหาและการแก้ไข

คำว่า "วัฒนธรรม" ในที่นี้มีความหมายกว้าง ซึ่งหมายถึง สังคมหรือกลุ่มคนที่มี พฤติกรรมและรูปแบบของการกระทำของส่วนรวมแตกต่างจากสังคมหรือกลุ่มอื่น และขอบเขตของ

"วัฒนธรรม" มิได้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะของภาษา หรือความเป็นเอกราชของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่เลื่อนไหลและซ้อนไปมา ไม่มีขอบเขตที่แน่นอน "วัฒนธรรม" จึงมีลักษณะเป็น "สังคมวัฒนธรรม" (Kulturgemeinschaft) ซึ่งมีกฎเกณฑ์ ระเบียบสังคมและแนวคิดของคนในสังคมร่วมกัน และสิ่งเหล่านี้จะกำหนดพฤติกรรมและการกระทำทั้งที่ปรากฏอยู่ในรูปของการแสดงออกทางภาษา และไม่ใช้ทางภาษาของชนในกลุ่ม ดังเช่น การแสดงความขอบคุณ หรือการต้อนรับเป็นต้น รวมทั้งมีอิทธิพลต่อมรดกทางสังคมต่างๆ อีกด้วย เช่น ภาษา วรรณกรรม ศิลป สถาปัตยกรรม ฯลฯ ด้วย (Nord , 1993 : 20-22)

สเวนไฮน์ส เกอริง (Heinz Göhring) มีความเห็นเกี่ยวกับคำว่า "วัฒนธรรม" ไว้ดังนี้

"วัฒนธรรมคือทุกสิ่งที่เราต้องเรียนรู้ ต้องรู้สึกและต้องเอาชนะได้ เพื่อที่จะสามารถตัดสินใจได้ว่า ตรงจุดใดที่ชนในชาตินั้นๆ มีพฤติกรรมที่ขัดหรือเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังของสังคม และเพื่อจะสามารถปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามความคาดหวังของสังคมนั้นๆ ได้หากว่าตนเองต้องการหรือหากว่าไม่พร้อมที่จะรับผลที่เกิดตามมาจากความประพฤติดังกล่าวหรือการปฏิบัติที่ขัดต่อความคาดหวังของสังคมนั้นๆ" (Göhring , 1997:10)

แวร์เมียร์ และสเนล-ฮอร์นบี ได้นำคำนิยามของ "วัฒนธรรม" ในวงกว้างมาเป็นแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมในบริบททางทฤษฎีการแปลสมัยใหม่ โดยสรุปประเด็นสำคัญของแนวคิดเรื่อง "วัฒนธรรม" ไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมในฐานะเป็นองค์ความรู้ ประสิทธิภาพและการรับรู้
2. วัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมหรือเหตุการณ์และการกระทำ
3. วัฒนธรรมขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแนวปฏิบัติในสังคมหรือในการใช้ภาษา (Snell-Hornby , 1998:40)

เนื่องจากวัฒนธรรมของชนกลุ่มหนึ่งมีอิทธิพลต่อภาษาและพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น จึงเกิดคำนิยามว่า "เฉพาะวัฒนธรรม" (kulturspezifisch) ขึ้น ซึ่งหมายถึง การกระทำและพฤติกรรมของผู้คนทุกรูปแบบทั้งที่แสดงออกทางภาษาและไม่ใช้ทางภาษาของสังคมหนึ่ง อันแตกต่างไปจากสังคมอื่น สิ่งที่เป็น "เฉพาะวัฒนธรรม" จะได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ อากาศและธรรมเนียมแบบแผนต่างๆ เช่น การแต่งกาย ที่อยู่อาศัยและอาหารการกิน (Nord , 1993:22)

นักทฤษฎีการแปล จอร์จ มูแน็ง ได้เสนอแนะวิธีการแปลในกรณีที่ผู้แปลพบความแตกต่างทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

"...เมื่อผู้แปลต้องแปลตัวบทที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาและในวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสมัยและแตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก การเลือกใช้ลักษณะของภาษาที่เหมาะสมกับบริบทใดบริบทหนึ่งเพียงอย่างเดียว และเป็นเอกภาพตลอดไปนั้น คือสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้แปลซึ่งต้องการแปลตัวบทจากภาษาอื่นมาเป็นภาษาเยอรมัน มีทางเลือกวิธีใช้ลักษณะของภาษาเพียงลักษณะเดียวจากสองลักษณะซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และมีอาจใช้รวมกันได้ในงานแปลขึ้นเดียวกันนั้นหมายถึง ผู้แปลต้องเลือกลักษณะการใช้ภาษาอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นเอกภาพระหว่างสองลักษณะดังนี้

1. เขียนตัวบทฉบับแปลให้เป็น "แบบเยอรมัน" โดยตัดสินใจสื่อสารให้ผู้อ่านรับรู้ราวกับว่า ฉบับแปลนั้นเขียนโดยคนเยอรมันเป็นภาษาเยอรมันที่อยู่ในสมัยเดียวกับผู้อ่าน
2. พยายามทำให้ผู้อ่านชาวเยอรมันรู้สึกแปลกแยกกับโลกของเขาด้วยการตัดสินใจปล่อยยให้เขาอ่านฉบับแปลอย่างนั้น โดยไม่让他สัมผัสกับวิถีชีวิตเดียวว่า เขากำลังอ่านภาษาอื่นของสมัยอื่นและของวัฒนธรรมอื่นอยู่ ... (Mounin, 1967:124)

ผู้วิจัยได้ใช้แนวการแปลของมูแน็งประการที่สองมาใช้เป็นหลักในการแปลนวนิยายเรื่อง "แวร์เธอร์ธอม" โดยพยายามรักษาน้ำเสียง อรรถรสและบริบททางวัฒนธรรมให้เทียบเคียงกับต้นฉบับมากที่สุด แต่ในเวลาเดียวกันผู้วิจัยก็คำนึงถึงผู้อ่านชาวไทยที่อาจไม่เข้าใจศัพท์สำนวนที่แฝงบริบท "เฉพาะวัฒนธรรม" ของเยอรมันบางประการ การแก้ปัญหาจึงตั้งอยู่บนหลักการแปลของมูแน็งผสมผสานกับการตัดสินใจของผู้วิจัย ปัญหาการถ่ายทอดที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆดังนี้

#### 3.4.1 การถ่ายทอดศัพท์สำนวนทางการเมืองและสังคม

เนื่องจากนวนิยายเรื่อง "แวร์เธอร์ธอม" แต่งขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งประเทศเยอรมนีมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อันมีกษัตริย์หรือผู้ครองแคว้นต่างๆเป็นใหญ่ในแผ่นดิน ผู้ประพันธ์จึงใช้ศัพท์ทางการเมืองซึ่งบอกรับทนายของระบอบการปกครองดังกล่าว ถึงแม้ผู้อ่านชาวไทยค่อนข้างคุ้นเคยกับระบอบการปกครองดังกล่าวก็ตาม แต่ทว่าคำศัพท์ที่ใช้กับตำแหน่งทางการเมืองของเยอรมนีและของไทยนั้นแตกต่างกัน ขั้นตอนแรกในการแก้ไขปัญหาคือการสืบค้นหาความหมายของคำศัพท์เฉพาะทางการเมืองของเยอรมันในพจนานุกรมและในหนังสืออธิบาย

คำศัพท์ประกอบการอ่านนวนิยาย เมื่อเข้าใจความหมายแล้วจึงนำมาหาคำศัพท์ที่คิดว่า มีความหมายใกล้เคียงกับคำศัพท์ทางการเมืองในสมัยโบราณของไทย ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

### 1. คำศัพท์เฉพาะทางการเมือง

#### ตัวอย่างที่ 1

##### ต้นฉบับ

ein fürstlicher Amtmann (Goethe ,S.12)

##### ฉบับแปล

ข้าราชการสำนักของผู้ครองแคว้นองค์หนึ่ง

ครุฑ โทมันน์ อธิบายคำศัพท์ "Amtmann" ว่าเป็นตำแหน่งของข้าราชการฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองที่ดูแลเรื่องเศรษฐกิจและเงินบำนาญ ผู้วิจัยไม่สามารถหาคำเทียบในภาษาไทยได้ จึงเลือกใช้คำที่มีความหมายกลางๆว่า "ข้าราชการสำนัก" ซึ่งให้ความหมายว่าเป็นข้าราชการในราชสำนัก (K.Rothmann ,1971:13) และเนื่องด้วยในต้นฉบับมีคำคุณศัพท์ "fürstlich" ซึ่งแปลตามคำว่า "ของผู้ครองแคว้น" อยู่ ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดเป็น "ข้าราชการสำนักของผู้ครองแคว้นองค์หนึ่ง"

#### ตัวอย่างที่ 2

##### ต้นฉบับ

der Geheimrat (Goethe, S.71)

##### ฉบับแปล

ตำแหน่งที่ปรึกษา

ตามคำอธิบายของ โทมันน์ กล่าวว่า ตำแหน่ง "die Geheimen Räte" แต่เดิมหมายถึงที่ปรึกษาของผู้ครองแคว้นต่างๆ ตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 มีการแต่งตั้งรัฐมนตรีจากผู้ที่เป็นที่ปรึกษาเหล่านี้ และเนื่องจากข้าราชการยศต่ำในแผนกธุรการและการเงินก็ได้รับการขนานนามให้เป็นรัฐมนตรีด้วย ข้าราชการชั้นสูงจึงเรียกตนเองว่าเป็น "ตำแหน่งที่ปรึกษาจริง" (Wirklicher Geheimer Rat) แทน (K.Rothmann, 1971:43) ผู้วิจัยไม่สามารถหาคำศัพท์ทางการเมืองในภาษาไทยที่เทียบเคียงได้ จึงใช้คำกลางว่า "ตำแหน่งที่ปรึกษา" แทน

แต่มีใช้คำศัพท์เฉพาะทางการเมืองของเยอรมันที่ปรากฏในนวนิยายจะเป็นปัญหาในการถ่ายทอดทุกคำ มีศัพท์บางคำที่สามารถถ่ายทอดเป็นภาษาไทยได้เทียบเคียง เพราะคำศัพท์ประเภทนี้มีความเป็นสากล จึงง่ายต่อการถ่ายทอดเพื่อความเข้าใจ ดังเช่นคำว่า der Gesandte ซึ่งผู้วิจัยแปลว่า อัครราชทูต และ der Graf ซึ่งผู้วิจัยแปลว่า ขุนนาง เป็นต้น

#### ตัวอย่างที่ 3

ต้นฉบับ "Wenn mich die Generalstaaten bezahlen wollten". (Goethe, S.89)

บทแปล ถ้าหากรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ยอมจ่ายเงินให้ข้า

คำศัพท์เฉพาะทางการเมืองว่า "Generalstaaten" ขึ้นอยู่กับบริบทของสมัยเป็นอย่างยิ่ง หากผู้แปลไม่ระมัดระวังและแปลตามคำซึ่งอาจจะเป็น "รัฐโดยรวม" ผู้อ่านฉบับแปลก็คงงุนงงและไม่เข้าใจความหมาย ในกรณีนี้ ผู้วิจัยได้ค้นหาคำอธิบายในคู่มือการอ่านนวนิยายของโรทมันน์ และได้พบว่า คำศัพท์เฉพาะนี้หมายถึง "ประเทศเนเธอร์แลนด์" ในช่วงเวลาที่เกอเธ่ประพันธ์งาน เพราะตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา ประเทศเนเธอร์แลนด์ได้ชื่อว่าเป็นประเทศมหาอำนาจที่ร่ำรวยและมีอาณานิคมมาก (Rothmann, 1971:53) ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า "ประเทศเนเธอร์แลนด์" ในฉบับแปลพร้อมให้คำอธิบายไว้ในเชิงอรรถเพื่อป้องกันไม่ให้อ่านสับสนว่า ประเทศนี้มาเกี่ยวข้องกับนวนิยายได้อย่างไร จึงเห็นได้ว่าบริบทของสมัยมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาในนวนิยายอย่างยิ่ง

## 2. คำศัพท์เฉพาะทางสังคมของเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 18

คำว่า "สังคม" ในที่นี้หมายถึง การดำรงชีวิต การกระทำและพฤติกรรมต่างๆของคนในสังคมเยอรมัน สมัยที่เกอเธ่มีชีวิตอยู่ซึ่งปรากฏในนวนิยายเรื่อง "แวร์เธอร์ระทม" ปัญหาของผู้แปลงานที่ย้อนมิติทางเวลาอยู่ที่ต้องสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมหรือสอบถามผู้รู้ในประเด็นต่างๆ แล้วนำความหมายที่ได้มาพิจารณาดูว่า ควรจะถ่ายทอดเป็นภาษาไทยได้อย่างไร จึงจะใกล้เคียงกับต้นฉบับ ผู้วิจัยขอแบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆดังนี้

### 2.1 คำศัพท์เกี่ยวกับอาหาร

ผู้วิจัยพบคำศัพท์เกี่ยวกับอาหารซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของสมัยหลายคำ ดังเช่น คำว่า Weck, Verperbrot และ Sauerteig

#### ตัวอย่างที่ 1

ต้นฉบับ Sie bejahte es, und indem sie dem ältesten einen halben Weck gab.  
(Goethe, S.16)

คำว่า "Weck" เป็นคำศัพท์โบราณ เมื่อผู้วิจัยค้นหาความหมายในหนังสือของ โรทมันน์ ซึ่งให้คำอธิบายว่า Weck มีความหมายเหมือน Wecke, Brötchen หรือ Semmel (ขนมปังประเภทต่างๆของเยอรมัน) คำว่า Weck เป็นภาษาถิ่นของคนเยอรมันแถบตะวันตกเฉียงใต้ไว้เรียก ขนมอบ

ที่ทำจากแป้งสาลีมีลักษณะสามเหลี่ยมคล้ายลิ้ม (Rothmann, 1971:17) ผู้วิจัยไม่อาจหาคำภาษาไทยที่ใช้เทียบเคียงได้ จึงตัดสินใจใช้คำที่มีความหมายกลางคือ ขนมปัง

บทแปล นางตอบว่า ใช่ และหยิบขนมปังครึ่งก้อนส่งให้เด็กคนพี่

## ตัวอย่างที่ 2

ต้นฉบับ Über dem Anziehen und allerlei Bestellung fürs Haus in meiner Abwesenheit habe ich vergessen, meinen Kindern ihr Vesperbrot zu geben. (Goethe, S.21)

คำศัพท์ Vesper มาจากรากศัพท์ภาษาละติน vespera ซึ่งแปลว่า "เวลาย่ำเย็น" แต่เดิมหมายถึงช่วงเวลาก่อนถึงชั่วโมงสวดมนต์ครั้งสุดท้ายของวัน ต่อมาหมายถึงช่วงเวลาย่ำสองโมงหรือหกโมงเย็น ด้วยเหตุนี้คำว่า Vesperbrot ซึ่งใช้ในความหมายว่า ขนมปังมื้อบ่ายหรือมื้อเย็นก็ได้ เมื่อผู้วิจัยได้คำอธิบายความหมายแล้ว จึงนำมาถ่ายทอดเป็นภาษาไทยว่า "ขนมปังมื้อเย็น" อันตรงกับความหมายของคำศัพท์และบริบทใกล้เคียง

บทแปล ดิฉันได้มอบหมายเรื่องแต่งตัวและดูแลบ้านทุกอย่างขณะที่ดิฉันไม่อยู่เรียบร้อยแล้ว แต่ลืมแจกขนมปังมื้อเย็นให้เด็กๆ

## 2.2 คำศัพท์เกี่ยวกับความเชื่อ

เกอเธ่นิยมใช้คำศัพท์ที่มีความหมายแฝงเกี่ยวกับความเชื่อของคนในสังคมยุโรป ตั้งแต่ยุคกลางเป็นต้นมา การถ่ายทอดคำศัพท์ประเภทนี้จำเป็นต้องทราบความหมายที่แท้จริงของคำเสียก่อน แล้วค่อยตัดสินใจจะถ่ายทอดเป็นภาษาไทยให้ตรงกับต้นฉบับได้อย่างไร ดังเช่น ตัวอย่างที่ 1.

ต้นฉบับ -da ist mir's wie einem, der aller seiner Ehren und Würden entsetzt und dem der Degen genommen wird. (Goethe ,S.38)

คำว่า Degen แปลว่า "ดาบ" หากแปลตามตัวอักษร ประโยคสุดท้ายในต้นฉบับต้องแปลว่า ถูกริบดาบไป ซึ่งอ่านแล้วไม่เข้าใจว่าเกี่ยวกับบริบทใกล้เคียงที่กล่าวถึงศักดิ์ศรีและเกียรติยศอย่างไร ผู้วิจัยจึงต้องค้นคว้าและพบว่าวลี " dem der Degen genommen werden " เกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อของชาวยุโรปตั้งแต่ยุคกลางที่เห็นว่า ดาบเป็นเครื่องหมายของความเป็นชายผู้กล้าหาญอย่างแท้จริง เด็กหนุ่มได้รับมอบดาบอย่างมีพิธีรีตอง หากผู้ใดถูกจับและ

ถูกริบดาบไปเท่ากับว่า ผู้นั้นถูกลดเกียรติและด้อยคุณค่า ความเชื่อนี้มีมาจนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 ที่เห็นว่าดาบเป็นอาวุธประจำกายของข้าราชการระดับสูงและสุภาพชน หากสูญเสียดาบเท่ากับสูญเสียเกียรติยศ (Rothmann, 1971:30) ผู้วิจัยจึงใช้วิธีแปลด้วยการเติมคำอธิบายท้ายสำนวนเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนดังนี้

บทแปล ข้ารู้สึกเหมือนคนที่กำลังถูกถอดเกียรติยศดัดดีศรีและถูกริบดาบแห่งเกียรติยศกลับคืนไปกระนั้น

## ตัวอย่างที่ 2

ต้นฉบับ Kein Wort von der Zauberkraft der alten Musik ist mir unwahrscheinlich. (Goethe, S.39)

เกอเธ่นำวลี Zauberkraft der alten Musik (พลังอำนาจมหัศจรรย์ของดนตรีโบราณกาล) หรือในบางครั้งจะพบคำว่า die alte, himmelsüße Melodie (ทำนองเพลงเก่าอันหวานซึ่ง) มาใช้บรรยายบทเพลงที่ลือทเท่เล่นให้แวร์เนอร์ฟัง ผู้อ่านชาวเยอรมันเข้าใจได้ทันทีว่า เกอเธ่ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อโชคลางแต่โบราณว่า เสียงดนตรีมีอำนาจเหนือมนุษย์และสัตว์ ซึ่งเห็นได้ในเรื่องของ David และ Saul และในนิทานปรัมปราของกรีก (Rothmann, 1971:30) ในการถ่ายทอดเป็นไทย ผู้วิจัยได้แปลตามศัพท์เพราะเป็นที่เข้าใจของผู้อ่านชาวไทย ถึงแม้ไม่เข้าใจความหมายแฝงความเชื่อของชาวยุโรปก็ตาม

บทแปล ข้าเชื่อคำพูดทุกคำที่เอ่ยถึงพลังอำนาจมหัศจรรย์ของดนตรีโบราณกาล

## 2.3 คำศัพท์เกี่ยวกับการแต่งกาย

บริบทของสมัยคือตัวกำหนดพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ตลอดจนวัฒนธรรมต่างๆของคนในสังคม การแต่งกายของตัวละครในนวนิยายจึงเป็นไปตามความนิยมของคนในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ผู้อ่านทั้งชาวเยอรมันและไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จะนึกภาพเครื่องแต่งกายของตัวละครได้ยาก ด้วยเหตุนี้การถ่ายทอดคำศัพท์เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงภาพการแต่งกายหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันอันเกี่ยวข้องกับเรื่องเสื้อผ้าด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 Den Bedienten hieß er Bücher und Wäsche unten in den Koffer packen und die Kleider einnähen. (Goethe, S.105)

เมื่อเห็นวลีว่า “die Kleider einnähen” ผู้วิจัยเข้าใจในตอนแรกว่าหมายถึง การเย็บเสื้อผ้าด้านข้างให้แคบ หรือหมายถึงการเย็บชั้นในของเสื้อผ้า แต่เมื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับบริบทใกล้เคียง ความหมายดังกล่าวไม่เข้ากันกับบริบท ผู้วิจัยจึงต้องสืบค้นในคู่มือการอ่านนวนิยายของโรทมันน์ (Rothmann, 1971:55) และใน Anmerkungen Goethe Band 6 (1982:594) จึงพบความหมายว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อผู้คนจะออกเดินทางมักจะเย็บถุงและห่อเสื้อผ้าไว้ในถุงหรือผ้า ผู้วิจัยจึงถอดความโดยขยายความเพิ่มเติมดังนี้

บทแปล เขาสั่งเด็กรับใช้ให้จัดหนังสือและชุดชั้นในไว้ตอนล่างสุดของหีบเดินทาง แล้วสั่งให้เย็บผืนผ้าห่อเสื้อผ้าไว้

เพราะหากผู้วิจัยแปลตามคำเพียงว่า “เย็บเสื้อผ้าไว้” ผู้อ่านชาวไทยคงเข้าใจว่า แวร์เธอร์ให้เด็กรับใช้ตัดชุดให้ใหม่ก็ได้ จึงจำเป็นต้องเติมข้อความเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจตรงกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 2 Es hat schwer gehalten, bis ich mich entschloß, meinen blauen einfachen Frack, in dem ich mit Lotten zum erstenmale tanzte, abzulegen...Auch habe ich mir einen machen lassen ganz wie den vorigen, Kragen und Aufschlag, und auch wieder so gelbe Weste und Beinkleider dazu. (Goethe ,S.79)

การแต่งกายของผู้ชายในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ประมาณปี ค.ศ. 1772 นิยมแต่งกายเสื้อผ้าสีสรรค์ กล่าวคือจะสวมใส่ชุดงานเลี้ยงสีน้ำเงิน กางเกงและเสื้อกั๊กสีเหลือง เพื่อนของเกอเธ่ชื่อเยรูชาเล็ม ผู้ฆ่าตัวตายเพราะผิดหวังจากความรักได้สวมใส่เสื้อผ้างดงามกล่าวในวันตาย เกอเธ่จึงนำมาเป็นชุดแต่งกายประจำตัวของแวร์เธอร์ หลังจากนั้นเสื้อผ้าชุดนี้ได้กลายเป็นชุดยอดนิยมของวัยรุ่นในสมัยนั้นอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยต้องสืบค้นความหมายของคำว่า “Beinkleider” เพราะเป็นคำเก่าซึ่งปัจจุบันไม่ใช้แล้ว หากแปลตามคำต้องแปลว่า “เสื้อผ้าของขา” แท้จริงคือคำว่า “Hose” ซึ่งแปลว่า กางเกง ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดเป็นดังนี้

บทแปล ข้าตัดใจยากยิ่งก่อนจะทิ้งชุดงานเลี้ยงธรรมดาสีน้ำเงินที่ข้าใส่ไปงานเต้นรำครั้งแรกกับลีโอทเท...ข้าจึงสั่งตัดตัวใหม่ให้เหมือนของเดิมไม่ว่าจะเป็นปกหรือคอเสื้อ อีกทั้งเสื้อกั๊กและกางเกงสีเหลืองดังเดิม

## 2.4 คำศัพท์เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในยามว่าง

คำศัพท์ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในยามว่างของชาวเยอรมันในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงต่อไปนี้มีทั้งสิ่งของ สถานที่และ คำศัพท์ที่เกี่ยวกับจังหวะเต้นรำ บริบทของสมัย

และช่วงเวลาเป็นตัวกำหนดความหมายของภาษาที่ใช้ ด้วยเหตุนี้การถ่ายทอดเป็นภาษาไทยจึงจำเป็นต้องสืบค้นข้อมูลและถามผู้รู้เช่นกัน ในกรณีที่เป็นสิ่งของและสถานที่ที่สามารถค้นหาได้ในพจนานุกรม หรือในคู่มือการอ่านนวนิยายของโรทมันน์ ส่วนคำศัพท์เกี่ยวกับจังหวะเต้นรำ นอกจากค้นหาในหนังสืออธิบายคำศัพท์แล้ว จำเป็นต้องถามผู้รู้เกี่ยวกับการเต้นรำสมัยโบราณ แต่เนื่องจากผู้รู้เกี่ยวกับด้านนี้มีน้อยในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงยึดความหมายตามที่ปรากฏในคำอธิบาย แล้วจินตนาการตามบริบทประโยคใกล้เคียงว่า การเต้นรำแต่ละจังหวะควรเป็นเช่นไร แล้วจึงถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทย เกอเธ่นำจังหวะการเต้นรำที่นิยมเต้นกันตามชานเมืองของคนรุ่นหนุ่มสาวสมัยบาร็อคในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งมีอยู่ด้วยกันสามจังหวะ ซึ่งมีชื่อเรียกตามแหล่งกำเนิดการเต้นรำ ดังเช่น “das alte französische Menuett” การเต้นจังหวะเมนูเอทของฝรั่งเศสโบราณ ซึ่งเต้นเป็นคู่ และเต้นพร้อมกัน ไม่เหมือนการเต้นเมนูเอทปัจจุบัน “das englische Contretanz” หรือ “ein Englischer” ได้แก่การเต้นรำแบบอังกฤษ เป็นการเต้นรำหมู่และนิยมมากที่สุดในการบรรดาจังหวะเต้นรำทั้งหมด และ “deutsch tanzen” หมายถึง การเต้นรำแบบเยอรมันซึ่งเพิ่งได้รับความนิยมในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 อันหมายถึงการเต้นรำจังหวะวอลทซ์นั่นเอง

เมื่อทราบความหมายและที่มาของคำศัพท์แล้ว ผู้วิจัยต้องตัดสินใจว่าจะถ่ายทอดความหมายของคำศัพท์เหล่านี้ให้ผู้อ่านชาวไทยอย่างไร วิธีการที่ผู้วิจัยถ่ายทอดความหมายมีดังนี้

1. ทับศัพท์และอธิบายความหมายของคำไว้ในเชิงอรรถ
2. เพิ่มเติมคำอธิบายต่อท้ายสั้นๆ
3. เพิ่มคำอธิบายสั้นๆและเก็บความหมายจากบริบทใกล้เคียง

### ตัวอย่างที่ 1

#### ต้นฉบับ

Wir schlangen uns in Menuetts um einander herum; ich forderte ein Frauenzimmer nach dem anderen auf, und just die unleidlichsten konnten nicht dazu kommen, einem die Hand zu reichen und ein Ende zu machen. (Goethe, S.24)

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ในบริบทตัวอย่างที่ 1 ที่ยกมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยประสบปัญหาเกี่ยวกับบริบททางวัฒนธรรมสองประการ ประการแรกคือ จะถ่ายทอดความหมายของคำว่า Menuett อย่างไร และประการที่สอง ประโยคที่ขีดเส้นใต้ Und just die unleidlichsten konnten nicht dazu kommen, einem die Hand zu reichen und ein Ende zu machen. มีความหมายว่าอย่างไร

หลังจากสืบค้นข้อมูลแล้วผู้วิจัยตัดสินใจทับศัพท์ว่า เมนูเอท เพราะคำนี้ผู้อ่านชาวไทยคุ้นเคย ถึงแม้ว่าความหมายของคำนี้จะเปลี่ยนแปลงไปก็ตามที่ พร้อมกับให้คำอธิบายไว้ใน

เชิงอรรถท้ายเล่ม ส่วนประโยคที่ขีดเส้นได้นั้น หากแปลตามตัวอักษร จะมีความหมายว่า “เฉพาะผู้หน้าตาไม่สวยไม่อาจส่งมือมาเพื่อขอจับได้” ซึ่งอ่านแล้วไม่มีความหมาย และทำให้สับสน เนื่องจากไม่เข้ากันกับใจความของบริบทโดยรวม ผู้วิจัยจึงต้องสืบค้นต่อ และได้ความหมายซึ่งมีนัยของบริบททางสังคม กล่าวคือ ในการลีลาชของชนกลุ่มสาวเยอรมันช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงแม้จะนิยมเต้นรำจังหวะเมนูเอทก่อนก็ตาม แต่จะเต้นจังหวะนี้ไม่นาน ต้องเปลี่ยนไปเต้นจังหวะอังกฤษต่อ ดังนั้นผู้หญิงต้องยกมือขึ้นเพื่อขอจับจังหวะเมนูเอท ฝ่ายชายจึงเปลี่ยนจังหวะต่อไปได้ (Anmerkungen, 1982:573) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเข้าใจว่า เหตุใดแวร์เนอร์จึงโมโหที่บรรดาสตรีที่หน้าตาไม่สวยไม่ยอมยกมือขึ้น ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดใจความของตัวอย่างที่ 1 ดังนี้

บทแปล พวกเรายืนเข้าแถวเรียงเป็นวงกลม เพื่อเริ่มเต้นรำจังหวะเมนูเอท ข้าเชื่อเชิญหญิงสาวออกไปเต้นทีละคน ที่น่ารำคาญใจคือ คนหน้าตาไม่สวยมักไม่ยอมจับเพลง และไม่ยอมเปลี่ยนคู่เต้นง่าย ๆ

ผู้วิจัยได้ถอดใจความและอธิบายความหมายแทนที่จะแปลตามตัวอักษร เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยที่รับรู้บริบททางวัฒนธรรมการเต้นรำของเยอรมันคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้เข้าใจและนึกภาพตามได้

ตัวอย่างที่ 2 Lotte und Tänzer fingen einen Englischen an. (Goethe, S.24)

บทแปล ล็อตเทากับคู่เต้นเริ่มเต้นรำแบบอังกฤษ เป็นการเต้นรำหมู่

เนื่องจากผู้อ่านชาวไทยไม่เข้าใจบริบทของวัฒนธรรมการเต้นรำ และไม่ทราบว่าการเต้นแบบอังกฤษหมายถึงอะไร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเสริมความว่า เป็นการเต้นรำหมู่ เข้าไปเพื่อให้ความหมายชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยไม่ต้องการทับศัพท์ และใส่เชิงอรรถสำหรับคำนี้เหมือนคำว่า เมนูเอท ทั้งนี้เพราะผู้อ่านชาวไทยไม่คุ้นเคยกับคำว่า “Contre” เหมือนเมนูเอท และหากใส่เชิงอรรถมากเกินไปก็จะเป็นตำราวิชาการมากเกินไป

ตัวอย่างที่ 3 Sie sagte mir den dritten zu, und mit der liebenswürdigsten Freimütigkeit von der Welt versicherte sie mir, daß sie herzlich gern deutsch tanze.-  
“Es ist hier so Mode,” fuhr sie fort, „daß jedes Paar, das zusammen gehört, beim Deutschen zusammenbleibt, und mein Chapeau walzt schlecht und dankt mir's, wenn ich ihm die Arbeit erlasse” ( Goethe, S. 24)

วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหา

ประโยค “daß sie herzlich gern deutsch tanze” เมื่อแปลตามตัวอักษรได้ความว่า “นางชอบเต้นแบบเยอรมันมาก” เนื่องจากประโยคนี้เป็นประโยคแรกของบริบทที่กล่าวถึงการเต้นรำแบบเยอรมัน ผู้วิจัยจำเป็นต้องเติมความเพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยนึกภาพต่อจากการเต้นรำเป็นหมู่แบบอังกฤษได้ถูกต้อง ในกรณีนี้ผู้วิจัยจึงเพิ่มคำอธิบายต่อท้ายสั้นๆ ก่อนว่า “นางชอบเต้นรำเป็นคู่แบบเยอรมันมาก” การที่ผู้วิจัยไม่เสริมความหรือใส่คำอธิบายไว้ในเชิงอรรถว่า การเต้นรำแบบเยอรมันเป็นอย่างไร เพราะผู้วิจัยเห็นว่าประโยคถัดไปในบริบทมีคำว่า “walzen” ซึ่งแปลว่า “เต้นรำจังหวะวอลทซ์” อยู่แล้ว ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ทันทีว่า การเต้นรำแบบเยอรมันได้แก่ การเต้นรำจังหวะวอลทซ์ อันเป็นจังหวะการเต้นรำที่แม้ในปัจจุบันยังเป็นที่นิยมและเป็นที่ยุติกันดี โดยไม่ต้องฟังคำอธิบายอีกต่อไป ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดมาเป็นบทแปลดังนี้

บทแปล       นางสัญญาจะเต้นรอบที่สามกับข้า พลังกล่าวยืนยันอย่างเปิดเผยและน่าเอ็นดูว่า นางชอบเต้นรำเป็นคู่แบบเยอรมันมาก ‘ที่นี่เรานิยม’ นางกล่าวต่อไป ‘ให้คู่ที่เต้นด้วยกันเวลาเต้นแบบเยอรมันต้องจับคู่กันตลอด คู่เต้นรำของดิฉันเต้นจังหวะวอลทซ์ไม่ค่อยเก่ง เขาคงรู้สึกชอบคุณดิฉันถ้าไม่ต้องทำให้เขาลำบาก’

การถ่ายทอดความหมายของคำศัพท์เกี่ยวกับสถานที่ที่มีมนต์เสน่ห์ของสมัยแห่งอยู่นั้น จำเป็นต้องใช้วิธีการอธิบายความเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ       Du hättest sie sehen sollen, wie sie die Alten beschäftigte, wie sie ihre Stimme erhob, um seinen halb tauben Ohren vernemlich zu werden, wie sie ihm von jungen, robusten Leuten erzählte, die unvermutet gestorben wären, von der Vortrefflichkeit des Karlsbades, und wie sie seinen Entschluß lobte, künftigen Sommer hinzugehen...(Goethe,S.31)

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

เนื่องจากนวนิยาย “แวร์เธอร์” มีเนื้อหาซึ่งได้รับอิทธิพลจากสมัยของผู้ประพันธ์ ด้วยเหตุนี้ คำศัพท์จำนวนมากจึงแปลกตาสำหรับผู้อ่านทั้งชาวเยอรมันและชาวไทย สำหรับผู้อ่านต้นฉบับชาวเยอรมันคงเข้าใจได้ทันทีจากเนื้อความในบริบทใกล้เคียง แต่สำหรับผู้อ่านคนไทยซึ่งไม่รู้จักสภาพสังคมและวัฒนธรรมของเยอรมัน ย่อมเป็นการยากที่จะคาดเดาได้ว่าหมายถึงอะไร ดังเช่นคำว่า Karlsbad ในตัวอย่าง Karlsbad เป็นสถานพักผ่อนหรือสถานตากอากาศที่มีชื่อเสียงซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของแคว้นโบฮีเมียในคริสต์ศตวรรษที่ 18 (ปัจจุบันเป็นเขตทางตะวันตกของสาธารณรัฐเชค) เมื่อผู้วิจัยถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ได้เติมข้อความอธิบายข้างหน้าสถานที่ดังกล่าว ดังต่อไปนี้

บทแปล ท่านน่าจะเห็นว่าลือทเหตุแลเอาใจใส่ชายชราผู้นี้อย่างไร วิธีที่นางเปล่งเสียงดังๆ เพื่อให้ชายชรานุก่อนข้างตึงได้ยินเสียงของนางชัดเจน และวิธีที่นางเล่าให้เขาฟังว่า ชายหนุ่มแข็งแรงมากมายได้ตายไปอย่างไม่คาดคิด นางเอ่ยถึงสถานพักพิงที่เมืองคาร์ลสบาทว่าเป็นสถานที่ที่ดี กล่าวชมชายชราที่ตัดสินใจไปพักที่นั่นในฤดูร้อนหน้า

จะเห็นได้ว่า จากคำภาษาเยอรมันเพียงคำเดียวคือ Karlsbad ต้องเพิ่มคำอธิบายดังนี้

- 1.(เป็น) สถานพักพิง
2. ที่เมือง เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าสถานที่นี้เป็นเมืองหนึ่งด้วย

## 2.5 คำศัพท์ที่แสดงความไม่พอใจของผู้พูด

การถ่ายทอดคำศัพท์ตามธรรมดาที่ไม่มีบริบทวัฒนธรรมทางสังคมประจำชาติหรือท้องถิ่นใดโดยเฉพาะ เป็นเรื่องยากพอควรอยู่แล้ว แต่การแปลคำศัพท์ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบททางวัฒนธรรมเฉพาะของสังคมใดสังคมหนึ่งไปสู่ภาษาปลายทางซึ่งผู้อ่านอยู่คนละวัฒนธรรมและต่างมิติทางเวลา เป็นการแปลที่ยากมากกว่า ทั้งนี้เพราะมนุษย์ต่างสังคมย่อมมีวิธีการ กฎเกณฑ์ ประเพณีรวมทั้งทัศนคติซึ่งสื่อออกมาทางภาษาต่างกัน อันเห็นได้ชัดในเรื่องต้องห้ามทั้งหลาย เช่น เรื่องเกี่ยวกับความตาย หรือเรื่องเพศ ตลอดจน ประเพณีต่างๆ เช่น การทักทาย การลา การแสดงความขอบคุณ การขอโทษหรือการแสดงความไม่พอใจ (คำคำ ตีเตียน) เป็นต้น

ในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธัม” เราจะพบคำศัพท์ที่ใช้แสดงความไม่พอใจของตัวละครอยู่หลายคำ แต่ละคำเป็นคำคำของคนในแคว้นเฮสเซนของประเทศเยอรมนี ผู้วิจัยประสบปัญหาในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทยตรงที่ว่า การด่าด้วยคำต่างๆ เหล่านี้มีระดับความโกรธมากน้อยเพียงไร และสมควรจะหาคำเทียบเคียงในภาษาไทยหรือไม่ หรือจะหาคำคำที่มีใจความเทียบเคียงในภาษาไทยได้อย่างไร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 “Ich will meinem Hans (das war der Name des Jüngsten) ein Süppchen kochen zum Abende; der lose Vogel, der Große, hat mir gestern das Pfännchen zerbrochen, als er sich mit Philippsen um die Scharre des Breis zankte. “ (Goethe, S.16)

วิเคราะห์ปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัยค้นหาคำศัพท์ในคู่มือการอ่านนวนิยายของ โรทมันน์เช่นกัน ปรากฏแต่เพียงว่า เป็นคำด่าแบบชาวบ้านในแถบแคว้นเฮสเซนของเยอรมัน แต่มิได้ให้คำอธิบายว่า มีความหมายอย่างไรและใช้ในกรณีใด (Rothmann, 1971:17) ผู้วิจัยจึงถามชาวเยอรมันผู้เป็นอาจารย์สอนภาษาและวรรณคดีเยอรมันที่สาขาวิชาฯ ได้คำตอบว่า เป็นคำที่คนเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ใช้ด่าทอกัน ปัจจุบันไม่นิยมใช้แล้วและความหมายอยู่ที่บริบทข้อความใกล้เคียงด้วย ในกรณีตัวอย่างที่ยกมานั้น แม้ด่าทอผู้ชายคนโต แต่มิได้ด่าแบบเจ็บแค้นหรือโกรธจัด มีความรักและเอ็นดูแถมรำคาญในน้ำเสียงด้วย อาจจะมี ความหมายเทียบเท่าคำว่า unzuverlässig ซึ่งแปลว่า “ไวใจไม่ได้ เชื่อถือไม่ได้ ไม่ได้เรื่อง”

ผู้วิจัยจึงตัดสินใจถ่ายทอดความหมายโดยอิงเนื้อความจากบริบทความหมายใกล้เคียงเป็นดังนี้

บทแปล “เย็นนี้ดิฉันจะดัมซูปให้ฮันส์กิน (ลูกชายคนเล็กชื่อฮันส์) เมื่อวานนี้เจ้าคนโตเหลวไหล เขาทำกระทะตกแตกเพราะแย่งกันชูดเศษอาหารที่เหลือกับฟิลิป

ที่น่าสนใจคือสำนวนคำด่าโดยใช้คำว่า Vogel ซึ่งแปลว่า “นก” มีอยู่หลายสำนวนดังเช่น “einen Vogel haben” แปลตามคำว่า “มีนก” เป็นคำด่าค่อนข้างหยาบคายที่กล่าวหาว่าคนที่ถูกด่านั้นสติไม่ดี หรือมีความคิดพิศดาร หรือใช้คำว่า Vogel แล้วเติมคุณศัพท์ข้างหน้าบอกลักษณะของบุคคล อาจจะกล่าวด้วยความไม่พอใจหรือล้อเล่นก็ได้เช่น “ein lustiger Vogel” แปลตามคำว่า “นกตลกกว่าเริง” อันหมายถึง การกล่าวถึงคนอื่นคนหนึ่งว่า เป็นคนตลกกว่าเริงนั่นเอง ในกรณีหลังคล้ายกับคำด่าแกมหยอกเล่นของเกอเธ่ “der lose Vogel” ซึ่งแปลตามคำว่า “นกที่หลุดไป” การถ่ายทอดความหมายของคำศัพท์ที่มีนัยบริบททางวัฒนธรรมของประเทศภาษาต้นฉบับจึงยากที่จะถ่ายทอดมาให้เทียบเคียงกันได้ วิธีการแปลจึงใช้การถ่ายทอดความหมายโดยดูจากบริบทใกล้เคียง

ตัวอย่างที่ 2 Und jetzt macht der Fratze große Augen, da der andere nun wirklich kommt und ihm das Mädchen wegnimmt. (Goethe, S.42)

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

คำว่า Fratzen เป็นคำศัพท์ที่เกอเธ่ชอบใช้ในงานประพันธ์ตั้งแต่หนุ่มจนถึงวัยชรา ซึ่งเขาหมายถึง ยามเมื่อเขาวาดภาพร่างบางอย่างแล้วออกมาไม่เหมือนธรรมชาติ ผิดรูป ผิดร่าง ไม่ชัดเจน (Anmerkungen, 1982:575) ส่วนคำว่า “der Fratzen” ซึ่งปรากฏในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” นั้น หมายถึง “คนโง่” เกอเธ่ใช้ศัพท์คำนี้เมื่อแวร์เธอร์ธมว่าตนเองว่าเป็นคนโง่ ในกรณีนี้ ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดตามความหมายของคำศัพท์ แต่ทว่าใช้เป็นคำด่า ดังนี้

บทแปล เวลา<sup>นี้</sup>ไอ้โง่<sup>งั่ง</sup>ตัว<sup>นี้</sup>ต้องยื่น<sup>ยื่น</sup>อ้าปาก<sup>ค้ำ</sup> ดูอีก<sup>อีก</sup>คน<sup>หนึ่ง</sup>กำลัง<sup>กำลัง</sup>มา<sup>มา</sup>พา<sup>พา</sup>ผู้<sup>ผู้</sup>หญิง<sup>หญิง</sup>ของ<sup>ของ</sup>ตน<sup>ตน</sup>จาก<sup>จาก</sup>ไป

ผู้<sup>ผู้</sup>วิจัย<sup>วิจัย</sup>ตัดสินใจ<sup>ตัดสินใจ</sup>เลือก<sup>เลือก</sup>ใช้<sup>ใช้</sup>คำ<sup>คำ</sup>ว่า “ไอ้โง่<sup>งั่ง</sup>ตัว<sup>นี้</sup>” เพื่อให้<sup>ให้</sup>เข้า<sup>เข้า</sup>กับ<sup>กับ</sup>บริบท<sup>บริบท</sup>ความ<sup>ความ</sup>หมาย<sup>หมาย</sup>ใกล้เคียง<sup>ใกล้เคียง</sup>ที่<sup>ที่</sup>แสดง<sup>แสดง</sup>ว่า<sup>ว่า</sup>ตัวละคร<sup>คือ</sup>แวย์<sup>แวย์</sup>เธอร์<sup>เธอร์</sup>กำลัง<sup>กำลัง</sup>กล่าว<sup>กล่าว</sup>หา<sup>หา</sup>ตนเอง<sup>เอง</sup>ว่า<sup>ว่า</sup>เป็น<sup>เป็น</sup> ไอ้โง่<sup>งั่ง</sup>ตัว<sup>หนึ่ง</sup> หาก<sup>หาก</sup>ถ่าย<sup>ถ่าย</sup>ทอด<sup>ทอด</sup>ว่า “เวลา<sup>นี้</sup>คน<sup>หนึ่ง</sup>คน<sup>หนึ่ง</sup>” น่า<sup>น่า</sup>เสียง<sup>เสียง</sup>และ<sup>และ</sup>อรรถ<sup>อรรถ</sup>รส<sup>รส</sup>จะ<sup>จะ</sup>อ่อน<sup>อ่อน</sup>ลง<sup>ลง</sup>ไม่<sup>ไม่</sup>ตรง<sup>ตรง</sup>กับ<sup>กับ</sup>ที่<sup>ที่</sup>ผู้<sup>ผู้</sup>ประพันธ์<sup>ประพันธ์</sup>ต้องการ

ตัวอย่างที่ 3 Ich beiße die Zähne auf einander und spotte über mein Elend, und spottete derer doppelt und dreifach, die sagen könnten, ich sollte mich resignieren, und weil es nun einmal nicht anders sein könnte. –Schafft mir diese Strohmänner vom Hals! (Goethe, S.42-43)

วิเคราะห์ปัญหาและวิธีแก้ไข

คำว่า Strohmänner หากแปลตามศัพท์หมายถึง 1. ตึกตาคที่ทำจากฟาง 2. ตัวแทนหรือผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่แทน 3. หุ่นไล่กา (Duden, 1983:1230) แต่ในนวนิยายเรื่อง “แวย์เธอร์ระทม” เกอเธ่ใช้คำว่า Strohmänner หมายถึง Strohköpfe ซึ่งเป็นคำด่า หมายถึงคนโง่เขลาทั้งปัญญาแลร่างกายยังอ่อนแอด้วย (Rothmann, 1971:33) ปัญหาในการถ่ายทอดภาษาไทยอยู่ที่ว่า ไม่มีคำหรือสำนวนในภาษาไทยที่มีความหมายว่า โง่ทั้งปัญญาและร่างกายอ่อนแอ ในเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องนำความหมายเฉพาะว่า “โง่เขลาทางปัญญา” มาใช้เพียงความหมายเดียว ดังนี้

บทแปล ข้า<sup>ข้า</sup>ขบ<sup>ขบ</sup>ฟัน<sup>ฟัน</sup>กรอด<sup>กรอด</sup>ๆ นึก<sup>นึก</sup>สม<sup>สม</sup>เพช<sup>เพช</sup>ตัวเอง<sup>เอง</sup>และ<sup>และ</sup>หัว<sup>หัว</sup>เราะ<sup>เราะ</sup>เยาะ<sup>เยาะ</sup>เย้ย<sup>เย้ย</sup>สอง<sup>สอง</sup>เท่า<sup>เท่า</sup>สาม<sup>สาม</sup>เท่า<sup>เท่า</sup>บรรดา<sup>บรรดา</sup>คนที่<sup>ที่</sup>บอก<sup>บอก</sup>ให้<sup>ให้</sup>ข้า<sup>ข้า</sup>ปลีก<sup>ปลีก</sup>ตัว<sup>ตัว</sup>ไป<sup>ไป</sup>เสีย<sup>เสีย</sup> เพราะ<sup>เพราะ</sup>ไม่มี<sup>ไม่มี</sup>หนทาง<sup>หนทาง</sup>ช่วย<sup>ช่วย</sup>เหลือ<sup>เหลือ</sup>ได้นั้น<sup>นั้น</sup>- โปรด<sup>โปรด</sup>พา<sup>พา</sup>พวก<sup>พวก</sup>โง่<sup>โง่</sup>เง่า<sup>เง่า</sup>เหล่านี้<sup>เหล่านี้</sup>ไป<sup>ไป</sup>ให้<sup>ให้</sup>พ้น<sup>พ้น</sup>เถิด<sup>เถิด</sup>-

และเนื่องจากเป็นคำด่า ผู้วิจัยจึงเติมคำว่า “พวกโง่เง่า” เพื่อให้เห็นน้ำเสียงแถมดูถูกของผู้พูดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

## 2.6 คำศัพท์เกี่ยวกับหน่วยและมาตราเงินตรา

เกอเธ่ใช้หน่วยเงินตราและมาตราเงินตราหลายชนิดในนวนิยาย ซึ่งเป็นหน่วยและมาตราเงินตราที่ใช้ในยุโรปหรือในประเทศเยอรมนีตั้งแต่ยุคกลางจนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 หน่วยและมาตราเงินเหล่านั้นไม่ได้ใช้แล้วในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องตัดสินใจแก้ปัญหานี้ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทยโดยเลือกกระหว่าง

1. เทียบมาตราเงินตราของเยอรมันสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 กับมาตราเงินตราของไทยโบราณในสมัยที่ใกล้เคียงกัน

2. ทับศัพท์มาตราเงินตราของเยอรมัน เสริมคำขยายและให้คำอธิบายในเชิงอรรถ
3. เสริมคำขยายโดยบอกลักษณะของมาตราเงินตราเยอรมันเพื่อความเข้าใจแต่ไม่ให้รายละเอียดในเชิงอรรถเพราะเข้าใจได้จากบริบท

เนื่องจากผู้วิจัยยึดหลักทฤษฎีการแปลแบบถ่ายทอดความหมายและยึดแนวทางการแปลของมูแน็งที่เสนอแนะว่า ผู้แปลควรเลือกแปลวิธีใดวิธีหนึ่ง ระหว่างการทำให้ผู้อ่านคุ้นเคยกับการทำให้ผู้อ่านทราบที่กำลังอ่านเรื่องแปลอยู่ ผู้วิจัยได้ยึดหลักการแปลวิธีที่ 2 และ 3 เพื่อต้องการให้ผู้อ่านชาวไทยตระหนักว่า กำลังอ่านนวนิยายของเยอรมันในบริบทของเยอรมันช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงตัดสินใจไม่เลือกการแก้ปัญหาคำในข้อที่ 1 ซึ่งเป็นการเทียบมาตราเงินตราของเยอรมันโบราณกับของไทยโบราณ แต่ทว่าจะใช้แนวทางการแก้ปัญหาคำข้อที่ 2 และข้อที่ 3 ตามบริบทข้อความ ใกล้เคียงดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 -Es ward mir schwer, mich von dem Weibe los zu machen, gab jedem der Kinder einen Kreuzer, und auch fürs Jüngste gab ich ihr einen, ihm einen Weck zur Suppe mitzubringen, wenn sie in die Stadt ginge, und so schieden wir von einander. (Goethe ,S.17)

คำว่า Kreuzer หมายถึงเงินเหรียญขนาดเล็ก มีค่าเท่ากับ 1/60 ของเหรียญทองกุลเดน แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 คงเหลืออยู่เพียงเหรียญทองแดงเท่านั้น (Rothmann ,1971: 17-18) ผู้วิจัยเห็นว่าการถ่ายทอดมาตราเงินตรา Kreuzer เป็นไทย ควรใช้เพียงคำว่า “เหรียญทองแดง” เพราะผู้อ่านชาวไทยสามารถนึกภาพออกว่า เหรียญทองแดงย่อมมีขนาดเล็ก ราคาไม่มากนัก ผู้วิจัยไม่ถ่ายทอดแบบทับศัพท์ เพราะผู้อ่านจะไม่เข้าใจว่า Kreuzer นี่คืออะไร และการใส่เชิงอรรถอธิบายมากเกินไปก็ดูเป็นงานวิชาการมากกว่างานแปล ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงแปลตามบทแปลข้างล่างนี้

บทแปล            ข้ารู้สึกลำบากใจที่จะกล่าวอำลางาน ข้ามอบเงินแก่เด็กๆคนละหนึ่งเหรียญทองแดง และให้คนเล็กด้วยหนึ่งเหรียญ โดยฝากนางไว้เพื่อให้นางซื้อขนมปังมาใส่ซูบ ให้เขากินยามที่นางเข้าเมือง หลังจากนั้นเราทั้งสองได้ลากจากกัน

ตัวอย่างที่ 2        “...Als unsere Haushaltung stärker wurde, unser Gewerbe größer, warst du nicht zu bewegen, mein Wochengeld nach dem Verhältnisse zu vermehren; kurz, du weißt, daß du in dem Zeiten, da sie am größten war,

verlangtest, ich solle mit sieben Gulden die Woche auskommen...”

(Goethe, S.37-38)

คำว่า Gulden เป็นมาตราเงินตราที่มีค่าเท่ากับหนึ่งเหรียญทอง เริ่มใช้ในทวีปยุโรป ตั้งแต่ปีค.ศ.1350 แต่เดิมมีส่วนผสมของทองแท้ ต่อมามีส่วนของเงินมาผสมจนเหลือเนื้อทองเพียงหนึ่งส่วนสี่เท่านั้น ต่อมาเงิน Gulden เริ่มเสื่อมความนิยม คนหันไปใช้เหรียญทองดักแอ็ท (Dukaten) ซึ่งเป็นหน่วยเงินตราใหม่แทน (Rothmann, 1971:S.29-30)

เกอเธ่ใช้มาตราเงินทั้ง Gulden และ Dukaten ในนวนิยาย กรณีนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องทับศัพท์ของมาตราเงินทั้งสอง พร้อมทั้งเสริมคำขยายรวมทั้งให้คำอธิบายไว้ในเชิงอรรถเพื่อให้ผู้อ่านเห็นความแตกต่างของเหรียญทองทั้งสองประเภท ดังคำแปลต่อไปนี้

**บทแปล** “...ต่อมา เมื่อกิจการของเราเจริญก้าวหน้าขึ้นและมีฐานะดีขึ้น ท่านก็ได้คิดเพิ่มเงินค่าใช้จ่ายประจำสัปดาห์ให้ดิฉันตามสัดส่วนรายได้ที่ได้มา พูดสั้นๆก็คือ ท่านรู้ดีว่า ในยามที่ค่าใช้จ่ายต่างๆสูงขึ้น ท่านยังคาดหวังให้ดิฉันใช้จ่ายภายในบ้าง เพียงสัปดาห์ละเจ็ดเหรียญทองกุลเดนเท่าเดิม

ผู้วิจัยใช้คำขยาย “เหรียญทอง” และทับศัพท์กุลเดนลงไปเพื่อให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจ ในขณะที่ผู้อ่านต้นฉบับจะเข้าใจได้ทันทีว่า คำนี้หมายถึงเหรียญทอง และแตกต่างจากเหรียญทองดักแอ็ทในตัวอย่างที่ 3

**ตัวอย่างที่ 3** Der Erbprinz hat mir zum Abschiede fünfundzwanzig Dukaten geschickt, mit einem Wort, das mich zu Tränen gerührt hat. (Goethe, S.72)

ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยได้เพิ่มคำขยายและทับศัพท์เป็นภาษาอังกฤษรวมทั้งใส่เชิงอรรถอธิบายความหมายของเหรียญทองดักแอ็ทไว้ด้วย เหตุที่ต้องทับศัพท์เป็นภาษาอังกฤษ เนื่องจากมาตราเงินตราชนิดนี้เป็นที่แพร่หลายในทวีปยุโรปตั้งแต่ปีค.ศ.1559 บทแปลที่เป็นภาษาไทยจึงเป็นดังนี้

**บทแปล** องค์รัชทายาทได้ประทานเงินจำนวนยี่สิบห้าเหรียญทองดักแอ็ทเป็นการอำลาและยังทรงเขียนข้อความสองสามคำที่ซาบซึ้งใจจนน้ำตาไหล

**ตัวอย่างที่ 4** Ich hätte in dem Augenblick den Jungen nicht um tausend Taler gegeben. (Goethe, S.40)

บทแปล            ชั่วขณะนั้นต่อให้ใครเอาเหรียญเงินพันเหรียญมาขอแลกกับเด็กหนุ่มผู้นี้ ข้าก็ไม่มี  
วันยอม

ในตัวอย่างที่ 4 ที่ยกมามีคำว่า Taler ซึ่งเป็นมาตราเงินตราที่มีค่าเท่ากับเหรียญทองแดง Kreuzer 90 เหรียญ เริ่มนำมาใช้ในประเทศเยอรมนีตั้งแต่ปีค.ศ. 1517 (Rothmann, 1971: 32) ผู้วิจัยใช้วิธีแก้ปัญหาวีธีเดียวกับตัวอย่างที่ 1 กล่าวคือเติมคำขยายว่า “เหรียญเงิน” เท่านั้น โดยไม่ต้องทับศัพท์หรือใช้เชิงอรรถ เพราะผู้อ่านเข้าใจดีแล้วจากบริบทใกล้เคียง

## 2.7 คำศัพท์ชื่อเฉพาะของดอกไม้และต้นไม้

เนื่องจากประเทศไทยและประเทศเยอรมนีแตกต่างกันทางด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศ พืชพันธุ์ไม้และดอกไม้จึงมีสายพันธุ์แตกต่างกัน การถ่ายทอดคำศัพท์ชื่อเฉพาะดังกล่าวจึงเป็นปัญหา ยกเว้นชื่อเฉพาะของต้นไม้บางประเภทซึ่งรู้จักกันทั่วไปและสามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ ในการแปลชื่อเฉพาะของดอกไม้และต้นไม้ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีถ่ายทอดดังนี้

1. ใช้ชื่อภาษาไทยสำหรับชื่อเฉพาะของพันธุ์ไม้หรือดอกไม้ที่เป็นสากล
2. แปลชื่อเฉพาะของภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษ แล้วทับศัพท์ตามการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษพร้อมคำอธิบายในเชิงอรรถ
3. ทับศัพท์ตามการอ่านออกเสียงภาษาเยอรมันสำหรับพันธุ์ไม้และดอกไม้ที่ไม่มีคำแปลในภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยไม่พยายามเปรียบเทียบดอกไม้ของไทยกับดอกไม้ของเยอรมัน เพราะทราบดีว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำตามคำแนะนำของนักทฤษฎีการแปลมูลเน้ง กล่าวคือ การแปลควรยึดหลักที่ให้ผู้อ่านฉบับแปลตระหนักถึงความแตกต่างของบริบทวัฒนธรรมของประเทศทั้งสอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1      Erst hast du zwischen den Kastanienbäumen die weite Aussicht-ach, ich erinnere mich, ich habe dir, denk' ich, schon viel davon geschrieben, wie hohe Buchenwände einen endlich einschließen und durch ein daranstoßendes Boskett die Allee immer düsterer wird,... (Goethe, S.56)

## วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข

ในตัวอย่างที่ 1 ที่ยกมาข้างบนนี้ มีคำศัพท์ชื่อเฉพาะของต้นไม้จำนวนสองคำได้แก่

1. Kastanienbäume ซึ่งแปลตามศัพท์หมายถึงต้นไม้สูงใหญ่พันธุ์หนึ่งที่มีลูกกินได้ คำว่า Kastanien ตรงกับภาษาอังกฤษว่า chesnut ซึ่งแปลว่า ต้นเกาลัด กรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยใช้คำแปลภาษาไทยว่า ต้นเกาลัด
2. Buche เป็นต้นไม้สูงใหญ่มีใบหยักเล็กๆหรือใบกลม ซึ่งไม่อาจหาคำแปลเทียบเคียงในภาษาอังกฤษได้ จึงใช้ทับศัพท์ว่า “ต้นบุค” ในบทแปล

บทแปล เมื่อท่านมองผ่านแนวต้นเกาลัดสูงใหญ่นี้ไป ท่านจะเห็นทัศนียภาพอันกว้างไกล  
 อ้อ! ข้าจำได้ว่า ข้าเคยเล่าให้ท่านฟังหลายครั้งแล้วต้นบุคสูงใหญ่ที่ขึ้นเรียงราย  
 เป็นกำแพงอยู่ตรงปลายทางนั้นสามารถโอบล้อมคนไว้ข้างในได้ และแนวทางเดิน  
 ที่ขนานกับกำแพงจะค่อยๆมีดลงเพราะมีพุ่มไม้ดัดขึ้นอยู่ชิดริมทาง

ตัวอย่างที่ 2 “In meinem Garten sind Rosen und Jelängerjelier zweilei Sorten, eine  
 hat mir mein Vater gegeben, sie wachsen wie Unkraut; ich suche schon  
 zwei Tage darnach und kann sie nicht finden. Da hause sind auch  
 immer Blumen, gelbe und blaue und rote, und das Tausendgüldenkrout  
 hat ein schönes Blümchen. (Goethe, S.88)

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ประเทศไทยมีภูมิอากาศและภูมิประเทศต่างจากประเทศ  
 เยอรมนี ด้วยเหตุนี้พันธุ์ไม้ดอกย่อมแตกต่างกัน การจะเทียบเคียงให้เหมือนกันหรือใช้ชื่อดอกไม้  
 ของไทยมาแทนคงเป็นไปได้ เพราะไม่เข้ากับบรรยากาศของเรื่องซึ่งเป็นตะวันตก ยกเว้นดอกไม้  
 ซึ่งสามารถขึ้นได้ทั้งเขตร้อนและเขตกึ่งร้อนและเป็นที่ยุ้จักกันดีเช่น Rosen ซึ่งหมายถึง ดอกกุหลาบ  
 เป็นต้น กรณีซึ่งเป็นดอกไม้หรือพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่น การถ่ายทอดเป็นไทยอาจทำได้ดังนี้

1. ทับศัพท์ภาษาเยอรมัน
2. แปลชื่อภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษ แล้วทับศัพท์ตามการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษพร้อมกับใส่เชิงอรรถ

ในตัวอย่างที่ยกมานี้มีดอกไม้อยู่สองชนิด ชนิดแรกได้แก่ Jelängerjelier ซึ่งเป็นชื่อที่ชาวบ้านใช้เรียกดอกไม้ที่บานค่อนข้างนาน ดังเช่น Geißblatt หรือ Lonicera Caprifolium (Rothmann, 1971:53) หากผู้วิจัยจะทำการทับศัพท์แล้วอธิบายความหมายไว้ในเชิงอรรถ ผู้อ่านคงไม่เห็นภาพ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเปิดพจนานุกรมสองภาษา ได้แก่ภาษาเยอรมัน

เป็นภาษาอังกฤษ ได้คำแปลของดอก Geißblatt ว่า honeysuckle ผู้วิจัยจึงทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ว่า ดอกฮันนี่ชัคเคิล

ดอกไม้ชนิดที่สองที่พบในตัวอย่างได้แก่ Tausendgüldenkrout เป็นชื่อของ ชาวบ้านที่ใช้เรียกดอกไม้เล็กๆสีแดงที่บ้านในทุ่งหญ้า บางพันธุ์ขึ้นตามภูเขามีสีเหลือง ฟ้าและม่วง ดอกแห้งสามารถมาชงเป็นใบชาทานแก้โรคกระเพาะได้ ปัจจุบันดอกไม้นี้มีชื่อว่า Enzian ผู้วิจัยได้ สืบค้นในพจนานุกรมสองภาษาคือจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษ ตรงกับคำว่า Gentian ผู้ วิจัยจึงถ่ายทอดความโดยการทับศัพท์ว่า ดอกเงินเซียน และใส่คำอธิบายเกี่ยวกับดอกไม้ชนิดนี้ไว้ท้าย เล่ม เหตุที่อธิบายเฉพาะดอกเงินเซียน ก็เพราะผู้วิจัยเห็นว่า ชื่อของดอกไม้ชนิดนี้ไม่คุ้นหูของผู้อ่าน ชาวไทยมากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงถ่ายทอดออกมาเป็นบทแปลต่อไปนี้

บทแปล “ในสวนของข้ามีดอกกุหลาบและดอกฮันนี่ชัคเคิลทั้งสองพันธุ์ พันธุ์หนึ่งพ่องข้าให้ มา มันขึ้นเร็วและงามเหมือนวัชพืช ข้าหาดอกไม้พวกนี้มาสองวันแล้ว แต่หาไม่ พบ ส่วนทางโน้นมีดอกไม้บานอยู่เสมอ ทั้งสีเหลือง สีน้ำเงินและสีแดงและต้นเงิน เซียน ก็ออกดอกเล็กๆสวยงามมาก

#### 3.4.2 การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะและสำนวนจากคริสต์ศาสนา

สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับผู้วิจัย คือ การทำความเข้าใจและถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะ และสำนวนที่มาจากคริสต์ศาสนา ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในนวนิยาย ด้วยเหตุที่ เกอเธ่ ต้องการ แสดงให้เห็นว่า ตัวละครของเขา คือ แวร์เธอร์ เป็นผู้มีศรัทธาในคริสต์ศาสนา ถึงแม้ว่าแวร์เธอร์ ฆ่าตัวตายอันขัดต่อคำสอนของคริสต์ศาสนาก็ตาม ผู้อ่านชาวเยอรมันจะสังเกตเห็นการอ้างอิง ข้อความในพระคริสตธรรมคัมภีร์ตลอดเวลา ยิ่งใกล้ถึงจุดจบของแวร์เธอร์ การอ้างอิงสำนวนพระ วจนะในพระคริสตธรรมคัมภีร์\* ก็มีมากยิ่งขึ้น

ปัญหาประการแรกในการทำความเข้าใจ คือ ต้องทราบตั้งแต่ต้นว่า สำนวนหรือ ประโยคที่กำลังอ่านอยู่นั้นมาจากสำนวนในพระคริสตธรรมคัมภีร์ สำหรับผู้อ่านชาวไทยซึ่งนับถือ คริสต์ศาสนา คงเข้าใจได้ในทันที แต่ถ้าเป็นผู้อ่านชาวไทยที่นับถือพุทธศาสนา คงจะเป็นเรื่องยาก แม้กระทั่งตัวผู้วิจัยเอง ดังนั้น ในการแก้ปัญหาระดับต้น คือ การสืบค้นหาคำอธิบายหรือ คำ วิเคราะห์จากนักวิจารณ์งานวรรณคดี ผู้วิจัยสามารถค้นหาข้อมูลที่เปรียบเทียบสำนวนในพระคริสต ธรรมคัมภีร์กับสำนวนที่อิงข้อความจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ของเกอเธ่ได้ใน Anmerkungen ,Goethe Band 6) ท้ายเล่มของนวนิยายและในคู่มือการอ่านของ Rothmann ( อ้างแล้ว)

\*คำว่า คริส ต ธรรมคัม ภีร์ เป็น ศั พ ท์ เ ฉพาะ นิยม เขียน ไม่มี เ กรือ ง หมายถึงการนัยกำกับ อยู่ เ ห นือ ตัว อัก ษ ร “ต”

ข้อแนะนำสำหรับผู้แปลชาวไทยก็คือ ความหาความรู้เสริมเกี่ยวกับคริสต์ศาสนา และควรทราบว่คริสต์ศาสนาแบ่งออกเป็นสองนิกาย คือ นิกายคาทอลิก และโปรเตสแตนต์ จากสำนวนที่เกอเธ่อ้างอิงมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์และการที่เขาเอ่ยถึงพระบิดา และกล่าวถึงพระเยซูว่าเป็นเพียง“ผู้สอนมนุษย์” (Lehrer der Menschen) ตลอดจนการที่แวร์เนอร์ปฏิเสธพระสงฆ์ซึ่งปรากฏอยู่ในนวนิยายนั้น ได้บอกนัยแฝงให้ผู้อ่านทราบว่า เกอเธ่ นับถือคริสต์ศาสนา นิกายโปรเตสแตนต์ หากผู้อ่านหรือผู้แปลมีความรู้เสริมเกี่ยวกับบริบททางศาสนาเช่นนี้จะช่วยให้การอ่านและการแปลงานง่ายขึ้น

เมื่อผู้วิจัยค้นข้อมูลการเปรียบเทียบสำนวนที่อิงจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ที่ปรากฏในนวนิยายได้แล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การถ่ายทอดเป็นภาษาไทย เนื่องจากการใช้ภาษาไทยในพระคริสตธรรมคัมภีร์มีขนบในการเขียนซึ่งเป็นที่ยอมรับในหมู่ของผู้นับถือคริสต์ศาสนา ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาพระคริสตธรรมใหม่ ฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (New King James Version) ซึ่งจัดพิมพ์โดยองค์การกักตุนสืออินเตอร์เนชันแนลแห่งประเทศไทย ปีค.ศ.1983 ในหน้าหมายเหตุแจ้งให้ทราบว่า ต้นฉบับภาษาไทยคัดมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ ฉบับอาร์ 93 (Revised Standard Version พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 1971) ส่วนภาษาอังกฤษคัดมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ (New King James Version พิมพ์เมื่อปี 1982) และส่วนในพันธสัญญาเดิมผู้วิจัยใช้พระคริสตธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาเดิม และพันธสัญญาใหม่ ฉบับเรียงพิมพ์ใหม่ 1998 จัดพิมพ์โดยสมาคมพระคริสตธรรมไทยกรุงเทพ พ.ศ. 2541 และพระคริสตธรรมคัมภีร์ฉบับภาษาเยอรมัน

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่เกอเธ่ อิงสำนวนมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์

#### ตัวอย่างที่ 1

**ต้นฉบับ** Ja , lieber Wilhelm , meinem Herzen sind die Kinder am nächsten auf der Erde.....- immer, immer wiederhole ich dann die goldenen Worte des Lehrers der Menschen : “Wenn ihr nicht werdet wie eines von diesen !” (Goethe , S.30)

#### พระคริสตธรรมคัมภีร์ฉบับภาษาเยอรมัน

Matth 18 , 3 “ Wahrlich, ich sage euch : Wenn ihr nicht umkekret und werdet wie die Kinder, so werdet ihr nicht ins Himmelreich kommen. ”

### พระคริสตธรรมคัมภีร์ฉบับภาษาไทย-อังกฤษ

มัทธิว 18, 3 (Matthew 18, 3) “ And said , Assuredly, I say to you, unless you are converted and become as little children, you will by no means enter the kingdom of heaven. ”

แล้วตรัสว่า “เรากล่าวความจริงแก่ทั้งหลายว่า ถ้าพวกท่านไม่กลับใจเป็นเหมือนเด็กเล็ก ๆ ท่านจะเข้าในแผ่นดินสวรรค์ไม่ได้เลย”

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัยประสบปัญหาในการตัดสินใจว่าจะถ่ายทอดข้อความที่อิงมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ ที่ปรากฏในต้นฉบับของเกอเธ่อย่างไร ทั้งนี้เพราะเกอเธ่ ไม่ได้คัดข้อความจากพระคริสตธรรมคัมภีร์มาทั้งหมด ถึงแม้ว่าประโยคที่ยกมานั้นอยู่ในเครื่องหมายอัฒประกาศ อันบอกให้ทราบว่า ไม่ใช่คำพูดของเกอเธ่ แต่ยกมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ หากผู้วิจัยแปลตามคำ ก็จะได้ประโยคว่า “ถ้าหากท่านไม่กลายเป็นเด็ก ๆ” ซึ่งไม่ตรงกับบริบทของประโยคใกล้เคียงที่กล่าวถึงพระดำรัสของพระเยซู ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจหยิบยกข้อความที่ปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์มัทธิว 18 ข้อ 3 มาใส่ไว้ และกำกับด้วยเชิงอรรถบอกที่มาของประโยคดังกล่าว เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ประโยคนี้มาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์โดยตรง ถึงแม้รูปประโยคของเกอเธ่จะต่างไป แต่สื่อความหมายเดียวกัน

### บทแปล

วิลเฮล์ม สหายรัก ในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดทำให้ข้าชื่นใจได้มากเท่าเด็ก ๆ...

... ยามนั้นข้านึกถึงพระดำรัสของพระศาสดาผู้ยิ่งใหญ่ที่พระองค์ทรงตรัสว่า “ถ้าหากท่านไม่กลับใจเป็นเหมือนเด็กเล็ก ๆ”

### ตัวอย่างที่ 2

#### ต้นฉบับ

Ihr steht so gelassen ,so ohne Teilnahme da, ihr sittlichen Menschen , scheltet den Trinker , verabscheut den Unsinnigen, geht vorbei wie der Priester und dankt Gott wie der Pharisäer, daß er euch nicht gemacht hat wie einen von diesen. (Goethe, S.47)

พระคริสตธรรมคัมภีร์ฉบับภาษาเยอรมัน

Luk. 10, 31 “ Es begab sich aber ohne gefähr, dap ein Priester dieselbige Straße hinabzog. und da er ihn sahe, ging er vorüber. ”

Luk. 18, 11 “ Der Pharisäer stund und betete bei sich selbst also : Ich danke dir , Gott , daß ich nicht bin wie die anderen. ”

พระคริสตธรรมคัมภีร์ฉบับภาษาไทย-อังกฤษ

Luke.10 , 31 “ Now by chance a certain priest came down that road. And when he saw him, he passed by on the otherside. ”

ลูกา 10 ข้อ 31 เหยียดปุโรหิตคนหนึ่งเดินลงไปทางนั้น เมื่อเห็นคนนั้นก็เดินเลยไปเสียอีกฟากหนึ่ง

Luke 18 , 11 “ The Pharisee stood and prayed thus with himself. ‘God. I thank you that I am not like other men – extortioners, unjust, adulterers, or even as this tax collector. ”

ลูกา 18 ข้อ 11 คนฟาริสีนั้นยืนนึกในใจของตนอธิษฐานว่า “ ข้าแต่พระเป็นเจ้า ข้าพระองค์โมทนาขอบพระคุณของพระองค์ ที่ข้าพระองค์ไม่เหมือนคนอื่น ซึ่งเป็นคนโลกนอกรีต และคนลวงประเวณี และไม่เหมือนคนเก็บภาษีคนนี้ ”

วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

จะเห็นจากตัวอย่างที่ 2 ซึ่งยกมานั้นเกอเธ่ มีศิลปะในการเขียนโดยอิงพระวจนะจากพระคริสตธรรมคัมภีร์สองแห่งอันมีข้อความแตกต่างกันมารวมเข้าด้วยกัน การจะถ่ายทอดข้อความนี้เป็นภาษาไทย หากไม่มีพระคริสตธรรมคัมภีร์ประกอบ การใช้คำศัพท์เฉพาะจะไม่ถูกต้องตามขนบการเขียนของพระคริสตธรรมคัมภีร์ ดังเช่นคำว่า Priester และคำว่า Pharisäer หากเปิดดูตามพจนานุกรมคำศัพท์สองภาษา อาจได้ความหมายว่า “พระสงฆ์” และ “คนฟาริสาย” ซึ่งความจริงไม่ใช่การแปลผิด หากแต่ไม่สัมพันธ์กับบริบท ซึ่งอ้างอิงมาจากคริสต์ศาสนา ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องสืบค้นในพระคริสตธรรมคัมภีร์ว่าคำศัพท์เฉพาะดังกล่าวควรเขียนว่าอย่างไร ซึ่งก็พบคำ Priester ใช้ในพระคริสตธรรมคัมภีร์ว่า “ปุโรหิต” และ Pharisäer ใช้ว่า “คนฟาริสี” และเพื่อให้ผู้อ่านฉบับแปลภาษาไทยเข้าใจความหมายอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงใส่เชิงอรรถบอกตำแหน่งของพระวจนะในพระคริสตธรรมคัมภีร์กำกับไว้ด้วย

บทแปล พวกท่านผู้มีศีลธรรมจรรยาได้แต่เฝ้ากันตะโกนตำหนิคนเมา ขับไล่ไล่ส่งคนบ้า แล้วก็เดินเลยผ่านไปเหมือนดังปุโรหิต ในใจนี้ก็อธิษฐานขอบพระคุณพระเป็นเจ้าที่ไม่

ทรงทำให้พวกท่านเป็นเสมือนคนใดคนหนึ่งในบรรดาพวกเขาเหล่านั้น ดังเช่นคน  
ฟาริสีเคยกระทำ

### ตัวอย่างที่ 3

ต้นฉบับ Ach , ich wollte , ihr begrüßt mich am Wege , oder im einsamen Tale ,  
daß Priester und Levit vor dem bezeichneten Steine sich segnend vorü  
bergingen und der Samariter eine Träne weinte .(Goethe, S.123)

พระคริสตธรรมคัมภีร์ฉบับภาษาเยอรมัน

Luk. 10, 31 “ Es begab sich aber ohngefähr , daß ein Priester dieselbige Straße  
hinabzog , und da er ihn (den von Räubern Überfallenen und  
Zerschlagenen) sahe, ging er vorüber.”

Luk. 10, 32 “ Desselbigen gleichen auch ein Levit, da er kam bei der Stätte und sahe  
ihn, ging er vorüber.

Luk. 10, 33 “ Ein Samariter aber reiste und kam dahin ; und da er ihn sahe,  
jammerte ihn sein..”

พระคริสตธรรมคัมภีร์ฉบับภาษาไทย-อังกฤษ

Luke 10, 31 “ Now by chance a certain priest came down that road. And when he  
saw him, he passed by on the other side.”

Luke 10, 32 “ Likewise a Levite, when he arrived at the place , came and looked ,  
and passed by on the other side.”

Luke 10, 33 “ But a certain Samaritan , as he journeyed , came where he was. And  
when he saw him , he had compassion. ”

ลูกา 10 ข้อ 31 เฝือกุโปรหิตคนหนึ่งเดินลงไปทางนั้น เมื่อเห็นคนนั้นก็เดินเลยไปเสียอีกฟากหนึ่ง

ลูกา 10 ข้อ 32 คนหนึ่งในพวกเลวี ก็ทำเหมือนกัน เมื่อมาถึงที่นั่นและเห็นแล้วก็เลยไปเสียอีก  
ฟากหนึ่ง

ลูกา 10 ข้อ 33 แต่ชาวสะมาเรียคนหนึ่ง เมื่อเดินทางมาถึงคนนั้น ครั้นเห็นแล้วก็มิไจเมตตา

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

เกอเธ่มีอัจฉริยภาพในการประพันธ์ ซึ่งเห็นได้จากการที่เขานำข้อความในพระ  
วจนะของพระคริสตธรรมคัมภีร์สามข้อ คือ ตั้งแต่ลูกา 10,31-33 มารวมไว้ด้วยกัน โดยเชื่อมความ  
หมายให้เข้ากับบริบทสถานการณ์ของนวนิยายกล่าวคือ ในบริบทของตัวอย่างที่ยกมา แวร์เธอร์

กำลังรำพึงรำพันบอกลาสิอทเทก่อนที่เขาจะยิงตัวตาย การที่ยกพระวณะท่อนดังกล่าวมาใส่ไว้เป็นการบอกนัยให้ผู้อ่านรู้ว่า การกระทำดังกล่าวมิใช่สิ่งที่น่ายกย่อง เพราะทั้งปุโรหิต และพวกเลวีแสดงความรังเกียจ แต่ก็มีชาวสะมาเรียที่เห็นใจ เช่นเดียวกันกับในตัวอย่างที่สอง การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะซึ่งปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์ ต้องทำให้ถูกต้อง หากไม่สืบค้นหรือยกมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ อาจทำให้ผู้อ่านฉบับแปลที่นับถือนิกายคริสต์ศาสนาเห็นว่าบกพร่องได้ ส่วนผู้อ่านฉบับแปลที่นับถือพุทธศาสนาอาจเข้าใจไขว้เขวเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใส่เชิงอรรถบอกที่มาของพระวณะกำกับไว้

บทแปล            อ้า! ข้าต้องการให้พวกท่านฝังร่างของข้าไว้ตรงทางเดิน หรือไม่ในหุบเขาห่างไกลยามเมื่อปุโรหิต และพวกเลวี เดินผ่านแท่งศิลาบนหลุมฝังศพของข้า ต้องสวดภาวนาให้ตนเอง ส่วนชาวสะมาเรียคนหนึ่งจะหลั่งน้ำตาให้ข้า

เกอเธ่ร้อยเรียงนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” โดยอิงสำนวนพระวณะในพระ คริสตธรรมคัมภีร์จำนวนมาก อาจจะกล่าวได้ว่า ตั้งแต่เริ่มเรื่องไปจนกระทั่งจบ การถ่ายทอดเป็นภาษาไทยต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ ผู้วิจัยไม่สามารถยกตัวอย่างมาเปรียบเทียบให้ดูในงานวิจัยได้ทั้งหมด แต่ใคร่แสดงให้เห็นว่า เกอเธ่นำพระวณะจากพระคริสตธรรมคัมภีร์มาใช้ในการร้อยเรียงนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” ในส่วนใดบ้าง ดังนี้

#### จดหมายของแวร์เธอร์

#### พระวณะในพระคริสตธรรมคัมภีร์

12 พ.ค. 1771

ปฐมกาล 24 ข้อ 13

29 มิ.ย. 1771

มัทธิว 18 ข้อ 3

11 ก.ค. 1771

1 พงศกษัตริย์ 17 ข้อ 16

12 ส.ค. 1771

ยอห์น 8 ข้อ 7

ลูกา 10 ข้อ 31

ยอห์น 11 ข้อ 4

30 ส.ค. 1771

มัทธิว 3 ข้อ 4

3 พ.ย. 1772

ปัญญาจารย์ 12 ข้อ 6

เฉลยธรรมบัญญัติ 28 ข้อ 23

15 พ.ย. 1772

ยอห์น 6 ข้อ 44

ยอห์น 6 ข้อ 65

มัทธิว 26 ข้อ 39

มัทธิว 27 ข้อ 46

|                       |                     |
|-----------------------|---------------------|
|                       | เพลงสดุดี 104 ข้อ 2 |
|                       | ดิสยาห์ 34 ข้อ 4    |
| บทบรรยายของบรรณาธิการ | ยอห์น 14 ข้อ 28     |
|                       | ยอห์น 13 ข้อ 1      |
| หลังห้าทุ่ม           | ลูกา 10 ข้อ 31-33   |
|                       | ลูกา 18 ข้อ 11      |

ลักษณะการอ้างอิงพระวจนะในพระคริสตธรรมคัมภีร์ที่ปรากฏในนวนิยายมีอยู่ 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ยกข้อความและสำนวนทั้งหมดมาใช้ เช่น จดหมายลงวันที่ 15 พ.ย.1771 ที่คัดมาจาก มัทธิว 27 ข้อ 46 ว่า

ต้นฉบับ            “Mein Gott ! Mein Gott ! warum hast du mich verlassen? ”  
(Goethe, S.86)

ในกรณีเช่นนี้ผู้วิจัยแก้ปัญหาด้วยการยกข้อความจากพระคริสตธรรมคัมภีร์มาทั้งสำนวน ดังนี้

บทแปล            “พระเจ้าของข้าพระองค์ พระเจ้าของข้าพระองค์ ไฉนทรงทอดทิ้งข้าพระองค์เสีย”  
(พระคริสตธรรมใหม่ 1983 หน้า 128)

2. เลียนแบบสำนวนมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์และปรับเนื้อความให้แตกต่างจากพระวจนะ เช่น จดหมายที่แวร์เนอร์เขียนว่า “หลังห้าทุ่ม” ดังนี้

ต้นฉบับ            Hier , Lotte ! Ich schaudre nicht, den kalten, schrecklichen Kelch zu fassen , aus dem ich den Taumel des Todes trinken soll ! (Goethe ,S.123)

เกอเธ่ ได้เลียนแบบ และปรับเนื้อหาให้แตกต่างจากพระวจนะ ยอห์น 18 ข้อ 11 อันกล่าวถึง ถ้วยของพระเยซู ดังนี้

“ Soll ich den Kelch nicht trinken, den mir mein Vater gegeben hat?”

พระเยซูตรัสกับเปโตรว่า “จงเอาดาบเสียดแทงเสีย เราจะ ไม่ดื่มถ้วยซึ่งพระบิดาของเรา ประทานแก่เราหรือ” (พระคริสตธรรมใหม่ 1983 หน้า 446)

ผู้วิจัยจึงได้แปลคำศัพท์ “Kelch” ว่า “ถ้วย” ตามที่ปรากฏในพระคริสตธรรมใหม่ และเมื่อเข้าใจเนื้อหาของพระคริสตธรรมคัมภีร์แล้ว การถ่ายทอดประโยคดังกล่าวในนวนิยายจึงไม่มีปัญหาเท่าใดนัก

**บทแปล**            ที่นี้แหละลือทเท ข้ามิได้หวาดหวั่นที่จะหยิบถ้วยอันเยือกเย็นและน้ำสะพรั่งกล้ว  
ซึ่งบรรจุน้ำทิพย์แห่งความตายขึ้นมาดื่ม!

3. นำข้อความจากพระวณะหลายข้อมารวมกันแล้วดัดแปลงให้เข้ากับเนื้อเรื่อง เช่น จดหมายที่แวนเดอร์ เขียนว่า “หลังห้าทุ่ม” ดังเช่นตัวอย่างที่ 3 ที่ยกมาก่อนหน้านี้ โดยเกอเธ่นำพระวณะสามข้อในลูกา 10 ข้อ 31-33 มารวมกันและดัดแปลงให้เข้ากับบริบทเนื้อเรื่อง กรณีเช่นนี้ผู้วิจัยต้องศึกษาและเข้าใจเนื้อหาของพระคริสตธรรมคัมภีร์อย่างละเอียด และนำศัพท์เฉพาะ เช่น บุโรหิต พวกเลวี และชาวสะมาเรีย มาใช้ในสำนวนแปลได้ง่ายขึ้น

#### 3.4.3. การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะและคำที่มีความหมายแฝงทางวรรณศิลป์

หอมหวล ชื่นจิตร์ ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรมไว้สองลักษณะ ลักษณะแรก ได้แก่ การถ่ายทอดคำที่มีมโนคติ (Concept) ปรากฏอยู่ทั้งในภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมายและการถ่ายทอดคำที่ไม่มีมโนคติอยู่ในภาษาเป้าหมาย ในการถ่ายทอดคำเหล่านี้ความแตกต่างของวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาเข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งบางครั้งการใช้พจนานุกรมสองภาษาก็ช่วยไม่ได้ การถ่ายทอดคำที่มีมโนคติปรากฏอยู่ทั้งในภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมายไม่ค่อยเป็นปัญหามากนัก ดังเช่น คำว่า dinner ในภาษาอังกฤษ เมื่อแปลเป็นไทย มีวิธีการถ่ายทอดโดยไม่แปลตรงตัว แต่หาคำเทียบเคียง ซึ่งได้แก่ อาหารเย็น หรือข้าวเย็น ส่วนการถ่ายทอดคำที่ไม่มีมโนคติอยู่ในภาษาเป้าหมาย เป็นวิธีการแปลที่ยากที่สุด เมื่อภาษาเป้าหมายไม่มีมโนคติ ดังเช่นในภาษาต้นฉบับ หรือมโนคตินั้นเพิ่งเริ่มรู้จัก แต่ยังไม่มีการกำหนดคำเทียบ

หอมหวล ชื่นจิตร์ ได้ยกตัวอย่างคำว่า apartment และ penthouse ซึ่งมีวิธีการแปลสองลักษณะ ดังนี้ (หอมหวล ชื่นจิตร์, 2527:35)

1. ทับศัพท์ โดยถ่ายทอดเสียงของคำนั้นด้วยอักษรไทย ได้แก่ อพาร์ตเมนต์ และเพนท์เฮ้าส์
2. ใช้กลุ่มคำ หรือวลีอธิบายความหมาย โดยเริ่มด้วยการลอกประเภทรวมของศัพท์ และลักษณะพิเศษที่ทำให้ศัพท์นั้นแตกต่างไปจากศัพท์อื่นประเภทเดียวกัน

ประเภทรวม + ลักษณะพิเศษ

|                 |             |                                  |
|-----------------|-------------|----------------------------------|
| penthouse       | ห้องเช่าชุด | ที่อยู่ชั้นสูงสุดได้หลังคา       |
| apartment block | อาคาร       | ที่แบ่งห้องแต่ละชั้นให้เช่าอาศัย |

อย่างไรก็ดีการใช้กลุ่มคำ หรือวลีอธิบายความหมาย ถ้ายาวเกินไปอาจทำให้เสียรสชาติของภาษา จึงมีผู้นิยมใช้ทับศัพท์ และใส่เชิงอรรถอธิบายความหมายไว้ข้างท้าย

### 3. ใช้มโนคติที่มีอยู่ในภาษาไทยแทนที่มโนคติของภาษาอังกฤษ เช่น

|                |                      |
|----------------|----------------------|
| pullman        | กระเป๋าดูทางขนาดใหญ่ |
| roller-coaster | รถหกคะเมนไฟฟ้า       |

(หอมหวล ชื่นจิตร , 2527 : 35-36)

หากพิจารณาคำที่มีบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมายที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” จะเห็นได้ว่ามีคำศัพท์เฉพาะ และสำนวนที่มีมโนคติ หรือที่ผู้วิจัยจะเรียกว่ามีนัยประหวัดเฉพาะอยู่เป็นจำนวนมากในภาษาต้นฉบับ แต่ไม่มีในภาษาเป้าหมาย ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ภาษาไทย โดยเฉพาะนัยประหวัดทางวรรณศิลป์และความรู้เฉพาะด้าน ในการถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจสิ่งที่ถูกอ้างถึงก่อนว่า สิ่งนั้นคืออะไร และมีบทบาทหรือหน้าที่ในด้นบทแปลอย่างไร ซึ่งบางครั้งไม่ง่ายเท่าใดนัก ผู้วิจัยสามารถแยกประเภทของศัพท์เฉพาะ และคำที่มีความหมายแฝงทางวรรณศิลป์ ในนวนิยายของเกอเธ่ ได้ดังนี้

1. คำศัพท์เฉพาะ และคำที่มีความหมายแฝงจากวรรณคดีกรีกโบราณ
2. คำศัพท์เฉพาะ และคำที่มีความหมายแฝงจากเรื่องเล่าชาวบ้าน
3. คำศัพท์เฉพาะ และคำที่มีความหมายแฝงจากวรรณคดีอังกฤษ
4. คำศัพท์เฉพาะ และคำที่มีความหมายแฝงจากวรรณคดีเยอรมัน

### 1. การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะและคำที่มีความหมายแฝงจากวรรณคดีกรีกโบราณ

ในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” เกอเธ่ เอย์ถึงวรรณกรรมสำคัญของชาติต่าง ๆ หลายเล่ม และที่สำคัญที่สุดได้แก่ มหาकाพย์โอดิสซีย์ ของโฮเมอร์ และบทเพลงขับลำนำเกี่ยวกับอัศวินและวีรบุรุษในสงครามของนักขับลำนำชื่อ ออสเซียน เพราะบทประพันธ์ทั้งสองมีนัยประหวัดเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของนวนิยายโดยตรง ยามที่แวร์เธอร์มีอารมณ์สดชื่นและมีความสุข บทประพันธ์ที่เขาชื่นชอบ ได้แก่ โอดิสซีย์ของโฮเมอร์ และเมื่อเขาพบกับความทุกข์ สิ่งซึ่งสะท้อนชะตากรรมอันเศร้าโศกของเขา คือ บทเพลงแห่งเซลมาของออสเซียน เกอเธ่ ได้เคยกล่าวถึงความ

สำคัญของวรรณศิลป์ทั้งสองเรื่องในนวนิยายของเขากับเฮนรี แคริบ โรบินสัน (Henry Crabb Robinson) เมื่อปี ค.ศ.1829 ว่า

“ไม่มีงานวิจารณ์ใดที่เขียนว่า แวร์เธอร์ชื่นชอบโฮเมอร์ ยามที่เขาเฝ้าติดตามปรัชญาและอ่านออสเซียนเมื่อเขากำลังเสียสติ” (M.Swales, 1987 : 40)

ดังนั้น ชื่อของโฮเมอร์ และสำนวนที่เกอเธ่ เลียนมาจากเนื้อหาในมหากาพย์โอดิสซีย์ จึงมีอยู่หลายแห่ง การจะถ่ายทอดทั้งชื่อ และสำนวนเหล่านั้นให้ถูกต้องจำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับมหากาพย์ โอดิสซีย์ ของโฮเมอร์ ผู้วิจัยได้ศึกษางานแปลของสุริยจักร ชัยมงคล เรื่อง “วรรณกรรมคลาสสิก โอดิสซีย์ บรรพบุรุษแห่งวรรณกรรมตะวันตก” จึงทำให้เข้าใจเนื้อหาตลอดจนการถ่ายทอดชื่อเฉพาะตามหลักสากลได้เป็นอย่างดี วิธีการที่ผู้วิจัยถ่ายทอดชื่อเฉพาะที่เขียนเป็นภาษาเยอรมัน มีดังนี้

1. แปลชื่อภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษแล้วทับศัพท์ โดยถ่ายทอดเสียงของคำนั้นด้วยภาษาไทย

Ulyß = Odysseus ได้แก่ โอดิสซุส ถ้าถ่ายทอดเสียงตามภาษาเยอรมันจะเป็น ยูลิส หรือโอดิสซ้อยส์

Penelope = Penelope ได้แก่ เพเนโลพี ถ้าถ่ายทอดเสียงตามภาษาเยอรมันจะเป็นเพเนโลเพ

2. เพิ่มคำขยายความหน้าชื่อเฉพาะ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจกรณีที่ผู้อ่านไม่คุ้นเคยกับงานประพันธ์หรือตัวละครที่กำลังกล่าวถึง เช่น

ต้นฉบับ

Homer

Penelope

คำแปล

มหากาพย์ของโฮเมอร์

ราชินีเพเนโลพี

3. ใช้คำศัพท์ และสำนวนให้สอดคล้องกับลีลาการเขียนอันไพเราะที่ปรากฏในมหากาพย์โอดิสซีย์ของโฮเมอร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

,da fühl' ich so lebhaft, wie die übermütigen Freier der Penelope  
Ochsen und Schweine schlachten ,zerlegen und braten' (Goethe,  
S.29)

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

การแปลหน่วยความหมายที่ยกมาเป็นตัวอย่างได้ถูกต้อง จำเป็นต้องทราบว่  
เกอเธ่ กำลังยกเนื้อหาตอนใดของมหากาพย์โอดิสซีย์ มาใส่ไว้ในนวนิยาย และต้องทำความเข้าใจ  
กับลีลาการเขียนของโฮเมอร์ด้วย ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลดังกล่าวจากหนังสือแปลของ สุริยฉัตร  
ชัยมงคล จึงทราบว่า ลำนวนที่เกอเธ่ยกมานั้นอิงมาจากบรรพสิบเจ็ด ตอนโอดิสซุสเข้าเมือง ซึ่ง  
กล่าวถึงเจ้าสมันตรัฐทั้งหลาย ผู้หวังปองราชินีเพเนโลพี ต่างเข้าไปในพระราชวัง เตรียมสำราญ  
กับอาหารโอชะต่าง ๆ (สุริยฉัตร ชัยมงคล ,2538:336) ดังนั้นปัญหาที่เกี่ยวกับความเข้าใจจึงหมด  
ไป ผู้วิจัยจึงสามารถจัดปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนการค้นคว้าข้อมูลว่า “Freier” ในที่นี้หมายถึงผู้ใด  
หากจะแปลตามคำศัพท์ได้แก่ “ผู้มาเกี่ยวพาราสี หรือผู้มาหวังปอง” ส่วนปัญหาข้อถัดไปได้แก้  
เหตุใดต้องมีฉากการฆ่าสัตว์ต่าง ๆ ด้วย แต่ผู้วิจัยไม่ใส่ลีลาหรือขยายความคำว่า “Freier” ตามที่  
อ่านพบในหนังสือแปลว่า “เหล่าเจ้าสมันตรัฐทั้งหลาย” เพราะจะเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลโดยที่ผู้-  
ประพันธ์ไม่ได้ต้องการ ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้จะเข้าใจบริบทเนื้อหา แต่ไม่ควรเพิ่มเติมข้อมูลที่รู้มาจน  
เกินความประสงค์ของผู้ประพันธ์ ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “เหล่าบุรุษหาญกล้าผู้หมายปอง” แทน

ในการถ่ายทอดความควรรักษาลำนวนลีลาให้เหมือนกับสำนวนของมหากาพย์  
และต้องให้สอดคล้องและเข้ากับลีลาการเขียนทั้งหมดของเกอเธ่ ด้วย ในต้นฉบับภาษาเยอรมัน  
คำว่า Ochsen ตามภาษาพหูพจน์ธรรมดาแปลว่า วัว และ Schwein ได้แก่ หมู ส่วนกริยา  
schlachten แปลเป็นภาษาไทยที่ใช้ทั่วไป คือ ฆ่าสัตว์ ล้มสัตว์ กริยา zerlegen แปลว่า หั่นเป็น  
ชิ้น ๆ และ braten แปลว่าย่าง แต่เนื่องด้วยสำนวนดังกล่าวอ้างอิงมาจากมหากาพย์ของ  
โฮเมอร์ ซึ่งเขียนด้วยถ้อยคำไพเราะ ระดับของภาษาจึงควรสูงกว่าระดับภาษาธรรมดาโดยทั่วไป  
ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดออกมาเป็นบทแปลดังนี้

บทแปล            ข้านี้เห็นภาพเหล่าบุรุษหาญกล้าผู้หมายปองราชินีเพเนโลพีต่างลงมือเชือดโค  
และสุกร แล้วหั่นเป็นชิ้น ๆ ไปย่างไฟ

จะเห็นได้จากบทแปลว่า ผู้วิจัยใช้คำแปลว่า “เชือด” แทน “ฆ่า” หรือ “ล้ม” และใช้คำ  
ไพเราะว่าโค และสุกร แทนคำว่า วัว และหมู เป็นต้น

ต้นฉบับ

Wenn Ulyß von dem ungemeßnen Meer und von der unendlichen Erde spricht,... (Goethe, S.73)

ในบริบทนี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยได้เลือกคำแปลภาษาไทยให้สูงกว่าระดับภาษาเขียนที่ใช้โดยทั่วไป สำหรับคำว่า Meer ซึ่งธรรมดาแปลว่า ทะเล หรือมหาสมุทร และคำว่า Erde ซึ่งแปลว่าพื้นดิน แผ่นดิน ทั้งนี้เนื่องจากสำนวนที่ยกมาจากมหากาพย์ไอดิสซีย์ มีความไพเราะและเป็นภาษาวรรณศิลป์ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ ชลธิ แทน ทะเล และ ปฐพี แทน แผ่นดิน ดังบทแปลต่อไปนี้ บทแปล การที่ไอดิสซุส กล่าวว่า ชลธิกว้างใหญ่ไพศาล และปฐพีไกลสุดตานั่น...

## 2. การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะ และคำที่มีความหมายแฝงจากเรื่องเล่าชาวบ้าน

เกอเธ่สอดแทรกชื่อ และเนื้อหาบางตอนจากเรื่องเล่าชาวบ้านของเยอรมัน ที่เขาได้ยินหรือประทับใจตั้งแต่เมื่อเขาเยาว์วัยไว้ในนวนิยายเรื่องนี้ด้วย ตัวอย่างเช่น จากการบรรยายธรรมชาติและสถานที่อันน่ารื่นรมย์ เกอเธ่ ได้เปรียบเทียบแวร์เธอร์กับตัวละครในเรื่องเล่าชาวบ้านของเยอรมันที่รู้จักกันดีโดยทั่วไปในปี ค.ศ.1474 อันได้แก่ เมลusine (Melusine) เจ้าหญิงสาวจากทะเล ซึ่งมีลักษณะท่อนบนเป็นคน และท่อนล่างเป็นปลา เล่ากันว่า เมลusine และน้องสาวของนางต้องมนต์สะกดของน้ำพุแห่งหนึ่งซึ่งดับกระหายคลายร้อน เกอเธ่ คงชอบเรื่องนี้มาก และมักเอ่ยถึง เมลusine ในผลงานหลายเล่มของเขา

ผู้วิจัยถ่ายทอดเรื่องของ เมลusine ในฉบับแปลด้วยวิธีการดังนี้

1. ทับศัพท์ตามการอ่านออกเสียงในภาษาเยอรมันด้วยอักษรไทย ได้แก่  
Melusine = เมลusine
2. เติมคำขยายเพื่อบอกลักษณะและอธิบายความหน้าชื่อดังกล่าว ได้แก่  
เจ้าหญิงสาวเมลusine

ต้นฉบับ

Da ist gleich vor dem Orte ein Brunnen , ein Brunnen , an den ich gebannt bin wie Melusine mit ihren Schwestern.( Goethe , S.9)

บทแปล

ด้านหน้าของเมืองมีน้ำพุแห่งหนึ่ง ซึ่งมีมนต์ตรึงใจข้า เจกเช่นที่เคยตรึงใจ เจ้าหญิงสาวเมลusine กับน้อง ๆ ของนาง

นอกจากเรื่องเล่าชาวบ้านเกี่ยวกับเจ้าหญิงสาวเมลusine แล้ว เกอเธ่ ยังเคยอ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับภูเขาแม่เหล็กในตำนานชาวบ้านของเยอรมัน ซึ่งแฮร์ซอก แอร์นส์ท (Herzog Ernst) นำมาจากเรื่องเล่าของอาหรับชื่อ “พันหนึ่งราตรี” อีกด้วย(Anmerkungen Goethe Band 6 ,1982 : 577) ในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” เกอเธ่ได้ย่อใจความสั้น ๆ ของนิทานดังกล่าวไว้ในจดหมายลงวันที่ 29 ก.ค. ที่แวร์เธอร์เขียนถึงวิลเฮล์ม การถ่ายทอดเป็นภาษาไทยสำหรับชื่อของ

นิทานไม่มีปัญหาเท่าใดนัก เพราะผู้วิจัยสามารถแปลตามความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยไม่ต้องเสริมความ หรือทับศัพท์ด้วยการถ่ายทอดเสียงเป็นอักษรไทย ดังตัวอย่าง

ต้นฉบับ Meine Großmutter hatte ein Märchen vom Magnetenberg : die Schiffe , die zu nahe kamen. ,wurden auf einmal alles Eisenwerks beraubt , die Nägel flogen dem Berge zu ,und die armen Elenden scheiterten zwischen den übereinanderstürzenden Brettern. (Goethe ,S.41)

บทแปล ย่าของข้าเคยเล่านิทานเรื่องภูเขาแม่เหล็กให้ฟังว่า เมื่อเรือทุกลำแล่นเข้าใกล้ภูเขาแม่เหล็ก เหล็กทุกชิ้นในเรือจะถูกดูดขึ้นไปบนภูเขาจนหมด แม้แต่ตะปูในเรือ ก็ถูกดูดจนหมดสิ้น จนทำให้แผ่นกระดานเรือหล่นลงมาทับลูกเรือที่น่าสงสารตายหมด

ในกรณีนี้ผู้วิจัยได้แปลชื่อ Märchen vom Magnetenberg ตามตัวอักษรซึ่งได้แก่นิทานเรื่องภูเขาแม่เหล็ก

### 3. การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะและคำที่มีความหมายแฝงจากวรรณคดีอังกฤษ

วรรณคดีอังกฤษที่มีบทบาทสำคัญต่อเนื้อเรื่อง การดำเนินเรื่อง และเป็นเสมือนภาพสะท้อนชะตากรรมของตัวเอกในนวนิยายของเกอเธ่ ได้แก่ มหาकाพย์ออสเซียน (Ossian) ซึ่งแต่งโดยเจมส์ แมคเฟอร์สัน (James Macpherson ปี ค.ศ.1736-1796) อันมีเนื้อหาเกี่ยวกับบทเพลงร้องสรรเสริญอัศวินและวีรบุรุษโบราณของชาวไอริช และชาวสก็อตแลนด์สมัยโบราณ ออสเซียนเป็นนักขับลำนำเพลงร้องสรรเสริญวีรชา และมีนัยน์ตามืดมิด เจกเซนโฮเมอร์ เกอเธ่ได้หยิบยกบทเพลงตอนหนึ่งที่ออสเซียนขับร้องมาใส่ไว้ในช่วงก่อนที่แวร์เธอร์ใกล้ถึงจุดจบ บทเพลงนั้นเป็นบทเพลงสั้นๆชื่อ บทเพลงแห่งเซลมา (Songs of Selma) เกอเธ่ได้แปลบทเพลงนี้เป็นภาษาเยอรมันในปี ค.ศ.1771 สมัยที่เขาชื่นชมบทเพลงของชาวบ้านตามแฮร์เดอร์กีเอกชาวเยอรมัน และในตอนท้ายของนวนิยาย ซึ่งลือทเท่ อยากฟังแวร์เธอร์ อ่านบทเพลงของออสเซียนซึ่งแวร์เธอร์ได้แปลไว้ให้นางฟัง

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ปัญหาที่ผู้วิจัยประสบในการถ่ายทอดบทเพลงแห่งเซลมา มีดังนี้

- ปัญหาด้านความเข้าใจเนื้อหา
- นัยแฝงของคำศัพท์
- ระดับภาษาและลีลาของภาษา

ฉากที่แวร์เธอร์ไปหาลีโอทเท ก่อนที่เขาจะฆ่าตัวตาย เป็นฉากการบรรยายของตัวละครที่เป็นบรรณาธิการและผู้เล่าเรื่อง เวอร์เธอร์ไปหาลีโอทเท ทั้ง ๆ ที่นางได้ห้ามปรามเขาไว้ล่วงหน้า แต่เมื่อนางเห็นหน้าเขา นางกลับพูดคุยกับเขาตามปกติ และยังขอร้องให้เขาอ่านบทเพลงของออสเซียนให้นางฟังด้วย ในการถ่ายทอดผู้วิจัยต้องสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมว่า บทเพลงออสเซียนมีเนื้อหาว่าอย่างไร หลังจากค้นหาข้อมูลจึงทราบว่า บทเพลงของออสเซียน เป็นบทเพลงสรรเสริญวีรบุรุษผู้จบชีวิตลงอย่างโศกเศร้าว่าสมศักดิ์ศรีและกล้าหาญ ผู้วิจัยเชื่อว่าผู้อ่านฉบับแปลจะไม่เข้าใจ และจะนึกภาพไม่ออกว่า มหาเทพออสเซียนสำคัญอย่างไร ผู้วิจัยจึงต้องอธิบายไว้ในเชิงอรรถอย่างละเอียด โดยกล่าวถึงบทเพลงของเซลมา ว่าใครเป็นผู้แต่ง และมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร และเกอเธ่ใช้บทเพลงนี้บอกนัยอะไรแก่ผู้อ่านบ้าง ถึงแม้เชิงอรรถค่อนข้างยาว แต่ทว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความเข้าใจของผู้อ่านฉบับแปลอย่างยิ่ง บทเพลงของออสเซียนเริ่มที่การบรรยายธรรมชาติ และตามด้วยร่างเงาของวีรบุรุษสมัยโบราณผู้ล่วงลับไปแล้ว ร่างเงาทั้งหมดออกมาขับขานเล่าชะตากรรมอันโศกเศร้าของตนเอง ในช่วงนี้มีการเปรียบเทียบธรรมชาติกับมนุษย์แบบบุคคลาธิษฐาน การเริ่มต้นเช่นนี้ หากผู้แปลไม่เข้าใจเนื้อหาของมหาเทพออสเซียน อาจแปลผิดพลาดได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

#### ตัวอย่างที่ 1

##### ต้นฉบับ

Wornach siehst du , schönes Licht? Aber du lächelst und gehst , freudig umgeben dich die Wellen und baden dein liebliches Haar. Lebe wohl , ruhiger Strahl. Erscheine , du herrliches Licht von Ossians Seele ! Und es erscheint in seiner Kraft. . Ich sehe meine geschiedenen Freunde, sie sammeln sich auf Lora, wie in den Tagen , die vorüber sind. (Goethe, S.108)

ปัญหาที่เกิดจากหน่วยความหมายที่ยกมาข้างบน ได้แก่การทำความเข้าใจกับบริบทว่า ใครเป็นผู้พูดและทำไมจึงมีแสงวิญญาณของออสเซียนปรากฏเด่นออกมา คำบุรุษสรรพนามบุรุษที่สองในที่นี้ ได้แก่ “du” อันแปลว่า “เธอ หรือคุณ หรือเจ้า” หมายถึงใคร เพราะมี “du” อยู่ทุกประโยค ต่อจากประโยคที่ขึ้นด้วยบุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง ก็เป็นประโยคที่ขึ้นด้วยบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง “ich” หมายถึง “ฉัน หรือข้า หรือกระผม” และต่อด้วยบุรุษสรรพนามบุรุษที่สาม “sie” ซึ่งแปลว่า “พวกเจ้าทั้งหลาย” การเริ่มต้นบทเพลงลักษณะนี้ หากผู้แปลไม่เข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียดว่าบุรุษสรรพนามนั้น หมายถึงผู้ใดและใครร้องเพลงบ้างเป็นต้น ก็อาจแปลคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับได้

ผู้วิจัยได้ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับมหากาพย์ออสเซียนและทราบว่าบทเพลงแห่งเซลมาที่ เกอเธ่ ยกมานั้นค่อนข้างซับซ้อน เป็นการร้องเพลงเกี่ยวกับวีรบุรุษ หรือวีรสตรี ผู้ซึ่งกำลังร้องคร่ำครวญถึงคู่รัก หรือญาติมิตรที่ตายจากไป ดังเช่น บทเพลงแรกเป็นบทเพลงที่ออสเซียนร้อง ซึ่งมีทั้งหมดสามเพลง เพลงที่หนึ่งเป็นบทเพลงของมินนา (Minona) นักขับลำนําสาวผู้ร้องเพลงคร่ำครวญของโคลมา(Colma) หญิงผู้สูญเสียคนรักชื่อ ซัลการ์ (Salga) ไป ในช่วงพรัพพรรณนา เกอเธ่ ใช้ลีลาการเขียนแบบคำพูดโดยตรงของตัวละคร (Direkte Rede) ซึ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกตัวละครผู้กำลังพูดกับผู้อ่านโดยตรง และคำกริยาอยู่ในรูปปัจจุบันกาล (Präsens) อันแตกต่างจากบทเพลงของมินนา ผู้ร้องเกริ่นนำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

## ตัวอย่างที่ 2

### ต้นฉบับ

Colma , verlassen auf dem Hügel , mit der harmonischen Stimme ;  
Salgar versprach zu kommen ; aber ringsum zog sich die Nacht. Höret  
Colmas Stimme , da sie auf dem Hugel allein saß.

Colma

.....

Tritt, O Mond , aus denen Wolken, erscheint, Sterne der Nacht ! Leite  
mich irgend ein Strahl zu dem Orte,wo meine Liebe ruht von den  
Beschwerden der Jagd, sein Bogen neben ihm abgespannt, seine  
Hunde schnobend um ihm ! (Goethe ,S.108-109)

ส่วนปัญหาถัดไปได้แก่ ปัญหาการถ่ายทอดคำศัพท์และชื่อที่ปรากฏในตัวอย่างที่ 1 และ 2 และในบทเพลงแห่งเซลมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้ตัดสินใจถ่ายทอดเป็นภาษาไทยตามเสียงในภาษาอังกฤษ ไม่ถอดเสียงตามคำอ่านในภาษาเยอรมัน เพราะต้องการให้ผู้อ่านทราบว่าส่วนนี้มาจากวรรณคดีของอังกฤษ และใส่เชิงอรรถอธิบายเฉพาะคำที่จำเป็นต่อความเข้าใจ ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

|                   |                                                         |
|-------------------|---------------------------------------------------------|
| ลอรา (Lora)       | ชื่อทุ่งหญ้าของเนินเขาเซลมา (Selma)                     |
| มินนา (Minona)    | นักขับลำนําสาวผู้ร้องเพลงคร่ำครวญของโคลมา               |
| โคลมา(Colma)      | หญิงผู้สูญเสียคนรักชื่อ ซัลการ์ (Salgar)                |
| ออสเซียน (Ossian) | บุตรชายของฟิงเกล (fingal) และเป็นบิดาของออสการ์ (Oskar) |

หลังจากค้นข้อมูลเพิ่มเติมและเข้าใจเนื้อหาของบทเพลง จึงถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทยดังนี้

## บทแปล

เจ้ามองอะไรอยู่หรือ เจ้าลำแสงอันงดงาม ทว่าเจ้าอมยิ้มแล้วจากไป คลื่นทะเลเคล้าคลออยู่ข้างกาย เจ้า และระดมสวยงามของเจ้า ลาก่อนนะลำแสงอันสงบ โปรดให้ลำแสงของวิญญาณของออสเซียนปรากฏเกิด แล้วลำแสงวิญญาณของออสเซียนก็ปรากฏให้เห็นเด่นชัด ข้าเห็นเพื่อนของข้าทั้งหลายผู้จากไป พวกเขาเย็นรวมตัวกันอยู่บนทุ่งหญ้าลอร่าเหมือนเช่นในอดีต

จะสังเกตเห็นว่าผู้วิจัยอธิบายความโดยการเพิ่มคำหรือข้อความตรงส่วนที่จะสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่าน ดังเช่น ประโยค Wornach siehst du , schönes Licht? ซึ่งมีประธานตัวเดียว คือ du และ schönes Licht เป็นคำเสริมบอกให้ทราบว่าหมายถึงลำแสง ในการถ่ายทอดภาษาไทย ผู้วิจัยต้องเพิ่มประธาน “เจ้า” หน้าคำว่า ลำแสงอันงดงาม เพราะโครงสร้างของภาษาเยอรมันต่างกับภาษาไทย หากผู้วิจัยแปลตามตัวจะได้ประโยคในภาษาไทยว่า “เจ้ามองอะไรอยู่หรือ ลำแสงอันงดงาม” ถึงแม้พอจะเข้าใจได้ แต่ผู้อ่านอาจจะงงงวยว่าเป็นประโยคเดียวกันหรือไม่ ส่วนประโยค Und es scheint in seiner Kraft. ถ้าผู้อ่านเป็นคนเยอรมันหรือผู้อ่านที่รู้ภาษาเยอรมันสามารถเข้าใจได้ทันทีว่า “es” ในที่นี้หมายถึงลำแสงวิญญาณของออสเซียน แต่ถ้าหากแปลตามตัวอักษรจะได้ว่า “และมันก็ปรากฏให้เห็นเด่นชัด” ซึ่งนอกจากผู้อ่านจะไม่เข้าใจว่า “มัน” ในที่นี้หมายถึงสิ่งใดแล้ว ในภาษาไทยยังไม่นิยมใช้คำว่า “มัน” ขึ้นต้นประโยคอีกด้วย อีกทั้งอรรถรสของประโยคจะเสียไป ผู้วิจัยจึงอธิบายความ “es” โดยซ้ำวลีว่า ลำแสงวิญญาณของออสเซียน อีกครั้ง ส่วนคำศัพท์ Lora ผู้วิจัยทับศัพท์โดยอ่านออกเสียงตามภาษาอังกฤษ และเติมคำอธิบายความหมายหน้าคำที่ถอดเสียงแล้ว เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้มากขึ้น ได้แก่ ทุ่งหญ้า ลอร่า รวมทั้งใส่เชิงอรรถอธิบายอย่างสั้น ๆ อีกด้วย

## ตัวอย่างที่ 2

### บทแปล

โคลมา ผู้ถูกทอดทิ้งอยู่บนเนินเขา มีแต่เสียงเพลงอันไพเราะเท่านั้นเป็นเพื่อน ชัด  
การสัญญาว่าจะมา แต่รอบ ๆ มีเพียงความมืดของรัตติกาล จงฟังน้ำเสียงของ  
โคลมา เวลานั้นอยู่บนเนินเขาอย่างเดียวดาย

โคลมา

.....

โอ้ ! จันทรเจ้า ออกมาจากหม่เมฆของเจ้าเกิด ดวงดาวแห่งรัตติกาล โปรดทอแสงออกมาเกิด และส่องนำทางให้ข้าเดินไปยังแห่งที่คนรักของข้ากำลังนอนพัก ภายภายหลังล่าสัตว์ ซึ่งมีคันทนุหย่อนสายวางไว้ข้างกาย และสุนัขกำลังสุดดมอยู่รอบกายเขา

ในตัวอย่างที่ 2 ที่ยกมานี้จะสังเกตเห็นระดับของภาษาที่ต่างกัน ถึงแม้บทเพลงเป็นการคร่ำครวญของสตรีสองคน แต่ทว่าสตรีคนแรก คือ มิโนนา เป็นผู้ขับขานเกริ่นนำเล่าถึงสตรีอีกคนหนึ่ง ซึ่งได้แก่ โคลมาผู้ร้องเพลงคร่ำครวญถึงชะตากรรมโศกเศร้าของตน ผู้อ่านจะมีความรู้สึกเศร้าโศกไปกับชะตากรรมของนางเพราะการใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่ 1 อันสะท้อนความรู้สึกโดยตรงของผู้พูดออกมา ลีลาการใช้ภาษาอันสะท้อนความรู้สึกภายในทั้งรัก ชัง หรือโศกเศร้าเสียใจตรงกับภาษาของสมัยพายุและแรงผลักดันในช่วงที่เกอเธ่ ประพันธ์นวนิยาย ทำให้ไม่เห็นร่องรอยของบทเพลงร้องของชาวบ้านโบราณตามลักษณะอันแท้จริงของมหากาพย์ฮอสเซียนเด่นชัดนัก

ปัญหาในการแปลตัวอย่างที่สองอยู่ที่โครงสร้างของประโยคที่เป็นวลีสั้น ๆ ของภาษาเยอรมันอันเป็นที่เข้าใจของผู้อ่านต้นฉบับ แต่หากจะถ่ายทอดตรงตามโครงสร้างภาษาเยอรมัน ผู้อ่านชาวไทยจะไม่เข้าใจ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องเสริมความหมายวลี หรือตามหลังวลี เช่น

Colma , verlassen auf dem Hügel , mit der harmonischen Stimme.

หากแปลตามโครงสร้างภาษาเยอรมันจะเป็น “โคลมา ถูกทอดทิ้งอยู่บนเนินเขา กับเสียงเพลงอันไพเราะ” ซึ่งผู้อ่านฉบับแปลจะไม่เข้าใจ และการอ่านจะขาดอรรถรส ผู้วิจัยจึงตัดสินใจขยายความดังนี้

1. เติมคำขยาย “ ผู้” ต่อท้ายชื่อ โคลมา
2. ขยายความเพื่อให้เห็นสภาพและบรรยากาศของผู้พูดเด่นชัด ด้วยการเติมคำกริยา “มีแต่” และวลีขยายคำนาม “เท่านั้นเป็นเพื่อน”
3. ไม่ใส่เครื่องหมายวรรคตอนทุกชนิด ยกเว้นเครื่องหมายอัศเจรีย์ตามหลังคำว่า ใจ้ ! เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้พูดกำลังอ่อนวอนสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ ในที่นี้โคลมา กำลังอ่อนวอนดวงจันทร์ให้ฉายแสงออกมาเพื่อส่องสว่างหนทางให้แก่นาง

ส่วนวรรณคดีอังกฤษเรื่องอื่น ๆ ที่ถูกเอ่ยถึงในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” ไม่มีบทบาทสำคัญต่อเนื้อหา และการดำเนินเรื่องมากเท่ากับมหากาพย์ฮอสเซียน แต่ทว่าก็สามารถสะท้อนให้เห็นบริบททางวัฒนธรรมการอ่านงาน หรือการสร้างงานวรรณกรรมในช่วงสมัยที่เกอเธ่มีชีวิตอยู่ได้เป็นอย่างดี ขณะที่ผู้อ่านต้นฉบับภาษาเยอรมันมีความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง อย่างเช่น ประเทศอังกฤษ เป็นอย่างดี จึงสามารถเข้าใจนัยประหวัดทางวรรณศิลป์ที่เกอเธ่ ยกมาอ้างได้ โดยไม่ต้องการคำอธิบาย แต่สำหรับผู้อ่านชาวไทยบางคนซึ่งไม่คุ้นกับวรรณคดีอังกฤษ จำเป็นต้องมีการอธิบายเพื่อเสริมความเข้าใจ ปัญหาที่ผู้วิจัยประสบในการแปลวรรณคดีอังกฤษส่วนนี้ ได้แก่

1. การถ่ายทอดชื่อเรื่อง และการนำเสนอในฉบับแปล

## 2. การเสริมความเข้าใจ

ตัวอย่างที่ 1ต้นฉบับ

Weiß Gott , wie wohl mir's war, wenn ich mich Sonntags in so sin  
Eckchen setzen und mit ganzen Herzen an dem Glück und Unstern einer  
Miß Jenny teilnehmen konnte. (Goethe, S.23)

เกอเธ่ได้นำชื่อของตัวละครในนวนิยายเรื่อง “Miss Jenny” ของนักประพันธ์ชาวฝรั่งเศส ผู้แต่งเลียนแบบนวนิยายสังคมนิยมแนวสะเทือนอารมณ์ของนักประพันธ์ชาวอังกฤษชื่อ แซมวอล ริชาร์ดสัน ที่ซึ่งนิยมอ่านกันมากในตอนที่เกอเธ่ประพันธ์นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” ปัญหาของผู้วิจัยอยู่ที่ว่า เกอเธ่ ได้ใส่ชื่อตัวละคร Miß Jenny ลงไปในคำพูดของลีโอเท ทำให้ผู้อ่านงงงวังกำลังหมายถึงผู้ใด กรณีเช่นนี้ผู้วิจัยได้ตัดสินใจแก้ปัญหาดังนี้

1. แปลชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยว่า นางสาวเจนนี่
2. เติมคำลงไปที่ต่อเนื่องจากข้อความทั้งหมดโดยไม่ต้องใส่เครื่องหมาย  
อัญประกาศ เพื่อให้ผู้อ่านแล้วได้วรรจรสเท่าต้นฉบับ
3. ใส่เชิงอรรถอธิบายที่มาของนวนิยาย

บทแปล

พระเป็นเจ้าเท่านั้นทรงรู้ว่า วันอาทิตย์ทุกวัน ยามที่ดิฉันนั่งหลบมุมมาดื่มด่ำ  
เพลิดเพลินกับความทุกข์ และความสุขของนางสาวเจนนี่นั้น

ตัวอย่างที่ 2ต้นฉบับ

Ich bemühte mich , meine Bewegungen über diese Worte zu verbergen.  
Das ging freilich nicht weit : denn da ich sie mit solcher Wahrheit im  
Vorbeigehen vom Landpriester von Wakefield, vom\_\_\*) reden hörte.  
(Goethe, S.23)

ในตัวอย่างที่สองเช่นเดียวกัน เกอเธ่ได้นำชื่อนวนิยายของอังกฤษซึ่งแปลเป็นภาษาเยอรมัน มาจากชื่อเรื่องเดิมว่า “The Vicar of Wakefield” ซึ่งประพันธ์โดย โอลิเวอร์ โกลด์สมิท ( Oliver Goldsmith) ในปี ค.ศ.1766 นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ ความเรียบง่าย และความอบอุ่นของจิตใจตัวละคร จึงเป็นที่นิยมอ่านกันมากทั้งในประเทศอังกฤษและเยอรมนี เช่นเดียวกับในตัวอย่างที่หนึ่งที่เกอเธ่ใส่ชื่อนวนิยายของอังกฤษลงไปในข้อความ โดยไม่มีเครื่องหมายอัญประกาศ คงมีแต่เครื่องหมายวงเล็บปิด และสัญลักษณ์ดอกจันที่ บ่งบอกว่าตรงส่วนนี้มีเชิงอรรถข้างล่างอธิบาย ผู้วิจัยได้ตัดสินใจถ่ายทอดเป็นภาษาไทยดังนี้

1. แปลชื่อเรื่องจากต้นฉบับภาษาอังกฤษว่า พระราชาคณะแห่งเวกฟิลด์ โดยแปลคำว่า vicar ว่า พระราชาคณะ และถอดเสียงคำ เวกฟิลด์ ตามการอ่านออกเสียงในภาษาอังกฤษ

2. เติมคำขยายนำหน้าชื่อเรื่องว่า “นวนิยาย” และใส่เครื่องหมายอัฒประกาศให้ชื่อเรื่อง เพื่อไม่ให้ผู้อ่านเข้าใจไขว้เขวว่าหมายถึงผู้ใด
3. ใส่เชิงอรรถอธิบายที่มาของนวนิยายเรื่อง พระราชาคณะแห่งเวกฟิลด์
4. เติมข้อความที่ผู้ประพันธ์ละไว้ในฐานที่เข้าใจ ได้แก่ตรงที่มีเครื่องหมายวงเล็บปิด และสัญลักษณ์ดอกจัน (\*) เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจ โดยเติมข้อความว่า “และเลยไปถึงเรื่องอื่น ๆ”

บทแปล      ข้าพพยายามเก็บซ่อนความรู้สึกปั่นป่วนในใจ แต่ก็ระงับไว้ไม่ได้นานเมื่อได้ยินนางพูดความจริงเกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง “พระราชาคณะแห่งเวกฟิลด์” และเลยไปถึงเรื่องอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่าเกอเธ่ มีอัจฉริยภาพในการประพันธ์นวนิยายเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีความประณีตในการเอ่ยถึงผลงานวรรณกรรมของชาติอื่น ๆ และโยงใยเรื่องดังกล่าวให้เข้ากับบุคลิกลักษณะของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นมหากาพย์ออสเซียน ซึ่งสะท้อนอารมณ์เศร้าโศก สะเทือนใจ และระบายความเศร้าอาดูรอย่างมาก อย่างไม่มีขีดจำกัด หรือว่าการชื่นชมธรรมชาติ และความเรียบง่ายอันเป็นวิถีชีวิตของนางสาวเจนนี่ หรือในนวนิยายเรื่อง พระราชาคณะแห่งเวกฟิลด์ ก็ตาม อันสามารถสะท้อนให้เห็นภาพและบุคลิกของตัวละครเอก คือ ลีธเท และแวร์เธอร์ ได้อย่างดีเยี่ยม โดยไม่จำเป็นต้องใช้คำอธิบายเพิ่มเติมให้เกินความจำเป็น ความหมายแฝงลักษณะดังกล่าวอาจเป็นปัญหาให้แก่ผู้อ่านชาวไทยในระดับหนึ่ง

แต่ทว่าหากผู้อ่านพิจารณาและทบทวนความหมายแฝงของวรรณศิลป์ต่าง ๆ ที่เกอเธ่ นำมาใช้ในนวนิยาย จะทำให้การอ่านมีอรรถรส และเห็นได้ชัดว่านวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” มีความลึกซึ้งยิ่งนัก

#### 4. การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะและคำที่มีความหมายแฝงจากวรรณคดีเยอรมัน

เกอเธ่ มิใช่นำวรรณคดีจากต่างประเทศมาใส่ไว้ในนวนิยายของตนเท่านั้น หากแต่ยังสามารถบ่งบอกบุคลิกลักษณะของตัวละครมาใส่ไว้ในนวนิยายเช่นเดียวกัน หากผู้อ่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับนักประพันธ์เยอรมัน หรืองานประพันธ์ที่เกอเธ่ เอ่ยถึง ก็ยากที่จะเข้าใจอรรถรสของความหมายที่แฝงอยู่ได้ ดังเช่น

##### ตัวอย่างที่ 1

##### ต้นฉบับ

Sie stand auf ihren Ellenbogen gestützt, ihr Blick durchdrang die Gegend ; sie sah gen Himmel und auf mich, ich sah ihr Auge tränenvoll,

sie legte ihre Hand auf die meinige und sagte : „, Klopstock ! “ -Ich erinnerte mich sogleich der herrlichen Ode, die ihr in Gedanken lag, und versank in dem Strome von Empfindungen, den sie in dieser Losung über mich ausgoß. (Goethe, S.27)

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ในบริบทของหน่วยความหมายที่ยกมาเป็นตัวอย่างนั้น ลีอทเท มองออกไปนอกหน้าต่างแล้วกล่าวชื่อของ “Klopstock” ออกมา และทันทีที่แวร์เธอร์ ได้ยินชื่อก็นึกถึงบทประพันธ์บทหนึ่งของบุคคลผู้นี้ได้เช่นกัน แล้วทั้งสองคนก็ตกอยู่ในภวังค์อารมณ์ลึกซึ่งร่วมกัน สำหรับผู้อ่านชาวไทยที่ไม่คุ้นเคยกับวรรณคดีเยอรมัน จะรู้สึกงุนงงเพราะไม่เข้าใจว่าชื่อ คล็อพสตุ๊ค นี้มีความหมายมากเพียงใดที่ทำให้ตัวละครทั้งสองคนมีความรู้สึกร่วมกันเช่นนั้น ส่วนปัญหาของผู้แปลจำเป็นต้องเข้าใจอย่างเด่นชัดว่า เกอเธ่ ต้องการยกย่องนักประพันธ์ คล็อพสตุ๊ค เช่นนักประพันธ์เยอรมันในสมัยพายุและแรงผลักดันคนอื่นๆ เพราะบทประพันธ์ของเขากล่าวถึงความสวยงามของธรรมชาติ ความศรัทธาที่มีต่อศาสนา และความรักต่อเพื่อนมนุษย์ บทประพันธ์ที่แวร์เธอร์นึกถึงได้จับพลันได้แก่ โคลงสดุดีชื่อ “เฉลิมฉลองฤดูใบไม้ผลิ” (Die Frühlingsfeier) ของคล็อพสตุ๊ค ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการบรรยายลักษณะดินฟ้าอากาศในฤดูใบไม้ผลิ และความรู้สึกของผู้เฝ้ามองท้องฟ้าและบรรยายอากาศในช่วงเวลานั้นด้วยความชื่นชม และประจักษ์ว่าพระเป็นเจ้าทรงสถิตอยู่ทุกหนแห่งแม้แต่ในธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าความรู้เสริมทางวรรณคดีเยอรมันศึกษาช่วยให้ผู้แปลและผู้อ่านเข้าใจนวนิยายเรื่องนี้ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น แนวทางในการแก้ปัญหที่ประสบในบริบทนี้มีดังนี้

1. ทับศัพท์ตามการอ่านออกเสียงในภาษาเยอรมันเช่น

Klopstock = คล็อพสตุ๊ค

2. ใส่เชิงอรรถอธิบายบทประพันธ์ที่กล่าวถึงและชีวประวัติของนักประพันธ์ ซึ่งได้แก่ คล็อพสตุ๊ค
3. เติมคำขยายว่า “ของกวีผู้ที่นางเอ่ยถึง” และ “โดยการเอ่ยนามกวีผู้นี้” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมากขึ้น มิฉะนั้นผู้อ่านจะงุนงงเพราะไม่เข้าใจว่าหมายถึงผู้ใด

บทแปล ลีอทเททำข้อศอก มือยันแก้ม พลังกวาดสายตามองบริเวณข้างนอกโดยรอบ นางมองท้องฟ้าแล้วหันมามองข้า ข้าเห็นน้ำตานางคลอเบ้าตา นางแตะมือข้างหนึ่งของข้าแล้วเอ่ยคำว่า“คล็อพสตุ๊ก” ข้านึกถึงโคลงสุดดีแสนไพเราะของกวีผู้ที่นางเอ่ยถึงขึ้นมาจับพลัน ข้าดื่มด่ำในกระแสความรู้สึกที่นางถ่ายทอดให้โดยการเอ่ยนามกวีผู้นี้

ในขณะที่ช่วงแรกกวีชื่อ คล็อพสตุ๊ก มีบทบาทสำคัญที่แสดงให้ผู้อ่านทราบเป็นนัยว่าตัวละครทั้งสอง คือ ลีอทเท และแวร์เธอร์ มีรสนิยมในการอ่านงานประพันธ์คล้ายคลึงกัน และงานประพันธ์สามารถสะท้อนจิตวิญญาณและความผูกพันทางใจที่มีต่อกันของตัวละครได้เป็นอย่างดี เพียงแค่เอ่ยนามของกวี ทั้งสองก็ร่วมกันด้วยความปลื้มปิติ บทบาทหน้าที่ของวรรณคดีเยอรมันปรากฏให้เห็นชัดอีกครั้งในตอนจบของนวนิยาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

## ตัวอย่างที่ 2

### ต้นฉบับ

Das Haus , die Nachbarschaft , die Stadt kam in Aufruhr. Albert trat herein. Werthern hatte man auf das Bett gelegt, die Stirn verbunden, sein Gesicht schon wie eines Toten, er rührte kein Glied. Die Lunge rochelte noch fürchterlich, bald schwach, bald stärker ; man erwartete sein Ende. Von dem Weine hatte er nur ein Glas getrunken.,, Emilia Galotti” lag auf dem Pulte aufgeschlagen. (Goethe ,S.124)

### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ปัญหาที่เห็นเด่นชัดได้แก่การที่เกอเธ่ เขียนชื่อ “เอมิเลีย กาลอททิ” (Emilia Galotti) นำหน้าประโยคโดยไม่ได้เกริ่นนำ หรือบอกผู้อ่านเป็นนัยว่า ชื่อที่กล่าวถึงนั้นหมายถึงผู้ใดหรือสิ่งใด หากเป็นผู้อ่านต้นฉบับชาวเยอรมันหรือผู้อ่านชาวไทยที่มีความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีเยอรมันจะเข้าใจได้ทันทีว่า ชื่อดังกล่าวนี้เป็นชื่อของบทละครโศกนาฏกรรมแบบชาวบ้านที่แต่งโดยนักประพันธ์เอกของเยอรมันสมัยภูมิธรรมนิยมชื่อ เลสซิง(Lessing) กระนั้นก็ตามก็ยังต้องมีการตีความว่า เหตุใดเกอเธ่ จึงให้แวร์เธอร์ อ่านบทละครเรื่องนี้ก่อนเขาถึงตัวตาย ดังนั้น ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทยถึงแม้เป็นเพียงชื่อเดียวที่ปรากฏอยู่ ผู้แปลจำเป็นต้องมีความรู้เสริมอย่างดี ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องค้นคว้าหาคำตอบว่า เหตุใดเกอเธ่จึงนำชื่อบทละครเรื่องนี้มาใส่ไว้ จากการค้นคว้าในประวัติของเกอเธ่ และภูมิหลังของการประพันธ์นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” จึงทราบว่าเกอเธ่ นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงบางส่วนในช่วงที่เขามิชีวิตอยู่มาใส่ไว้ในงานประพันธ์ กล่าวคือ เพื่อนที่ชื่อ เกรอุาเลม ผู้ยิงตัวตายเพราะผิดหวังในความรักนั้น ได้อ่านบทละครเรื่อง “เอมิเลีย กาลอททิ” ก่อนเขาฆ่าตัวตาย นอกจากนั้นยังมีผู้ตีความไว้ว่า เนื้อหาของบทละครมีนัยแฝงบอกว่า เอมิเลีย กาลอททิ ยอมตายเพื่อรักษาชื่อเสียงและเกียรติยศของนาง เพื่อไม่ให้นางต้องตกอยู่ใต้อำนาจ

ของทรราช ดังนั้นการที่แวร์เนอร์อ่านบทละครเรื่องนี้อาจมีนัยแฝงว่า ที่เขาฆ่าตัวตายนั้นเพราะต้องการรักษาเกียรติยศและ ศักดิ์ศรีของลือทเทก็เป็นได้ หลังจากเข้าใจความหมายแฝงของชื่อ เอมีเลีย กาลอททิ แล้ว ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาในการแปล ดังนี้

1. ถอดเสียงชื่อเฉพาะตามการอ่านออกเสียงในภาษาเยอรมันว่า เอมีเลีย กาลอททิ
2. เติมคำว่า “บทละครเรื่อง” ไว้หน้าชื่อ เอมีเลีย กาลอททิ เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจ
3. ใส่เชิงอรรถอธิบายเนื้อเรื่องของบทละครพร้อมความหมายแฝงของเรื่อง

**บทแปล** ในบ้าน หมู่บ้าน และทั่วทั้งเมืองต่างตกอยู่ในความโกลาหล อัลแบร์ท เดินเข้ามาในห้อง มีผู้นำร่างของแวร์เนอร์ไปไว้บนเตียง แล้วพันผ้าพันแผลตรงหน้าผาก ใบหน้าของเขาซีดขาว ร่างกายของเขาไม่ไหวติง คงมีแต่เสียงดังครอก ๆ นรก ล้วนออกมาจากปอด ประเดี๋ยวเบา ประเดี๋ยวแรง เวลาสุดท้ายของเขาใกล้มาถึงแล้วในไม่ช้า เวอร์เนอร์ดีมเหล้าองุ่นเพียงหนึ่งแก้ว บทละครเรื่อง “เอมีเลีย กาลอททิ” ยังวางเปิดอยู่บนโต๊ะเขียนหนังสือ

### บทสรุป

เนื่องจากการถ่ายทอดต้นฉบับเป็นภาษาไทยไม่สามารถทำต่อเนื่องติดต่อกันได้เพราะเวลาไม่อำนวย ดังนั้นผู้วิจัยจึงถ่ายทอดความหมายที่ละหน่วยความหมายได้แก่ กลุ่มคำหรือกลุ่มประโยค ซึ่งสังเกตเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นหน่วยความหมายย่อยหรือหน่วยความหมายใหญ่ ผู้วิจัยพบปัญหาในการแปลทุกระดับ ด้วยเหตุที่การแปลงานเป็นกระบวนการที่เป็นอัตวิสัย ซึ่งเริ่มจากกระบวนการตีความเพื่อเข้าใจตัวบทมาจนถึงการจับประเด็นและการถ่ายทอดความหมายลงฉบับร่าง สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับผู้แปลคนหนึ่งอาจจะไม่ใช่ปัญหาของผู้แปลอีกคนหนึ่งก็เป็นได้ ทั้งนี้เพราะมีเหตุปัจจัยอื่นๆประกอบเช่น ตัวบทต่างประเภทกัน หรือสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับผู้แปลต่างกัน ฯลฯ แต่สิ่งที่สามารถจะช่วยให้การแปลงานเป็นไปอย่างราบรื่นได้แก่ การยึดหลักการวิเคราะห์ตัวบททั้งระดับมหภาคและจุลภาคของนอร์ท รวมทั้งการถ่ายทอดคุณค่าความหมายหลัก และสุนทรียภาพมากกว่าการแปลคำต่อคำ ปัญหาที่ผู้วิจัยพบในกระบวนการถ่ายทอดตัวบทซึ่งลงไปถึงระดับคำสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางภาษาต่างกันระหว่างภาษาไทยกับภาษาเยอรมัน ซึ่งแบ่งออกเป็นรายละเอียดต่อไปนี้

- 1.1 ระดับคำ ซึ่งได้แก่ คำศัพท์สำนวน คำบุรุษสรรพนาม คำวิสามานยนาม และการเล่นคำ

1.2 ระดับประโยค ซึ่งได้แก่ กาลและโครงสร้างประโยครูปแบบต่างๆ เช่น มีประธาน “es” มุขยประโยคและอนุประโยคซ้อนกัน ประโยคปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ ประโยคที่มีอิทธิพลโครงสร้างตามสมัยนิยม และการใช้วลีในประโยค

1.3 ลีลาการเขียน ซึ่งได้แก่ ลีลาการพรรณนาอันมีวิธีการเขียนโดยใช้กลอนเปล่า วาทีลปี่ ภาพเปรียบเทียบและเครื่องหมายวรรคตอน รวมถึงการใช้กลวิธีการเขียนต่างๆ เช่น การใช้ กลวิธีการเขียนแบบ ถ่ายทอดคำพูดทางอ้อม (Indirekte Rede) บทรำพึง (Innerer Monolog) การถ่ายทอดความคิดโดยตรง (Erlebte Rede) และ การเล่าแบบรายงาน (Erzählerbericht) เป็นต้น

2. ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับเยอรมัน ซึ่งแบ่งออกเป็นรายละเอียดดังนี้

2.1 ศัพท์สำนวนที่มีเฉพาะในบริบททางสังคมและการเมืองของเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 18

2.2 ศัพท์สำนวนจากคริสต์ศาสนา

2.3 คำศัพท์เฉพาะที่มีความหมายแฝงทางวรรณศิลป์

ในการแก้ไขปัญหาทุกระดับผู้วิจัยใช้วิธีการต่างกัน แล้วแต่ความยากหรือโครงสร้างภาษาไทยผู้อ่านวย ผู้วิจัยมีวิธีการแก้ปัญหที่ปรากฏระหว่างการแปลแต่ละหน่วยความหมาย ดังนี้

1. การทำความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ ผู้วิจัยสืบค้นหาข้อมูลและคำอธิบายในหนังสือคู่มือการอ่าน สารานุกรม พจนานุกรม และสอบถามจากเจ้าของภาษาและมีวิธีการแก้ดังนี้

1.1 ทับศัพท์

1.2 แปลตามตัวอักษร

1.3 หาคำเทียบเคียงในภาษาไทยโดยดูทั้งบริบทของสมัยและสถานการณ์

1.4 อธิบายความเพิ่มเติมโดยใช้เชิงอรรถ

1.5 เพิ่มคำขยายหน้าคำและท้ายคำ

2. การทำความเข้าใจความหมายของสำนวน โครงสร้างของประโยคที่มีรูปแบบไวยากรณ์แตกต่างจากภาษาไทย เช่น กาล วลี บุรุษสรรพนาม และลีลาการเขียนต่างๆ ผู้วิจัยแก้ปัญหาดังวิธีดังนี้

1. สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสำนวนในพจนานุกรมศัพท์สำนวนในภาษาเยอรมันและไทยเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน

2. สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับไวยากรณ์และโครงสร้างของภาษาเยอรมันและหลักการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องในตำราสอนภาษาเยอรมันและตำราสอนภาษาไทย
  3. วิเคราะห์โครงสร้างของประโยคและสำนวนที่ปรากฏในต้นฉบับแล้วเขียนเป็นภาษาของต้นฉบับตามโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ถูกต้องก่อน จากนั้นถามเจ้าของภาษา แล้วถอดความหมายเป็นภาษาไทยที่ได้วรรรสเทียบเคียงต้นฉบับ
  4. ถอดความหมายจากประโยคและหน่วยความหมายเป็นภาษาไทยโดยรักษาน้ำเสียงและลีลาให้ใกล้เคียงกับต้นฉบับแล้วตรวจทานแก้ไขให้ได้สำนวนภาษาไทยที่ถูกต้องและสละสลวย
3. การทำความเข้าใจหน่วยความหมายที่แฝงบริบททางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาดังนี้
1. สอบถามเจ้าของภาษา
  2. สืบค้นหาความหมายของสำนวนจากหนังสือคู่มือการอ่านนวนิยาย บทวิจารณ์นวนิยายของนักวิจารณ์วรรณคดีเยอรมันในหนังสือต่างๆ
  3. ศึกษาภูมิหลังทางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศเยอรมนีในช่วงที่เกอเธ่ประพันธ์นวนิยาย
  4. ศึกษาพระคริสตธรรมคัมภีร์ ฉบับพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่เพื่อเปรียบเทียบกับสำนวนในต้นฉบับ และดูการใช้คำศัพท์และสำนวนในพระคริสตธรรมคัมภีร์
  5. ใช้ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีเยอรมันประกอบในการแปล โดยศึกษาจากประวัติวรรณคดีเยอรมันเพื่อเข้าใจนักประพันธ์และผลงานที่เกอเธ่อ้างถึงในนวนิยาย
  6. สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวรรณคดีกรีกโบราณ วรรณคดีอังกฤษโบราณ และวรรณคดีอังกฤษที่อ้างอิงอยู่ในนวนิยาย รวมทั้งอ่านหนังสือเกี่ยวกับเทพปกรณัม เพื่อหาความหมายและบทบาทของชื่อเฉพาะที่ปรากฏในต้นฉบับ

ปัญหาสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดต้นฉบับซึ่งเขียนในบริบทเวลาและชนบททางวรรณศิลป์ที่แตกต่างกัน ก็คือ การทำความเข้าใจตัวบทและสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อ และยังตัวบทเขียนในมิติทางเวลาที่แตกต่างจากมิติทางเวลาผู้แปลมาก ดังเช่น นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์” นี้ ปัญหาย่อมเพิ่มมากขึ้น ปัญหาได้เริ่มขึ้นตั้งแต่การสืบค้นข้อมูลเสริมอันจำเป็น ต้องศึกษาอย่างละเอียดก่อนการแปล รวมทั้งต้องศึกษาชนบททางวรรณศิลป์ ความนิยมของสมัย และอิทธิพลของสมัยที่มีต่อภาษา เมื่อศึกษาประเด็นดังกล่าวจนเข้าใจสารของผู้แต่งแล้ว ปัญหาต่อไป

ได้แก่ ผู้วิจัยตัดสินใจจะใช้คำในภาษาไทยอย่างไร หากคำนั้นไม่มีในภาษาไทย ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้

1. อ่านให้เข้าใจด้วยบทและจินตนาการภาพตาม
2. เมื่อได้ภาพแล้ว จึงนึกคำในภาษาไทย บางกรณีความเข้าใจไม่อาจช่วยได้ จึงต้องใช้ความรู้สึกส่วนตัวหลังจับทำนองและน้ำเสียงของหน่วยความหมายได้แล้ว

ปัญหาที่ผู้วิจัยประสบในกระบวนการถ่ายทอดต้นฉบับเป็นภาษาไทยประการสุดท้ายได้แก่ การคิดคำเทียบเคียงในภาษาไทยไม่ออก เนื่องจากเกอเธ่ใช้คำคุณศัพท์แสดงอารมณ์และบรรยายลักษณะของบุคคล สถานที่และธรรมชาติจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงต้องพึ่งหนังสือ “คลังคำ” ของนworรณ พันธุเมธา และเพิ่มคำศัพท์ด้วยการอ่านนวนิยายและเรื่องสั้นของไทยรวมทั้งบทประพันธ์ร้อยกรองต่างๆ หรือสอบถามจากเพื่อนชาวไทยที่มีความรู้ทางภาษาไทยแตกฉาน

ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่า การถ่ายทอดแต่ละประโยคและแต่ละหน่วยความหมายของนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” ซึ่งเป็นงานร้อยแก้วระดับคลาสสิกของเยอรมันอันมีปัจจัยและองค์ประกอบทั้งภายนอกและภายในตัวบทจำนวนมากมาเป็นภาษาไทยนั้นมีความยากลำบาก เพราะปัญหาเริ่มตั้งแต่การทำความเข้าใจด้วยบท ศัพท์ และสำนวนลีลา รวมทั้งนัยแฝงต่างๆซึ่งมีอาจถ่ายทอดเป็นภาษาไทยได้ครบถ้วน ในขณะที่ผู้อ่านงานต้นฉบับสามารถเข้าใจนัยแฝงดังกล่าวได้ทันที แต่ผู้อ่านฉบับแปลต้องใช้ความคิดหรือใช้เวลาในการอ่านคำอธิบายประกอบ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่า การแปลด้วยการถ่ายทอดความหมายและมุ่งเนื้อหาสาระจะสามารถให้ภาพและบรรยากาศตลอดจนรังสรรค์ความเข้าใจในองค์รวมของนวนิยายให้ผู้อ่านฉบับแปลได้เช่นเดียวกัน

#### บทที่ 4 การตรวจแก้ต้นฉบับร่างของงานแปลก่อนการพิมพ์

กระบวนการแปลขั้นต้นสุดท้ายได้แก่การตรวจทานและตรวจแก้ต้นฉบับแปล เนื่องจากผู้วิจัยแปลตัวบทนวนิยายด้วยการวิเคราะห์รายละเอียดของแต่ละหน่วยความหมาย แล้วจึงเรียบเรียงโดยถอดความหมายมาเป็นภาษาไทยตามโครงสร้างของภาษาไทยที่ละช่วง ไม่ต่อเนื่องกันเพราะเงื่อนไขเรื่องเวลา ถึงแม้ก่อนจะแปลหน่วยความหมายหรือตอนต่อไปทุกครั้ง ต้องอ่านบทบทวนส่วนที่แปลมาก่อนเพื่อรักษาน้ำเสียงและลีลาการเขียนของนักประพันธ์ให้ต่อเนื่องกันก็ตาม ครั้นเมื่อแปลนวนิยายทั้งหมดแล้ว กระบวนการขั้นสุดท้ายซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการแปลสำคัญมากเช่นกัน ได้แก่ การตรวจสอบต้นฉบับแปลทั้งหมดใหม่ด้วยตนเองอีกครั้ง

นักทฤษฎีการแปลวรรณกรรม ตัวอย่างเช่น เลฟวิ มุ่งเน้นกระบวนการแปลขั้นต้นสุดท้ายซึ่งได้แก่ การถ่ายทอดต้นฉบับ โดยไม่ได้กล่าวถึงการตรวจแก้โดยผู้แปล เพราะอาจมีสมมติฐานว่า เป็นเรื่องปกติที่รู้กันดีอยู่แล้วว่าต้องทำเช่นนั้น เลฟวิเน้นปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการถ่ายทอดต้นฉบับว่า ปัญหาที่ผู้แปลประสบมาจากประเด็นหลักสามประการซึ่งได้แก่ ความแตกต่างระหว่างโครงสร้างทางภาษา การมีร่องรอยของภาษาต้นทางในงานแปล และการใช้ลีลาทางภาษาแสดงออกแนวคิดที่ไม่ปรากฏในต้นฉบับ (รายละเอียดอยู่ในงานวิจัยบทที่ 1.2) ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้แปลจะรู้ปัญหาเช่นนี้ได้ก็เพราะผู้แปลได้อ่านบทบทวนต้นฉบับแปลหลังจากถ่ายทอดความหมายเสร็จแล้วอีกครั้งนั่นเอง

การตรวจทานหรือตรวจแก้ต้นฉบับแปลให้ได้ผลดี ควรให้ผู้อื่นเช่นเพื่อนฝูงหรือคนใกล้ชิดอ่านโดยที่ไม่ต้องมีความรู้ภาษาต้นฉบับ เพื่อทดสอบว่า เขาอ่านต้นฉบับแปลเข้าใจ หรือสะดุดตาตรงไหนบ้าง คลิฟฟอร์ด แลนเดอร์ส กล่าวว่า “เราเป็นคนตรวจปฏิฟงานที่แย่มากที่สุด ถ้าเราตรวจงานแปลของตนเอง เพราะเรามักคุ้นเคยกับงานจนเราเห็นเฉพาะในสิ่งที่เราอยากจะได้เห็น ไม่ใช่สิ่งที่อยู่บนหน้ากระดาษ...ดังนั้นตรวจสอบสี่ตาดีกว่าสองตา” (Landers, 2001: 162) และแลนเดอร์สให้คำแนะนำต่อว่า หากผู้แปลไม่สามารถหาเพื่อนผู้ยอมเสียสละเวลาทำเช่นนั้นได้ ผู้แปลต้องตรวจฉบับร่างงานแปลด้วยตนเอง โดยวางต้นฉบับไว้ให้นานพอที่ผู้แปลจะลืมงานแปลของตนเสียก่อน อย่างน้อยที่สุดสามวันหรือหนึ่งอาทิตย์ จะดีที่สุดต้องหนึ่งเดือน (Landers, 2001: 162)

ผู้วิจัยเห็นว่าการตรวจแก้ต้นฉบับสำคัญมากเช่นกัน เพราะผู้วิจัยใช้เวลากับการตรวจแก้จนนานพอควร หลังจากแปลงานเสร็จแล้ว ผู้วิจัยอ่านบทบทวนทั้งที่สองสามครั้ง จากนั้นส่งไปให้เพื่อนผู้ไม่รู้ภาษาต้นฉบับอ่าน เมื่อได้ผลงานแปลส่งกลับคืนมา ผู้อ่านได้ตั้งคำถามไว้หลายจุดที่

เขาไม่เข้าใจ ผู้วิจัยได้นำผลงานแปลมาอ่านอีกครั้งก็พบว่า ประโยคหรือข้อความที่แปลไว้สื่อความหมายไม่ชัดเจนจริงๆ ผู้วิจัยจึงแก้ไขดังนี้

1. อ่านต้นฉบับแปลใหม่อย่างช้าๆ โดยเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาเยอรมันเพื่อตรวจสอบประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 คำศัพท์ในภาษาไทยสื่อความตรงหรือใกล้เคียงกับภาษาเยอรมันหรือไม่ โดยเฉพาะคำคุณศัพท์และคำนามที่มีนัยต้องตีความ ตรวจสอบคำศัพท์ที่เคยมีปัญหาในการแปลครั้งแรกว่า ยังถูกต้องกับความหมายของต้นฉบับหรือไม่ เช่น มนุษย์อยู่ในสถานะที่มีขอบเขตจำกัด (ไม่ใช่ขีดจำกัด)

1.2 คำวิสามานยนามที่รู้จักกันทั่วไป ไม่ควรออกเสียงตามสำเนียงต้นฉบับ แต่ต้องใช้ตามที่นิยมกันในประเทศไทยเช่น คำว่า Pharisäer หากอ่านตามสำเนียงภาษาเยอรมันจะต้องแปลว่า คนฟาริซายเออร์ ครั้นเปิดพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ไทย ก็พบคำแปลว่า คนฟาริซาย แต่คำนี้ไม่นิยมใช้กันในคริสต์ศาสนา กรณีนี้ต้องแปลว่า คนฟาริสี ตามที่ปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์

1.3 ตัวสะกดการันต์ เช่นคำว่า ปลาบปลื้มปิติ ไม่ใช่ ปลาบปลื้มปิตี  
คริสต์ศตวรรษ “ คริสต์ศตวรรษ  
พระคริสตธรรมคัมภีร์ “ คริสต์ธรรมคัมภีร์  
 (เพราะเป็นคำศัพท์เฉพาะ)

1.4 คำศัพท์สอดคล้องกับบริบทของสมัยของงานประพันธ์เช่น จิตใจและวิญญาณสำหรับคำว่า จิตวิญญาณ และใช้คำว่า ความคิดฝัน แทนคำว่า จินตนาการ เป็นต้น

1.5 คำศัพท์ที่ไม่สื่อความชัดเจนเช่น งานของโฮเมอร์ ต้องเปลี่ยนเป็น มหากาพย์ของโฮเมอร์

1.6 คำอุทานต่างๆ ที่แสดงอารมณ์ของตัวละคร เช่น

แม่เทพธิดา – โอ๋ย ช่างน่าอาย ต้องเปลี่ยนเป็น แม่เทพธิดา – โอ๊ย ช่างน่าอาย

2. ต่อจากนั้นปิดต้นฉบับภาษาเยอรมันแล้วอ่านสำนวนแปลแต่ละประโยคในใจ เพื่อดูว่าประโยคและสำนวนที่อยู่ในงานแปล อ่านคล่อง รื่นหู ไม่มีร่องรอยของโครงสร้างภาษาเยอรมันอยู่ ดูการใช้คำสันธานเชื่อมประโยค หากพบว่ายังไม่ไพเราะต้องขัดเกลาสำนวนประโยคใหม่ให้มีระดับลีลาการเขียนใกล้เคียงกับบทประพันธ์ ดังเช่น

2.1 **ก่อนการตรวจแก้** : “การที่โอดิซุสกล่าวว่า มหาสมุทรกว้างไพศาลและพื้นโลกไกลสุดตานั้นเป็นความจริงที่มนุษย์เข้าใจได้...”

แก้สำนวนเป็น : “การที่โอดิซุสกล่าวว่า ซลธิกร้างไพศาลและปฐพีไกลสุด  
ตานั้นเป็นความจริงที่มนุษย์เข้าใจได้...”

2.2 ก่อนการตรวจแก้ : “ข้านี้เห็นภาพบรรดาชายหนุ่มทแกล้วผู้หวังปองสาว  
งามเพเนโลพีต่างลงมือฆ่าและหั่นหมูเป็นชิ้นๆแล้วนำไป  
ย่างไฟ”

แก้สำนวนเป็น : “ข้านี้เห็นภาพเหล่าบุรุษหาญกล้าผู้หมายปองราชีนี เพ  
เนโลพีต่างลงมือเชือดโคและสุกรแล้วหั่นเป็นชิ้นๆไปย่าง  
ไฟ”

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังสำรวจการใช้คำประเภท “ที่ กับ ซึ่ง ก็ อัน จะ เป็น แล้ว นี่ นั้น  
 นั้น มัน” และคำอื่นๆที่ผู้วิจัยชอบใช้เพราะได้รับอิทธิพลมาจากโครงสร้างของภาษาเยอรมันอันนิยม  
 เน้นข้อความให้ชัดเจน ในขณะที่ภาษาไทยไม่ต้องเขียนเช่นนั้น เพราะสามารถเข้าใจได้จากบริบท

3. การทบทวนชื่อเรื่องของนวนิยาย ผู้วิจัยเปลี่ยนชื่อเรื่องของนวนิยายหลังจากแปลงานเสร็จ  
 สิ้นแล้ว ในครั้งแรกต้องการถอดความทั้งหมดจากชื่อเรื่องในต้นฉบับ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านฉบับ  
 แปลทราบอย่างละเอียด สำนวนแปลครั้งแรกได้แก่ “ความทุกข์ระทมของหนุ่มแวร์เธอร์” แต่เมื่อให้  
 เพื่อนร่วมงานอ่านทบทวนกลับมีความเห็นว่าชื่อเรื่องยาวเกินไป ไม่น่าสนใจ หากนำไปพิมพ์เผยแพร่  
 คงไม่ดึงดูดใจผู้อ่าน จึงเสนอให้เปลี่ยนเป็น “แวร์เธอร์ระทม” อันได้ทั้งความหมายและบรรลุจุด  
 ประสงค์ของการตลาดด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจุดประสงค์ของการแปลงานก็ต้องการเผยแพร่ให้คนรู้  
 จัก จึงเปลี่ยนชื่อเรื่องตามคำแนะนำ นี่แสดงให้เห็นว่า การตรวจแก้และข้อเสนอแนะของผู้ช่วยอ่าน  
 มีประโยชน์อย่างยิ่ง

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของกระบวนการตรวจแก้ฉบับร่างของงานแปลด้วยตนเอง  
การแปลครั้งที่ 1

8 ส.ค.

วิลเฮล์มสหายรัก เชื่อก็คือว่า ข้าไม่ได้หมายถึงตัวท่าน เมื่อเวลาที่กล่าวหาคนที่ชอบบอกให้  
เรายอมแพ้แก่ชะตากรรมที่กำหนดมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้นั่น่า เป็นคนที่เราสุดแสนจะทนทานได้  
เพราะข้าไม่เคยคิดเลยว่าท่านจะมีความคิดเฉกเช่นคนพวกนี้ แต่ความจริงแล้วท่านพูดถูก เรา  
สามารถมีได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในโลกนี้ยากนักที่เราจะเลือกได้ระหว่างสิ่งนี้หรือสิ่งนั้น แม้  
กระทั่งอารมณ์ความรู้สึกก็แตกต่างจากการกระทำหลายชั้นหลายระดับเช่นเดียวกับจุมูกที่งอแง  
แตกต่างจากจุมูกแบนๆหลายประเภทและหลายลักษณะมากมาย

## การแปลครั้งที่ 2

8 ส.ค.

วิลเฮล์มสหายรัก เชื่อข้าเถิด ข้าไม่ได้หมายถึงตัวท่านเลยเวลาที่ข้ากล่าวว่าคุณคือผู้ซึ่งชอบบอกให้เรายอมแพ้ต่อชะตากรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้นั่นว่าเป็นพวกที่แย่มาก ข้าไม่เคยคิดว่าท่านจะเห็นด้วยกับพวกเขา ความจริงแล้วท่านพูดถูก แต่มีข้อคิดอย่างหนึ่งนะ สหายรัก ในโลกนี้เราเลือกทำอะไรอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ไม่ว่าจะกระทำใดๆหรือแม้แต่ความรู้สึกต่างก็มีขึ้นตอนและระดับชั้นห่างจากกันมากมายหลายระดับดังเช่นจุมก้องจุ่มต่างจากจุมกแบบหลายลักษณะทีเดียว

## การแปลครั้งที่ 3

8 ส.ค.

วิลเฮล์มสหายรัก เชื่อข้าเถิดว่า ข้าไม่ได้หมายถึงตัวท่าน เวลาที่ข้ากล่าวว่าคุณคือผู้ซึ่งชอบบอกให้เรายอมแพ้ชะตากรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้นั่นว่า เป็นพวกที่สุดจะทนได้ ข้าไม่เคยคิดว่าท่านจะเห็นด้วยกับพวกเขา อันที่จริงท่านพูดถูก แต่มีข้อคิดอย่างหนึ่งนะ สหายรัก ในโลกนี้เราเลือกทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ไม่ว่าจะกระทำใดๆหรือแม้แต่ความรู้สึกต่างก็มีขึ้นตอนและระดับชั้นห่างกันมากมายหลายระดับ ดังเช่น จมูกงอจุ่มต่างจากจุมกแบบหลายลักษณะทีเดียว

## วิเคราะห์

ในการแปลครั้งที่ 1 เห็นได้ว่าผู้วิจัยยังติดร่องรอยของภาษาเยอรมันอยู่ เมื่อถ่ายทอดออกมาถึงแม้เนื้อความถูกต้อง และน้ำเสียงตรงกับต้นฉบับ แต่ไม่ใช่สำนวนที่ใช้ในภาษาไทย ผู้วิจัยได้ทิ้งระยะไวนานประมาณสามเดือนแล้วนำมาอ่านใหม่ จึงแก้ไขให้เป็นสำนวนไทยที่ดีกว่า ดังที่ปรากฏในการแปลครั้งที่ 2 กระนั้นก็ดี เมื่อทิ้งระยะอีกสักพักแล้วนำต้นฉบับครั้งที่ 2 มาอ่านใหม่อีกครั้งก็พบว่ายังมีคำบางคำที่ไม่เหมาะสมหรือว่าไม่จำเป็นต้องใช้ เช่นคำว่า “เลย” “ต่อ” “แย่มาก” (ภาษาพูด) “จาก” หรือ “ความจริงแล้ว” ซึ่งเป็นสำนวนที่มาจากภาษาต่างประเทศ ผู้วิจัยยอมรับว่าหากผู้วิจัยหรือผู้แปลยังมีอาชีพที่ต้องสอนภาษาต่างประเทศและอ่านหนังสือต่างประเทศเป็นประจำ ย่อมจะได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างภาษาต่างประเทศได้ง่าย ดังนั้นผู้แปลจึงควรระวังเรื่องนี้ให้มากและพยายามอ่านตรวจทานต้นฉบับหลายๆครั้งจนแน่ใจว่าเป็นโครงสร้างภาษาไทยที่ถูกต้องแล้วจึงส่งสำนักพิมพ์ต่อไป

จะเห็นได้ว่างานแปลต้องอาศัยความอดทนและความรักในงานแปลเพราะนอกจากใช้เวลานานในการแปลอันรวมถึงกระบวนการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ การลงมือเขียน คิดและตัดสินใจ รวมทั้งกระบวนการแก้ไขตรวจแก้ ซึ่งไม่ควรทำเพียงครั้งเดียว แต่ควรอ่านหลายๆครั้งเพื่อแก้ไขส่วนที่ผิดให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้รวมกับเวลาที่มอบให้เพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนสนิท

อ่านแล้วยังต้องใช้เวลาอีกนานพอสมควรเมื่อส่งต้นฉบับแปลไปตีพิมพ์ที่สำนักพิมพ์เพราะสำนักพิมพ์ที่มีคุณภาพย่อมมีบรรณาธิการต้นฉบับแปลผู้ตรวจแก้ต้นฉบับที่ส่งมาอีกครั้ง ประเด็นนี้ผู้วิจัยไม่ขอกล่าวในรายละเอียด แต่ผู้สนใจสามารถหาอ่านได้ในตำรา “การแปลวรรณกรรม” (2545) ของ วัลยา วิวัฒน์ศรที่พูดถึงบทบาทและความสำคัญของบรรณาธิการต้นฉบับแปลไว้ทุกขั้นตอน ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของคลิฟฟอร์ด แลงเดอร์สว่า หากเป็นไปได้ควรให้ผู้แปลหาเพื่อนร่วมงานที่เป็นเจ้าของภาษาต้นฉบับมานั่งด้วยแล้วให้ผู้แปลอ่านฉบับแปลดังๆทีละประโยคเพื่อเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เจ้าของภาษาฟังลีลาและน้ำเสียงภาษาไทยว่าสอดคล้องกับลีลาและน้ำเสียงในต้นฉบับภาษาต่างประเทศหรือไม่ (Landers, 2001: 164) ถึงแม้จะใช้เวลาและเพิ่มงานมากขึ้น แต่ผลลัพธ์ที่ได้ก็นับคุ้มค่า เพราะจะได้งานที่สมบูรณ์ก่อนส่งสำนักพิมพ์ ผู้วิจัยไม่ได้ปฏิบัติในขั้นตอนนี้เพราะปัจจัยขาดแคลนเจ้าของภาษาที่จะอุทิศเวลามาช่วยฟังและอ่านตามนวนิยายซึ่งมีจำนวนหน้ามากกว่าหนึ่งร้อยหน้าเช่นนี้ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติด้วยการอ่านทวนฉบับแปลทั้งเล่มมากกว่าสามครั้งในเวลาที่ห่างกัน บางครั้งทั้งนานเป็นเดือน จากนั้นได้ให้ผู้เชี่ยวชาญภาษาไทยและเพื่อนร่วมงานอ่านเพื่อเสนอแนะอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำมาอ่านใหม่ขณะที่อ่านก็ตรวจแก้ไปด้วยจนเชื่อว่า ได้ผลงานแปลที่มีเนื้อความ น้ำเสียง ลีลาเทียบเคียงกับต้นฉบับ และใช้ภาษาไทยที่ชัดเจนถูกต้องตามโครงสร้างของภาษาไทยตามเกณฑ์ที่บรรณาธิการต้นฉบับพึงประสงค์แล้ว จึงส่งพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

## บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากประสบการณ์การแปลนวนิยายเยอรมันเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” เป็นไทยทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า การจะแปลงานได้ดีและสามารถขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการแปลงานได้นั้น ผู้แปลจำเป็นต้องมีเงื่อนไขสามประการดังนี้

1. การมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการแปลและกระบวนการแปล
2. การรู้วิธีการสืบค้นข้อมูลที่ต้องการ
3. การมีคุณสมบัติของนักแปล โดยเฉพาะการมีวิจรรย์ญาณในการตัดสินใจ

ความสำคัญของการรู้ทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับการแปลและกระบวนการต่างๆในการแปลงานอย่างมีระบบและเป็นวิชาการนั้นเป็นสิ่งที่นักแปลพึงตระหนัก ด้วยเหตุนี้ ตามสถาบันที่สอนวิชาแปลและล่ามทั้งที่ต่างประเทศและในประเทศจึงเน้นการสอนทฤษฎีและกระบวนการแปลงานเป็นลำดับแรก เนื่องจากนักแปลที่ดีควรรู้และอธิบายตามหลักวิชาการได้ว่า ควรจะแปลงานและแก้ปัญหาในการแปลงานอย่างไร สำหรับประเด็นนี้ อาจมีนักแปลสมัครเล่นแย้งว่า ไม่เห็นจำเป็นต้องรู้เช่นนั้นก็แปลงานได้ ผู้วิจัยเห็นว่า ทศนคติเช่นนี้เป็นอันตรายต่อวงการแปล เพราะการแปลงานที่แท้จริง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นนักแปลอาชีพ การรู้ภาษาต่างประเทศดีเพียงอย่างเดียวและคิดว่า สามารถแปลงานได้นั้นเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง และนี่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เข้าใจศาสตร์การแปลคลาดเคลื่อน อันมีผลกระทบต่อมาตรฐานของการแปลงาน

ในการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” เป็นไทยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างมีระบบ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

1. กระบวนการเตรียมตัวในขั้นแรกก่อนการแปล ผู้วิจัยปฏิบัติดังนี้
  - 1.1 อ่านตัวบทนวนิยายทั้งเล่มเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างคร่าวๆหนึ่งครั้ง
  - 1.2 ศึกษาตัวบทประเภทวรรณกรรมว่ามีลักษณะเฉพาะอย่างไร
  - 1.3 ศึกษาทฤษฎีการแปลงานของเลฟ วิ นอร์ธ ไรส์ และแนวทางการตีความแบบ hermeneutics ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง
2. กระบวนการทำความเข้าใจตัวบทและตีความตัวบท ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเริ่มใช้ทฤษฎีของ นอร์ธมาจับประเด็นต้นฉบับและใช้ความรู้ทางวรรณคดีศึกษาและการตีความแบบ hermeneutics มาช่วยในการตีความนวนิยาย โดยแบ่งตามขั้นตอนดังนี้
  - 2.1 วิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบภายนอกตัวบท
  - 2.2 ใช้ความรู้ทางวรรณคดีศึกษาในการสืบค้นข้อมูลเชิงประวัติวรรณคดี

## 2.3 วิเคราะห์นวนิยายโดยใช้ศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องของงานประพันธ์ ประเภทร้อยแก้ว

### 2.4 วิเคราะห์แนวคิดและแก่นเรื่องของนวนิยายโดยใช้แนวคิดความแบบ hermeneutics

3. กระบวนการถ่ายทอดตัวบท ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเน้นกระบวนการตีความตัวบทระดับจุลภาคซึ่งวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบภายในตัวบทและคำนึงถึงบริบทและสถานที่ด้วยการยกหน่วยความหมายแต่ละหน่วยมาแปล ซึ่งเริ่มตั้งแต่หน่วยเล็กที่สุด คือคำ ประโยค ไปจนกระทั่งถึงหน่วยความหมายใหญ่ แล้วถ่ายทอดมาเป็นต้นฉบับร่างตามโครงสร้างภาษาไทย

4. กระบวนการตรวจแก้ต้นฉบับร่างของงานแปลก่อนการพิมพ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย เป็นการตรวจทานความถูกต้องในทุกระดับ ความสัมพันธ์ของเนื้อหาและสุนทรียะ พยายามอ่านออกเสียงเพื่อดูจังหวะและน้ำเสียง สิ่งสำคัญที่สุดต้องขจัดร่องรอยโครงสร้างภาษาต้นฉบับออกและใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง สละสลวย อีกทั้งได้บรรณาตรตรงกับต้นฉบับ

ถึงแม้ผู้วิจัยมีกระบวนการต่างๆในการแปลก็ตาม แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ผู้วิจัยไม่มีปัญหาในการแปลงาน จากประสบการณ์ในการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” ผู้วิจัยเห็นว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการแปลงาน คือ การรู้จักตัดสินใจ ไม่ว่าจะตัดสินใจเลือกใช้คำ สำนวนหรือหน่วยความหมายต่างๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและการจะตัดสินใจได้ถูกต้องต้องมาจากความมั่นใจว่าตนเองรู้เรื่องต่างๆดีพอ จึงสามารถนำมาใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาที่พบได้ขณะที่กำลังแปลงาน และกลยุทธ์ที่จะสร้างความมั่นใจได้อยู่ที่เงื่อนไขข้อที่สอง อันได้แก่ การรู้วิธีการสืบค้นข้อมูลที่ต้องการ การสืบค้นมิใช่เพียงการหาความหมายของศัพท์ สำนวนหรือการสร้างคำใหม่ หากรวมถึงการหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแปล รวมทั้งขนบนิยมในการใช้คำให้ถูกต้องกับวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้แปลจำเป็นต้องรู้วิธีใช้พจนานุกรมและเอกสารเสริมความรู้ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลตามแหล่งรวบรวมข้อมูลต่างๆ ซึ่งหมายถึงผู้รู้ในแต่ละสาขาต่างๆด้วย ผู้แปลไม่จำเป็นต้องรอบรู้ทุกด้าน หากแต่ควรต้องรู้ว่าจะช่วยตนเองในการแปลอย่างไร ผู้แปลต้องรู้ว่า เขาต้องหาข้อมูลซึ่งเขาไม่รู้ได้ ณ ที่ใดและให้ได้เร็วที่สุดด้วย เพราะผู้แปลอาชีพมักทำงานแข่งกับเวลาเสมอ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาความสามารถในการสืบค้นข้อมูลให้ได้อย่างรวดเร็วจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เรียนวิชาแปลวรรณกรรมหรือผู้ที่ต้องการจะแปลวรรณกรรมจากภาษาต่างประเทศเป็นไทยที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความประโยชน์ได้แก่

### 1. การเพิ่มพูนทักษะภาษาต่างประเทศ

ผู้ที่จะเป็นนักแปลที่ดีต้องฝึกอ่านหนังสือและนิตยสารต่างประเทศที่ทันสมัยตลอดเวลา แล้วฝึกจับประเด็นใจความสำคัญของสิ่งที่อ่าน การอ่านมากจะช่วยเพิ่มพูนศัพท์และสำนวน จากนั้นควรบันทึกทำคลังข้อมูลส่วนตัวไว้ คลังข้อมูลนี้สามารถช่วยได้ในการแปลงานครั้งต่อไป

### 2. การเพิ่มพูนทักษะภาษาไทย

หากผู้แปลใช้ชีวิตหรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่างประเทศอยู่เป็นประจำ อาจทำให้ได้รับอิทธิพลโครงสร้างภาษาต่างประเทศ ฉะนั้นผู้แปลควรเพิ่มพูนทักษะภาษาไทยด้วยการอ่านงานแปลของนักแปลที่มีชื่อเสียง หรืออ่านบทประพันธ์ร้อยแก้วร้อยกรองของไทย เพื่อสังเกตการใช้คำศัพท์ สำนวน ลีลาการเขียน และการใช้คำเปรียบเทียบต่างๆ แล้วจดบันทึกคลังคำหรือคลังข้อมูลของตนเองไว้ และควรมีตำรา หนังสือที่สอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ฝึกอ่านจับประเด็นแล้วฝึกเขียนโดยใช้ศัพท์ สำนวนที่ไพเราะและสละสลวยอยู่เป็นประจำ

### 3. ความรู้เสริมเฉพาะด้าน

ผู้ที่จะเป็นนักแปลจำเป็นต้องรู้จักวิธีการหาข้อมูลเสริมทั้งจากตำรา พจนานุกรม หนังสือหรือเอกสารอ้างอิงตามห้องสมุดต่างๆ หรือจากผู้รู้เกี่ยวกับศาสตร์นั้น หากจะเป็นนักแปลวรรณกรรมที่ดีควรมีความรู้เกี่ยวกับนักประพันธ์ วรรณคดีศึกษา และหลักการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดี รวมทั้งศาสตร์เกี่ยวข้องกับการแปลงาน อันรวมถึง วิชาภาษาศาสตร์โครงสร้าง ภาษาศาสตร์ตัวบท และภาษาศาสตร์จิตวิทยา บางกรณีต้องเรียนรู้อารยธรรมและวัฒนธรรมของประเทศที่ใช้ภาษาต้นฉบับ หากมีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ประเทศที่ใช้ภาษาดังกล่าวสักระยะหนึ่ง จะทำให้มีประสบการณ์ได้เรียนรู้วิถีชีวิต แนวคิดของสมัย แนวโน้มทางการเมือง สภาพภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ และโลกทัศน์ของคนในประเทศที่ใช้ภาษาดังกล่าว อันจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

### 4. การศึกษาศาสตร์การแปล

การศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์การแปลในฐานะองค์ความรู้เฉพาะนั้น เป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะผู้ที่ไปเป็นนักแปลอาชีพ เพราะจะสามารถนำทฤษฎีมาช่วยในการปฏิบัติ และสามารถให้เหตุผลและอธิบายได้ว่า เงื่อนไขและบริบทใดทำให้สามารถถ่ายทอดความหมายได้เทียบเคียงกับต้นฉบับและใช้กระบวนการในการสังเคราะห์ความหมายจากตัวบทต้นฉบับอย่างไร

### 5. ความพร้อมของตัวผู้แปล

เงื่อนไขสุดท้ายที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผลงานแปลได้แก่ ความพร้อมของผู้แปล ซึ่งต้องประกอบด้วยคุณสมบัติต่อไปนี้

### 1. ด้านความรู้

- มีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของภาษาแม่และภาษาต่างประเทศ  
อย่างดี
- มีความรู้รอบตัวกว้างโดยเฉพาะเรื่องที่จะแปล ต้องรู้อย่างละเอียด

### 2. ด้านสติปัญญา

- สามารถคิด วิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลและถูกต้อง

### 3. ด้านสภาพร่างกายและจิตใจ

- ตั้งใจจริง อดทน ยึดหยุ่น ทำงานตามลำพังได้เป็นเวลานาน

### 4. ด้านจรรยาบรรณนักแปล

- ซื่อสัตย์ต่อต้นฉบับ ต่อผู้ประพันธ์ และผู้ว่าจ้าง รับผิดชอบต่องาน
- ไม่แสดงความคิดเห็นส่วนตัวลงในงานแปล
- เก็บความลับเรื่องที่ตนแปลและความลับของผู้ว่าจ้าง

นอกจากนั้นผู้วิจัยเห็นว่า ผู้แปลที่ดีต้องอ่านตัวบทที่จะแปลอย่างละเอียดและไม่ควรชะล่าใจว่า คำศัพท์ที่ปรากฏในตัวบทนั้นผู้แปลรู้จักดีแล้ว เพราะเราอาจเห็นคำศัพท์เช่นเดียวกันนี้ อยู่ในตัวบทอื่นซึ่งมีบริบทและเนื้อหาต่างกัน ความหมายของคำมักเปลี่ยนไปตามบริบทของประโยค ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่า ผู้แปลต้องใส่ใจ ละเอียด รอบคอบ และต้องพยายามลิ้มรส เคยพบเห็นและทราบความหมายของคำศัพท์ทุกคำมาก่อน เพราะสิ่งที่เห็นอาจไม่ใช่สิ่งที่เรารู้จักมาก่อน ยกเว้นคำดังกล่าวเคยปรากฏในตัวบทประเภทเดียวกันและมีบริบทของสมัยและเวลาเดียวกัน และสิ่งที่สำคัญที่สุดของการจะเป็นนักแปลที่ดี คือ ต้องเริ่มลงมือแปลและแปลบ่อยๆ ความชำนาญจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ ถ้ารู้เพียงทฤษฎีแต่ขาดการปฏิบัติก็มิอาจสอนหรือแนะนำผู้อื่นได้อย่างมั่นใจ

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า การแปลงานเป็นเรื่องซับซ้อนและการเป็นนักแปลที่ดีอันหมายถึงมีคุณสมบัติดังกล่าวมาข้างต้นไม่ใช่เรื่องง่ายเท่าใดนัก กระนั้นก็ดีผู้วิจัยเห็นว่า การแปลงานวรรณกรรมช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างคนสองชาติได้โดยทางอ้อม อันหมายถึง การเข้าใจคนต่างวัฒนธรรมจากการได้เรียนรู้และการเข้าไปใกล้ชิดกับวัฒนธรรมต่างชาติโดยมีภาษาเป็นสื่อ อีกทั้งโลกทัศน์ การเมือง และสังคมของคนในชาติที่ใช้ภาษานั้นๆ ด้วย ส่วนการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจะช่วยให้ผู้แปลเข้าใจแนวคิดและวิถีการใช้ชีวิตของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมมากขึ้น ถึงแม้งานวรรณกรรมเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น แต่ก็สามารถสะท้อนภาพความเป็นจริงของคนในสังคมประเทศนั้นได้ในทางอ้อมเช่นเดียวกัน เพราะผู้ประพันธ์ย่อมเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมของตนจากการที่ผู้วิจัยได้อ่านและวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ อย่างละเอียดเพื่อถ่ายทอดนวนิยายเรื่อง

“แวร์เธอร์ธอม”มาเป็นไทย ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจบริบทและนัยวัฒนธรรมของประเทศเยอรมนีในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นช่วงที่เกอเธ่มีชีวิตอยู่ได้ชัดเจนมากขึ้น ได้เข้าใจความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ ศาสนาและทัศนคติในการมองโลกของชาวเยอรมันในช่วงเวลานั้นผ่านงานวรรณกรรมเรื่องนี้ ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ให้แก่ผู้วิจัย จึงอาจกล่าวได้ว่าการแปลงานเป็นการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมทั้งสองชาติ ประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้จากการแปลและการวิเคราะห์ตัวบทรวมทั้งปัญหาที่ประสบสามารถสนับสนุนคำกล่าวของ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ที่กล่าวไว้ว่า

“การแปลงานวรรณคดีเป็นการขยายวงความรู้ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของประชาชาติเป็นอย่างยิ่ง เป็นการถ่ายทอดทางปัญญาและความรู้สึกที่ไม่มีอะไรเปรียบ...” (วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ,2533: 22).

ผู้วิจัยหวังว่า กรณีศึกษากระบวนการการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” เป็นไทย และบทวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาคือผู้วิจัยได้นำเสนอมานั้นจะยังประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนและผู้สอนแปลวรรณกรรมร้อยแก้วเยอรมันเป็นไทยหรือผู้สอนวิชาภาษาและวัฒนธรรมเปรียบเทียบ รวมทั้งผู้สนใจการแปลวรรณกรรมโดยทั่วไปได้บ้างไม่มากนักน้อย ผู้วิจัยตระหนักดีว่า ปัญหาในการแปลที่เกิดขึ้นในงานแต่ละเล่มย่อมไม่เหมือนกัน และมีวิธีแก้ปัญหาคือแตกต่างกันไป แต่ทว่าหากแปลตัวบทวรรณกรรมจากเยอรมันเป็นไทย ผู้วิจัยคิดว่าปัญหาที่ผู้แปลจะประสบจะไม่แตกต่างกันมากเท่าใดนัก แต่ทว่าผู้แปลจะแก้ปัญหาที่ประสบอย่างไรนั้น ย่อมแล้วแต่ประสบการณ์และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจของผู้แปลแต่ละคน ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยนี้คงจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนแปลวรรณกรรม หรือสอนภาษาและวัฒนธรรมเปรียบเทียบ รวมทั้งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้สนใจทำวิจัยเกี่ยวกับการแปลวรรณกรรมในแง่มุมอื่น ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาแปลและต่อวงการแปลอาชีพในประเทศไทยต่อไป

### บรรณานุกรม

#### เอกสารปฐมภูมิ

Goethe, Johann Wolfgang . Die Leiden des jungen Werther. In : Romane und  
Novellen I. Band 6. Hamburger Ausgabe . München : Deutscher  
Taschenbuch Verlag, 1982.

ถนอมนวล โอเจริญ แวร์เธอร์ระทม .กรุงเทพฯ : โครงการสำนักพิมพ์คบไฟ , 2546.

#### เอกสารทุติยภูมิ

##### ภาษาไทย

- จันทร์เมธา ศรีรักษา เรื่องสั้นเรื่อง “ คาร์เมน “ ของ พรอสเพร์ เมริเม ( บทแปลและบท  
วิเคราะห์) วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย คณะศิลป-  
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ
- จิระพรรษ์ บุญเกียรติและคณะผู้แปล. ศาสตร์แห่งการแปล รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ  
โครงการศูนย์การแปล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ถนอมนวล โอเจริญ การแปลกวีนิพนธ์เยอรมันเป็นไทย : กรณีศึกษาปัญหาการแปลกวีนิพนธ์  
ของนิสิตปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษร-  
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 31 ฉบับที่  
1 ม.ค.-มิ.ย. 2545 , หน้า 1-33
- ดวงมน จิตรจำนงค์ สุนทรียภาพในภาษาไทย . กรุงเทพฯ : ศยาม, 2541.
- ปัญญา บริสุทธิ์ ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล .กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2537.
- ปิยสุดา ม้าไฉน หมาย: ชีวิตที่ไม่สมหวัง เรื่องสั้นของ ซีโมน เดอ โบวัวร์ บทแปลและบท-  
วิเคราะห์ วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา  
การแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย , กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์,  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- พระคริสตธรรมใหม่ฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ( New King James Version) กรุงเทพฯ :  
องค์การก่อกำเนิดอินเตอร์เนชันแนลแห่งประเทศไทย , 1983.
- พระคริสตธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่ ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สมาคมพระ  
คริสตธรรมไทย , 1998.

- เพียรศิริ วงศ์วิภาณนธ์ ความขาดเกินในการแปลและการเปลี่ยนแปลงของภาษา. เอกสาร  
ประกอบการสัมมนาเรื่อง การแปล ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย (ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่)
- ว. วินิจัยกุล ปากไก่อวรรณกรรม ชุดวรรณกรรมศึกษา กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์-  
ดอกหญ้า , 2537.
- ความพยายาม ฉบับสมบูรณ์ แปลและเรียบเรียง พิมพ์ครั้งที่ 2  
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า , 2537.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับการแปลวรรณคดี. รวมบทความเกี่ยวกับ  
วรรณคดีและการแปล 2457-2533. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,  
2533.
- วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์-  
ธรรมชาติ , 2541.
- วรรณา แสงอร่ามเรือง การแปล Abtönungspartikeln ในภาษาเยอรมัน. งานวิจัยกองทุนวิจัย  
คณะอักษรศาสตร์ .กรุงเทพฯ:คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
2543.
- วรรณี ต้องเคียน หนังสือแปลในประเทศไทย วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต  
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
กรุงเทพฯ : 2515.
- วัลยา วิวัฒน์ศร การแปลวรรณกรรม โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ : 2545.
- ส. ศิวรักษ์ ศิลปะแห่งการแปล พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เทียนวรรณ ,  
2526.
- สัญญาวี สายบัว หลักการแปล. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2533.
- สุนีย์ วงเวียน บทแปลวรรณกรรมเรื่อง เฮโรดิดัสของโฟลแบร์ต พร้อมด้วยบทวิเคราะห์  
กระบวนการแปล วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย  
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สุริยฉัตร ชัยมงคล วรรณกรรมคลาสสิก โอติสซี บรรพบุรุษแห่งวรรณกรรมตะวันตก  
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม, 2538.

### ภาษาเยอรมัน

- Albrecht, Jörn (1998) Literarische Übersetzung. Geschichte, Theorie , kulturelle Wirkung. Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Best, Joanna und Kalina, Sylvia (Hrsg.)(2002). Übersetzen und Dolmetschen. Tübingen und Basel : A.Francke Verlag.
- Bühler, Hildegund ( 1990). Didaktische Aspekte des literarischen Übersetzens. In : Der Deutschunterricht Jahrgang 42 1/90. S. 23-28.
- Diller, Hans-Jürgen (1978). Linguistische Probleme der Übersetzung. Tübingen : Niemeyer.
- Friedrich, Wolf(2003). Technik des Übersetzens. Englisch und Deutsch. Ismaning : Max Hueber Verlag.
- Flores, Georgios (2002) Kulturelle Konstellationen in Texten. Jahrbuch Übersetzen und Dolmetschen Band 3, Tübingen : Gunter Narr.
- Gadamer, H.G.(1985) . Grenzen der Sprache .Evolution und Sprache. Über Entstehung und Wesen der Sprache, o.Ort.
- Geisenhanslüke (2003). Einführung in die Literaturtheorie. Von der Hermeneutik zur Medienwissenschaft. Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Gerzymisch- Arbogast, H. ( 1994) Übersetzungswissenschaftliches Propädeutikum. Tübingen und Basel : A. Francke Verlag.
- , Mudersbach, K. (1998) . Methoden des wissenschaftlichen Übersetzens. Tübingen und Basel : A.Francke Verlag.
- Greiner, Norbert (1995 ) Literarische und wissenschaftliche Übersetzung : Überlegungen zur Geschichte und Poetik des Übersetzens von literarischen Texten. In : Anglistik und Englischunterricht Realities of Translating, hrsg. von Beyer. Heidelberg : Universitätsverlag.
- Grondin, Jean (1993) . Die hermeneutische Dimension der Übersetzung. In : Göttinger Beiträge zur Internationalen Übersetzungsforschung. Band 8, Teil 1. Übersetzen, verstehen, Brückenbauen, Berlin : Erich Schmidt Verlag, S.151-157.
- Göhring, Heinz (1977 ) “ Interkulturelle Kommunikation : Die Überwindung der

Trennung von Fremdsprachen- und Landeskundeunterricht durch einen integrierten Fremdverhaltensunterricht“, In:Kongressberichte der8. Jahrestagung der Gesellschaft für Angewandte Linguistik GAL e.V.Vol.IV, Mainz,9-13.

Heidegger, M. (1984) Hölderins Hyme “ Der Ister “. Gesamtausgabe 53. Frankfurt am Main.

Henschelmann (1999) Problembewußtes Übersetzen. Französisch-Deutsch. Ein Arbeitsbuch. Tübingen :Gunter Narr Verlag.

Holz-Mänttari, Justa (Hrsg.) ( 1988) Translationstheorie- Grundlagen und Standorte. studia translatologica. Ser.A vol.1. Tampere : Tampereen Yliopisto.

Hönig, Hans. G. (1995) Konstruktives Übersetzen. Tübingen : Stauffenburg Verlag.

Hörmann, Hans (1976) Meinen und Verstehen. Grundzüge einer psychologischen Semantik. Frankfurt am Main : Suhrkamp.

Humphrey,Richard (2002) Grundkurs Fachübersetzen Deutsch-Englisch. Stuttgart: Ernst Klett Verlag.

Kapp, Volker ( Hrsg. ) ( 1991) Übersetzer und Dolmetscher . Tübingen und Basel : UTB Francke.

Kautz,Ulrich.(2000) Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens. München :Iudicium Verlag und Goethe Institut.

Kittel,Harald(hrsg.) (1988) Die literarische Übersetzung : Stand und Perspektiven ihrer Erforschung. Berlin : Erich Schmidt.

Koller,Werner(1997) Einführung in die Übersetzungswissenschaft.5. Auflage.Wiesbaden : Quelle und Meyer.

Königs,Karen (2000) Übersetzen Englisch-Deutsch. Systematischer Ansatz. München Wien : R.Oldenbourg Verlag.

Levý, Jiří (1969 ) Die literarische Übersetzung. Theorie einer Kunstgattung. Frankfurt am Main ,Bonn : Athenäum Verlag.

Maingueneau, Dominique (2000) Linguistische Grundbegriffe zur Analyse literarischer Texte. Tübingen :Gunter Narr Verlag.

Mounin,Georges (1967) Die Übersetzung .Geschichte,Theorie, Anwendung. München: Nymphenberger Verlaghandlung.

- Müller, Peter Klaus (1992) Übersetzer Ausbildung – Übersetzerwissen : Facetten einer “ Einführung in die Literaturübersetzung”. In : Literaturübersetzen: Englisch. Entwürfe, Erkenntnisse, Erfahrungen, hrsg. von H. Friedl, Albert R. Glaap, K. P. Müller. Tübingen : Gunter Naar. S. 159-199.
- Nord, Christiane (1989) Textanalyse und Übersetzungsauftrag. In: F. G. Königs Übersetzungswissenschaft und Fremdsprachenunterricht . Neue Beiträge zu einem alten Thema. Goethe-Institut München.
- (2003) Textanalyse und Übersetzen. 3. Aufl. Tübingen : Julius Groos Verlag.
- (1997) So treu wie möglich? Die linguistische Markierung kommunikativer Funktionen und ihre Bedeutung für die Übersetzung literarischer Texte. In : Linguistik und Literaturübersetzen, hrsg. von Rudi Keller. Tübingen : Narr.
- Roche, Jörg ( 2001) Interkulturelle Sprachdidaktik. Eine Einführung. Tübingen : Gunter Narr Verlag.
- Smith, V. und Klein-Braley, C. (1989) Forum Sprache. In other words. Ismaning : Max Hueber Verlag.
- Snell-Hornby, Mary (1999) Handbuch Translation. 2. Auflage. Tübingen: Stauffenberg Verlag.
- \_\_\_\_\_ (1996 ) Translation und Text : Ausgewählte Vorträge. Wien : WUV-Univ. Verlag.
- \_\_\_\_\_ (hrsg.) (1994) Übersetzungswissenschaft. Eine Neuorientierung. 2. Auflage. Tübingen, Basel : Francke.
- Stolze, Radegundis (1994) Übersetzungstheorien .Eine Einführung. Tübingen : Narr.
- Störig, Hans Joachim (1963) Das Problem des Übersetzens. Stuttgart: Henry Goverts Verlag.
- Thome, G., Giehl, C. und Gerzymisch-Arbogast, H. (2001) Kultur und Übersetzung. Methodologische Probleme des Kulturtransfers. Tübingen : Gunter Narr.
- Wils, Wolfram (1992) Übersetzungsfertigkeit. Annäherungen an einen komplexen übersetzungspraktischen Begriff. Tübingen : Gunter Narr Verlag.
- Zuschlag, Katrin (2002) Narrativik und Literarisches Übersetzen. Tübingen : Gunter Narr Verlag.

## ภาษาอังกฤษ

- Abukhudairi, Arif K. (1991) Problems encountered in Translating Malay Poetry into Arabic. In: *The Pragmatics of Translation : Principles, Practice and Evaluation Moving Towards the 21<sup>st</sup> Century*. 3<sup>rd</sup>. International Conference on Translation in Kuala Lumpur .Malaysia.(p.63-67)
- Anderman, Gunilla & Rogers, Margaret (eds) (1999) *Word, Text, Translation*. Liber Amicorum for Peter Newmark. Clevedon. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Boecker, Eberhard (1973) *William Faulkner's later novels in German. A study in the theory and practice of translation*. Tübingen: Max Niemeyer.
- Boase-Beier, Jean (1998) Can You Train Literary Translators? In : *Rimbaud's Rainbow. Literary Translation in Higher Education*. Ed. by Bush and Malmkjær. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, p. 33-42.
- Catford, J.C. (1965) *A Linguistic Theory of Translation. An Essay in Applied Linguistic*. London: Oxford University Press.
- Gentzler, Erwin (2001) *Contemporary Translation Theories*. 2<sup>nd</sup>. Edition. Clevedon. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Gunarwan, Asim (1991) From “Ranjang Bulan” to “The Moon's Bed” and “Cintaku” to “My Love” : Some Problems in Translating Indonesian Poetry into English. In : *The Pragmatics of Translation : Principles, Practice and Evaluation Moving Towards the 21<sup>st</sup> Century*. 3<sup>rd</sup>. International Conference on Translation in Kuala Lumpur. Malaysia. (p.46-60)
- Ilek, Bohuslav (1970) “ On Translating Images” . *The Nature of Translation*, ed. James S. Holmes. The Hague : Publishing House, p.182-191.
- Landers, Clifford E. (2001) *Literary Translation. A practical guide*. Clevedon. Philadelphia : Multilingual Matters.
- Lotfipour-Saedi, K. (1992) Analysing Literary Discourse : Implications For Literary Translation. *Meta*, XXXVII, 2. P.193-203.
- Nida, E.A./Taber, C.R. (1969) *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill.
- Popovic, Anton (1970) The Concept “Shift” of Expression in Translation Analysis. *The Nature of Translation*, ed. James S. Holmes .The Hague: Publishing

House,p.78-97.

Snell,Mary (2002) German-english prose translation. Ismaning : Max Hueber Verlag.

Snell-Hornby,Mary (1988) Translation Studies. An Integrated Approach.Amsterdam/  
Philadelphia:John Benjamins Publishing Company.

Winter,Werner (1961) “ The Impossibilities of Translation”. The Craft and Context of  
Translation. Austin: The University of Texas Press,p. 68-82.

### **พจนานุกรมและคู่มือการอ่านนวนิยาย**

นพวรรณ พันธุเมธา. คลังคำ กรุงเทพฯ : อมรินทร์ ,2544.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๓๕ กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ ,2538.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ , 2546.

พจนานุกรมรูปภาพ ออกซ์ฟอร์ด- ดูเด็น . กรุงเทพฯ : ริเวอร์บุ๊คส์ ,2537.

วิทย์ เทียงบุญธรรม พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ( ฉบับห้องสมุด) พิมพ์ครั้งที่สอง กรุงเทพฯ :  
บริษัทรวมสาสน์จำกัด, 2536.

Brockhaus Wahrig.(1984)Deutsches Wörterbuch in sechs Bänden .Stuttgart : F.A.Brock-  
haus Wiesbaden Deutsche Verlagsanstalt.

DUDEN (1983) Deutsches Universalwörterbuch,Mannheim/Wien:Bibliographisches  
Institut.

DUDEN ( 2003) Deutsches Universalwörterbuch, 5. Auflage. Mannheim: Bibliograph-  
isches Institut und F.A. Brockhaus.

Kluge,Friedrich (1995). Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. 23 Aufl.  
Berlin/ New York : de Gruyter.

Langenscheidts Großwörterbuch der Englischen und Deutschen Sprache(1982) Berlin :  
Langenscheidt KG.

Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache(1993)Berlin und München:  
Langenscheidt KG.

Nachwort und Anmerkungen zum Roman “ Die Leiden des jungen Werther “ In: Romane  
und Novellen I. Band 6.(1982)Hamburger Ausgabe.München : Deutscher  
Taschenbuch Verlag

Rothmann, Kurt ( 1971) Erläuterungen und Dokumente. Johann Wolfgang Goethe. Die  
Leiden des jungen Werthers . Stuttgart : Reclam.

So Sethaputra . New Model English-Thai Dictionary Vol.I, II. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช  
จำกัด, 2538.

## ภาคผนวก

โครงการ การเปลี่ยนนิยายเรื่อง แฮร์รี่ Potter ะทม เป็นไทย  
: กรณีศึกษากระบวนการแปลและปัญหา  
ในการแปลงานร้อยแก้วเยอรมันเป็นไทย

## บทความวิจัย\*

### เรื่อง

การแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” เป็นไทย :

กรณีศึกษากระบวนการแปลและปัญหาในการแปลงานร้อยแก้วเยอรมันเป็นไทย

The Translation of German novel *Die Leiden des jungen Werther* into Thai :

A Case Study of the Translation Process and the Problems in Translating German into Thai

### บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่า การแปลงานเริ่มมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยก่อนคริสต์ศักราชในทวีปยุโรป โดยเริ่มที่โฮเรซ (Horace) กวีนิพนธ์เอกชาวโรมันผู้มีชีวิตอยู่ระหว่าง 65-8 ปี ก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งกล่าวถึงวิธีการแปลงานครั้งแรกว่า “Nec verbum verbo curabis reddere fidus / Interpretes....” (อ้างตาม E. Boecker, 1973:2) ซึ่งแปลเป็นไทยมีใจความว่า “หากเป็นนักแปลที่ซื่อตรง ท่านไม่ควรพยายามแปลคำต่อคำ” แต่เดิมการแปลส่วนใหญ่เน้นการแปลหนังสือและคัมภีร์ทางศาสนา ต่อมา การแปลได้ขยายความครอบคลุมไปถึงการแปลงานเขียนทุกประเภท ทั้งงานเขียนเชิงวิชาการด้านต่างๆ ไปจนถึงงานวรรณกรรม ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน มีเอกสารอ้างอิงเป็นหลักฐานให้เห็นชัดว่าคนไทยรู้จักการแปลงานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีการแปลหนังสือคำสอนเกี่ยวกับศาสนา พงศาวดาร บันทึบประวัติศาสตร์ และแปลงานวรรณคดี เช่น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีการแปลนวนิยายจากภาษาจีนเป็นไทย เรื่องสามก๊ก เป็นต้น การแปลวรรณกรรมจากต่างประเทศเป็นไทยรุ่งเรืองสูงสุด จนอาจกล่าวได้ว่า เป็นยุคทองของการแปลงาน คือ ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453–2468) ผู้ทรงเป็นทั้งกวีและนักแปลผู้มีพระปรีชาสามารถ พระองค์ทรงแปลงานวรรณกรรมจากภาษาสันสกฤต อังกฤษ และฝรั่งเศส มาเป็นภาษาไทยจำนวน 40 เรื่อง ดังเช่น ทรงแปลเรื่อง “เวนิสวานิช” จากบทละครเรื่อง “The Merchant of Venice” ของ วิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare)

เมื่อวิเคราะห์ดูจากประวัติการแปลและวิธีการแปลของบุคคลต่างๆ ทั้งของต่างประเทศและของไทย ผู้วิจัยเห็นว่า นักแปลของทุกชาติทุกภาษามีความเห็นพ้องต้องกันว่า งานแปลมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารและทำความเข้าใจระหว่างสองชนชาติ ผู้ที่จะแปลนั้นควรมีความรู้ทั้งภาษาต้นทาง (Source Language) และภาษาปลายทาง (Target language) เป็นอย่างดี ในกรณีนี้อาจมีข้อยกเว้นหากผู้แปลมีความรู้ภาษาที่สามซึ่งไม่ใช่ภาษาแม่เป็นอย่างดี

---

\* บทความวิจัยนี้สรุปมาจากรายงานวิจัยในหัวข้อเดียวกัน ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากโครงการเอเชีย-ยุโรป ศึกษาของ สกว. งบประมาณปี 2546

แต่ทว่าความขัดแย้งทางความคิดเห็นเกี่ยวกับการแปลก็มีมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องข้อโต้แย้งว่าการแปลเป็นศาสตร์หรือศิลป์ และผู้แปลควรรู้เรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีซึ่งเกี่ยวข้องกับการแปลมากน้อยเพียงใด ผู้แปลตัวบททางวิชาการ เช่น ตัวบทด้านกฎหมายหรือด้านเทคโนโลยี ยืนยันว่าการแปลงานเป็นวิชาการ เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งต้องอาศัยหลักการทางทฤษฎี เช่น ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์โครงสร้าง หรือภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ เพราะงานเช่นนี้ต้องเทียบเคียง หรือ “ชี้ตรง” ต่อต้นฉบับ ส่วนผู้แปลวรรณกรรมคัดค้านวิธีการแปลแบบแข็งทื่อและ “ชี้ตรง” ต่อต้นฉบับอย่างไร้สีสัน นักแปลกลุ่มนี้เห็นว่าการแปลงานเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ต้องมีความไพเราะของอรรถรสและมีลีล่าน่าอ่าน ก่อให้เกิดความประทับใจและความเพลิดเพลิน ถึงกับมีคำกล่าวของนักแปลวรรณกรรมผู้หนึ่งในการประชุมเสนอผลงานวิชาการว่า “ฉันจะเอาทฤษฎีการแปลมาทำอะไรกัน ฉันลงมือแปลโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เท่านั้นก็พอ” ส่วนนักแปลอาชีพเมื่อได้ยินปาฐกถาของนักทฤษฎีการแปลจบก็พูดเช่นกันว่า “ฉันเพิ่งรู้เดี๋ยวนี้องว่า ขณะฉันกำลังแปลนั้น ฉันทำอะไรอยู่บ้าง ฉันอยากลืมทุกอย่างที่ได้ยินนี้เสียเร็วๆ มิเช่นนั้นฉันเขียนอะไรไม่ออกแม้แต่หนึ่งบรรทัด ฉันคงเป็นเหมือนตัวกิ้งกือซึ่งไม่รู้ว่าเวลาเดินจะยกขาไหนขึ้นก่อนดี” (Katharina Reiß, 2000 : 29)

และในเมื่อความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้สร้างทฤษฎี ซึ่งที่จริงก็ต้องเป็นนักแปลด้วย มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเช่นนี้ ผู้ที่สอนวิชาแปลหรือโรงเรียนที่อบรมวิชาแปลหรือแม้แต่ผู้ที่คิดจะประกอบอาชีพแปลจะทำเช่นใดหากประสบปัญหาในการแปลงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านความแตกต่างระหว่างโครงสร้างทางไวยากรณ์ ภาษา ลีลา สำนวน หรือความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมที่อยู่ในตัวบทภาษาต้นทางและวัฒนธรรมของผู้แปล ซึ่งยังมีได้รวมถึงเงื่อนไขอื่นๆ เช่น บริบทของสมัยและบริบทของเวลาอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจุบันนี้แนวโน้มในการศึกษาศาสตร์แห่งการแปลได้เปลี่ยนไปจากอดีต เป็นการเปลี่ยนการศึกษาศาสตร์แห่งการแปลและวิชาการแปลไปสู่การศึกษาข้ามวัฒนธรรม หรือในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Cultural Studies” ซึ่งมีความเห็นว่า ศาสตร์แห่งการแปลในคำนิยามใหม่นี้คือการศึกษาระบบการแปลอันเชื่อมโยงกับการฝึกแปลงาน อันอาจสร้างความเข้าใจกับผู้แปลได้ว่า กระบวนการสร้างตัวบทซับซ้อนอย่างไรบ้าง ซูซาน แบสเนตต์ (Susan Bassnett) กล่าวว่า แนวโน้มในการมองศาสตร์ของการแปลเป็นการศึกษาข้ามวัฒนธรรมเริ่มตั้งแต่การประชุมสัมมนาเรื่องการแปลที่เมือง Leuven ในปี ค.ศ.1976 ซึ่งมีกลุ่มนักวิชาการแปลจากประเทศอิสราเอลมาเสนอผลงาน พวกเขาเรียกร้องให้ทุกคนหันมาค้นหาทฤษฎีที่รวมกระบวนการผลิตงานแปลเข้าด้วย นักแปลควรใช้ทฤษฎีหลากหลายเพื่อมาอธิบายกระบวนการผลิตผลงานแปลของตนดีกว่าจะใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีเดียวที่แข็งทื่อ (S. Bassnett & A. Lefevere, 1998 : 124-126)

ในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้สอนรายวิชาการแปลงานวรรณกรรมให้แก่นิสิตปริญญาโทบัณฑิตของสาขาวิชาภาษาเยอรมันที่คณะอักษรศาสตร์ ผู้วิจัยเห็นปัญหาของการสอนในประเด็นที่ว่า นิสิตที่

เรียนรายวิชานี้มักเข้าใจว่า การแปลวรรณกรรมเป็นเรื่องง่าย เพียงรู้ภาษาเยอรมันอย่างดีก็สามารถแปลงานได้แล้ว ครั้นเมื่อต้องแปลงานวรรณกรรมอย่างจริงจังจึงเห็นว่า การแปลมิได้เป็นการถอดคำจากภาษาต้นฉบับมาเป็นภาษาไทยเท่านั้น หากหมายถึงการต้องเรียนรู้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวกับการแปล ต้องรู้จักการวิเคราะห์ตัวบทและการตีความ ตลอดจนการรู้จักวัฒนธรรมและสังคม การเมือง รวมทั้งบริบทของเวลาและสมัยของผู้ประพันธ์ต้นฉบับอีกด้วย นอกจากนั้น ทักษะในการใช้ภาษาปลายทางซึ่งหมายถึงภาษาไทยต้องอยู่ในระดับดี จึงจะทำให้ภาษาที่แปลนั้นอ่านแล้วรื่นหู เพราะสามารถใช้ลีลาภาษาที่ถูกต้องและไพเราะ การจะสอนนิสิตโดยใช้ทฤษฎีหรือเล่าประสบการณ์แปลของผู้อื่นให้นิสิตฟังก็อาจทำได้ในระดับหนึ่ง แต่การสอนคงจะไม่ลึกซึ้งหากผู้สอนมิได้มีประสบการณ์การแปลวรรณกรรมด้วยตนเอง เพราะมีโอกาสถ่ายทอดให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ อีกทั้งไม่สามารถชี้ให้เห็นปัญหาของการแปลจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมว่างานแปลเป็นงานสร้างสรรค์ ซึ่งต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ผสมผสานกันอย่างไร

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายจะหาข้อสรุปทางวิชาการจากการศึกษาปัญหาและกระบวนการแก้ไขปัญหามีจากประสบการณ์แปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ชวม” เป็นไทยของผู้วิจัย โดยเน้นให้เห็นกระบวนการแปลที่เกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ ดังนี้

1. กระบวนการเตรียมตัวในขั้นแรกก่อนการแปล
2. กระบวนการทำความเข้าใจตัวบทและการตีความตัวบทเพื่อการแปล
3. กระบวนการถ่ายทอดตัวบทและปัญหาในการถ่ายทอดความหมาย
4. กระบวนการตรวจแก้งานแปลฉบับร่างก่อนการพิมพ์
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

## 1. กระบวนการเตรียมตัวในขั้นแรกก่อนการแปล

ก่อนที่ผู้วิจัยจะแปลนวนิยาย ผู้วิจัยต้องแน่ใจว่ามีความพร้อมในการที่จะเข้าถึงตัวบทและวิธีการแปลอย่างถูกต้อง จึงมีวิธีดำเนินการเตรียมตัวตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาตัวบทวรรณกรรมว่ามีขอบและลักษณะวิธีการเขียนที่แตกต่างจากตัวบทประเภทอื่น ตัวบทวรรณกรรมเป็นตัวบทเน้นรูปแบบ ภาษาของผู้ประพันธ์เป็นภาษาที่มีสุนทรียะและต้องการการแสดงออก (ตามคำนิยามของไรส์ Reiß, 1986 : 33) ผู้วิจัยเห็นว่าควรทำความเข้าใจลักษณะของตัวบทวรรณกรรมในภาพกว้างๆ และดูความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการแปล รวมทั้งบทบาทของผู้แปลเสียก่อน

ตัวบทวรรณกรรมแปลยากกว่าตัวบทประเภทอื่น เพราะการแปลวรรณกรรมเป็นงานที่มีศิลปะคล้ายกับการประพันธ์ตัวบทใหม่ของผู้แปล ผู้แปลวรรณกรรมต้องทำงานแปลด้วยใจรัก เพราะผู้แปลงานวรรณกรรมไม่สามารถร่ำรวยได้เหมือนเช่นการแปลงานตัวบทอื่น ซึ่งแนวคิดนี้ตรงกับนัก

แปลวรรณกรรมร่วมสมัยชาวอังกฤษ ชื่อ คลิฟฟอร์ด อี แลนเดอร์ส (Clifford E. Landers) ผู้เขียนหนังสือชื่อ “Literary Translation. A Practical Guide” (2001) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ผู้แปลงานวรรณกรรมต้องมี คุณสมบัติหลายประการที่ต่างจากผู้แปลตัวบทประเภทอื่น กล่าวคือ ผู้แปลงานวรรณกรรมต้องมี น้ำเสียง ลีลา ความยืดหยุ่น ช่างประดิษฐ์คิดค้น มีความรู้วัฒนธรรมของภาษาต้นทาง มีความสามารถที่จะหาความหมายจากนัยที่ซับซ้อนและกำกวม มีไสตรับฟังเสียงทุกชนิดและมีความถ่อมตัว “เพราะถึงแม้เราทุ่มเทความสามารถอย่างดีที่สุดแล้ว งานแปลของเราก็กังยังไม่สามารถถ่ายทอดความรุ่มรวยทั้งหมดของต้นฉบับได้” (Landers, 2001 : 8)

ตัวบทวรรณกรรมคืออะไร และความเป็นศิลปะของงานวรรณกรรมอยู่ตรงจุดใด เป็นสิ่งที่ถกเถียงกันในวงวิชาการแปลมาตลอด นักทฤษฎีวรรณคดีต่างให้คำนิยามคำว่าวรรณกรรมแตกต่างกันไป ตามชนบเดิม “งานวรรณกรรมหรือวรรณคดี คือ งานประพันธ์ที่มุ่งให้ความเพลิดเพลิน ให้ความนึกคิด (imagination) และอารมณ์ต่างๆตามผู้เขียน นอกจากนั้น บทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีจะต้องมีรูปศิลปะ (form) รูปศิลปะนี้เองทำให้เกิดความงาม” (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2514 : 31) ส่วน เจตนา นาควัชระ กล่าวถึงบทบาทและภาษาในวรรณคดีและสุนทรียภาพในภาษาว่ามีความสอดคล้องเกี่ยวกันอย่างแนบแน่น และด้วยเหตุที่ภาษามีบทบาทในการสื่อสารสมจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์ ผู้ประพันธ์จำเป็นต้องเลือกเฟ้นถ้อยคำ “เพื่อให้เกิดความไพเราะประการหนึ่ง หรือเพื่อแสดงออกซึ่งความนึกคิดและอารมณ์ของตนอีกประการหนึ่ง” (เจตนา นาควัชระ, 2514 : 26) นอกจากนั้น เจตนา นาควัชระ ได้เน้นบทบาทของผู้อ่านด้วยว่า ผู้อ่าน “จำเป็นจะต้องใช้ความรู้ความสามารถในทางภาษาและวิจารณ์ญาณพอสมควรจึงจะเข้าใจวรรณกรรมชิ้นนั้นได้” (2514 : 26)

ในมุมมองของนักทฤษฎีการแปลงานวรรณกรรม จิří เลฟวิ (Jiří Levý) ผู้ถือได้ว่าเป็นบิดาแห่งทฤษฎีการแปลวรรณกรรมของยุโรปผู้หนึ่ง ได้ให้แนวคิดเรื่องงานวรรณกรรมในหนังสือชื่อ “การแปลวรรณกรรม ทฤษฎีแห่งศิลปะแขนงหนึ่ง” (Die literarische Übersetzung. Theorie einer Kunstgattung) (1969) ว่า งานศิลปะหรืองานวรรณกรรมเป็นเสมือนหนึ่งภาพถ่ายความเป็นจริงในโลกและเป็นการสร้างความจริงแบบอัตวิสัย โดยเลียนแบบมาจากความจริงที่อยู่ในโลกที่มีสถานะเป็นภาววิสัย ผลลัพธ์ที่ได้คือ เนื้อหาของงานที่อยู่ในรูปแบบทางภาษาที่มีสุนทรียะ ถึงแม้นักประพันธ์อยู่นอกมิติทางสังคมที่เขามีชีวิตอยู่ ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าผลงานนั้นจะแสดงให้เห็นอัตวิสัยของผู้ประพันธ์ แต่ทว่าผลงานนั้นย่อมชี้ให้เห็นร่องรอยของสมัยและความจริงทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรมของผู้ประพันธ์อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก อย่างไรก็ตาม ผู้แปลต้องมีความเข้าใจว่า ความจริงที่อยู่ในงานศิลปะนั้นมีใช่ความจริงภาววิสัย หากแต่เป็นความจริงที่ผ่านการตีความของผู้ประพันธ์ ผู้แปลต้องพยายามถ่ายทอดความเป็นจริงในงานประพันธ์ออกมาให้ได้อย่างครบถ้วน เลฟวีย้ำว่า รูปแบบทางภาษา และคุณค่าทางความคิดและสุนทรียศาสตร์เป็นสิ่งสองสิ่งซึ่งแตกต่างกัน ตัวบทเท่านั้นที่สื่อเนื้อหาทางความคิดและสุนทรียศาสตร์ซึ่งผู้แปลต้องถ่ายทอดออกมา และตัวบทเช่นเดียวกันที่ผูกพัน

อยู่กับรูปแบบทางภาษา ด้วยเหตุนี้ คุณค่าหลายสิ่งในเนื้อหาต้องถูกถ่ายทอดไปสู่ภาษาของผู้แปล โดยผู้แปลต้องหาวิธีหรือรูปแบบทางภาษาในภาษาของตนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาเหล่านั้น (Levy, 1969 : 34)

ขั้นตอนต่อไปที่ทำให้เกิดการแปลคือการรับงาน ผู้แปลเป็นผู้อ่านคนแรก ซึ่งอ่านงานในบริบทสังคมของตนและเข้าใจงานตามการตีความของตน ซึ่งแน่นอนย่อมได้รับอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมของสมัยเช่นเดียวกับผู้อ่านทั่วไป แต่แตกต่างจากผู้อ่านทั่วไปตรงที่ผู้แปลต้อง ถ่ายทอดความเข้าใจงานของตนออกมาด้วยสื่อทางภาษา กระบวนการแปลงานมิได้ยุติลงเมื่องานแปลเสร็จสิ้นลง หากทว่า จะจบสิ้นลงเมื่อผู้อ่านทั่วไปได้อ่านงานแปลนั้น

ในวงการแปลโดยทั่วไป ตัวบทประเภทอื่นที่ไม่ใช่ตัวบทวรรณกรรมได้รับการแปลออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก แม้แต่ตามสถาบันซึ่งสอนแปลและล่ามของต่างประเทศ ดังเช่น ออสเตรเลีย เยอรมนี และฝรั่งเศส ยังเน้นหลักสูตรการสอนแปลตัวบทเฉพาะด้านอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ การค้า การเมือง การธนาคาร เป็นต้น แมรี สเนล-ฮอร์นบี (Mary Snell-Hornby) นักทฤษฎีการแปลชาวอังกฤษผู้สอนวิชาแปลที่สถาบันการสอนแปลและล่ามของมหาวิทยาลัยเวียนนา ออสเตรเลีย ได้กล่าวเสริมประเด็นนี้ว่า การแปลวรรณกรรมไม่ค่อยได้รับความสนใจในประเทศที่ใช้ภาษาเยอรมันเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะตัวบทวรรณกรรมมีลักษณะเฉพาะตน กล่าวคือ เป็นตัวบทที่สร้างขึ้นด้วยศิลปะทางภาษาซึ่งผูกติดอยู่กับภาษาต้นทาง และถูกกำหนดด้วยยุคสมัยของวรรณกรรม รวมทั้งภาษาที่ใช้เขียนก็เป็นภาษาเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์อีกด้วย (R. Kloepper, 1967 : 9) เมื่อผู้วิจัยทราบลักษณะเฉพาะของตัวบทวรรณกรรม รวมทั้งสิ่งที่ผู้วิจัยควรคำนึงถึงเมื่อจะแปลงานวรรณกรรมแล้ว จึงได้ดำเนินการในขั้นตอนที่ 2.2 กล่าวคือ

1.2 ศึกษาทฤษฎีการแปลวรรณกรรมของจิริ เลฟวิ ผู้เสนอแนะวิธีการและขั้นตอนในการแปลงานวรรณกรรม ดังนี้

#### 1.2.1 การจับประเด็นต้นฉบับ

เลฟวิกกล่าวว่า ผู้แปลที่ดีต้องเป็นนักอ่านที่ดี เมื่อมีตัวบทต้นฉบับอยู่ในมือและต้องการทำความเข้าใจ ผู้แปลต้องใช้วิธีการในการเข้าใจตัวบทดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับคำต่างๆที่อยู่ในตัวบทและวิเคราะห์ภาษาอย่างรอบคอบเพื่อเลี่ยงความผิดพลาด
2. ต้องสังเกตลีลาการเขียน น้ำเสียง และบรรยากาศของเรื่อง รวมทั้งแง่มุมหรือนัยสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อให้เห็นด้วยวิธีการทางภาษา
3. ต้องเข้าใจบริบทของสภาพแวดล้อมที่อยู่ในตัวบทและสามารถถ่ายทอดออกมาในผลงานแปลอย่างครบถ้วน

### 1.2.2 การตีความต้นฉบับ

ผู้แปลควรรู้เทคนิคและวิธีการตีความวรรณกรรม เนื่องจากบางครั้งรูปแบบทางภาษาที่ใช้ในต้นฉบับไม่อาจหาคำเทียบเคียงที่มีความหมายเท่ากันหรือมีอรรถสเท่าเทียมกันในภาษาปลายทาง ผู้แปลจำเป็นต้องตีความหมายของต้นฉบับออกมา ต้องเรียนรู้ว่าความเป็นจริงที่ซ่อนนัยไว้ในงานนั้นคืออะไร ตีความหมายให้ชัดเจนแล้วจึงจะหาคำที่สื่อความหมายในภาษาปลายทางที่ตรงกับต้นฉบับได้ถูกต้องหรืออย่างน้อยให้ใกล้เคียงที่สุด เลฟวิให้แง่คิดว่า การตีความต้นฉบับได้ถูกต้องนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสามประการ ได้แก่ การหาความจริงในตัวตน ซึ่งหมายถึงผู้แปลวรรณกรรมควรปฏิบัติตนเช่นศิลปินที่แท้จริง ไม่ควรทำตนเช่นเดียวกับผู้อ่านทั่วไปที่รู้สึกคล้อยไปกับเรื่องราวที่อ่าน นั่นหมายถึง ผู้แปลควรพยายามเลี่ยงไม่สอดแทรกความรู้สึกหรือความเห็นส่วนตัวลงในงานแปล เพราะงานแปลที่ดีต้องเข้าไปใกล้ความจริงแท้ที่เป็นกลางของต้นฉบับมากที่สุด ส่วนประการที่สอง ได้แก่ การที่ผู้แปลต้องตระหนักในจุดยืนในการตีความของตนเอง ต้องกำหนดในใจว่าต้องการจะสื่อหรือเน้นเนื้อหาความตอนใดให้ผู้อ่านทราบ และประการสุดท้าย ผู้แปลกำหนดหลักและวิธีการแปลของตนภายหลังจากการตีความต้นฉบับแล้ว อนึ่ง การตีความต้นฉบับควรดำเนินไปในวิธีการเดียวกับนักประวัติศาสตร์คดีที่ต้องสนใจคุณค่าและแนวคิด รวมทั้งสุนทรียะของคำประพันธ์ ไม่ว่าสิ่งเหล่านั้นจะปรากฏอยู่ในรูปแบบใด ผู้แปลไม่ควรใช้ความรู้สึกของตนในการตีความและไม่ควรเสริมความคิดหรือปรับลีลาการเขียนของต้นฉบับ อีกทั้งไม่ควรตัดทอนหรือเสริมเนื้อหาของต้นฉบับ เพราะสิ่งนั้นมีใช้การแปลงานหากเป็นการจัดการ และการจัดการทำให้ศิลปะด้อยคุณค่า

### 1.2.3 การถ่ายทอดต้นฉบับ

ผู้แปลงานวรรณกรรมควรถ่ายทอดต้นฉบับที่ถูกต้องอย่างมีศิลปะ ซึ่งจะเห็นได้จากการแสดงออกของภาษา ผู้แปลจึงจำเป็นต้องมีศิลปะในการใช้ภาษา ต้องมีจินตนาการในการเลือกใช้ศัพท์และสำนวนในภาษาปลายทางที่มีเนื้อหาและน้ำเสียงให้ใกล้เคียงกับบริบทต่างๆ ในต้นฉบับ และต้องพยายามรักษาระดับการใช้ภาษาที่เลือกสรรมาให้อยู่ในระดับเดียวกันตลอดไปด้วย ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ง่าย

1.3 จากการที่เลฟวิแนะนำว่า ผู้แปลควรตีความงานต้นฉบับเพื่อให้เข้าใจใกล้ความจริงแท้ที่เป็นกลางของต้นฉบับมากที่สุด และการตีความต้นฉบับควรดำเนินไปในวิธีการเดียวกันกับนักประวัติศาสตร์คดีนั้น ผู้วิจัยเห็นด้วยอย่างยิ่ง จึงได้ศึกษาการตีความวรรณกรรมแบบ hermeneutics

ศาสตร์แห่งการตีความงานวรรณกรรมแบบ hermeneutics พัฒนามาจากนิรุกติศาสตร์ในสมัยกรีกและโรมัน คือ การมองว่าตัวบทวรรณกรรมคืองานสร้างสรรค์ทางภูมิปัญญา การจะเข้าใจตัวงานในลักษณะนี้ต้องใช้ประสบการณ์ในการเข้าถึงตัวบทด้วยวิธีการที่เรียกว่า “วัฏจักรแห่งการตีความ” ตามคำนิยามของกาดาเมอร์ (Gadamer) นักปรัชญาเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 20 อันหมายถึง การเคลื่อนไหวสลับไปมาระหว่างสิ่งๆเดียวกับสิ่งที่เป็นอย่างอื่น ซึ่งเอื้อและสองทางให้แก่กัน

ตลอดเวลา ดังที่กาดาเมอร์กล่าวไว้ว่า “เราต้องเข้าใจองค์รวมจากสิ่งๆเดียว และเข้าใจสิ่งๆเดียวจากองค์รวม” (Vogt, 1999 : 54) ซึ่งสามารถอธิบายได้ชัดเจนว่า นักประพันธ์คือภาพของปัจเจกชนซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ ในเวลาเดียวกันรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆนี้ก็มาจากภาพรวมทั้งหมดของความเป็นนักประพันธ์นั่นเอง ในความเห็นของกาดาเมอร์ การอ่านตัวงานวรรณกรรม คือ การสนทนาระหว่างผู้อ่านกับตัวบท เพื่อซักถามความเข้าใจของตนที่มีต่อตัวบท

ผู้วิจัยเห็นว่า การตีความงานต้นฉบับเป็นสิ่งสำคัญต่อการแปลงานวรรณกรรม การตีความมิได้หมายถึงการตีความทางศัพท์หรือโครงสร้างทางไวยากรณ์ หากหมายถึงการตีความในความหมายของ hermeneutics ที่มาพร้อมกับการอ่านตัวบทอย่างตั้งใจ ต้องพยายามสวมวิญญาณของผู้ประพันธ์และต้องทำหน้าที่ซักถามผู้ประพันธ์ให้เข้าใจจึงจะถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่ซ่อนเร้นอยู่ออกมาได้อย่างครบถ้วน (กรณีที่ผู้ประพันธ์มีชีวิตอยู่)

1.4 กระนั้นก็ดี ผู้วิจัยคิดว่า ศาสตร์แห่งการตีความยังไม่เป็นหลักประกันว่าการแปลงานจะประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงศึกษาทฤษฎีการวิเคราะห์ตัวบทสำหรับการแปลของคริสตียาเน นอร์ธ (Christiane Nord) และหลักการวิจารณ์งานแปลของคาธารินา ไรส์ (Katharina Reiß) ควบคู่ไปด้วย เพราะผู้วิจัยเห็นว่า การจะเข้าใจเนื้อหาสาระของงานจำเป็นต้องมีกลวิธีและแนวปฏิบัติที่เป็นระบบ และต้องสามารถอธิบายด้วยหลักการทางวิชาการได้ ดังคำกล่าวของโวลฟรัม วิลส์ (Wolfram Wils) ว่า

“ผู้แปลต้องสามารถให้เหตุผลและอธิบายได้ว่า เงื่อนไขและบริบทใดทำให้เขาถ่ายทอดความหมายออกมาได้เทียบเคียงกับความหมายและลักษณะของตัวบทต้นฉบับ และใช้กระบวนการในการสังเคราะห์ความหมายจากตัวบทต้นฉบับออกมาได้ถูกต้องอย่างไร” (Wils, 1950 : 5)

ทฤษฎีการวิเคราะห์ตัวบทของนอร์ธเริ่มด้วยการวิเคราะห์ตัวบทต้นฉบับก่อนการแปลงาน โดยอ่านงานต้นฉบับอย่างคร่าวๆหนึ่งครั้งเพื่อจับประเด็นในภาพรวม ขณะเดียวกันก็ตั้งคำถามและหาคำตอบในใจ คำถามส่วนใหญ่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกตัวบทที่ช่วยให้ผู้แปลตัดสินใจได้ว่าควรรับแปลงานดังกล่าวหรือไม่ และภายใต้เงื่อนไขอย่างไร ดังเช่น ใครเป็นผู้ว่าจ้าง มีจุดประสงค์อย่างไรในการจ้าง ผู้แปลเข้าใจตัวบทหรือไม่ ตัวบทนี้มีโครงสร้างอย่างไร เขียนให้ใคร และมีหน้าที่สื่อสารอะไร เป็นต้น ต่อจากนั้นก็มาถึงขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ในระดับจุลภาค นั่นคือ วิธีการแก้ไขปัญหารายละเอียดอันเกิดจากการแปล ในขั้นตอนที่สองไม่ควรวิเคราะห์รายละเอียดของสิ่งที่อยู่ในขั้นตอนแรกอีกต่อไป เพราะจะทำให้แนวคิดหรือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นถูกทำลายไป การวิเคราะห์ตัวบทในขั้นตอนแรกเป็น “การวิเคราะห์ตัวบทอันเกี่ยวข้องกับผู้อ่าน” ซึ่งมาจากหลักวิชาภาษาศาสตร์จิตวิทยา (psycholinguistics) ส่วนขั้นตอนที่สองเป็น “การวิเคราะห์ตัวบทอันเกี่ยวข้องกับการแปล”

ตามหลักวิชาภาษาศาสตร์ตัวบท (textlinguistics) ซึ่งมุ่งการวิเคราะห์ปัจจัยด้านภาษาและปัจจัยอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกขอบข่ายของภาษาอันแบ่งตามรายละเอียดต่อไปนี้

#### 1.4.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอกตัวบท (Textexterne Faktoren)

ผู้แปลควรตั้งคำถามในใจเพื่อพิจารณาตัวบทต้นฉบับก่อนการแปลงานว่า ใครเป็นผู้ประพันธ์ มีจุดประสงค์อย่างไรในการประพันธ์ ผู้อ่านคือใคร ผู้ประพันธ์สื่อสารด้วยวิธีใด สถานที่ใด เวลาใด และเพราะเหตุใด (Kautz, 2000 : 85)

#### 1.4.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบภายในตัวบท (Textinterne Faktoren)

นอร์ทให้แนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบภายในตัวบท ดังนี้

1. ผู้แปลตั้งคำถามว่า ตัวบทที่กำลังอ่านนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
2. เนื้อหาของเรื่องเป็นเช่นไร
3. สิ่งใดที่ผู้ประพันธ์ละไว้ในฐานที่เข้าใจ
4. โครงสร้างของตัวบทเป็นอย่างไร
5. ใช้สื่ออวัจนภาษา (nonverbal) ประเภทใด
6. ใช้คำศัพท์ประเภทใด
7. ใช้ประโยคและลีลาของประโยคอย่างไร
8. น้ำเสียงของตัวบทเป็นเช่นไร ซึ่งรวมถึงดูการใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่างๆประกอบด้วย (Nord, 1991 : 41)

ทฤษฎีการวิเคราะห์ตัวบทดังกล่าวข้างต้นสามารถให้แนวทางในการปฏิบัติแก่ผู้แปลเป็นอย่างดี ในเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่าหลักการวิจารณ์งานแปลของไรส์มีประโยชน์ต่อผู้แปลเช่นกัน ไรส์กล่าวว่า เงื่อนไขและตัวกำหนดภายนอกทุกชนิดมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ประพันธ์ในการเลือกใช้คำหรือประโยคต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านของตนเข้าใจ หรือในบางกรณีผู้ประพันธ์อาจเลี่ยงไม่ใช้สื่อทางภาษาบางอย่าง แต่ผู้อ่านในสังคมของเขาเข้าใจได้ดี หรือตรงกับที่จอร์จ มูแน็ง (Georges Mounin) อธิบาย “สถานการณ์” ว่า หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในสื่อภาษาเสมอไป เช่น เรื่องเกี่ยวกับภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ถึงแม้จะไม่ได้เอ่ยไว้ในตัวบทแต่ทว่าสำคัญต่อสารหรือสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการแสดงออกให้ผู้อ่านทราบ และสิ่งนี้จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้การแปลนั้นสมบูรณ์ มูแน็งกล่าวว่า

“ทุกวันนี้ การแปลมิได้หมายถึงการเคารพตัวบทในด้านความหมายทางโครงสร้างและทางด้านภาษาศาสตร์เท่านั้น หากยังรวมถึงคำศัพท์รูปแบบของประโยค และองค์รวมของความหมายที่ต้องการสื่อสาร

ทั้งสิ่งแวดล้อม สัมัย วัฒนธรรม และหากจำเป็นก็ควรรวมอารยธรรมอื่นๆ  
ที่ปรากฏในตัวบทด้วย” (G. Mounin, 1967 :121)

แต่ไร้พิจารณาว่า คำนิยาม ”สถานการณ์” ของมูแน็งค่อนข้างกว้างไป จึงได้เสนอ  
รายละเอียดของเงื่อนไขและตัวกำหนดภายนอกตัวบท ซึ่งผู้แปลควรพิจารณาประกอบการแปลไว้เจ็ด  
ประการดังนี้

1. บริบทในสถานการณ์จำกัด
2. ความรู้เฉพาะด้าน
3. บริบทของสมัย
4. บริบทของสถานที่
5. ผู้รับสาร
6. ผู้พูด
7. สื่อแสดงอารมณ์และความรู้สึก (Reiß, 1986 : 70)

## 2. กระบวนการทำความเข้าใจตัวบทและการตีความตัวบทเพื่อการแปล

หลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการแปลวรรณกรรม ศาสตร์แห่งการตีความแบบ  
hermeneutics และทฤษฎีการวิเคราะห์ตัวบทอย่างดีแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำความรู้ดังกล่าวมา  
สังเคราะห์ใช้ในการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” ดังนี้

- 2.1 วิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบภายนอกตัวบท
- 2.2 สืบค้นข้อมูลเชิงประวัติวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับ
  - 2.2.1 ชีวประวัติ ชีวทัศน์ และโลกทัศน์ของเกอเธ่
  - 2.2.2 ภูมิหลังและแนวโน้มทางวรรณศิลป์ของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทั้งในทวีปยุโรป  
และในประเทศเยอรมนี
- 2.3 อ่านเพื่อจับประเด็นและทำความเข้าใจนวนิยายโดยวิเคราะห์
  - 2.3.1 รูปแบบนวนิยาย
  - 2.3.2 เทคนิคการนำเสนอเนื้อหา
  - 2.3.3 การเข้าใจตัวละคร
  - 2.3.4 การดำเนินเรื่อง
- 2.4 ตีความตัวบทนวนิยายแบบ hermeneutics เพื่อทำความเข้าใจกับสิ่งที่รู้มาแล้วให้มาก  
ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะเข้าใจความคิดและจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์ในการประพันธ์งานโดยการวิเคราะห์
  - 2.4.1 แก่นเรื่องศาสนากับความรัก

2.4.2 การยกย่องคุณค่าของอารมณ์และความรู้สึกที่หล่อหลอมมาจากจิตใจ ชื่นชม  
ความเป็นอยู่ตามธรรมชาติ และมีอิสระเสรีตามอัธยาศัย

2.4.3 แก่นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการทำความเข้าใจตัวบทและการตีความตัวบทเพื่อการแปลเป็น  
ขั้นตอนสำคัญอย่างยิ่งของการแปลงานวรรณกรรม จากประสบการณ์ของผู้วิจัย สามารถยืนยันว่า  
การนำทฤษฎีการแปลมาใช้ในการวิเคราะห์ตัวบทและศาสตร์แห่งการตีความตัวบท ช่วยให้ผู้วิจัย  
เข้าใจตัวบทเร็วขึ้นและสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้ใกล้เคียงต้นฉบับ

### 3. กระบวนการถ่ายทอดตัวบทและปัญหาในการถ่ายทอดความหมาย

เมื่อเข้าใจประเด็นเนื้อหาสาระและแก่นความคิดหลักของนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม”  
อย่างถ่องแท้แล้ว กระบวนการต่อไปได้แก่กระบวนการถ่ายทอดตัวบทต้นฉบับเป็นภาษาไทยให้ถูกต้อง  
และมีศิลปะ ผู้วิจัยมุ่งเน้นกระบวนการตีความระดับจุลภาค วิเคราะห์บริบทในสถานการณ์  
จำกัด ทั้งบริบทของสมัยและสถานที่ตามหลักวิจารณ์งานแปลของไรต์ รวมทั้งใช้แนวการวิเคราะห์  
ปัจจัยองค์ประกอบภายในตัวบทของนอร์ทอย่างละเอียด กระบวนการนี้สำคัญเพราะผู้วิจัยต้อง  
ตัดสินใจเลือกใช้ภาษาให้ตรงกับสาระและลีลาการเขียนตลอดจนน้ำเสียงของต้นฉบับ

ในทางปฏิบัติผู้วิจัยมิได้แปลนวนิยายเรื่องนี้รวดเดียวจบเพราะเงื่อนไขด้านเวลาของผู้วิจัย ดัง  
นั้น ในการแปลผู้วิจัยได้ยกหน่วยความหมายย่อยๆ มาแปล เช่น กลุ่มคำหรือกลุ่มประโยค ขณะที่  
แปลก็คำนึงอยู่ตลอดเวลาว่า แต่ละกลุ่มคำหรือกลุ่มประโยคแต่ละกลุ่มมีบทบาทและหน้าที่อย่างไร  
ต่อความหมายในองค์รวมของนวนิยายทั้งหมด ตรงจุดนี้ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบภายใน  
ตัวบทของนอร์ทมีส่วนช่วยในการแปลอย่างยิ่ง แต่การแปลนวนิยาย “แวร์เธอร์ธม” มิใช่การแปล  
คำต่อคำตามโครงสร้างภาษาเยอรมัน ผู้วิจัยปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของเลฟวิทซ์บอกว่า การแปล  
ต้องถ่ายทอดคุณค่าทางความหมายหลักและสุนทรียะ จึงได้ยึดการถอดเนื้อความและพยายามรักษา  
น้ำเสียงของต้นฉบับ กระนั้นก็ดี ในกระบวนการถ่ายทอดต้องเริ่มจากการพิจารณาความหมายของ  
คำศัพท์ในบริบทสถานการณ์ของแต่ละคำ และต้องตัดสินใจเลือกสรรคำในภาษาไทยอย่างไร ซึ่งผู้  
วิจัยสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

#### 3.1 การถ่ายทอดความหมายในระดับคำ : ปัญหาและการแก้ไข

##### 3.1.1 การถ่ายทอดคำศัพท์และสำนวน

เนื่องจากนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” ประพันธ์ขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 คำศัพท์  
และสำนวนที่ใช้จึงมีความหมายต่างไปจากปัจจุบัน ผู้วิจัยต้องสืบค้นในพจนานุกรมภาษาเดียว คือ  
ภาษาเยอรมันเป็นเยอรมัน แต่ทว่าคำอธิบายความหมายเป็นความหมายของคำในปัจจุบัน ผู้วิจัย  
จึงต้องใช้คู่มือการอ่านนวนิยายและคำอธิบายศัพท์ ซึ่งควอร์ท โรทมันน์เป็นบรรณาธิการ

(Erläuterungen und Dokumente. Johann Wolfgang von Goethe. Die Leiden des jungen Werthers. Stuttgart. Reclam Verlag : 1971) ควบคู่ไปกับบทวิจารณ์และคำอธิบายท้ายเล่มของหนังสือชุดรวมผลงานของเกอเธ่ (Band 6. Romane und Novellen I. Hamburger Ausgabe. München. Deutscher Taschenbuch Verlag : 1982)

ถึงแม้คำอธิบายความหมายที่ผู้วิจัยพบในคู่มือดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาได้บ้าง แต่ในบางกรณี คำศัพท์เดียวกันอยู่ต่างบริบทสถานการณ์ ความหมายก็เปลี่ยนไปอีก ซึ่งผู้วิจัยต้องตัดสินใจถ่ายทอดความหมายตามบริบทสถานการณ์ มากกว่าจะยึดความหมายที่อยู่ในคู่มือการอ่านดังตัวอย่างต่อไปนี้

### 3.1.1.1 คำศัพท์ที่นิยมของสมัย

เกอเธ่นิยมใช้คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ “artig” ซึ่งเป็นคำนิยมของคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในสถานการณ์ต่างกัน ตามคำอธิบายของโรทมันน์ คำว่า “artig” ใช้ในความหมายต่างกัน แล้วแต่บริบท อาจจะแปลว่า “hübsch” (สวย) “nett” (น่ารัก) “zierlich” (น่าเอ็นดู) “galant” (สุภาพ) เป็นต้น ในขณะที่คำว่า artig ในปัจจุบันมีความหมายว่า “เรียบร้อย เชื้อพัง ทำตัวดี” (Langenscheidts Großwörterbuch, 1993 : 70) ฉะนั้น ในการแก้ปัญหาว่าควรเลือกใช้ความหมายใด ผู้วิจัยตีความจากบริบทสถานการณ์ใกล้เคียง แล้วเลือกใช้ความหมายที่ใกล้เคียงต้นฉบับมากที่สุด เช่น

#### ตัวอย่างที่ 1

##### ต้นฉบับ

Wer aber in seiner Demut erkennt, wo das alles hinausläuft, wer da sieht, wie artig jeder Bürger, dem es wohl ist, sein Garten zum Paradiese zuzustutzen weiß... (Goethe, S.14)

##### บทแปล

ผู้ใดก็ตามถึงแม้จะยากจนต่ำต้อย แต่สามารถเข้าใจสรรพสิ่งทั้งปวง พร้อมกับเห็นว่าชาวบ้านขยันขันแข็งทุกคนมีความสุขเพียงใดที่พวกเขาสามารถสร้างผืนดินน้อยๆในรั้วบ้านให้เป็นสวรรค์ขึ้นมาได้

##### วิเคราะห์

ในกรณีนี้ บริบทของสถานการณ์ใกล้เคียงบ่งบอกความมีมานะอดุสาหะและความเพียรพยายามของชาวบ้านที่สร้างโลกส่วนตัวที่มีความสุขภายในรั้วบ้านของตนเอง หากผู้วิจัยแปลว่า ชาวบ้านผู้น่ารัก หรือ ชาวบ้านผู้สุภาพ จะไม่เข้ากับน้ำเสียงของบริบทและอรรถรสจะเปลี่ยนไป ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำแปลว่า ขยันขันแข็ง แทน

## ตัวอย่างที่ 2

### ต้นฉบับ

In der Folge wird dies leider nur zu deutlich ; denn als Friederike beim Spazierengehen mit Lotten und gelegentlich auch mit mir ging, wurde des Herrn Angesicht, das ohnedies einer bräunlichen Farbe war, so sichtlich verdunkelt, daß es Zeit war, daß Lotte mich beim Ärmel zupfte und mir zu verstehen gab, daß ich mit Friederiken zu artig getan. (Goethe, S.32)

### บทแปล

อาการเหล่านี้เห็นได้ชัดยิ่งขึ้นเมื่อฟรีเดริเคออกไปเดินเล่นกับลอทเทและบางครั้งเข้าร่วมเดินไปด้วย ใบหน้าของเขาซึ่งตามปกติมีสีคล้ำอยู่แล้วกลับดำมากขึ้น จนลอทเทต้องกระตุกแขนเสื้อของข้า เพื่อให้ข้ารู้ว่า ข้าได้แสดงท่าที่ สนิทสนม กับฟรีเดริเค มาก ไปแล้ว

### วิเคราะห์

จะเห็นได้ว่า คำ “artig” เปลี่ยนความหมายไปตามบริบทสถานการณ์ใกล้เคียง กล่าวคือ ในบริบทนี้ น้ำเสียงมุ่งแสดงความไม่พอใจของชายหนุ่มผู้เป็นคู่รักของฟรีเดริเค หากผู้วิจัยแปลว่า “สุภาพ” เช่น ข้าได้แสดงท่าที่ สุภาพ กับฟรีเดริเค มาก ไปแล้ว คงไม่สื่ออารมณ์และบอกสาเหตุความไม่พอใจของชายหนุ่มคนนั้น

ด้วยเหตุนี้อาจกล่าวได้ว่า บริบทในหน่วยความหมายแต่ละบริบทมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้คำแปลของผู้แปล การถ่ายทอดความหมายที่เป็นเนื้อหาสาระจึงจำเป็นมากกว่าการแปลตามความหมายของคำศัพท์ที่สืบค้นมาจากพจนานุกรมหรือคู่มือการอ่าน

#### 3.1.1.2 คำศัพท์ภาษาเก่า

คำศัพท์ภาษาเก่าที่มีรูปแบบเหมือนภาษาปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญของผู้วิจัย เมื่ออ่านพบคำศัพท์เหล่านี้ในตอนแรกก็นึกว่าความหมายของคำเหมือนกับที่ใช้ในปัจจุบัน แต่ครั้นพิจารณาบริบทสถานการณ์ใกล้เคียง หากใช้ความหมายตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะไม่ได้สื่อความตรงกับบริบท ดังตัวอย่าง

### ต้นฉบับ

; und dann gibt's Flüchtlinge und üble Spaßvögel, die sich herablassen scheinen, um ihren Übermut dem armen Volke desto empfindlicher zu machen. (Goethe, S.11)

### บทแปล

นอกจากนี้ยังมีพวกจอมปลอมและพวกเล่นตลกร้ายที่เสแสร้งถ่มตนลงมาคบหา กับพวกคนยากคนจน ทั้งนี้เพียงเพื่อจะยกตนข่มให้พวกเขารู้สึกเจ็บช้ำมากขึ้นไปอีก เท่านั้น

### วิเคราะห์

หากเปิดดูในพจนานุกรมปัจจุบันจะพบคำแปลของ “Flüchtlinge” ว่า “ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย” ถ้าผู้วิจัยตัดสินใจถ่ายทอดคำนี้ดังที่ปรากฏในพจนานุกรม เนื้อความของบริบทจะผิด ไป ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องสืบค้นข้อมูลของคำนี้ที่ใช้กันในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งพบในคู่มือ การอ่านนวนิยายของควอร์ท โรธมันน์ หน้า 9 ว่า “Flüchtlinge” ในบริบทคริสต์ศตวรรษที่18 หมายถึง “ผู้ที่ทำอะไรแบบผิวเผิน” ผู้วิจัยไม่ได้ถ่ายทอดความหมายตรงตามตัวอักษร หากตีความตามบริบท ใกล้เคียงแล้วตัดสินใจเลือกใช้คำว่า “พวกจอมปลอม” ซึ่งหมายถึงคนที่ไม่ มีความจริงใจและชอบเสแสร้ง

#### 3.1.1.3 คำศัพท์ที่มาจากภาษาถิ่นและภาษาชาวบ้าน

ผู้วิจัยพบว่าเกอเธ่มีศิลปะในการเลือกใช้คำศัพท์ตามสถานะทางสังคม เมื่อเอ่ยถึงชาวบ้าน วงคำศัพท์ที่ใช้เป็นภาษาถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้กำลังพูดอยู่นั้นมีการศึกษาน้อย การถ่ายทอดภาษาถิ่นที่พบในงานเป็นภาษาไทยจึงยากลำบากเพราะมีอาจทำให้ผู้อ่านชาวไทยทราบ ว่าคำศัพท์ดังกล่าวเป็นภาษาถิ่นซึ่งต่างจากภาษาระดับสูงที่ใช้ในราชสำนักในนวนิยาย ดังตัวอย่าง

### ภาษาถิ่น

### ต้นฉบับ

“....der lose Vogel, der Große, hat mir gestern das Pfännchen zerbrochen, als er sich mit Philippsen um die Scharre des Breis zankte” (Goethe, S.16)

### บทแปล

เมื่อวานเจ้าคนโตเหลวไหล เขาทำกระทะแตกแตกเพราะแย่งกันชูดเศษอาหารที่เหลือ กับฟิลิป

### วิเคราะห์

เกอเธ่ใช้ศัพท์ “Scharre” ซึ่งเป็นภาษาถิ่นของชาวเยอรมันทางตะวันตกเฉียงใต้ มีความหมายว่า “เศษอาหารที่ขูดๆรวมกันไว้ในหม้อหรือกระทะ” (Goethe, 1982 S.572) ในกรณีนี้ ผู้วิจัยมีอาจถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทยระดับเท่าเทียมกับต้นฉบับได้ ครั้นจะใช้คำว่า “ข้าวกันหม้อ” ก็จะทำให้ภาพแย้งกันตามวัฒนธรรมไทย ซึ่งอาจทำให้บริบทความหมายเปลี่ยนไป จึงตัดสินใจใช้คำกลางๆว่า “เศษอาหาร” และใช้คำกริยา “ขูด” เพิ่มเข้าไปเพราะจะทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพที่ผู้แต่งต้องการสื่อออกมาอย่างเด่นชัด ส่วนคำศัพท์คำนี้ในปัจจุบันมีความหมายหลายความหมาย ดังเช่น ความหมายแรก คือ ใช้เท้าหรือเล็บขูดขีดไปมาบนพื้นจนมีเสียงดัง เช่น สุนัขกำลังตะกุกบ้าน เป็นต้น (Duden Universal Wörterbuch, 1993 : 1079)

### ภาษาชาวบ้าน

#### ต้นฉบับ

Sie lief hin zu ihm, nötigte ihn sich niederzulassen, indem sie sich zu ihm setzte, brachte viele Grüße von ihrem Vater, herzte seinen garstigen, schmutzigen jüngsten Buben, das Quakelchen seines Alters. (Goethe, S.31)

#### บทแปล

ลือทเทเห็นดังนั้นจึงรีบวิ่งไปหาพลางขอรับรองให้เขานั่ง ขณะเดียวกันนางก็ทรุดตัวลงนั่งพร้อมกับเขา นางบอกว่า บิดานางฝากความระลึกถึงมาด้วย จากนั้น นางหันไปกอดลูกชายคนเล็กของบาทหลวงซึ่งเนื้อตัวสกปรกและมอมแมม แต่เขาก็เป็น ลูกแห่งตัวน้อยผู้ให้ความสุขแก่บาทหลวงยามบั้นปลายชีวิต

### วิเคราะห์

คำว่า “Quakelchen” เป็นภาษาชาวบ้านที่วัยรุ่นของเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 18 นิยมใช้ มีความหมายว่า “ลูกนกหรือเจ้าตัวเล็กขอรับรองให้” (Goethe, 1982 : 575) ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “ลูกแห่งตัวน้อย” เพราะให้ความหมายและภาพที่ชัดเจนว่าเป็นลูกคนเล็กซึ่งงอแงขอรับรองให้ และคำว่า “ลูกแห่ง” ก็ฟังดูเป็นภาษาชาวบ้านที่น่ารักอันอาจเทียบเคียงภาษาต้นฉบับได้

#### 3.1.1.4 คำศัพท์ที่มาจากภาษาอื่น

เกอเธ่นิยมใช้คำศัพท์ที่มีรากศัพท์มาจากภาษาต่างประเทศ เช่น จากภาษาฝรั่งเศส หรือภาษาละติน จำนวนมาก ดังเช่น

### ต้นฉบับ

Sie hat mir meine Exzesse vorgeworfen ! Ach, mit so viel Liebenswürdigkeit !  
Meine Exzesse, daß ich mich manchmal von einem Glase Wein verleiten  
lasse, eine Bouteille zu trinken (Goethe, S.85)

### บทแปล

นางตำหนิพฤติกรรมเกินงามของข้า แต่ทว่าแม่นางช่างตำหนิได้น่ารักยิ่งนัก  
พฤติกรรมที่ข้ามักปล่อยให้ตัวเองดื่มเหล้าองุ่นเพิ่มจากหนึ่งแก้วไปเป็นหนึ่งขวดใน  
บางครั้ง

### วิเคราะห์

ในหน่วยความหมายที่ยกมานี้ มีคำที่มาจากภาษาอื่นสองคำ ได้แก่คำว่า Exzesse  
ซึ่งมาจากรากศัพท์ภาษาละติน lat. excedere ซึ่งแปลว่า “Ausschweifungen”  
(Rothmann, 1972 : 52) อาจแปลเป็นภาษาไทยว่า “ออกนอกกลุ่มนอกทาง ข้ามเขตออกไป”  
ส่วนคำที่สอง คือ Bouteille มาจากภาษาฝรั่งเศส แปลว่า “ขวด” เกอเธ่ใช้คำภาษาละติน  
สองแห่ง ในประโยคแรกผู้วิจัยแปลคำ “Exzesse” ว่า “พฤติกรรมเกินงาม” ไม่ใช่คำว่า “ออก  
นอกกลุ่มนอกทาง” เพราะจะไม่เหมาะสมกับบริบท เนื่องจากพยางค์เป็นภาษาพูดและสื่อความ  
หมายแรงเกินไป เกอเธ่ใช้ความเปรียบพฤติกรรมของตัวละครที่มีอายุยังน้อยได้ใจในบาง  
กรณี ซึ่งหมายความว่า ตามปกติการดื่มเหล้าองุ่นเพียงหนึ่งแก้วน่าจะเป็นการกระทำหรือ  
พฤติกรรมที่ดีงาม ผู้ดื่มจะไม่มีอาการเมาเท่ากับการดื่มหนึ่งขวด ส่วนคำ “Exzesse” ใน  
ประโยคที่สอง ผู้วิจัยใช้คำ “พฤติกรรม” เพียงอย่างเดียว เนื่องจากประโยคที่ตามมาบอกนัย  
ความหมายที่สมบูรณ์แล้ว

#### 3.1.1.5 คำที่มีความหมายแฝงอันสัมพันธ์กับแก่นเรื่อง

การแปลคำที่มีความหมายแฝงมิใช่เรื่องง่าย ถึงแม้ว่าจะหาคำเทียบเคียง  
กันระหว่างภาษาได้ แต่ความหมายแฝงที่สะท้อนโลกทัศน์และมโนทัศน์ของคนในสังคมและ  
วัฒนธรรมที่ต่างกันนั้น ยากที่จะสื่อออกเป็นภาษาปลายทางได้ทั้งหมด ดังเช่น เกอเธ่ใช้คำศัพท์หลาย  
คำที่มีนัยแฝงการมองโลกของตัวละครอันสะท้อนให้เห็นแนวคิดของผู้ประพันธ์และคนร่วมสมัยของผู้  
ประพันธ์ได้อย่างดี ดังตัวอย่าง

### ต้นฉบับ

Wenn ich die Einschränkung ansehe, in welcher die tätigen und  
forschenden Kräfte des Menschen eingespert sind... (Goethe, S.13)

### บทแปล

ยามที่ข้าประจักษ์ว่าพลังสร้างสรรค์ของมนุษย์ต้องหยุดชะงักเพราะมนุษย์อยู่ใน  
สภาวะที่มีขอบเขตจำกัด

### วิเคราะห์

หากแปลคำ Einschränkung ตามความหมายปกติ ได้แก่ “จำกัดจำนวน หรือ มีโอกาสบางอย่างน้อย” หน่วยความหมายข้างต้นจะไม่สื่อความตรงกับสิ่งที่เกอเธ่ต้องการ เกอเธ่ใช้คำ Einschränkung เพื่อสะท้อนแนวคิดของตัวละครในเชิงปรัชญาซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ของคนร่วมสมัย กล่าวคือ เหตุที่ทำให้แวร์เธอร์ทุกข์ทรมานใจส่วนหนึ่ง เพราะเขาเห็นว่าชีวิตมนุษย์มีขอบเขตจำกัด มนุษย์ไม่สามารถไขว่คว้าหรือก้าวไปถึงสิ่งที่เป็นนิรันดร์ได้ ในการแปล ผู้วิจัยไม่อาจแปลตามตัวอักษรเฉพาะคำว่า Einschränkung และแปลตามโครงสร้างประโยคต้นฉบับได้ เพราะไม่สื่อความหมาย ผู้วิจัยต้องสลับประโยคโดยนำข้อความในอนุประโยคขึ้นมาก่อน แล้วตามด้วยประโยคแรกในต้นฉบับ พร้อมกับเสริมคำ “มนุษย์อยู่ในสภาวะ” หน้าคำว่า “ที่มีขอบเขตจำกัด” เพื่อให้ความหมายครบถ้วนและให้ผู้อ่านเข้าใจ

### 3.1.2 การถ่ายทอดคำบุรุษสรรพนาม

การใช้คำบุรุษสรรพนามในภาษาเยอรมันตามปกติไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพราะใช้ได้กับทุกชั้นและทุกฐานะ ในขณะที่บุรุษสรรพนามในภาษาไทยมีการใช้ซ้ำกันหลายคำ เพราะมีวิธีใช้ต่างกันตามชั้นและฐานะทางสังคม เนื่องจากบริบทของสมัยในนวนิยายสามารถเทียบเคียงได้กับสมัยรัชกาลที่ 5 ของไทย ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “ข้า” สำหรับบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง “Ich” และ “ท่าน” สำหรับบุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง ทั้งสนิทสนมและไม่สนิทสนม “Du” และ “Sie” กระนั้นก็ดี การถ่ายทอดคำบุรุษสรรพนามในนวนิยายมิได้เป็นไปอย่างราบรื่นเพราะมีปัญหาสองประการ ประการแรกเกิดจากการที่ผู้ประพันธ์ใช้บุรุษสรรพนามสลับไปมา ไม่ได้เป็นไปตามหลักไวยากรณ์ ทำให้ผู้วิจัย สับสนและไม่สามารถถ่ายทอดตามการใช้บุรุษสรรพนามที่เปลี่ยนไปมาเป็นภาษาไทยได้ เนื่องจากขนบการเขียนในภาษาไทยไม่เอื้อให้สลับไปมาเช่นนั้น ส่วนประการที่สองมาจากการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำบุรุษสรรพนามบ่งบอกสถานะทางสังคมและบางกรณีก็เอ่ยประโยคที่มีบุรุษสรรพนามบุรุษที่สองพหูพจน์ออกมาโดยไม่มีบริบทใกล้เคียงที่อธิบายได้ ผู้วิจัยสามารถสรุปการใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่สองในนวนิยายและวิธีการถ่ายทอดเป็นไทย ดังนี้

1. เวอร์เธอร์ใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง “Du” กับวิลเฮล์มและอัลแบร์ทตลอดเวลา แต่ในจดหมายเปิดผนึกที่เขียนไปขอยืมปืนจากอัลแบร์ทกลับใช้ “Sie” ทั้งนี้ตามความนิยมของคนเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ที่มักเปลี่ยนการใช้บุรุษสรรพนามไปตามบริบทของสถานการณ์และเวลาที่เขียน กรณีนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า

“ท่าน” ทั้งสองแห่ง เนื่องจากชนบทการเขียนในภาษาไทยไม่เอื้อให้สลับไปมา เพราะอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดและคิดว่าผู้แปลไม่รอบคอบได้ ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมของการใช้ระดับทางภาษาของเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 18 จึงไม่ปรากฏให้เห็นในการแปล

2. แวร์เธอร์สนิทสนมกับลีโอทเทมาก การใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่สองของ ภาษาเยอรมันควรจะใช้ “Du” เรียกฝ่ายตรงข้าม แต่ในนวนิยาย ทั้งสองใช้ “Sie” ซึ่งกันและกัน ยกเว้นเฉพาะช่วงเวลาที่แวร์เธอร์อยู่ตามลำพังและคิดถึงลีโอทเท แล้วบรรยายความรู้สึกที่มีต่อนาง หรือในจดหมายลาลีโอทเทก่อนเขาจะตายจะใช้ คำว่า “Du” กรณีนี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยใช้คำว่า “แม่นาง” แทนทั้งสองคำเพื่อไม่ให้ผู้อ่านสับสน

3. แวร์เธอร์ใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง “Ihr” ซึ่งเป็นคำพหูพจน์ ตามความหมายปัจจุบันแปลว่า “พวกเธอทั้งสอง” ใช้กับคนสนิทสนมสองคนขึ้นไป กับผู้ที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่า เช่น หญิงรับใช้ กรณีนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “แม่นาง” และ “เจ้า” คู่กันเพื่อไม่ให้มีน้ำเสียงแสดงอำนาจและไม่ให้เกียรติผู้ฟัง

#### ต้นฉบับ

Ich stieg hinunter und sah sie an \_ „Soll ich Ihr helfen, Jungfer?“  
sagte ich. \_ Sie ward rot über und über. (Goethe S.11)

#### บทแปล

ข้าจึงเดินลงบันไดไปแล้วมองหน้านาง ข้าถามนางว่า “แม่นาง ให้ข้า  
ช่วยเจ้า เอาไหม”

บางครั้งเกอเธ่ก็ใช้บุรุษสรรพนาม “ihr” ซึ่งในความหมายปัจจุบันแปลว่า “ของ เขาทั้งหลาย” ถ้าแปลตามความหมายปัจจุบันจะไม่สื่อความหมาย ผู้วิจัยคิดว่า เกอเธ่คงใช้คำว่า “ihr” ให้มีความหมายว่า “พวกเธอทั้งหลาย” เหมือนในความหมายของ “Ihr” ปัจจุบัน แต่ต้องเขียนด้วย “i” ตัวเล็กเพื่อให้แตกต่างจาก “Ihr” ซึ่งใช้กับสตรีที่มีฐานะทางสังคมต่ำกว่า ผู้วิจัยจึงแปลว่า “พวกท่านทั้งหลาย” กรณีนี้เช่นกันที่การถ่ายทอดเป็นไทยไม่อาจแสดงความแตกต่างของระดับการใช้ คำเพื่อบ่งบอกสถานะทางสังคมได้เพราะจะทำให้ผู้อ่านสับสน

4. เกอเธ่ใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่สอง “Er” สำหรับผู้ฟังเพศชายที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่า กรณีนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “ท่าน” ไม่ใช่คำว่า “เจ้า” หรือ “แก” ลอยๆ เพราะจะไม่สอดคล้องกับน้ำเสียงและบริบทโดยรวมของนวนิยาย ซึ่งผู้ประพันธ์

ต้องการแสดงให้เห็นว่า แวร์เธอร์ ใส่ใจและห่วงใยชะตากรรมของบุคคลที่เขา กำลังพูดคุย

### 3.1.3 การถ่ายทอดชื่อเฉพาะและวิสามานยนาม

การแปลชื่อเฉพาะและวิสามานยนามในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” ผู้วิจัยยึดแนวทางการแปลของเลฟวิ นั่นคือ การทับศัพท์โดยยึดหลักตามการอ่านออกเสียงอักขระของภาษาเยอรมันในกรณีที่ เป็นชื่อบุคคล สถานที่ ยกเว้นสถานที่ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป หากเป็นชื่อเฉพาะของผลงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ถูกอ้างอิงในนวนิยาย ผู้วิจัยจะแปลเป็นภาษาไทยและวงเล็บชื่อภาษาต้นทาง รวมทั้งมีเชิงอรรถอธิบายประกอบ การถ่ายทอดชื่อเฉพาะและวิสามานยนามแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ทับศัพท์ตามเสียงในภาษาต้นฉบับ ทั้งภาษาเยอรมัน อังกฤษ และฝรั่งเศส เช่น
 

|          |         |          |
|----------|---------|----------|
| เยอรมัน  | Wilhelm | วิลเฮล์ม |
| อังกฤษ   | Ossian  | ออสเซียน |
| ฝรั่งเศส | Batteux | บาเตอ    |
2. ถ่ายทอดชื่อเฉพาะตามสากลนิยม
 

Weihnachten วันคริสต์มาส
3. เพิ่มคำเพื่อขยายความ
 

|        |              |
|--------|--------------|
| Walzer | จังหวะวอลทซ์ |
|--------|--------------|

### 3.1.4 การถ่ายทอดการเล่นคำ

ผู้วิจัยประสบปัญหาในการถ่ายทอดการเล่นคำภาษาเยอรมันของเกอเธ่ที่ใช้คำศัพท์เสียงเดียวกันแต่ทว่ามีความหมายต่างกันมารวมไว้ในประโยคเดียวกัน การแปลเป็นภาษาไทยที่รักษาทั้งคำศัพท์และความหมายเป็นไปได้อย่าง สิ่งที่ทำได้คือการแปลความหมายของคำกริยาทั้งสองให้ตรงกับ ความหมายที่เกอเธ่ต้องการสื่อเท่านั้น การเล่นคำระหว่างคำกริยาสองคำจึงขาดหายไป ในบทแปล ดังตัวอย่าง

#### ต้นฉบับ

“...Ich bilde mir ein, wenn ich Ton hätte oder Wachs, so wollte ich’s wohl herausbilden...” (Goethe, S.41)

#### บทแปล

แต่หากข้ามมีก่อนดินหรือขึ้นอยู่ขณะนี้ ข้าคิดออกว่าจะเป็นสิ่งที่ข้ารู้สึกเวลานี้เป็นรูป  
ร่างได้อย่างไร

จะเห็นได้ว่า เกอเธ่ต้องการเล่นคำศัพท์ “bilden” ทั้งสองคำ แต่ต่างกันตรงคำวิภินาคำที่เป็น  
เป็นรากศัพท์เดิม อันมีผลให้ความหมายต่างกันไป ในขณะที่ผู้อ่านต้นฉบับภาษาเยอรมันจะสังเกตเห็น  
เห็นการเล่นคำเช่นนี้ แต่ในการถ่ายทอดเป็นไทยมีอาจทำได้ อรรถสตรงส่วนนี้ได้หายไปในการแปล

### 3.2 การถ่ายทอดความหมายในระดับประโยค : ปัญหาและการแก้ไข

ถึงแม้ในการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” ผู้วิจัยเน้นการถ่ายทอดความคิดและ  
ความหมายเป็นหลักก็ตาม แต่การจะได้ความคิดหรือความหมายดังกล่าวให้ตรงกับจุดประสงค์ของ  
ผู้แต่ง ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างประโยคภาษาเยอรมันอย่างละเอียด เนื่องจาก  
มีโครงสร้างที่แตกต่างจากโครงสร้างประโยคภาษาไทยอย่างมาก ปัญหาที่พบในการถ่ายทอด  
ความหมายระดับประโยคสามารถแบ่งออกตามประเภทของปัญหาดังนี้

#### 3.2.1 การถ่ายทอดกาล

เนื่องจากคำกริยาในภาษาเยอรมันมีการเปลี่ยนรูปและผันตามกาลต่างๆเป็นจำนวน  
8 ลักษณะ ขณะที่คำกริยาในภาษาไทยไม่ได้มีการเปลี่ยนรูปหรือผันตามกาล กรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยมีวิธี  
แก้ปัญหาดังนี้

1. ใช้คำกริยานุเคราะห์หน้าหน้า เช่น ยัง จะ คง ได้ เคย ฯลฯ
2. ใช้คำประกอบบอกกาลหน้าหน้า เช่น เมื่อเร็วๆนี้
3. ในประโยคสมมติ ใช้คำสันธาน “หาก” “ถึงแม้”

#### 3.2.2 การถ่ายทอดประโยคที่มีประธาน “es”

โครงสร้างของภาษาเยอรมันมีความคล้ายคลึงกับโครงสร้างของภาษาอังกฤษตรงที่  
มีคำอนิยมสรรพนาม “es” ซึ่งตรงกับ “it” เป็นประธานที่มีได้อ้างถึงใครหรืออะไรโดยเฉพาะ  
ในภาษาไทยไม่จำเป็นต้องใช้อนิยมสรรพนามเช่นนี้ ดังนั้น ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจึง  
แปลด้วยวิธีการถ่ายทอดความหมายให้อยู่ในประโยคที่มีโครงสร้างภาษาไทยถูกต้อง ดังตัวอย่าง

##### ต้นฉบับ

Es vergeht kein Tag, daß ich nicht eine Stunde da sitze. (Goethe, S.10)

##### บทแปล

ไม่มีแม้สักวันที่ข้ามิได้มานั่งที่นี้ราวหนึ่งชั่วโมง

#### 3.2.3 การถ่ายทอดประโยคที่มีคำสันธาน “wenn” และอนุประโยคต่างๆ

ปัญหาที่ผู้วิจัยประสบได้แก่ การแปลประโยคภาษาเยอรมันที่มีโครงสร้างซับซ้อน  
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออนุประโยคหลายประโยคเชื่อมต่อกับ หรือนำหน้ามุขประโยคเพียงประโยค

เดียว ลักษณะการเขียนเช่นนี้ไม่มีในภาษาไทย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างของอนุประโยคทีละประโยคแล้วแปลความหมายของทีละประโยค ต่อจากนั้นนำข้อความมาเรียบเรียงใหม่ให้ได้น้ำเสียงและอรรถรสตรงกับหน่วยความหมายในต้นฉบับ แต่ก็มีข้อควรระวังว่าบางประโยคมีคำกริยาอยู่ตำแหน่งที่สองต่อจากประธานของประโยค ทำให้ผู้วิจัยไขว้เขว คิดว่านั่นคือประโยคมุขยประโยค (ประโยคมุขยประโยคของภาษาเยอรมันคำกริยาแท้ที่ผันตามกาลอยู่ตำแหน่งที่สองเสมอ) แท้จริงแล้วนั่นเป็นลีลาการเขียนเฉพาะตัวของเกอเธ่และเป็นลีลาการเขียนตามสมัยนิยมที่ต้องการให้ภาษาสื่อแนวคิดของสังคมซึ่งไม่ยึดกฎเกณฑ์หรือระเบียบใดๆตายตัว ทุกสิ่งต้องมาจากจิตใจและความรู้สึกอย่างแท้จริง

### 3.2.4 การถ่ายทอดวลีในภาษาเยอรมัน

โครงสร้างของประโยคภาษาเยอรมันแตกต่างจากโครงสร้างประโยคภาษาไทยในอีกลักษณะหนึ่ง กล่าวคือ มักมีวลีขยายซึ่งอาจจะอยู่ข้างหน้าประโยคหรือข้างหลังคำนาม บางกรณีก็อาจมีหลายวลีเรียงต่อกัน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับโครงสร้างประโยคของภาษาอังกฤษที่วางวิเศษณวลีไว้ต้นประโยค ในขณะที่โครงสร้างประโยคภาษาไทยมักจะมีวิเศษณวลีไว้หลังกริยาลี เกอเธ่นิยมใช้วิเศษณวลีไว้ต้นประโยคเช่นกัน ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาด้วยการดึงความหมายจากวลีแล้วถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทยที่ไม่เห็นร่องรอยของวิเศษณวลีนั้น ดังตัวอย่าง

#### ต้นฉบับ

Durch die leeren Vergnügungen einer unbeständigen Eitelkeit nicht verdorben, zieht ihr Verlangen gerade nach dem Zweck, sie will die Seinige werden, ... (Goethe, S.49)

#### บทแปล

ขณะเดียวกัน นางไม่ยอมปล่อยให้ให้หลงเพลิดเพลินไปกับความสนุกสนานและการเฝ้าเอาอกเอาใจที่ว่างเปล่าเลื่อนลอย นางมุ่งมั่นไปที่สิ่งเดียว นั่นคือ นางอยากเป็นของเขา

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีแก้ปัญหาดังนี้

1. ขีดต้นประโยคด้วยคำบ่งกาล “ขณะเดียวกัน” เพื่อเชื่อมความกับประโยคก่อนหน้า
2. ใส่ประธานของประโยคคือ “นาง” เพราะประโยคภาษาไทยต้องมีคำนามนำหน้าและไม่อาจกล่าวลอยๆเป็นวลีเหมือนภาษาเยอรมันได้
3. แปลคำนามให้เป็นคำกริยาของประธานที่ผู้วิจัยเพิ่มขึ้น

### 3.2.5 การถ่ายทอดประโยคปฏิเสธซ้อนปฏิเสธในภาษาเยอรมัน

ในภาษาเยอรมันนิยมใช้คำกริยาวิเศษณ์สื่อความปฏิเสธซ้อนกันในประโยคเดียว เพื่อสื่อความหมายตรงกันข้าม ขณะที่ชนบทการเขียนของภาษาไทยไม่นิยมเขียนเช่นนั้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องถ่ายทอดโดยการถอดความหมายของประโยคต้นฉบับ แล้วนำมาเขียนด้วยโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่ถูกต้อง ดังเช่น

#### ต้นฉบับ

Jetzt tut er niemand nichts, nur hat er immer mit Königen und Kaisern zu schaffen. (Goethe, S.89)

#### บทแปล

ตอนนี้เขาไม่ทำอะไรใครแล้ว ได้แต่พูดถึงเรื่องกษัตริย์และจักรพรรดิต่างๆ  
ผู้วิจัยมีวิธีแก้ปัญหาดังนี้

1. เปลี่ยน niemand “ไม่มีใคร” เป็น “ใคร”
2. คำที่มีความหมายปฏิเสธไว้เพียง 1 คำ ได้แก่คำว่า “nichts”

แต่มีข้อยกเว้นบางกรณีและผู้แปลควรรักษาความหมายปฏิเสธซ้อนปฏิเสธไว้ให้เหมือนต้นฉบับ เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วพบว่าผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความเสี่ยงให้มีการซ้อนปฏิเสธเช่นนั้น ดังตัวอย่าง

#### ต้นฉบับ

Es vergeht kein Tag, daß ich nicht eine Stunde da sitze. (Goethe, S.10)

จากตัวอย่างนี้ผู้วิจัยสามารถถ่ายทอดเป็นภาษาไทยได้สองกรณี

กรณีที่ 1 : ไม่มีแม้สักวันที่ข้ามิได้มานั่งที่นี้ราวหนึ่งชั่วโมง

กรณีที่ 2 : ข้ามานั่งที่นี้ราวหนึ่งชั่วโมงทุกวัน

ผู้วิจัยเลือกแปลกรณีที่ 1 เพราะสังเกตจากความเสี่ยงของบริบท เห็นว่าผู้ประพันธ์ต้องการเน้นให้ทราบว่า ตัวละครให้ความสำคัญแก่สิ่งที่ตนกระทำและเป็นเรื่องที่ขาดไม่ได้ หากใช้กรณีที่ 2 จะเป็นเรื่องธรรมดา บอกความเคยชินและจำเจทุกวัน ด้วยเหตุนี้ บางครั้งถึงแม้ชนบทในภาษาไทยไม่เอื้ออำนวย แต่ถ้าต้องการสื่อความเสี่ยงและอรรถรสให้ตรงกับต้นฉบับก็จำเป็นต้องคงปฏิเสธซ้อนปฏิเสธไว้ในบทแปล

#### 3.2.6 การถ่ายทอดประโยคที่มีโครงสร้างไวยากรณ์ของสมัย

เนื่องจากนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” เขียนในคริสต์ศตวรรษที่ 18 โครงสร้างของภาษาเยอรมันจึงแตกต่างจากโครงสร้างภาษาเยอรมันในปัจจุบัน ดังนั้นการสืบค้นข้อมูลและคำอธิบายเสริมเกี่ยวกับโครงสร้างของประโยคที่แตกต่างกันจะช่วยให้การถ่ายทอดเป็นไทยได้ดี ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลเสริมจากคู่มือการอ่านนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธอม” ของโรทมันน์ และใน

Anmerkungen ของหนังสือรวมนวนิยายชุดที่ 1 เล่มที่ 6 ของ Hamburger Ausgabe ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเขียนของเกอเธ่ตามบริบทของสมัย ดังนี้

### 3.2.6.1 การเรียงตำแหน่งของคำในประโยค

เกอเธ่จัดเรียงตำแหน่งของคำในประโยคใหม่โดยไม่สนใจกับโครงสร้างไวยากรณ์ ทั้งนี้เพราะเขาต้องการแสดงให้เห็นว่า เขาเป็นนักประพันธ์รุ่นใหม่คนหนึ่งของสมัย “พายุและแรงพลัดดัน” (Sturm und Drang) ซึ่งนิยมใช้ภาษาแสดงอารมณ์และความรู้สึก ตลอดจนมีแนวคิดที่ว่า ภาษาที่ยึดติดกับกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดไม่ใช่ภาษาที่มาจากความรู้สึกและเป็นภาษาของคนรุ่นเก่า ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

#### ต้นฉบับ

Das alles, Wilhelm, von ihr zu hören, mit der Stimme der wahrsten  
Teilnehmung\_ich war zerstört. (Goethe, S.70)

#### วิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไข้ปัญหา

โครงสร้างของประโยคในหน่วยความหมายที่ยกมามีส่วนที่ผิดจากโครงสร้างไวยากรณ์เยอรมัน ดังนี้

1. การเรียงคำอยู่ในลักษณะเป็นท่อนๆ ไม่มีคำกริยา
2. ประโยคที่อยู่หลังเครื่องหมายสัญประกาศ ( - ) มีการเรียงคำไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

ผู้วิจัยมีวิธีแก้้ปัญหาโดยถ่ายทอดประโยคนี้ออกเป็นประโยคภาษาเยอรมันที่ถูกต้องตามไวยากรณ์ก่อน แล้วจึงถ่ายทอดความหมายมาเป็นภาษาไทย นับได้ว่ามีกระบวนการแปลสองครั้ง คือแปลจากเยอรมันเป็นเยอรมันที่ถูกต้อง และแปลจากเยอรมันที่ถูกต้องเป็นภาษาไทย ดังนี้

#### แปลเป็นเยอรมัน

Ich hatte alles gehört, was sie mir mit der Stimme der wahrsten  
Teilnehmung gesagt hat\_und war dadurch zerstört.

#### บทแปล

วิลเฮล์ม ! ข้าได้ยินทุกสิ่งจากปากนางที่กล่าวออกมาด้วยน้ำเสียงเห็นอกเห็นใจข้า  
อย่างแท้จริง ข้าถูกทำลาย

ในกรณีนี้ผู้วิจัยไม่อาจถ่ายทอดลีลาการเขียนด้วยประโยคที่ขาดเป็นห่วงๆดังนี้ออกมาเป็นภาษาไทยได้ทั้งๆที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อด้วยภาษาเช่นนั้น เพราะหากผู้วิจัยถ่ายทอดตามตัวอักษรออกมาเป็นภาษาไทยในลักษณะที่ขาดเป็นช่วงๆโดยไม่มีคำกริยาหรือคำสันธานเชื่อมต่อกัน ผู้อ่านภาษาไทยคงไม่เข้าใจหน่วยความหมายนี้อย่างแน่นอน

### 3.2.6.2 การเรียงคำกริยาช่วยในประโยค

กรณีนี้เช่นเดียวกันกับในตัวอย่าง 3.2.6.1 ที่เกอเธ่เขียนประโยคภาษาเยอรมันที่มีคำกริยาช่วยไม่เป็นไปตามหลักไวยากรณ์ โดยเรียงสลับตำแหน่งระหว่างคำกริยาแท้และคำกริยาช่วย ดังเช่น ถ้าอยู่ในโครงสร้างประโยคที่ถูกต้อง ควรเป็น Ich habe zuhören müssen. แต่เกอเธ่เขียนว่า Ich habe müssen zuhören. ยิ่งไปกว่านั้น เกอเธ่ยังรวมคำกริยาของประโยคที่ควรจะเป็นสามประโยคไว้ในประโยคเดียว ดังเช่น

#### ต้นฉบับ

Und ich habe müssen zuhören Sie herabsetzen, erniedrigen. (Goethe, S.70)

จะเห็นได้ว่าในประโยคต้นฉบับมีคำกริยาในรูปไม่ผัน 4 ตัว ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องแก้ปัญหาดังนี้

1. แยกประโยคออกจากกันเป็นสามประโยคเพื่อหาความหมายก่อน ซึ่งได้ประโยคสามประโยค ดังนี้
  - Und ich habe zuhören müssen.
  - wie Sie herabgesetzt wurden,
  - wie Sie erniedrigt wurden.

2. ถ่ายทอดความหมายจากสามประโยคเป็นภาษาไทย ดังบทแปลต่อไปนี้

ดิฉันต้องฟังคำกล่าวตักเตือนที่มาจากท่าน ต้องฟังท่านถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรี

3. รวมความหมายที่คล้ายคลึงกันของ “herabsetzen” (ดูหมิ่นศักดิ์ศรี) และ “erniedrigen” (ทำให้ด้อยค่า ลดค่า) มาเป็นคำเดียวกัน

กระบวนการแปลของประโยคเช่นนี้เป็นกระบวนการแปลสองครั้งเช่นเดียวกัน คือ จากเยอรมันเป็นเยอรมัน แล้วจากเยอรมันเป็นไทย

### 3.3 การถ่ายทอดลีลาการเขียน : ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

เมื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับคำและประโยคต่างๆในตัวบทว่าผู้แต่งใช้โครงสร้างประโยคและเหตุใดจึงเลือกใช้คำดังกล่าวแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่ผู้วิจัยปฏิบัติ คือ “การศึกษาลีลาการเขียน น้ำเสียง และบรรยากาศของเรื่อง รวมทั้งแง่มุมหรือนัยสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อให้เห็นด้วยวิธีการทางภาษา” (Levý, 1969 : 44) ผู้วิจัยศึกษาวิธีวิเคราะห์สไตล์หรือลีลาการเขียนของนักประพันธ์ในหนังสือ “การศึกษาวรรณคดีศึกษาศาสตร์สมัยใหม่เบื้องต้น” (Einführung in die moderne Literaturwissenschaft) ของโยสท์ ชไนเดอร์ ซึ่งแบ่งตามประเด็นต่อไปนี้ ลีลาการพรรณนาเสียง ลีลาการเลือกสรรคำ ลีลาการเขียนประโยค ลีลาการเขียนตัวบท ลีลาการเขียนเฉพาะบุคคล และ ลีลาการเขียนของสมัย

ผู้วิจัยได้นำวิธีวิเคราะห์ของชไนเดอร์มาช่วยวิเคราะห์ลีลาการเขียนของเกอเธ่ และพบว่าลีลาการเขียนของเกอเธ่ในช่วงประพันธ์นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” ได้รับอิทธิพลจากสมัยรวมกับลีลา

การเขียนเฉพาะตัวของเกอเธ่ ในการถ่ายทอดนวนิยายเป็นไทย ผู้วิจัยประสบปัญหาและมีวิธีแก้ไข ปัญหาการถ่ายทอดลีลาการเขียนของเกอเธ่ดังนี้

### 3.3.1 การถ่ายทอดลีลาการเขียนบทพรรณนา

เกอเธ่มีอัจฉริยภาพในการบรรยายและพรรณนาธรรมชาติอันละเอียดอ่อนงดงาม หรือเว้าวกว้างน่ากลัวเพื่อสะท้อนความรู้สึกสุขหรือทุกข์ของตัวละครด้วยการใช้ลีลาการเขียนหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

#### 3.3.1.1 การถ่ายทอดวิธีการเขียนร้อยแก้วที่มีลักษณะของกลอนเปล่า

(freie Rhythmen)

ประโยคร้อยแก้วของเกอเธ่อ่านแล้วไพเราะดุจกวีนิพนธ์ เพราะเกอเธ่ใช้ลีลาการเขียนแบบกลอนเปล่า กล่าวคือ เลือกสรรคำสัมผัสพยัญชนะต้นคำ กลางคำ หรือท้ายคำ มาไว้ในประโยคเดียวกัน ดังเช่น das...dampft, ...die...der...der...undurchdringlich... (Goethe, S.9) ปัญหาการถ่ายทอดคำที่มีลักษณะสัมผัสเช่นนี้ ไม่อาจถ่ายทอดเป็นภาษาไทยได้ตามต้นฉบับ ทั้งนี้ เพราะผู้วิจัยมีอาจหาคำในภาษาไทยที่มีสัมผัสได้ทุกคำและให้ความหมายเดียวกันเช่นนั้นได้ จึงมีวิธีแก้ไขปัญหาดังนี้

1. พยายามจับความหมายและบรรยากาศของบริบทว่าผู้ประพันธ์ต้องการสื่อน้ำเสียงและบรรยากาศที่สดใสสวยงามของธรรมชาติ และอ่านต้นฉบับเสียงดังเพื่อฟังเสียงการสัมผัสของพยัญชนะและสระต่างๆ

2. ใช้สร้อยคำเพื่อให้เกิดสัมผัสในประโยค จะได้มีอรรถสรวทกับอ่านกวีนิพนธ์เท่าที่คำและโครงสร้างของภาษาไทยจะเอื้ออำนวย ดังเช่น

die hohe Sonne = แสงสุริยันอันสูงส่ง

3. ไม่แปลคำศัพท์บางคำเมื่อบริบทของประโยคใกล้เคียงชัดเจนแล้ว เช่น Wenn das liebe Tal um mich dampft,..... (Goethe, S.9) ซึ่งผู้วิจัยไม่แปลคำต่อคำ หากถ่ายทอดเฉพาะบรรยากาศและน้ำเสียง โดยเห็นว่าบริบทสถานการณ์ใกล้เคียงแสดงเด่นชัดแล้วว่า หุบเขาโดยรอบสวยงาม และคำว่า “รายล้อม” ให้ความหมายชัดเจนโดยไม่ต้องซ้ำคำว่า “รอบกาย” อีก

#### 3.3.1.2 การถ่ายทอดวาทศิลป์

##### 1. การแปลอติพจน์ (Hyperbel)

อติพจน์ได้แก่ การใช้ศัพท์ที่มีความหมายมากหรือรุนแรงเกินความจริง เช่น

ต้นฉบับ

Ich weiß weder daß Tag noch daß Nacht ist, und die ganze Welt verliert sich um mich her. (Goethe, S.28)

### บทแปล

ข้าไม่รู้ทั้งสิ้น ทุกสิ่งรอบตัวข้ามลายี่น

ผู้วิจัยถ่ายทอดด้วยการเน้นความหมายจึงถ่ายทอดความของประโยค “die ganze Welt verliert sich um mich her” เป็น “ทุกสิ่งรอบตัวข้ามลายี่น” และไม่ใช่สำนวนภาษาไทยว่า “ไม่รู้เดือนรู้ตะวัน” สำหรับ “Ich weiß weder daß Tag noch daß Nacht ist” เพราะสำนวนภาษาไทยให้ความหมายของการพูดแบบติดตลกว่ากล่าว ไม่เข้ากับบริบทและน้ำเสียงของนวนิยาย

### 2. การแปลประโยคที่ผู้พูดหยุดพูดแบบชะงักงัน (Aposiopèse)

เกอเธ่ใช้ลีลาการเขียนประเภทนี้เพื่อแสดงให้เห็นภาวะทางจิตใจของตัวละครที่กำลังมีความรู้สึกในใจอย่างท่วมท้น เช่น

#### ต้นฉบับ

Ich riß mich von ihr weg, und - Gott ! Du siehst mein Elend, und wirst es enden (Goethe, S.92)

### บทแปล

ข้าวิ่งหนีไปจากนาง – พระเป็นเจ้า พระองค์ทรงเห็นความทุกข์ของข้า และพระองค์ จะจัดทุกซีให้ข้า

ในการถ่ายทอดความหมาย ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องแปลคำว่า und – มาเป็นภาษาไทยว่า “และ –” แล้วค้างไว้ เพราะประโยคไม่จบ จะทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจ ผู้วิจัยใส่เพียงเครื่องหมายยัติภังค์ที่ให้อ่านหยุดชั่วคราวเวลาอ่าน ซึ่งตรงกับบริบทใจความแล้ว

### 3. การแปลประโยคที่ละทิ้งบางส่วน (Ellipse)

วิธีการเขียนที่ตัดบางส่วนที่ไม่จำเป็นต่อความเข้าใจออกเป็นลีลาการเขียนที่นิยมใช้ในสมัย “พายุและแรงผลักดัน” เพราะคุณลักษณะภาษาพูด ไม่จำเป็นต้องมีโครงสร้างประโยคครบถ้วน แต่ผู้ฟังสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้พูดได้ ดังเช่น

#### ต้นฉบับ

O, wenn ich Fürst wäre ! Ich wollte die Pfarrerin, den Schulzen und die Kammer – Fürst ! – Ja wenn ich Fürst wäre.... (Goethe, S.81)

### บทแปล

นี่หากข้าเป็นเจ้าผู้ครองเมือง ข้าคงจะทำให้ภรรยาบาทหลวง นายกเทศมนตรี และกรมคลัง ...เอ ! หากข้าเป็นเจ้าผู้ครองเมือง

ในประโยคที่ขีดเส้นใต้ข้างบน จะเห็นได้ว่าขาดกริยาแท้ของประโยค มีแต่ประธานของประโยค คือ ich และคำกริยาช่วยในรูปอดีตกาล wollte ซึ่งแปลว่า “ต้องการ อยากจะ” หากผู้อ่าน

ติดตามเนื้อเรื่องมาตลอดก็จะเข้าใจบริบทตรงนี้ถึงแม้ผู้ประพันธ์ไม่ได้ใส่คำกริยาแท้บอกความหมายของประโยคให้ชัดเจน กรณีเช่นนี้ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดเป็นภาษาไทยโดยละทิ้งคำกริยาแท้เพื่อรักษาอรรถรสและสุนทรียศาสตร์ทางการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ บริบทนี้สื่อถึงความคับแค้นใจของผู้พูด ผู้วิจัยจึงเลี่ยงไม่แปลคำกริยาช่วย wollte ตามตัวอักษรว่า “อยากจะ” หรือ “ต้องการ” เพราะข้อความจะมีความหมายกำกวม ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “คงจะทำให้...” แทน

#### 4. การแปลการซ้ำประโยค (Wiederholung)

เกอเธ่ใช้เทคนิคการเขียนแบบซ้ำประโยคในจดหมายของแวร์เนอร์ที่เขียนถึงวิลเฮล์ม เพื่อพรรณนาความรู้สึกของตนที่มีต่อลีโอทเท ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าแวร์เนอร์กำลังพูดและวิจารณ์ตนเอง ดังตัวอย่าง

##### ต้นฉบับ

Was man ein Kind ist ! Was man nach so einem Blicke gereizt !

Was man ein Kind ist ! ... (Goethe, S.36)

##### บทแปล

ตัวข้านี้ช่างเป็นเด็กเสียนี้กระไร ข้าเฝ้าเฝ้าหาการหันมามองยิ่งนัก พิโร ! ตัวข้านี้  
ช่างเป็นเด็กเสียจริง

ปัญหาในการถ่ายทอดอยู่ที่ว่า ผู้วิจัยต้องซ้ำประโยคอย่างไรเพื่อให้ได้อรรถรสและน้ำเสียงของบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยตัดสินใจรักษาการซ้ำประโยคไว้คงเดิม แต่มีการเปลี่ยนแปลงและเติมคำบางคำเพื่อให้ความหมายชัดเจน ได้แก่ เปลี่ยนแปลงคำบุรุษสรรพนามไม่ชี้เฉพาะ ได้แก่คำว่า “man” เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง “ตัวข้า” และเติมคำอุทานว่า “พิโร” เพื่อเพิ่มน้ำเสียงวิจารณ์ตนเองของผู้พูดลงไป เพราะถ้าแปลแบบถ่ายภาษาหรือตามตัวอักษร ประโยคจะซ้ำกันจนผู้อ่านอาจจะเข้าใจว่าเป็นการพิมพ์ผิด

##### 3.3.1.3 การถ่ายทอดลีลาการใช้ภาพเปรียบเทียบ

เกอเธ่มีอัจฉริยะในการใช้ภาพเปรียบเทียบในนวนิยาย หน้าที่ของผู้วิจัยในขั้นแรกคือ ต้องเข้าใจลักษณะของภาพเปรียบเทียบและความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อก่อน แล้วจึงถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการถ่ายทอดการใช้ภาพเปรียบเทียบลักษณะต่างๆดังนี้

## 1. การถ่ายทอดความเปรียบเทียบแนวเทียบ\* (Metaphor)

ความเปรียบเทียบแนวเทียบหรือบางแห่งเรียกว่าอุปลักษณ์ คือ “ความเปรียบเทียบแสดงลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งแทน เพื่ออิงความหมายจากสิ่งนั้นโยงไปยังสิ่งที่ประสงค์จะอธิบาย” (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2541 : 125)

เกอเธ่นิยมใช้ความเปรียบเทียบแนวเทียบในการพรรณนาความรู้สึกของแวร์เธอร์ เป็นความเปรียบเทียบแนวเทียบประเภทใช้คำศัพท์ที่ขึ้นอยู่กับบริบทของสมัย ซึ่งผู้อ่านในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ชื่นชอบและรู้สึกกินใจ หากทว่าอาจดูแปลกและค่อนข้างแสดงอารมณ์ฟุ้งเฟ้อสำหรับผู้ผู้อ่านในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

### ต้นฉบับ

Manchmal ergreift mich's ; es ist nicht Angst, nicht Begier – es ist ein inneres, unbekanntes Toben, das meine Brust zu zerreißen drohte, das mir die Gurgel zupreßt. (Goethe, S.99)

### บทแปล

บางเวลา ข้ารู้สึกเหมือนบางอย่างมารุมเร้า มันไม่ใช่ความกลัวและไม่ใช่ความต้องการใดๆ มันคือพายุโหมภายในอันรุนแรงและไม่คุ้นเคย ซึ่งหมายจะฉีกอกและปิดคอหอยของข้า

ในภาษาเยอรมัน คำกริยา “toben” แปลว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงหรือว่ามีเสียงดังมาก เกอเธ่เปลี่ยนคำกริยามาเป็นคำนาม “Toben” ซึ่งให้ภาพของสิ่งบางสิ่งซึ่งผลักดันหรือเคลื่อนไหวรุนแรง ปัญหาที่ผู้วิจัยประสบคือ หากแปลตามความหมายตรงตัวต้องแปลว่า “การกระแทกภายในอันรุนแรงและไม่คุ้นเคย” ซึ่งไม่ให้ภาพของความเปรียบเทียบ ผู้อ่านฉบับแปลจะไม่ได้มีเสียงและอรรถรสตามต้นฉบับ ผู้วิจัยจึงใช้ภาพเปรียบเทียบว่า “พายุโหม” อันให้ภาพความรุนแรงของการเคลื่อนไหวตัวของพายุซึ่งน่ากลัวและน่าหวาดหวั่น และเมื่อเป็นพายุโหมในจิตใจก็สามารถให้ภาพการฉีกอกและปิดคอหอยของมนุษย์ได้

## 2. การถ่ายทอดความเปรียบประชด (Ironie)

เกอเธ่นิยมใช้ความเปรียบประชดในการพรรณนาความรู้สึกของตัวละครเอกที่มีต่อชะตากรรมของมนุษย์ น้ำเสียงและสำเนียงเต็มไปด้วยการประชดประชัน ซึ่งบ่งให้เห็นความมือหังการของผู้พูด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

### ต้นฉบับ

---

\* ผู้วิจัยใช้ศัพท์ “ความเปรียบเทียบแนวเทียบ” สำหรับ metaphor และ “ความเปรียบประชด” สำหรับ irony ตามคำนิยามของ ดวงมน จิตรจำนงค์ ในหนังสือ สุนทรียภาพในภาษาไทย (2541 : 121-126)

Wenn du fragst, wie die Leute hier sind, muß ich dir sagen : wie überall !  
 Es ist ein einförmiges Ding um das Menschengeschlecht. Die meisten  
 verarbeiten den größten Teil der Zeit, um zu leben, und das bißchen, das  
 ihnen von Freiheit übrig bleibt, ängstigt sie so, daß sie alle Mittel  
 aufsuchen, um es los zu werden. O Bestimmung des Menschen !  
 (Goethe, S.11)

### บทแปล

ถ้าท่านถามข้าว่า ผู้คนที่นี้เป็นอย่างไร ข้าก็ต้องตอบว่า ก็เหมือนกับที่อื่นทุกแห่ง  
 นั้นแหละ ! เผ่าพันธุ์มนุษย์มีรูปแบบเดียว มนุษย์ส่วนใหญ่ใช้เวลาเกือบทั้งหมด  
 ทำมาหากิน ครั้นเมื่อมีเวลาว่างเหลือนอยู่น้อยนิด พวกเขาก็วิตกกังวลจนต้องคิดหา  
 หนทางขจัดเวลาส่วนที่เหลือให้หมดไป นี่แหละหนอชะตากรรมของมนุษย์

บริบทสถานการณ์ของผู้พูดในช่วงเวลาที่พรรณนาถึงชะตากรรมของมนุษย์เป็นช่วงเวลาที่  
 เขารู้สึกเบื่อหน่ายต่อวิถีการดำรงชีวิตซึ่งซ้ำซากจำเจและไร้ทางออก ในขณะที่เดียวกัน ตัวผู้พูดก็เป็น  
 มนุษย์ผู้หนึ่งซึ่งอยู่ใต้ชะตากรรมนี้เช่นกัน หากแต่ถ้าถ้อยคำที่พรรณนานั้นดูโอหังอวดดี การถ่ายทอด  
 เป็นภาษาไทยจำเป็นต้องรักษาน้ำเสียงและเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์งานด้วย ในประโยคต้นฉบับ  
 Es ist ein einförmiges Ding um das Menschengeschlecht. นั้น หากแปลตามตัวอักษร ได้แก่  
 “สิ่งที่มีรูปแบบเดียวอยู่รอบเผ่าพันธุ์มนุษย์” ผู้อ่านในฉบับแปลอาจงงงเงงและไม่เข้าใจอรรถรส ผู้วิจัย  
 จึงต้องใช้การตีความผสมกับการเลือกสรรประโยคภาษาไทยที่สื่อสารได้เข้าใจและได้น้ำเสียงของ  
 ความโอหังของผู้พูด ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดเป็น “เผ่าพันธุ์มนุษย์มีรูปแบบเดียว” เพราะประโยคใกล้เคียง  
 จะอธิบายความหมายของ “รูปแบบเดียว” ชัดเจนแล้ว ส่วนวลีสุดท้ายที่แวร์เนอร์เขียนคล้ายกับรำพึง  
 ผสมน้ำเสียงน่าสมเพชแถมน่าเบื่อว่า O Bestimmung des Menschen ! ในภาษาเยอรมัน คำอุทาน  
 “O” ให้ความหมายหลายประการ ใช้ในการอุทานแสดงความดีใจ ตกใจ หรือไฝ่หาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง  
 หากแปลตรงตามคำเป็นภาษาไทยว่า “โอ้” คงไม่ได้สื่อความหมายตามน้ำเสียงของภาษาเยอรมัน  
 เนื่องจากคำอุทานในภาษาไทย “โอ้” นั้นใช้ในการรำพึงรำพัน เช่น โอ้ ชนคนชนนี้ (นวรรณ พันธุ  
 เมธา, 2544 : 303) ผู้วิจัยเห็นว่า หากแปลว่า “โอ้ ชะตากรรมของมนุษย์” ก็จะมีร่องรอยของโครง  
 สร้างภาษาเยอรมันและไม่สื่อน้ำเสียงประชดประชัน เพียงแต่รำพึงรำพันเท่านั้นเอง ผู้วิจัยจึงตัดสินใจ  
 ถ่ายความว่า “นี่แหละหนอชะตากรรมของมนุษย์”

#### 3.3.1.4 การถ่ายทอดเครื่องหมายวรรคตอน

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างโครงสร้างภาษาเยอรมันกับโครงสร้างภาษาไทยที่  
 เห็นได้ชัดเจนคือ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ขณะที่เครื่องหมายวรรคตอนของภาษาเยอรมัน ไม่ว่าจะ  
 จะเป็นมหัพภาค จุลภาค อัฒภาค ทวิภาค ยัติภังค์ ปรศนี อัศเจรีย์ หรือแม้กระทั่งเส้นประและจุดไข่

ปลา ล้วนมีความสำคัญและความหมายของแต่ละประโยค แต่ในภาษาไทยไม่นิยมใช้เครื่องหมายดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ในการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธัม” ผู้วิจัยไม่ถ่ายทอดการใช้เครื่องหมายวรรคตอนทุกอย่างที่ปรากฏในฉบับแปล ดังเช่นเครื่องหมายมหัพภาค (.) ที่ใช้บอกจบประโยคในภาษาเยอรมัน หรือเครื่องหมายจุลภาค (,) ซึ่งใช้ในข้อความที่มีหลายประโยคซับซ้อน ด้วยเหตุที่เราสามารถใช้เว้นวรรคประโยคแต่ละประโยคเพื่อแยกข้อความออกจากกันได้ มีเพียงเครื่องหมายวรรคตอนบางชนิดที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้ตามต้นฉบับ เพราะสำคัญต่อความเข้าใจและอารมณ์ในการอ่าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

#### 1. การถ่ายทอดเครื่องหมายละ (จุดไข่ปลา .... )

เกอเธ่ใช้เครื่องหมายละสองลักษณะ กล่าวคือ จุดไข่ปลาสองจุด ( .. ) ใช้เมื่อตามหลังคำนำหน้าชื่อหรือตามหลังชื่อบุคคล เช่น Fräulein von B.. ส่วนจุดไข่ปลาสามจุด ( ... ) ใช้ตามหลังวลีหรือคำพูดซึ่งพูดไม่จบ เช่น Zwar... กรณีเช่นนี้ผู้วิจัยตัดสินใจใช้จุดไข่ปลาสามจุด ( ... ) ตลอด เพราะผู้อ่านคนไทยไม่ได้สังเกตเห็นรายละเอียดของความแตกต่างดังกล่าว และการใส่จุดปลาประเภทใดในภาษาไทย ไม่ได้ทำให้เนื้อหาและน้ำเสียงของต้นฉบับเปลี่ยนแปลง

#### 2. การถ่ายทอดเครื่องหมายอัศเจรีย์

เครื่องหมายอัศเจรีย์มีบทบาทสำคัญในนวนิยาย เพราะมีหน้าที่บ่งบอกอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นโกรธซึ่ง ดีใจ หรือว่ารำพึงรำพัน ซึ่งจะได้ดังนี้

1. ต้องการเน้นย้ำสิ่งที่กำลังพูด เช่น Nein, ich betriege mich nicht ! .... , daß sie mich liebt ! (Goethe, S.38)

บทแปล      ไม่ดอก ข้าไม่ได้หลอกลวงตัวเอง... คำที่บอกว่า นางรักข้า

2. เป็นการรำพึงรำพันแสดงความรู้สึกของตัวละคร เช่น Wilhelm, was ist unseren Herzen die Welt ohne Liebe ! Was eine Zauberlaterne ist ohne Licht ! (Goethe, S.39)

บทแปล      วิลเฮล์ม หากโลกนี้ไร้รัก จะมีประโยชน์อันใดเล่า สำหรับหัวใจของเรา มันจะเป็นดังเช่นตะเกียงไร้แสงไฟ

3. แสดงอารมณ์โกรธเคือง เช่น Schafft mir diese Stroh Männer vom Hals ! (Goethe, S.43)

บทแปล      โปรดพาพวกนี้ไปให้พ้นเถิด

4. ใช้กับวลีการกล่าวคำอำลา เช่น Albert, leb wohl ! Leb' wohl, Engel des Himmels ! Leb' wohl, Lotte ! (Goethe, S.67)

บทแปล      ลาก่อนนะ อัลเบิร์ต ขอให้ท่านโชคดี ลาก่อนแม่เทพธิดาแห่งสวรรค์ ขอให้แม่นางโชคดี

5. ไล่ตามหลังคำอุทาน เช่น „Pfui !” sagte Albert, indem er mir die Pistole herabzog, „Was soll das ?” (Goethe, S.46)

บทแปล “เฮ้ย !” อัลแบร์ทร้องลั่นและพยายามแย่งปืนไปจากข้า “ท่านทำอะไรนั่น”

เนื่องจากในภาษาไทยไม่นิยมใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ท้ายคำ วลี หรือประโยคอื่นที่ไม่ใช่เป็นคำกล่าวอุทานด้วยความประหลาดใจ ผู้วิจัยจึงไม่ได้ใส่เครื่องหมายอัศเจรีย์ในฉบับแปล แต่พยายามทำความเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร โดยดูจากบริบทใกล้เคียง แล้วจึงหาคำหรือประโยคในภาษาไทยที่เหมาะสมและสื่อความเสียงตรงกับบทประพันธ์แทน ดังบทแปล 1-4 ในตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใส่เครื่องหมายอัศเจรีย์เฉพาะท้ายคำบางคำ ซึ่งตัวละครเปล่งออกมาด้วยอาการต่างๆ ไม่ว่าจะ ตกใจ ประหลาดใจ หรือดีใจเท่านั้น ดังเช่นบทแปล 5 ในตัวอย่าง

### 3. การถ่ายทอดเครื่องหมายยัติภังค์หรือยัติติภังค์ ( - )

เกอเธ่ใช้เครื่องหมายยัติภังค์เพื่อจุดประสงค์ต่างกัน มีทั้งใช้แยกคำ วลี และประโยคออกจากกัน หรือแยกประโยคที่เล่าเรื่องออกจากประโยคคำพูด ส่วนใหญ่เป็นเทคนิคการเขียนที่ต้องการแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่กำลังพูดอยู่นั้นรู้สึกชะงักงันเพราะความรู้สึกท่วมท้นในจิตใจจนไม่อาจพูดออกมาได้ราบรื่นเหมือนตามปกติ ดังเช่น

#### ต้นฉบับ

Jetzt noch mein, dein, o Geliebte ! Und einen Augenblick - getrennt, geschieden - vielleicht auf ewig ? - Nein, Lotte, nein - Wie kann ich vergehen ? (Goethe, S.116)

#### บทแปล

เวลานี้ข้ายังเป็นตัวของข้า เป็นของแม่นาง ใจ ที่รัก แต่อีกไม่นาน - ต้องจำพรากจากไป - บางทีชั่ววินิจนตร์ - ไม่ดอก ลือทเท ไม่ดอก ข้าจะตายจากไปได้อย่างไร

จะเห็นได้ว่าการใช้ยัติภังค์ในต้นฉบับทำให้ผู้อ่านต้องอ่านช้าๆ เป็นช่วงๆ ก่อให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับตัวละครเป็นอย่างดี ในการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยตัดสินใจนำเครื่องหมายยัติภังค์มาใช้ตามต้นฉบับ เพราะต้องการรักษาอรรถรสของบริบทนี้ไว้ ถึงแม้ว่าในภาษาไทยไม่นิยมใช้เครื่องหมายยัติภังค์ในกรณีดังกล่าวก็ตาม ผู้วิจัยใช้ยัติภังค์เฉพาะส่วนที่แยกคำพูดของตัวละครอันแสดงให้เห็นสภาวะจิตใจของผู้พูดในช่วงเวลานั้น แต่ถ้าผู้ประพันธ์ใช้เครื่องหมายยัติภังค์ไว้ท้ายประโยคเพื่อค้นว่าข้อความในประโยคนั้นและประโยคที่ตามมาไม่ต่อเนื่องกัน กรณีเช่นนี้ผู้วิจัยใช้เว้นวรรคหรือขึ้นย่อหน้าใหม่แทน

#### 3.3.2 การถ่ายทอดลีลาการเล่าเรื่อง

ในบางตอนของนวนิยาย เกอเธ่สลับลีลาการเขียนแบบพรรณนามาเป็นการเล่าเรื่อง จากมุมมองของผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็นตัวละครแฝงมาทำหน้าที่บรรณาธิการรวบรวมข้อมูลและร่วมสังเกตการณ์ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย ตัวละครแฝงนี้มีมุมมองเหมือนผู้รอบรู้ทุกสิ่ง บางตอนเขาถ่ายทอดเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์อย่างสั้นๆ ฉับไว ภาษาที่ใช้เรียบง่าย ไม่แสดงอารมณ์หรือความรู้สึกใดๆ แต่บางตอนก็นำรายละเอียดของแต่ละเหตุการณ์มานำเสนอต่อสายตาผู้อ่าน เช่น อากัปกริยาและความรู้สึกต่างๆของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการณ์นั้นเกิดขึ้นต่อหน้าจริงๆ กลวิธีการเขียนที่เกอเธ่นำมาใช้ได้แก่

1. กลวิธีการเขียนแบบถ่ายทอดคำพูดทางอ้อม (Indirekte Rede) ซึ่งมีประธานของประโยคเป็นบุรุษสรรพนามที่หนึ่งเอกพจน์ (ich) และพหูพจน์ (wir) ในการถ่ายทอดเป็นไทย ผู้วิจัยต้องใช้คำว่า “ข้าพเจ้า” แทนบุรุษสรรพนาม “ich” เพื่อให้เห็นความแตกต่างจากตัวละครแวร์เธอร์ซึ่งใช้ “ข้า” แทนบุรุษสรรพนามที่หนึ่งเอกพจน์ (ich) มาตลอด

2. กลวิธีการเขียนแบบ “บทรำพึง” (Innerer Monolog) ซึ่งเชื้อให้ผู้อ่านรู้ถึงความคิดของตัวละครโดยตรง ประธานของประโยคมักอยู่ในรูปบุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง (ich) และกริยาอยู่ในรูปปัจจุบันกาลเสมอ (Präsens) กลวิธีการเขียนเช่นนี้มีขอบเขตหน้าที่ที่อิสระ ตัวละครสามารถนึกหรือคิดถึงเรื่องราวต่างๆได้ โดยสิ่งที่นึกถึงอยู่นั้นไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นหรือขึ้นอยู่กับการกระทำก่อนหน้านี้ ผู้แปลจำเป็นต้องอ่านอย่างละเอียด เพราะอาจสับสนได้เมื่อเห็นข้อความอยู่ในเครื่องหมายอัญประกาศ แต่ส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์ใช้คำกริยา เช่น “sagen zu sich selbst” นำหน้าเครื่องหมายอัญประกาศ ซึ่งบอกให้รู้ว่าตัวละครรำพึงขึ้น มีไข่พุดกับตัวละครอื่น ดังตัวอย่าง

#### ต้นฉบับ

“Ja, ja” sagte er zu sich selbst, mit heimlichen Zähneknirschen,... “Ich weiß wohl, ich fühl’ es, er sieht mich ungern, er wünscht meine Entfernung, meine Gegenwart ist ihm beschwerlich.” (Goethe, S.84)

#### บทแปล

“ใช่สิ” เขารำพึงพลางกัดฟันด้วยความโกรธ... ข้ารู้สึกได้ว่า เขาไม่ได้อยากเห็นหน้าข้าเท่าใดนัก เขาอยากให้ข้าไปเสียไกลๆ เขาลำบากใจเวลาข้าอยู่ด้วย”

3. กลวิธีการเขียนแบบสะท้อนความคิดโดยตรง (Erlebte Rede)

กลวิธีการเขียนแบบสะท้อนความคิดโดยตรงส่วนใหญ่อยู่ในรูปคำถามสามารถถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกโดยตรงของตัวละครออกมาอย่างฉับพลัน มีลักษณะคล้ายคลึงกับประโยคคำพูดโดยตรง (Direkte Rede) ของตัวละคร แตกต่างกันที่ประธานของประโยคเป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่สามเอกพจน์ และคำกริยาอยู่ในรูปอดีตกาลประเภท Präteritum เสมอ

อีกทั้งไม่มีเครื่องหมายัญประกาศอีกด้วย เกอเธ่ใช้กลวิธีการเขียนแบบนี้ในส่วนที่เป็นการเล่าเรื่องอย่างกระชับย่อของตัวละครแฝงซึ่งเป็นบทบรรณาธิการ ดังตัวอย่าง

#### ต้นฉบับ

War er ihm daher zu verdenken, wenn er auch jeden Schein des Verdachtes abzuwenden wünschte, wenn er in dem Augenblicke mit niemand diesen köstlichen Besitz auch auf die unschuldigste Weise zu teilen Lust hatte ? (Goethe, S.93)

#### บทแปล

เขาควรถูกประณามด้วยหรือ หากเขาต้องการขจัดทุกสิ่งที่คุณเหมือนจะทำให้เกียรติยศของนางมัวหมอง หรือหากว่าเขาไม่ยินดีจะแบ่งปันสมบัติล้ำค่ากับผู้ใดแม้สักเสี้ยววินาที ไม่ว่าการณีนั้นจะมีความบริสุทธิ์ใจเพียงใดก็ตาม

ในการถ่ายทอดเป็นไทย ประโยคที่อยู่ในรูปคำถามและเป็นการคิดคำนึงของตัวละครจำเป็นต้องถ่ายทอดออกมาให้ตรงกับต้นฉบับ ผู้วิจัยจึงใส่วลี “ด้วยหรือ” ไว้ตั้งแต่ประโยคแรก เพราะหากรอให้แปลประโยคย่อยทุกประโยคให้เสร็จสิ้นแล้วจึงตามด้วย “ใช่หรือไม่” นั้น คงไม่ใช่ภาษาไทยที่ถูกต้องและสละสลวยได้บรรลุลการถ่ายทอดจำเป็นต้องสังเกตว่าผู้ประพันธ์กำลังพูดถึงตัวละครตัวใด เพราะมีการสลับบุรุษสรรพนามไปมาระหว่างตัวบรรณาธิการ แวร์เนอร์ อัลแบร์ท และลีโอทเท ผู้วิจัยเห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับตัวบทและสุนทรียศาสตร์การประพันธ์ของเกอเธ่มีส่วนช่วยให้สามารถถ่ายทอดได้ตรงกับต้นฉบับ

#### 4. กลวิธีการเล่าแบบรายงาน (Erzählerbericht)

การเล่าแบบรายงานหมายถึงวิธีการเขียนที่แสดงให้เห็นความนึกคิดของตัวละครอีกรูปแบบหนึ่ง มิใช่เป็นการสะท้อนความคิดของตัวละครโดยตรงหรือโดยทางอ้อม แต่เป็นการสรุปแนวคิดของตัวละครจากผู้ประพันธ์ ด้วยเหตุนี้ทุกอย่างจะถูกย่อเพื่อให้เรื่องดำเนินเร็วขึ้นซึ่งผู้อ่านเห็นได้เมื่อตัวละครที่เป็นบรรณาธิการสรุปเล่าเหตุการณ์จากมุมมองของผู้เล่าเรื่องซึ่งรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง กลวิธีการประพันธ์เช่นนี้เป็นที่รู้จักของผู้อ่านชาวไทย ในการถ่ายทอดจึงไม่มีปัญหาเท่าใดนัก

### 3.4 การถ่ายทอดความหมายที่แฝงบริบททางวัฒนธรรม : ปัญหาและการแก้ไข

เนื่องจากวัฒนธรรมของชนกลุ่มหนึ่งมีอิทธิพลต่อภาษาและพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น จึงเกิดคำนิยามว่า “เฉพาะวัฒนธรรม” (kulturspezifisch) ขึ้น ซึ่งหมายถึงการกระทำและพฤติกรรมของผู้คนทุกรูปแบบ ทั้งที่แสดงออกทางภาษาและไม่ใช้ทางภาษาของสังคมหนึ่งอันแตกต่างไปจาก

สังคมอื่น สิ่งที่เป็น “เฉพาะวัฒนธรรม” จะได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ อากาศ และ ธรรมเนียมแบบแผนต่างๆ เช่น การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และอาหารการกิน (Nord, 1993 : 22)

นักทฤษฎีการแปล จอร์จ มูแน็ง (George Mounin) ได้เสนอแนะวิธีการแปลในกรณีที่ผู้แปล พบความแตกต่างทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

“...เมื่อผู้แปลต้องแปลตัวบทที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาและในวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสมัยและแตกต่างจากวัฒนธรรมของตนอย่างมาก การเลือกใช้ลักษณะของภาษาที่เหมาะสมกับบริบทใดบริบทหนึ่งเพียงอย่างเดียวและเป็นเอกภาพตลอดไปนั้นคือสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้แปลซึ่งต้องการแปลตัวบทจากภาษาอื่นมาเป็นภาษาเยอรมันมีทางเลือกวิธีใช้ลักษณะของภาษาเพียงลักษณะเดียวจากสองลักษณะซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงและมีอาจใช้รวมกันได้ในงานแปลขึ้นเดียวกัน นั่นหมายถึง ผู้แปลต้องเลือกลักษณะการใช้ภาษาอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นเอกภาพระหว่างสองลักษณะดังนี้

1. เขียนตัวบทฉบับแปลให้เป็น “แบบเยอรมัน” โดยตัดสินใจสื่อสารให้ผู้อ่านรับรู้ราวกับว่า ฉบับแปลนั้นเขียนโดยคนเยอรมันเป็นภาษาเยอรมันที่อยู่ในสมัยเดียวกับผู้อ่าน
2. พยายามทำให้ผู้อ่านชาวเยอรมันรู้สึกแปลกแยกกับโลกของเขาด้วยการตัดสินใจปล่อยให้เขาอ่านฉบับแปลอย่างนั้น โดยไม่让他สัมผัสกับภาษาที่เดียวว่า เขากำลังอ่านภาษาอื่นของสมัยอื่นและของวัฒนธรรมอื่นอยู่...” (Mounin, 1967 : 124)

ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการแปลของมูแน็งแนวที่สองเป็นหลักในการถ่ายทอดนวนิยาย “แวร์เธอร์ระทม” เป็นไทย โดยพยายามรักษาน้ำเสียง อรรถรส และบริบททางวัฒนธรรมให้เทียบเคียงกับต้นฉบับมากที่สุด แต่ในเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยก็คำนึงถึงผู้อ่านชาวไทยที่ไม่อาจเข้าใจศัพท์สำนวนที่แฝงบริบท “เฉพาะวัฒนธรรม” ของเยอรมันบางประการ การแก้ปัญหาจึงตั้งอยู่บนหลักการแปลของมูแน็งผสมผสานกับการตัดสินใจของผู้วิจัย และปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

#### 3.4.1 การถ่ายทอดศัพท์สำนวนทางการเมืองและสังคม

ดังที่ทราบดีว่า นวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ระทม” ประพันธ์ขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งประเทศเยอรมนีมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อันมีกษัตริย์และผู้ครองแคว้นต่างๆ เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ดังนั้นศัพท์ทางการเมืองและสังคมจึงขึ้นอยู่กับบริบทของสมัย ดังนั้น ก่อนการแปลผู้วิจัยจึงต้องสืบค้นข้อมูลหาความหมายของคำศัพท์ในพจนานุกรมหรือหนังสือคู่มือการอ่านนวนิยายหรือคำอธิบายประกอบนวนิยาย คำศัพท์และสำนวนดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. คำศัพท์เฉพาะทางการเมือง เช่น คำว่า ein fürstlicher Amtmann (Goethe, S.12) ซึ่งในหนังสือคู่มือการอ่านนวนิยายของโรทมันน์อธิบายคำ Amtmann ว่าเป็นตำแหน่งของข้า

ราชการฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองที่ดูแลเรื่องเศรษฐกิจและเงินบำนาญ ผู้วิจัยไม่สามารถหาคำเทียบเคียงในภาษาไทยได้ จึงตัดสินใจใช้คำที่มีความหมายกลางๆว่า “ข้าราชการสำนัก” และเนื่องด้วยในต้นฉบับมีคำคุณศัพท์ “fürstlich” อันแปลว่า “ของผู้ครองแคว้น” ผู้วิจัยจึงแปล ein fürstlicher Amtmann ว่า ข้าราชการสำนักของผู้ครองแคว้นองค์หนึ่ง ส่วนคำที่แสดงให้เห็นอิทธิพลของบริบทของสมัยที่มีต่อการใช้ภาษา ได้แก่คำว่า die Generalstaaten (Goethe, S.89) หากผู้แปลไม่สืบค้นข้อมูล อาจแปลตามคำว่า “รัฐโดยรวม” ซึ่งผิดจากความหมายเดิมของคำ ในหนังสือคู่มือการอ่านนวนิยายของโรทมันน์อธิบายว่า คำศัพท์นี้หมายถึง “ประเทศเนเธอร์แลนด์” ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เพราะประเทศเนเธอร์แลนด์ได้ชื่อว่าเป็นประเทศมหาอำนาจร่ำรวย มีอาณานิคมจำนวนมากมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 (Rothmann, 1971 : 53) นอกจากการแปลตามความหมายเดิมแล้ว ผู้วิจัยยังใส่คำอธิบายเพิ่มเติมไว้ในเชิงอรรถท้ายเล่มด้วย

2. คำศัพท์เฉพาะทางสังคมเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

2.1 คำศัพท์เกี่ยวกับอาหาร เช่น คำว่า Weck ซึ่งเป็นศัพท์โบราณ ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลในหนังสือคู่มือการอ่านนวนิยายของโรทมันน์ ได้คำอธิบายว่า Weck มีความหมายเหมือน Brötchen, Wecke หรือ Semmel (ขนมปังประเภทต่างๆ) และเป็นภาษาถิ่นของคนเยอรมันแถบตะวันตกเฉียงใต้ไว้เรียกขนมอบที่ทำจากแป้งสาลีมีลักษณะสามเหลี่ยมคล้ายลิ้ม ผู้วิจัยไม่อาจหาคำเทียบเคียงในภาษาไทยได้ จึงตัดสินใจใช้คำกลางที่ใช้เรียกประเภทของอาหาร ได้แก่ “ขนมปัง” ในบางกรณี ผู้วิจัยแปลตามความหมายของคำศัพท์ เช่นคำว่า Vesper อันมาจากรากศัพท์ภาษาละติน vespera ซึ่งแปลว่า “เวลาเย็น” แต่เดิมคำนี้หมายถึงช่วงเวลาก่อนหน้าชั่วโมงสวดมนต์ครั้งสุดท้ายของแต่ละวัน และต่อมาหมายถึงช่วงเวลาบ่ายสองโมงหรือหกโมงเย็น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแปลว่า “ขนมปังมือเย็น” อันตรงกับความหมายของศัพท์และบริบทใกล้เคียง

## 2.2 คำศัพท์เกี่ยวกับความเชื่อ

ผู้วิจัยต้องสืบค้นข้อมูลหาความหมายที่ถูกต้องของคำศัพท์และสำนวนก่อนการแปลทุกครั้ง ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

### ต้นฉบับ

- da ist mir's wie einem, der aller seiner Ehren und Würden entsetzt und dem der Degen genommen wird. (Goethe, S.38)

คำว่า Degen แปลว่า “ดาบ” หากแปลตามตัวอักษร ประโยคสุดท้ายต้องแปลว่าถูกริบดาบ ซึ่งผู้อ่านไม่เข้าใจว่าเกี่ยวข้องกับบริบทใกล้เคียงที่กล่าวถึงศักดิ์ศรีและเกียรติยศอย่างไร จากการค้นข้อมูลทราบว่า สำนวน “dem der Degen genommen” เกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อของชาว

ยุโรปตั้งแต่ยุคกลางที่เห็นว่าดาบเป็นเครื่องหมายของความเป็นชายผู้กล้าหาญอย่างแท้จริง เด็กหนุ่มได้รับมอบดาบอย่างมีพิธีรีตอง หากผู้ใดถูกจับและถูกริบดาบไปเท่ากับว่าผู้นั้นถูกลดเกียรติและด้อยคุณค่า ความเชื่อนี้มีมาจนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 ที่เห็นว่าดาบเป็นอาวุธประจำกายของข้าราชการระดับสูงและสุภาพชน หากสูญเสียดาบเท่ากับสูญเสียเกียรติยศ (Rothmann, 1971 : 30) กรณีนี้ผู้วิจัยต้องใช้วิธีเติมคำอธิบายท้ายคำเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนดังนี้

#### บทแปล

ข้ารู้สึกเหมือนคนที่กำลังถูกถอดเกียรติยศลดศักดิ์ศรีและถูกริบดาบแห่งเกียรติยศ กลับคืนไปกระนั้น

2.3 คำศัพท์เกี่ยวกับการแต่งกาย เช่น คำนวน “die Kleider einnähen” (Goethe, S.105) ไม่ได้แปลว่าเย็บเสื้อด้านในตามคำที่ปรากฏ เมื่อสืบค้นข้อมูลจึงพบว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ก่อนผู้คนจะออกเดินทางมักจะเย็บถุงและห่อเสื้อผ้าไว้ในถุงหรือผ้า ผู้วิจัยจึงถอดความแล้วขยายความเพิ่มเติม ดังนี้

#### ต้นฉบับ

Den Bedienten hieß er Bücher und Wäsche unten in den Koffer packen und die Kleider einnähen. (Goethe, S.105)

#### บทแปล

เขาสั่งเด็กรับใช้ให้จัดหนังสือและชุดชั้นในไว้ตอนล่างสุดของหีบเดินทาง แล้วสั่งให้เย็บผืนผ้าห่อเสื้อผ้าไว้

2.4 คำศัพท์เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในยามว่าง ซึ่งมีทั้งสถานที่และจังหวะการเต้นรำอันขึ้นอยู่กับบริบทของสมัย ผู้วิจัยต้องสืบค้นข้อมูลและสอบถามผู้รู้เกี่ยวกับการเต้นรำสมัยโบราณซึ่งปรากฏในนวนิยาย เช่น “das alte französische Menuett” ได้แก่ การเต้นจังหวะเมนูเอทของฝรั่งเศสโบราณ เต้นเป็นคู่และเต้นพร้อมกัน “das englische Contretanz” หรือ “ein Engländer” ได้แก่ การเต้นรำแบบอังกฤษ เป็นการเต้นรำหมู่และเป็นที่นิยมมากที่สุด และ “deutsch tanzen” หมายถึง การเต้นรำแบบเยอรมันหรือจังหวะวอลทซ์ ซึ่งเพิ่งได้รับความนิยมในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อทราบความหมายและที่มาของคำศัพท์แล้ว ผู้วิจัยถ่ายทอดความหมายดังนี้

1. ทับศัพท์และอธิบายความหมายของคำไว้ในเชิงอรรถ เช่น

#### ต้นฉบับ

Wir schlangen uns in Menuetts um einander herum. (Goethe, S.24)

#### บทแปล

พวกเราเ็นเข้าแถวเรียงเป็นวงกลมเพื่อเริ่มเต้นรำจังหวะเมนูเอท

2. เพิ่มเติมคำอธิบายต่อท้ายสั้นๆ เช่น

#### ต้นฉบับ

Lotte und Tänzer fingen einen Engländer an. (Goethe, S.24)

#### บทแปล

ล็อตเทากับคู่เต้นเริ่มเต้นรำแบบอังกฤษเป็นการเต้นรำหมู่

3. เพิ่มเติมคำอธิบายต่อท้ายสั้นๆและเก็บความหมายจากบริบทใกล้เคียง เช่น

ต้นฉบับ ...daß sie herzlich gern deutsch tanze \_ “Es ist hier so Mode,...daß jedes Paar, das zusammen gehört, beim Deutschen zusammenbleibt, und mein Chapeau walzt schlecht... (Goethe, S.24)

บทแปล นางชอบเต้นรำเป็นคู่แบบเยอรมันมาก “ที่นี่เรานิยม...ให้คู่ที่เต้นด้วยกัน เวลาเต้นแบบเยอรมันต้องจับคู่กันตลอด คู่เต้นรำของดิฉันเต้นจังหวะวอลทซ์ไม่ค่อยเก่ง กรณีนี้ไม่จำเป็นต้องอธิบายเพิ่มว่าการเต้นแบบเยอรมันเป็นอย่างไร เพราะบริบทใกล้เคียงในประโยคต่อไปบอกว่า เป็นจังหวะวอลทซ์ชัดเจนแล้ว

ส่วนการถ่ายทอดชื่อเฉพาะเกี่ยวกับสถานที่ ผู้วิจัยต้องเพิ่มคำขยายความไว้หน้าสถานที่นั้น เช่นคำว่า Karlsbad ในฉบับแปล ผู้วิจัยใช้ว่า สถานพักผ่อนที่เมืองคาร์ลสบาท

2.5 คำศัพท์ที่แสดงความไม่พอใจของผู้พูด ซึ่งได้แก่คำด่าของคนเยอรมันในแคว้นเฮสเซน การถ่ายทอดเป็นภาษาไทยจำเป็นต้องสังเกตน้ำเสียงโดยดูจากข้อความในบริบทใกล้เคียง เพราะไม่อาจหาคำด่าที่เทียบเคียงกับต้นฉบับได้ ดังเช่น

ต้นฉบับ

Ich beiße die Zähne auf einander und spotte über mein Elend, und spottete derer doppelt und dreifach, die sagen könnten, ich sollte mich resignieren, und weil es nun einmal nicht anders sein könnte. – Schafft mir diese Strohänner vom Hals. (Goethe, S.42-43)

คำว่า Strohänner หากแปลตามคำศัพท์หมายถึง 1.ตุ๊กตาที่ทำจากฟาง 2.ตัวแทนหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่แทน 3.หุ่นไล่กา (Duden, 1983 : 1230) แต่ในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธัม” เกอเธ่ใช้คำ “Strohänner” ในความหมายของคำ Strohköpfe ซึ่งเป็นคำด่า หมายถึง คนโง่ทั้งปัญญาแลมร่างกายยังอ่อนแอด้วย (Rothmann, 1971 : 33) ในการแปลเป็นไทย ผู้วิจัยไม่อาจหาคำด่าให้ตรงต้นฉบับได้ คงนำเฉพาะความหมายว่า “โง่ทางปัญญา” มาใช้เพียงความหมายเดียว แต่เพิ่มสร้อยคำว่า “พวกโง่เง่าเหล่านี้” เพื่อแสดงน้ำเสียงแถมดูถูกของผู้พูดให้ชัดเจน

บทแปล

ข้าขอบพันกรอดๆ นึกสมเพชและหัวเราะเยาะเย้ยสองเท่าสามเท่าบรรดาคนที่บอกให้ข้าปลื้มตัวไปเสียเพราะไม่มีหนทางช่วยเหลือได้นั้น – โปรดพาพวกโง่เง่าเหล่านี้ไปให้พ้นเถิด

2.6 คำศัพท์เกี่ยวกับหน่วยและมาตราเงินตรา

เกอเธ่ใช้หน่วยเงินตราและมาตราเงินตราหลายชนิดในนวนิยายซึ่งปัจจุบันไม่ใช่แล้วในประเทศเยอรมนี ในการถ่ายทอดเป็นไทย ผู้วิจัยใช้วิธีแก้ปัญหาโดยเน้นการแปลที่ทำให้ผู้อ่านชาว

ไทยตระหนักว่า เขากำลังอ่านเรื่องที่อยู่ในบริบทของเยอรมัน ผู้วิจัยจึงไม่ใช้วิธีการเทียบมาตรฐานเงินตราของเยอรมันสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 กับมาตรฐานเงินตราของไทยโบราณในสมัยใกล้เคียงกัน เพราะจะดูแปลกจากบริบท ผู้วิจัยใช้วิธีการถ่ายทอดผสมผสานระหว่างวิธีการต่อไปนี้

1. ทับศัพท์มาตรฐานเงินตราของเยอรมัน เสริมคำขยาย และให้คำอธิบายในเชิงอรรถ เช่นคำว่า Gulden แปลว่า เหรียญทองกุลเดน ซึ่งต่างจาก Dukaten แปลว่า เหรียญทองคำแอ็ท
2. เสริมคำขยายบอกลักษณะของมาตรฐานเงินตราแต่ไม่ใส่เชิงอรรถเพราะเข้าใจได้จากบริบท เช่น Taler แปลว่า เหรียญเงิน Kreuzer แปลว่า เหรียญทองแดง เป็นต้น

## 2.7 คำศัพท์ชื่อเฉพาะของดอกไม้และต้นไม้

เนื่องจากประเทศไทยและประเทศเยอรมนีแตกต่างกันทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ พืชพันธุ์ไม้และดอกไม้จึงมีสายพันธุ์แตกต่างกัน การถ่ายทอดคำศัพท์ชื่อเฉพาะดังกล่าวจึงเป็นปัญหายกเว้นชื่อเฉพาะของต้นไม้บางประเภทซึ่งรู้จักกันทั่วไปและสามารถแปลเป็นไทยได้ ในการแปลชื่อเฉพาะของดอกไม้และต้นไม้ ผู้วิจัยใช้วิธีถ่ายทอดดังนี้

1. ใช้ชื่อภาษาไทยสำหรับพันธุ์ไม้หรือดอกไม้ที่รู้จักกันทั่วไป เช่น Rosen = ดอกกุหลาบ หรือ Kastanienbäume = ต้นเกาลัด เป็นต้น
2. แปลชื่อเฉพาะของภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษ แล้วทับศัพท์ตามการออกเสียงภาษาอังกฤษพร้อมคำอธิบายในเชิงอรรถ เช่น ดอก Geißblatt แปลเป็น Honeysuckle ผู้วิจัยใช้ทับศัพท์ว่า ดอกฮันนี่ซักเคิล
3. ทับศัพท์ตามการอ่านออกเสียงภาษาเยอรมันสำหรับพันธุ์ไม้และดอกไม้ที่ไม่มีคำแปลในภาษาอังกฤษ เช่น Buche ผู้วิจัยทับศัพท์ว่า ต้นบูค เป็นต้น

## 3.4.2 การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะและสำนวนจากคริสต์ศาสนา

ปัญหาใหญ่ในการแปลอยู่ที่ผู้แปลต้องทราบก่อนว่า ถ้อยคำส่วนใดของตัวละครที่อิงสำนวนมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสืบค้นข้อมูลจากหนังสือคู่มือการอ่านนวนิยายและจากคำอธิบายท้ายเล่มของนวนิยายว่า สำนวนใดบ้างที่เกอเธ่ยกมาหรืออ้างอิงจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นหาสำนวนดังกล่าวในพระคริสตธรรมคัมภีร์ ทั้งภาคพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับสำนวนของเกอเธ่ โดยศึกษาพระคริสตธรรมใหม่ฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (New King James Version) ซึ่งจัดพิมพ์โดยองค์การตีพิมพ์ไบเบิลในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1983 และพระคริสตธรรมคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่ ฉบับเรียงพิมพ์ใหม่ 1998 จัดพิมพ์โดยสมาคมพระคริสตธรรมไทย กรุงเทพฯ พ.ศ.2541

เกอเธ่ร้อยเรียงนวนิยายโดยอิงสำนวนพระวจนะในพระคริสตธรรมคัมภีร์จำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่า ตั้งแต่เริ่มเรื่องไปจนกระทั่งจบ การถ่ายทอดภาษาไทยต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะต้องให้ถูกต้องตามขนบการเขียนของพระคริสตธรรมคัมภีร์ ลักษณะการอ้างอิงจากพระวจนะในพระคริสตธรรมคัมภีร์ที่ปรากฏในนวนิยายมีอยู่สามลักษณะ ดังนี้

1. ยกข้อความและสำนวนทั้งหมดมาใช้ เช่น จดหมายลงวันที่ 15 พ.ย. 1771 ที่ เกอเธ่คัดมาจากมัทธิว 27 ข้อ 46 ว่า

ต้นฉบับ “Mein Gott ! Mein Gott ! warum hast du mich verlassen ?”  
(Goethe, S.86)

บทแปล “พระเจ้าของข้าพระองค์ พระเจ้าของข้าพระองค์ ไฉนทรงทอดทิ้งข้าพระองค์เสีย (พระคริสตธรรมใหม่, 1983 : 126)

ในกรณีนี้ผู้วิจัยแก้ปัญหาด้วยการยกข้อความซึ่งปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์มาทั้งสำนวน

2. เลียนแบบสำนวนมาจากพระคริสตธรรมคัมภีร์และปรับเนื้อความให้แตกต่างจากพระวจนะ เช่น จดหมายที่แวร์เธอร์เขียนว่า “หลังห้าทุ่ม” ซึ่งเกอเธ่ได้เลียนแบบและปรับเนื้อความให้แตกต่างจากพระวจนะยอห์น 18 ข้อ 11 “Soll ich den Kelch nicht trinken, den mir mein Vater gegeben hat ?” (พระเยซูตรัสกับเปโตรว่า “จงเอาดาบใส่ฝักเสียม เราจะไม่ตีเมื่อกำลังจะพระบิดาของเราประทานแก่เราหรือ”) เกอเธ่ได้นำมาเขียนเป็นข้อความว่า

ต้นฉบับ Hier Lotte ! Ich schaudre nicht, den kalten, schrecklichen Kelch zu fassen, aus dem ich den Taumel des Todes trinken soll ! (Goethe, S.123)

บทแปล ที่นี่แหละลือทเท ข้ามิได้หวาดหวั่นที่จะหยิบถ้วยอันเยือกเย็นและนำสะพรั่งล้นซึ่งบรรจุน้ำทิพย์แห่งความตายขึ้นมาดื่ม !

ผู้วิจัยได้แปลคำศัพท์ “Kelch” ว่า “ถ้วย” ตามที่ปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์ หากผู้แปลไม่รู้ถึงที่มาของศัพท์อาจแปลเป็นอย่างอื่น ก็จะทำให้เนื้อหานี้ขาดหายไปได้

3. นำข้อความจากพระวจนะหลายข้อมารวมกันแล้วดัดแปลงให้เข้ากับเนื้อเรื่อง เช่น จดหมายที่แวร์เธอร์เขียน “หลังห้าทุ่ม” เกอเธ่นำพระวจนะสามข้อในลูกา 10 ข้อ 31-33 มารวมกันและดัดแปลงให้เข้ากับบริบทเนื้อเรื่อง ดังเช่น

ต้นฉบับ Ach,ich wollte, ihr begrüßt mich am Wege, oder im einsamen Tale, daß Priester und Levit vor dem bezeichneten Steine sich

segnend vorübergingen und der Samariter eine Träne weinte.  
(Goethe, S.123)

บทแปล    อ้า ! ข้าต้องการให้พวกท่านฝังร่างของข้าไว้ตรงทางเดิน หรือไม่ ในหุบเขาห่างไกล ยามเมื่อปุโรหิตและพวกเลวีเดินผ่านแท่งศิลาบนหลุมฝังศพของข้า ต้องสวดภาวนาให้ตนเอง ส่วนสะมาเรียคนหนึ่งจะหลั่งน้ำตาให้ข้า

ลูกา 10 ข้อ 31 เพอญปุโรหิตคนหนึ่งเดินลงไปทางนั้น เมื่อเห็นคนนั้นก็เดินเลยไปเสียอีกฟากหนึ่ง

ลูกา 10 ข้อ 32 คนหนึ่งในพวกเลวีก็ทำเหมือนกัน เมื่อมาถึงที่นั่นและเห็นแล้วก็เลยไปเสียอีกฟากหนึ่ง

ลูกา 10 ข้อ 33 แต่ชาวสะมาเรียคนหนึ่ง เมื่อเดินทางมาถึงคนนั้น ครั้นเห็นแล้วก็มิไ้เมตตา

ผู้วิจัยได้แปลคำศัพท์เฉพาะ Priester, Levit และ Samariter ว่า ปุโรหิต พวกเลวี และชาวสะมาเรีย ตามที่ปรากฏในพระวจนะ ส่วนใจความของนวนิยายแตกต่างไปจากพระวจนะแต่อิงนัยแฝงมาจากพระวจนะ การเข้าใจพระคริสตธรรมคัมภีร์ทำให้การแปลเนื้อความส่วนนี้ง่ายขึ้น

#### 3.4.3 การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะและความหมายแฝงทางวรรณศิลป์

ในนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์” เกอเธ่อิงถึงวรรณกรรมสำคัญของชาติต่างๆ หลายเล่ม อันมีนัยประหวัดเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของนวนิยาย การถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะและความหมายแฝงทางวรรณศิลป์จำต้องเข้าใจวรรณศิลป์ที่ยกมาอ้างอิงก่อน ซึ่งต้องใช้ความรู้ทางวรรณคดีศึกษา ผู้วิจัยสามารถแยกประเภทของศัพท์เฉพาะและความหมายแฝงทางวรรณศิลป์ได้ดังนี้

##### 1. คำศัพท์เฉพาะและความหมายแฝงจากวรรณคดีกรีกโบราณ

เกอเธ่อ้างอิงโฮเมอร์และมหากาพย์โอดิสซีย์บ่อยครั้ง ผู้วิจัยจึงศึกษางานแปลของสุริยฉัตร ชัยมงคล เรื่อง “วรรณกรรมคลาสสิก โอดิสซีย์ บรรพบุรุษแห่งวรรณกรรมตะวันตก” เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาและศึกษาการเขียนชื่อเฉพาะของตัวละคร จากนั้นจึงถ่ายทอดคำศัพท์เฉพาะที่ปรากฏในนวนิยายตามงานแปลของสุริยฉัตร ชัยมงคล ดังนี้

1.1 แปลชื่อภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษแล้วทับศัพท์โดยถ่ายทอดเสียงของคำนั้นด้วยภาษาไทย เช่น Ulyß = Odysseus ได้แก่ โอดิสซุส

1.2 เพิ่มคำขยายความหน้าชื่อเฉพาะเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ เช่น Homer แปลว่า มหากาพย์ ของโฮเมอร์

1.3 ใช้คำศัพท์และสำนวนให้สอดคล้องกับลีลาการเขียนอันไพเราะที่ปรากฏในมหากาพย์โอดิสซีย์ของโฮเมอร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ Wenn Ulyß von dem ungemessnen Meer und von der unendlichen Erde spricht,... (Goethe, S.73)

บทแปล การที่โอดิสซุสกล่าวว่า ชลธิกว้างใหญ่ไพศาลและปฐพีไกลสุดตานั่น...

สังเกตได้ว่าผู้วิจัยใช้คำว่า “ชลธิ” สำหรับคำว่า Meer แทนที่จะใช้คำว่าทะเลหรือมหาสมุทร และใช้คำว่า “ปฐพี” สำหรับคำว่า Erde แทนที่จะใช้คำว่าแผ่นดิน ทั้งนี้เพราะเห็นว่าสำนวนจากมหากาพย์เป็นสำนวนวรรณศิลป์ที่ไพเราะ จึงควรเลือกสรรคำให้ตรงกับบริบทและอรรถรส

## 2. คำศัพท์เฉพาะและความหมายแฝงจากเรื่องเล่าชาวบ้าน

เกอเธ่สอดแทรกชื่อและเนื้อหาบางตอนจากเรื่องเล่าชาวบ้านของเยอรมันที่เขาได้ยินหรือประทับใจตั้งแต่เมื่อเขายังเยาว์วัยไว้ในนวนิยาย ผู้วิจัยมีวิธีแปลคำศัพท์เฉพาะและชื่อเรื่องของนิทานชาวบ้านดังนี้

1. ทับศัพท์ตามการอ่านออกเสียงภาษาเยอรมัน เช่น Melusine = เมลูลิเน
2. เติมคำขยายเพื่อบอกลักษณะและอธิบายความหน้าชื่อดังกล่าว ได้แก่ เงือกสาว เมลูลิเน
3. แปลชื่อนิทานตามความหมายของคำ เช่น Märchen vom Magnetenberg ซึ่งได้แก่นิทานเรื่องภูเขแม่เหล็ก

## 3. คำศัพท์เฉพาะและความหมายแฝงจากวรรณคดีอังกฤษ

วรรณคดีอังกฤษที่มีบทบาทสำคัญต่อเนื้อเรื่องและความหมายแฝงของ นวนิยายได้แก่มหากาพย์ออสเซียน (Ossian) เกอเธ่ได้ยกบทเพลงแห่งเซลมา (Songs of Selma) มาใส่ไว้ในช่วงก่อนที่แวร์เธอร์ฆ่าตัวตาย น้ำเสียงของบทเพลงเศร้าสร้อย ซึ่งเป็นการบอกนัยแฝงว่าจุดจบของแวร์เธอร์กำลังมาถึง ปัญหาที่ผู้วิจัยประสบในการถ่ายทอดบทเพลงแห่งเซลมามีดังนี้

### 3.1 ปัญหาด้านความเข้าใจเนื้อหา

### 3.2 นัยแฝงของคำศัพท์

### 3.3 ระดับภาษาและลีลาของภาษา

ในการแก้ปัญหาจำเป็นต้องสืบค้นข้อมูลเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทเพลงของออสเซียนแล้วใส่ข้อมูลที่ได้ในเชิงอรรถอย่างละเอียด เพราะผู้วิจัยคิดว่าผู้อ่านชาวไทยส่วนใหญ่ไม่รู้จักบทเพลงของออสเซียน จากนั้นค้นข้อมูลในหนังสือคู่มือการอ่านนวนิยายเกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะ เช่น Lora

ซึ่งแปลว่า ท่งหญ้าลอร่าของเนินเขาเซลมา Minona มิโนนา นักขับลำนํ้าเพลงสาวผู้หนึ่ง ผู้วิจัยใช้วิธีทับศัพท์ชื่อเฉพาะโดยอ่านออกเสียงตามภาษาอังกฤษ

การถ่ายทอดบทเพลงแห่งเซลมาค่อนข้างยากเพราะมีตัวละครมากและโครงสร้างซับซ้อน เช่น มิโนนามาขับร้องเล่าถึงสตรีอีกคนหนึ่งชื่อโคลมา แล้วจากนั้นก็เป็นการร้องคร่ำครวญของโคลมา การแปลงานส่วนนี้ต้องสังเกตคำบุรุษสรรพนามที่ใช้ว่ากำลังหมายถึงตัวละครตัวใด ตรงส่วนที่เป็น การเล่าเรื่องของมิโนนา ลีลาการเขียนเป็นวลีสั้นๆ ต่างจากส่วนที่เป็นเพลงร้องของโคลมาที่ใช้บุรุษสรรพนามบุรุษที่หนึ่งพูดระบายความรู้สึกเศร้าโศกของตน ด้วยเหตุที่ลีลาการเขียนต่างกัน น้ำเสียงของบริบทและอรรถรสจึงต่างกัน ผู้วิจัยมีวิธีถ่ายทอดวลีสั้นๆ ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

#### ต้นฉบับ

Colma, verlassen auf dem Hügel, mit der harmonischen Stimme. (Goethe, S.108-109)

#### บทแปล

โคลมา, ผู้ถูกทอดทิ้งอยู่บนเนินเขา มีแต่เสียงเพลงอันไพเราะเท่านั้นเป็นเพื่อน หากแปลตามโครงสร้างภาษาเยอรมันจะเป็น “โคลมาถูกทอดทิ้งอยู่บนเนินเขากับเสียงเพลงอันไพเราะ” ซึ่งผู้อ่านฉบับแปลจะไม่เข้าใจ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจขยายความดังนี้

1. เติมคำขยายประธานโดยใช้บุรุษสรรพนาม “ผู้”
2. ขยายความเพื่อให้เห็นสภาพและบรรยากาศของผู้พูดเด่นชัด ด้วยการเติมคำกริยา “มีแต่” และวลีขยายคำนาม “เท่านั้นเป็นเพื่อน”
3. ไม่ใส่เครื่องหมายวรรคตอนตามประโยคต้นฉบับ

ในบางตอนเกอเธ่เอ่ยถึงงานประพันธ์ร่วมสมัยของอังกฤษ โดยใส่เพียงชื่อเรื่องและละเครื่องหมายไต่ปลาไว้ ดังเช่น

#### ต้นฉบับ

Ich bemühte mich, meine Bewegungen über diese Worte zu verbergen.  
Das ging freilich nicht weit : denn da ich sie mit solcher Wahrheit im Vorbeigehen vom Landpriester von Wakefield, vom \_\_ \*) reden hörte.  
(Goethe, S.23)

#### บทแปล

ข้าพพยายามเก็บซ่อนความรู้สึกปั่นป่วนในใจ แต่ก็ระงับไว้ไม่ได้นานเมื่อได้ยินนางพูดความจริงเกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง “พระราชอาณัติแห่งเวกฟิลด์ และเลยไปถึงเรื่องอื่นๆ

ผู้วิจัยใช้วิธีแก้ปัญหาและถ่ายทอดดังนี้

1. เนื่องจากเกอเธ่ได้แปลชื่อเรื่องภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาเยอรมัน ผู้วิจัยจึงต้องสืบค้นย้อนดูว่า ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษเป็นอย่างไร จากนั้นจึงแปลเป็นภาษาไทยตามภาษาอังกฤษ โดยแปล vicar ว่า พระราชาคณะ และถอดเสียงตามคำอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษว่า เวกฟิลด์
2. เติมคำขยายนำหน้าชื่อเรื่องว่า “พระราชาคณะแห่งเวกฟิลด์”
3. ใส่เชิงอรรถอธิบายที่มาของนวนิยายเรื่อง “พระราชาคณะแห่งเวกฟิลด์”
4. เติมข้อความที่ผู้ประพันธ์ละไว้ในฐานที่เข้าใจ ได้แก่ตรงที่มีเครื่องหมายวงเล็บปิดและสัญลักษณ์ดอกจัน เพื่อให้อ่านชาวไทยเข้าใจ โดยเติมข้อความว่า “และเลยไปถึงเรื่องอื่นๆ”
4. คำศัพท์เฉพาะและความหมายแฝงจากวรรณคดีเยอรมัน

เกอเธ่มีใช้นำวรรณคดีจากต่างประเทศมาใส่ไว้ในนวนิยายเท่านั้น แต่ยังได้นำชื่อและผลงานของนักประพันธ์เยอรมันมาใส่ไว้เพื่อบ่งบอกนัยสำคัญของเรื่องด้วย หากผู้อ่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับชื่อผลงานและนักประพันธ์ที่เกอเธ่ยกมา ก็ยากที่จะเข้าใจวรรณกรรมของนวนิยาย ดังเช่น

#### ต้นฉบับ

Sie sah den Himmel und auf mich, ich sah ihr Auge tränenvoll, sie legte ihre Hand auf die meinige und sagte : “Klopstock !” \_Ich erinnerte mich sogleich der herrlichen Ode, die ihr in Gedanken lag, und versank in dem Strome von Empfindungen, den sie in dieser Losung über mich ausgoß.  
(Goethe, S.27)

#### บทแปล

นางมองท้องฟ้าแล้วหันมามองข้า ข้าเห็นน้ำตานางคลอเบา นางแก้มือข้างหนึ่งของข้าแล้วเอ่ยคำว่า “คล็อพสต็อก” ข้านึกถึงโคลงสุดดีแสนไพเราะของกวีผู้ที่นางเอ่ยถึงขึ้นมาจับพลัน ข้าดื่มด่ำในกระแสความรู้สึกที่นางถ่ายทอดให้โดยการเอ่ยนามกวีผู้นี้

ในบริบทของตัวอย่างที่ยกมานั้น ลีอทเทมองออกไปนอกหน้าต่างแล้วกล่าวชื่อของ “คล็อพสต็อก” ออกมา และทันทีที่แวร์เธอร์ได้ยินชื่อนี้ก็นึกถึงบทประพันธ์หนึ่งขึ้นมาเช่นกัน แล้วทั้งสองก็ตกอยู่ในภวังค์อารมณ์ลึกซึ้งร่วมกัน บริบทเช่นนี้ยากที่ผู้อ่านชาวไทยที่ไม่คุ้นเคยกับวรรณคดีเยอรมันจะเข้าใจ ผู้วิจัยต้องพิจารณาว่าควรถ่ายทอดเป็นไทยอย่างไร และได้ตัดสินใจแก้ปัญหาดังนี้

1. ทับศัพท์ชื่อเฉพาะตามการอ่านออกเสียงในภาษาเยอรมัน เช่น Klopstock แปลว่า คล็อพสต็อก
2. ใส่เชิงอรรถอธิบายโคลงสุดดีและชีวประวัติคร่าวๆของนักประพันธ์ชื่อคล็อพสต็อก

3. เติมนำขยายว่า “ของกวีที่นางเอ่ยถึง” และ “โดยการเอ่ยนามกวีผู้นี้” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมากขึ้น

#### 4. กระบวนการตรวจแก้ต้นฉบับร่างของงานแปลก่อนการพิมพ์

กระบวนการแปลขั้นตอนสุดท้ายได้แก่การตรวจทานและตรวจแก้ต้นฉบับแปล เนื่องจากผู้วิจัยแปลตัวบทนวนิยายด้วยการวิเคราะห์รายละเอียดของแต่ละหน่วยความหมาย แล้วจึงเรียบเรียงโดยถอดความหมายมาเป็นภาษาไทยตามโครงสร้างของภาษาไทยที่ละช่วง ไม่ต่อเนื่องกันเพราะเงื่อนไขเรื่องเวลา ถึงแม้ก่อนจะแปลหน่วยความหมายหรือตอนต่อไปทุกครั้งต้องอ่านบททวนส่วนที่แปลมาก่อนเพื่อรักษาสำเนียงและลีลาการเขียนของนักประพันธ์ให้ต่อเนื่องกันก็ตาม ครั้นเมื่อแปลนวนิยายทั้งหมดแล้ว กระบวนการขั้นสุดท้ายซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนการแปลสำคัญมากเช่นกัน ได้แก่ การตรวจสอบต้นฉบับแปลทั้งหมดใหม่ด้วยตนเองอีกครั้ง

นักทฤษฎีการแปลวรรณกรรม ตัวอย่างเช่น เลฟวิ เน้นกระบวนการแปลงานขั้นตอนสุดท้ายซึ่งได้แก่การถ่ายทอดต้นฉบับโดยไม่ได้อ้างถึงการตรวจแก้โดยผู้แปล เพราะอาจมีสมมติฐานว่าเป็นเรื่องที่รู้กันดีอยู่แล้วว่าผู้แปลต้องทำเช่นนั้น เลฟวิเน้นปัญหาที่เกิดในกระบวนการถ่ายทอด ต้นฉบับว่า ปัญหาที่ผู้แปลประสบมาจากประเด็นหลักสามประการ ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างโครงสร้างทางภาษา การมีร่องรอยของภาษาต้นทางในงานแปล และการใช้ลีลาทางภาษาแสดงออกแนวคิดที่ไม่ปรากฏในต้นฉบับ (รายละเอียดอยู่ในรายงานวิจัยบทที่ 1.2) ผู้วิจัยเห็นว่า อันที่จริง ผู้แปลรู้ปัญหาเช่นนี้ได้เพราะผู้แปลได้อ่านบททวนต้นฉบับแปลหลังจากถ่ายทอดความหมายเสร็จแล้วอีกครั้ง

การตรวจทานหรือตรวจแก้ต้นฉบับแปลให้ได้ผลดี ควรให้ผู้อื่นเช่นเพื่อนฝูงหรือคนใกล้ชิดอ่านโดยที่ไม่ต้องมีความรู้ภาษาต้นทาง เพื่อทดสอบว่าเขาอ่านต้นฉบับแปลเข้าใจหรือสะดุดตาตรงไหนบ้าง คลิฟฟอร์ด แลนเดอร์ส กล่าวว่า “เราเป็นคนตรวจปฏิวัติที่แย่ที่สุด ถ้าเราตรวจงานแปลของตนเอง เพราะเรามักคุ้นเคยกับงานจนเราเห็นเฉพาะในสิ่งที่เราอยากจะเห็น ไม่ใช่สิ่งที่อยู่บนหน้ากระดาษ... ดังนั้นตรวจสอบที่ดีกว่าสองตา” (Landers, 2001 : 162) และแลนเดอร์สให้คำแนะนำต่อว่า หากผู้แปลไม่สามารถหาเพื่อนผู้ยอมเสียสละเวลาทำเช่นนั้นได้ ผู้แปลต้องตรวจฉบับร่างงานแปลด้วยตนเอง โดยวางต้นฉบับไว้ให้นานพอที่ผู้แปลจะลืมงานแปลของตนเสียก่อน อย่างน้อยที่สุดสามวันหรือหนึ่งอาทิตย์ จะดีที่สุดต้องหนึ่งเดือน (Landers, 2001 : 162)

ผู้วิจัยเห็นว่าการตรวจแก้ต้นฉบับสำคัญมากเช่นกัน เพราะผู้วิจัยใช้เวลากับการตรวจแก้ยาวนานพอควร หลังจากแปลงานเสร็จแล้ว ผู้วิจัยอ่านบททวนทันทีสองสามครั้ง จากนั้นส่งไปให้เพื่อนผู้ไม่รู้ภาษาต้นฉบับอ่าน เมื่อได้ผลงานแปลกลับคืนมา ผู้อ่านได้ตั้งคำถามไว้หลายจุดที่เขาไม่เข้าใจ ผู้

วิจัยได้นำผลงานแปลมาอ่านอีกครั้งก็พบว่า ประโยคหรือข้อความที่แปลไว้สื่อความหมายไม่ชัดเจนจริง ผู้วิจัยจึงแก้ไขดังนี้

1. อ่านต้นฉบับแปลใหม่อย่างช้าๆ โดยเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาเยอรมันเพื่อตรวจดูว่าใช้

1.1 คำศัพท์ในภาษาไทยสื่อความตรงหรือใกล้เคียงกับภาษาเยอรมันหรือไม่ โดยเฉพาะคำคุณศัพท์และคำนามที่มีนัยต้องตีความ ตรวจสอบคำศัพท์ที่เคยมีปัญหาในการแปลครั้งแรกว่ายังถูกต้องกับความหมายของต้นฉบับหรือไม่ เช่น มนุษย์อยู่ในสถานะที่มีขอบเขตจำกัด (ไม่ใช่ขีดจำกัด)

1.2 คำวิสามานยนามที่รู้จักกันทั่วไป ไม่ควรออกเสียงตามสำเนียงต้นฉบับ แต่ต้องใช้ตามที่นิยมกันในประเทศไทย เช่นคำว่า Pharisäer หากอ่านตามสำเนียงภาษาเยอรมันจะต้องแปลว่า คนฟาริซาเยอร์ ครั้นเปิดพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ไทย ก็พบคำว่า คนฟาริซาเย แต่คำนี้ไม่นิยมใช้กันในคริสต์ศาสนา กรณีนี้ต้องแปลว่า คนฟาริสี ตามที่ปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์

1.3 ตัวสะกดการันต์ เช่นคำว่า ปลาบปลื้มปิติ ไม่ใช่ ปลาบปลื้มปิติ

คริสต์ศตวรรษ ,, คริสต์ศตวรรษ

คริสต์ธรรมคัมภีร์ ,, คริสต์ธรรมคัมภีร์

(เพราะเป็นคำศัพท์เฉพาะ)

1.4 คำศัพท์สอดคล้องกับบริบทของสมัยของงานประพันธ์ เช่น จิตใจและวิญญาณ สำหรับคำว่าจิตวิญญาณ และใช้คำว่าความคิดฝัน แทนคำว่าจิตนาการ เป็นต้น

1.5 คำศัพท์ที่ไม่สื่อความชัดเจน เช่น งานของโฮเมอร์ ต้องเปลี่ยนเป็น มหากาพย์ ของโฮเมอร์

1.6 คำอุทานต่างๆ ที่แสดงอารมณ์ของตัวละคร เช่น

แม่เทพิดา – โอ๋ย ช่างน่าอาย ต้องเปลี่ยนเป็น แม่เทพิดา – โอ๊ย ช่างน่าอาย

2. ต่อจากนั้นปิดต้นฉบับภาษาเยอรมันแล้วอ่านสำนวนแปลแต่ละประโยคในใจ เพื่อดูว่าประโยคและสำนวนที่อยู่ในงานแปลอ่านคล่อง รื่นหู ไม่มีร่องรอยของโครงสร้างภาษาเยอรมันอยู่ ดูการใช้คำสันธานเชื่อมประโยค หากพบว่ายังไม่พอเพราะต้องขัดเกลาสำนวนประโยคใหม่ให้มีระดับลีลาการเขียนใกล้เคียงกับบทประพันธ์ ดังเช่น

2.1 ก่อนการตรวจแก้ : “การที่โอดิซุสกล่าวว่า มหาสมุทรกว้างไพศาลและพื้นโลก  
ไกลสุดตานั่นเป็นความจริงที่มนุษย์เข้าใจได้...”

แก้สำนวนเป็น : “การที่โอดิซุสกล่าวว่า ซุสก็กว้างไพศาลและปฐพีไกลสุดตานั่นเป็นความจริงที่มนุษย์เข้าใจได้...”

2.2 ก่อนการตรวจแก้ : “ข้าศึกเห็นภาพบรรดาชายหนุ่มทแกล้วผู้หวังปองสาวงาม  
เพเนโลพี ต่างลงมือฆ่าและหันเหเป็นชิ้นๆแล้วนำไปย่างไฟ”

แก้สำนวนเป็น : “ข้าศึกเห็นภาพเหล่าบุรุษหาญกล้าผู้หมายปองราชินีเพเนโลพี  
ต่างลงมือเชือดโคและสุกรแล้วหันเป็นชิ้นๆไปย่างไฟ”

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังสำรวจการใช้คำประเภท “ที่ กับ ซึ่ง ก็ อัน จะ เป็น แล้ว นี่ นั้น มัน” และคำอื่นๆที่ผู้วิจัยชอบใช้เพราะได้รับอิทธิพลมาจากโครงสร้างของภาษาเยอรมันอันนิยมเน้นความให้ชัดเจน ในขณะที่ภาษาไทยไม่ต้องเขียนเช่นนั้นเพราะสามารถเข้าใจได้จากบริบท

3. การทบทวนชื่อเรื่องของนวนิยาย ผู้วิจัยเปลี่ยนชื่อเรื่องของนวนิยายหลังจากแปลงานเสร็จสิ้นแล้ว ในครั้งแรกถอดความทั้งหมดจากชื่อเรื่องในต้นฉบับ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านฉบับแปลทราบอย่างละเอียด สำนวนแปลครั้งแรกได้แก่ “ความทุกข์ระทมของหนุ่มแวร์เธอร์” แต่เมื่อให้เพื่อนร่วมงานอ่านทบทวนกลับมีความเห็นว่าชื่อเรื่องยาวเกินไป ไม่น่าสนใจ หากนำไปพิมพ์เผยแพร่คงไม่ดึงดูดใจผู้อ่าน จึงเสนอให้เปลี่ยนเป็น “แวร์เธอร์ระทม” อันได้ทั้งความหมายและบรรลุจุดประสงค์ของการตลาดด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจุดประสงค์ของการแปลงานก็ต้องการเผยแพร่ให้คนรู้จัก จึงเปลี่ยนชื่อเรื่องตามคำแนะนำ นี่แสดงให้เห็นว่า การตรวจแก้และข้อเสนอแนะของผู้ช่วยอ่านมีประโยชน์อย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่างานแปลต้องอาศัยความอดทนและความรักในงานแปล เพราะนอกจากใช้เวลานานในการแปลอันรวมถึงกระบวนการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ การลงมือเขียน คิดและตัดสินใจ รวมทั้งกระบวนการแก้ไขตรวจแก้ ซึ่งไม่ควรทำเพียงครั้งเดียว แต่ควรอ่านหลายๆครั้งเพื่อแก้ไขส่วนที่ผิดให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมกับเวลาที่มอบให้เพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนสนิทอ่านแล้วยังต้องใช้เวลาก่อนพอสมควรเมื่อส่งต้นฉบับแปลไปตีพิมพ์ที่สำนักพิมพ์ เพราะสำนักพิมพ์ที่มีคุณภาพย่อมมีบรรณาธิการต้นฉบับแปลผู้ตรวจแก้ต้นฉบับที่ส่งมาอีกครั้ง ประเด็นนี้ผู้วิจัยไม่ขอกล่าวในรายละเอียด แต่ผู้สนใจสามารถหาอ่านได้ในตำรา “การแปลวรรณกรรม” (2545) ของ วลัยยา วิวัฒน์ศรี ที่พูดถึงบทบาทและความสำคัญของบรรณาธิการต้นฉบับแปลไว้ทุกขั้นตอน ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของคลิฟฟอร์ด แลนเดอร์ส ว่า หากเป็นไปได้ควรให้ผู้แปลหาเพื่อนร่วมงานที่เป็นเจ้าของภาษาต้นฉบับมานั่งด้วย แล้วให้ผู้แปลอ่านต้นฉบับแปลต่างๆทีละประโยคเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาต่างประเทศ เพื่อให้เจ้าของภาษาฟังลีลาและน้ำเสียงภาษาไทยว่าสอดคล้องกับในต้นฉบับภาษาต่างประเทศหรือไม่ (Landers, 2001 : 164) ถึงแม้ใช้เวลาและเพิ่มงานมากขึ้น แต่ผลลัพธ์ที่ได้คุ้มค่า เพราะจะได้อ่านที่สมบูรณ์ก่อนส่งสำนักพิมพ์ ผู้วิจัยไม่ได้ปฏิบัติในขั้นตอนนี้เพราะปัจจัยขาดแคลนเจ้าของภาษาที่จะอุทิศเวลามาช่วยฟังและอ่านตามนวนิยายซึ่งมีจำนวนหน้ามากกว่าหนึ่งร้อยหน้าเช่นนี้ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติด้วยการอ่านทวนนวนิยายฉบับแปลทั้งเล่มมากกว่าสามครั้งในเวลาที่ย่างกัน บางครั้งนานเป็นเดือน จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญภาษาไทยและเพื่อนร่วมงานอ่านเพื่อเสนอแนะอีก

ครั้งหนึ่งแล้วนำมาอ่านใหม่ ขณะที่อ่านก็ตรวจแก้ไขไปด้วย จนมั่นใจว่าได้ผลงานแปลที่มีเนื้อความ น้ำเสียง สีสันทะเยียบเคียงกับต้นฉบับ และใช้ภาษาไทยที่ชัดเจนถูกต้องตามโครงสร้างของภาษาไทยตามเกณฑ์ที่บรรณาธิการต้นฉบับพึงประสงค์แล้ว จึงได้ส่งพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

## 5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากประสบการณ์การแปลนวนิยายเยอรมันเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” เป็นไทย ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า การจะแปลงานได้ดีและสามารถจัดปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการแปลงานได้นั้น ผู้แปลจำเป็นต้องมีเงื่อนไขสามประการดังนี้

1. การมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการแปลและกระบวนการแปล
2. การรู้วิธีการสืบค้นข้อมูลที่ถูกต้อง
3. การมีคุณสมบัติของนักแปล

ความสำคัญของการรู้ทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับการแปลและกระบวนการต่างๆในการแปลงานอย่างมีระบบและเป็นวิชาการนั้นเป็นสิ่งที่นักแปลพึงตระหนัก ด้วยเหตุนี้ ตามสถาบันที่สอนวิชาแปลและล่ามทั้งที่ต่างประเทศและในประเทศจึงเน้นการสอนทฤษฎีและกระบวนการแปลงานเป็นลำดับแรก เนื่องจากนักแปลที่ดีควรรู้และอธิบายตามหลักวิชาการได้ว่า ควรจะแปลงานและแก้ปัญหาในการแปลงานอย่างไร สำหรับประเด็นนี้อาจมีนักแปลสมัครเล่นแย้งว่า ไม่เห็นจำเป็นต้องรู้เช่นนั้นก็แปลงานได้ ผู้วิจัยเห็นว่า ทศนคติเช่นนี้เป็นอันตรายต่อวงการแปล เพราะการแปลงานที่แท้จริงและโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นนักแปลอาชีพ การรู้ภาษาต่างประเทศดีเพียงอย่างเดียวและคิดว่าสามารถแปลงานได้นั้นเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง และนี่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เข้าใจศาสตร์การแปลคลาดเคลื่อน อันมีผลกระทบต่อมาตราฐานของการแปลงาน

ในการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” เป็นไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างมีระบบ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

1. กระบวนการเตรียมตัวในขั้นแรกก่อนการแปล ผู้วิจัยปฏิบัติดังนี้
  - 1.1 อ่านตัวบทนวนิยายทั้งเล่มเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างคร่าวๆหนึ่งครั้ง
  - 1.2 ศึกษาตัวบทประเภทวรรณกรรมว่ามีลักษณะเฉพาะอย่างไร
  - 1.3 ศึกษาทฤษฎีการแปลงานของเลฟวิ นอร์ธ ไรต์ และแนวการวิจารณ์งานตามแบบ hermeneutics ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง
2. กระบวนการทำความเข้าใจตัวบทและตีความตัวบท ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเริ่มใช้ทฤษฎีของนอร์ธมาจับประเด็นต้นฉบับและใช้ความรู้ทางวรรณคดีศึกษาและการตีความงานแบบ hermeneutics มาช่วยในการตีความนวนิยาย โดยแบ่งตามขั้นตอนดังนี้
  - 2.1 วิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบภายนอกตัวบท

- 2.2 ใช้ความรู้ทางวรรณคดีศึกษาในการสืบค้นข้อมูลเชิงประวัติวรรณคดี
- 2.3 วิเคราะห์นวนิยายโดยใช้ศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องของงานประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว
- 2.4 วิเคราะห์แนวคิดและแก่นเรื่องของนวนิยายโดยใช้แนวตีความแบบ hermeneutics

3. กระบวนการถ่ายทอดตัวบท ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเน้นกระบวนการตีความตัวบทระดับจุลภาคซึ่งวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบภายในตัวบท และคำนึงถึงบริบทและสถานที่ด้วยการยกหน่วยความหมายแต่ละหน่วยมาแปล ซึ่งเริ่มตั้งแต่หน่วยเล็กที่สุด คือ คำ ประโยค ไปจนกระทั่งถึงหน่วยความหมายใหญ่ แล้วถ่ายทอดมาเป็นต้นฉบับร่างตามโครงสร้างภาษาไทย

4. กระบวนการตรวจแก้ต้นฉบับร่างของงานแปลก่อนการพิมพ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายเป็นการตรวจทานความถูกต้องในทุกกระดาน ดูความสัมพันธ์ของเนื้อหาและสุนทรียะพยายามอ่านออกเสียงเพื่อดูจังหวะและน้ำเสียง สิ่งสำคัญที่สุดต้องขจัดร่องรอยโครงสร้างภาษาต้นฉบับออกและใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง สละสลวย อีกทั้งได้บรรณตรงตรงกับต้นฉบับ

ถึงแม้ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการต่างๆในการแปลก็ตาม แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าผู้วิจัยไม่มีปัญหาในการแปลงาน จากประสบการณ์ในการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เธอร์ธม” ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งสำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการแปลงานคือ การรู้จักตัดสินใจ ไม่ว่าจะตัดสินใจเลือกใช้คำ สำนวน หรือหน่วยความหมายต่างๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และการจะตัดสินใจได้ถูกต้องต้องมาจากความมั่นใจว่าตนเองรู้เรื่องต่างๆดีพอ จึงสามารถนำมาใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาที่พบได้ขณะที่กำลังแปลงาน และกลยุทธ์ที่จะสร้างความมั่นใจได้อยู่ที่เงื่อนไขข้อที่สอง อันได้แก่ การรู้วิธีการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแปล รวมทั้งขนบนิยมในการใช้คำให้ถูกต้องกับวัฒนธรรมของภาษาปลายทางอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้แปลจำเป็นต้องรู้วิธีใช้พจนานุกรมและเอกสารเสริมความรู้ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลตามแหล่งรวบรวมข้อมูลต่างๆ ซึ่งหมายถึงผู้รู้ในแต่ละสาขาต่างๆด้วย ผู้แปลไม่จำเป็นต้องรอบรู้ทุกด้าน หากแต่ควรต้องรู้ว่าจะช่วยตนเองในการแปลอย่างไร ผู้แปลต้องรู้ว่าเขาต้องหาข้อมูลซึ่งเขาไม่รู้ได้ ณ ที่ใดให้เร็วที่สุดด้วย เพราะผู้แปลอาชีพมักทำงานแข่งกับเวลาเสมอ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาความสามารถในการสืบค้นข้อมูลให้ได้อย่างรวดเร็วจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เรียนวิชาแปลวรรณกรรมหรือผู้ที่ต้องการแปลวรรณกรรมจากภาษาต่างประเทศเป็นไทยที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความประโยชน์ได้แก่

## 1. การเพิ่มพูนทักษะภาษาต่างประเทศ

ผู้ที่จะเป็นนักแปลที่ดีต้องฝึกอ่านหนังสือและนิตยสารต่างประเทศที่ทันสมัยตลอดเวลา แล้วฝึกจับประเด็นใจความสำคัญของสิ่งที่อ่าน การอ่านมากจะช่วยเพิ่มพูนศัพท์และสำนวน จากนั้นควรบันทึกทำคลังข้อมูลส่วนตัวไว้ คลังข้อมูลนี้สามารถช่วยได้ในการแปลงานครั้งต่อไป

## 2. การเพิ่มพูนทักษะภาษาไทย

หากผู้แปลใช้ชีวิตหรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่างประเทศอยู่เป็นประจำ อาจทำให้ได้รับอิทธิพลโครงสร้างภาษาต่างประเทศ ฉะนั้นผู้แปลควรเพิ่มพูนทักษะภาษาไทยด้วยการอ่านงานแปลของนักแปลที่มีชื่อเสียง หรืออ่านบทประพันธ์ร้อยแก้วร้อยกรองของไทย เพื่อสังเกตการใช้คำศัพท์ สำนวน ลีลาการเขียน และการใช้คำเปรียบเทียบกับต่าง ๆ แล้วจดบันทึกลงคลังคำหรือคลังข้อมูลของตนเองไว้ และควรมีตำรา หนังสือที่สอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ฝึกอ่านจับประเด็น แล้วฝึกเขียนโดยใช้ศัพท์ สำนวนที่ไพเราะและสละสลวยอยู่เป็นประจำ

## 3. ความรู้เสริมเฉพาะด้าน

ผู้ที่จะเป็นนักแปลจำเป็นต้องรู้จักวิธีการหาข้อมูลเสริม ทั้งจากตำรา พจนานุกรม หนังสือ หรือเอกสารอ้างอิงตามห้องสมุดต่างๆ หรือจากผู้รู้เกี่ยวกับศาสตร์นั้น หากจะเป็นนักแปลวรรณกรรมที่ดีควรมีความรู้เกี่ยวกับนักประพันธ์ วรรณคดีศึกษา และหลักการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดี รวมทั้งศาสตร์เกี่ยวข้องกับการแปลงาน อันรวมถึง วิชาภาษาศาสตร์โครงสร้าง ภาษาศาสตร์ตัวบท และภาษาศาสตร์จิตวิทยา บางกรณีต้องเรียนรู้อารยธรรมและวัฒนธรรมของประเทศที่ใช้ภาษาต้นฉบับ หากมีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ประเทศที่ใช้ภาษาดังกล่าวสักระยะหนึ่งจะทำให้มีประสบการณ์ได้เรียนรู้วิถีชีวิต แนวคิดของสมัย แนวโน้มทางการเมือง สภาพภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ และโลกทัศน์ของคนในประเทศที่ใช้ภาษาดังกล่าว อันจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

## 4. การศึกษาศาสตร์การแปล

การศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์การแปลในฐานะองค์ความรู้เฉพาะนั้นเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะผู้ที่จะเป็นนักแปลอาชีพ เพราะจะสามารถนำทฤษฎีมาช่วยในการปฏิบัติ และสามารถให้เหตุผลและอธิบายได้ว่า เงื่อนไขและบริบทใดทำให้สามารถถ่ายทอดความหมายได้เทียบเคียงกับต้นฉบับและใช้กระบวนการในการสังเคราะห์ความหมายจากตัวบทต้นฉบับอย่างไร

## 5. ความพร้อมของตัวผู้แปล

เงื่อนไขสุดท้ายที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผลงานแปลได้แก่ ความพร้อมของผู้แปล ซึ่งต้องประกอบด้วยคุณสมบัติต่อไปนี้

### 1. ด้านความรู้

- มีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของภาษาแม่และภาษาต่างประเทศอย่างดี

- มีความรู้รอบตัวกว้าง โดยเฉพาะเรื่องที่จะแปล ต้องรู้อย่างละเอียด

## 2. ด้านสติปัญญา

- สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลและถูกต้อง

## 3. ด้านสภาพร่างกายและจิตใจ

- ตั้งใจจริง อุตทน ยึดหยุ่น ทำงานตามลำพังได้เป็นเวลานาน

## 4. ด้านจรรยาบรรณนักแปล

- ซื่อสัตย์ต่อต้นฉบับ ต่อผู้ประพันธ์ และผู้ว่าจ้าง รับผิดชอบต่องาน

- ไม่แสดงความคิดเห็นส่วนตัวลงในงานแปล

- เก็บความลับเรื่องที่ตนแปลและความลับของผู้ว่าจ้าง

นอกจากนั้นผู้วิจัยเห็นว่า ผู้แปลที่ดีต้องอ่านตัวบทที่จะแปลอย่างละเอียดทุกคำ และไม่ควรชะล่าใจว่าคำศัพท์ที่ปรากฏในตัวบทนั้นผู้แปลรู้จักดีแล้ว เพราะเราอาจเคยเห็นศัพท์คำนี้ในตัวบทอื่นซึ่งมีบริบทและเนื้อหาต่างกัน ความหมายของคำมักจะเปลี่ยนไปตามบริบทของประโยคเสมอ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยก็คือ ผู้แปลต้องใส่ใจ ละเอียด รอบคอบและต้องพยายามลืมว่าเราเคยพบเห็นทราบความหมายของคำศัพท์ทุกคำมาก่อน เพราะสิ่งที่เห็นอาจมิใช่เป็นสิ่งที่เราเคยรู้มาแล้ว ยกเว้นคำดังกล่าวเคยปรากฏในตัวบทประเภทเดียวกันและมีบริบทของสมัยและเวลาเดียวกัน และสิ่งที่สำคัญที่สุดของการจะเป็นนักแปลที่ดี คือ ต้องเริ่มลงมือแปลและแปลบ่อยๆ ความชำนาญจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ ถ้ารู้เพียงทฤษฎีแต่ขาดการปฏิบัติก็มิอาจสอนหรือแนะนำผู้อื่นได้

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า การแปลงานเป็นเรื่องซับซ้อน และการเป็นนักแปลที่ดีอันหมายถึงมีคุณสมบัติดังกล่าวมาข้างต้นไม่ใช่เรื่องง่ายเท่าใดนัก กระนั้นก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่าการแปลวรรณกรรมช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างคนสองชาติโดยทางอ้อม อันหมายถึง การเข้าใจคนต่างวัฒนธรรมจากการเรียนรู้และการเข้าไปใกล้ชิดกับวัฒนธรรมต่างชาติด้วยการใช้ภาษาในการแสดงออกของโลกทัศน์ การเมือง และสังคม การพยายามสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมทำให้ผู้แปลเข้าใจแนวคิดและวิถีการใช้ชีวิตของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมมากขึ้น ถึงแม้วรรณกรรมเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น แต่ก็สามารถสะท้อนภาพความเป็นจริงของสังคมประเทศนั้นได้ในทางอ้อม เช่นเดียวกับที่ผู้วิจัยได้ประสบการณ์มาจากการแปลนวนิยายเรื่อง “แวร์เนอร์ระทม” ผลจากการอ่านและวิเคราะห์ประเด็นต่างๆอย่างละเอียดแล้วถ่ายทอดมาเป็นไทย ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจบริบทและนัยวัฒนธรรมของประเทศเยอรมนีในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นช่วงที่เกอเธ่มีชีวิตอยู่ได้ชัดเจนขึ้น ได้รู้ความสัมพันธ์ลึกซึ้งระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ ศาสนา และทัศนคติในการมองโลกของชาวเยอรมันขณะนั้นผ่านงานวรรณกรรม ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ให้แก่ผู้วิจัย จึงอาจกล่าวได้ว่าการแปลงานเป็นการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมทั้งสองชาติ ประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้จากการแปลและการวิเคราะห์ตัวบทรวมทั้งปัญหาที่ประสบสามารถสนับสนุนคำกล่าวของวิทช์ คิวะครียานนท์ ที่กล่าวไว้ว่า

“การแปลงวรรณคดีเป็นการขยายวงความรู้ ประสบการณ์ และความรู้สึก  
นึกคิดของประชาชาติเป็นอย่างยิ่ง เป็นการถ่ายทอดทางปัญญาและความรู้สึก  
ที่ไม่มีอะไรเปรียบ...” (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2533 : 22)

ผู้วิจัยหวังว่า กรณีศึกษากระบวนการการแปลงนิยายเรื่อง “แวมไพร์ระทม” เป็นไทย และ  
บทวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาก็ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้นจะยังประโยชน์ให้แก่ผู้เรียน  
และผู้สอนวรรณกรรมร้อยแก้วเยอรมันเป็นไทยหรือผู้สอนภาษาและวัฒนธรรมเปรียบเทียบ รวมทั้งผู้  
สนใจการแปลวรรณกรรมโดยทั่วไปบ้างไม่มากก็น้อย ผู้วิจัยตระหนักดีว่า ปัญหาในการแปลที่เกิดขึ้น  
ในงานแต่ละเล่มไม่เหมือนกัน และย่อมมีวิธีแก้ปัญหาดแตกต่างกันไป แต่ทว่าหากแปลด้วยท  
วรรณกรรมจากเยอรมันเป็นไทย ผู้วิจัยคิดว่าปัญหาที่ ผู้แปลจะประสบคงไม่ต่างกันมากเท่าใดนัก  
ทว่าผู้แปลจะแก้ปัญหาก็ที่ประสบอย่างไร ย่อมแล้วแต่ประสบการณ์และการใช้วิจารณญาณในการตัด  
สินใจของผู้แปลแต่ละคน ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้คงจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนแปล  
วรรณกรรมหรือสอนภาษาและวัฒนธรรมเปรียบเทียบ รวมทั้งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้สนใจทำวิจัยเกี่ยว  
กับการแปลวรรณกรรมในแง่มุมอื่น ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาแปลและต่อวงการ  
แปลอาชีพในประเทศไทยต่อไป

## บรรณานุกรม

### เอกสารปฐมภูมิ

Goethe, Johann Wolfgang . Die Leiden des jungen Werther. In : Romane und  
Novellen I. Band 6. Hamburger Ausgabe . München : Deutscher  
Taschenbuch Verlag, 1982.

ถนอมนวน ไชเจริญ แวร์เธอร์ระทม .กรุงเทพฯ : โครงการสำนักพิมพ์คบไฟ , 2546.

### เอกสารทุติยภูมิ

#### ภาษาไทย

- จันทร์เมธา ศรีรักษา เรื่องสั้นเรื่อง “ คาร์เมน “ ของ พรอสเพร์ เมริเม ( บทแปลและบท  
วิเคราะห์) วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย คณะศิลป-  
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ
- จิระพรรษ์ บุญเกียรติและคณะผู้แปล. ศาสตร์แห่งการแปล รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ  
โครงการศูนย์การแปล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ถนอมนวน ไชเจริญ การแปลกวีนิพนธ์เยอรมันเป็นไทย : กรณีศึกษาปัญหาการแปลกวีนิพนธ์  
ของนิสิตปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษร-  
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 31 ฉบับที่  
1 ม.ค.-มิ.ย. 2545 , หน้า 1-33
- ดวงมน จิตรจำนงค์ สุนทรียภาพในภาษาไทย . กรุงเทพฯ : ศยาม, 2541.
- ปัญญา บริสุทธิ์ ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล .กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2537.
- ปิยสุดา ม้าไฉ หมายเหตุ: ชีวิตที่ไม่สมหวัง เรื่องสั้นของ ซีโมน เดอ โบวัวร์ บทแปลและบท-  
วิเคราะห์ วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา  
การแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย , กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์,  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- พระคริสตธรรมใหม่ฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ( New King James Version) กรุงเทพฯ :  
องค์การก่อกำเนิดอินเตอร์เนชันแนลแห่งประเทศไทย , 1983.
- พระคริสตธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่ ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สมาคมพระ  
คริสตธรรมไทย , 1998.

- เพียรศิริ วงศ์วิภาณนธ์ ความขาดเกินในการแปลและการเปลี่ยนแปลงของภาษา. เอกสาร  
ประกอบการสัมมนาเรื่อง การแปล ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย (ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่)
- ว. วินิจัยกุล ปากไก่อวรรณกรรม ชุดวรรณกรรมศึกษา กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์-  
ดอกหญ้า , 2537.
- ความพยายาม ฉบับสมบูรณ์ แปลและเรียบเรียง พิมพ์ครั้งที่ 2  
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า , 2537.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับการแปลวรรณคดี. รวมบทความเกี่ยวกับ  
วรรณคดีและการแปล 2457-2533. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,  
2533.
- วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์-  
ธรรมชาติ , 2541.
- วรรณา แสงอร่ามเรือง การแปล Abtönungspartikeln ในภาษาเยอรมัน. งานวิจัยกองทุนวิจัย  
คณะอักษรศาสตร์ .กรุงเทพฯ:คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
2543.
- วรรณี ต้องเคียน หนังสือแปลในประเทศไทย วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต  
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
กรุงเทพฯ : 2515.
- วัลยา วิวัฒน์ศร การแปลวรรณกรรม โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ : 2545.
- ส. ศิวรักษ์ ศิลปะแห่งการแปล พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เทียนวรรณ ,  
2526.
- สัญญาวี สายบัว หลักการแปล. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2533.
- สุนีย์ วงเวียน บทแปลวรรณกรรมเรื่อง เฮโรดิดัสของโฟลแบร์ต พร้อมด้วยบทวิเคราะห์  
กระบวนการแปล วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย  
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สุริยฉัตร ชัยมงคล วรรณกรรมคลาสสิก โอติสซี บรรพบุรุษแห่งวรรณกรรมตะวันตก  
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม, 2538.

### ภาษาเยอรมัน

- Albrecht, Jörn. (1998) Literarische Übersetzung. Geschichte, Theorie , kulturelle Wirkung. Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Best,Joanna und Kalina,Sylvia ( Hrsg.) (2002). Übersetzen und Dolmetschen. Tübingen Und Basel : A. Francke Verlag.
- Bühler, Hildegund ( 1990). Didaktische Aspekte des literarischen Übersetzens. In : Der Deutschunterricht Jahrgang 42 1/90. S. 23-28.
- Diller,Hans-Jürgen (1978). Linguistische Probleme der Übersetzung. Tübingen : Niemeyer.
- Friedrich , Wolf( 2003). Technik des Übersetzens. Englisch und Deutsch. Ismaning : Max Hueber Verlag.
- Flores, Georgios ( 2002) Kulturelle Konstellationen in Texten. Jahrbuch Übersetzen und Dolmetschen Band 3, Tübingen : Gunter Narr.
- Gadamer,H.G.(1985) . Grenzen der Sprache .Evolution und Sprache. Über Entstehung und Wesen der Sprache, o.Ort.
- Geisenhanslüke (2003). Einführung in die Literaturtheorie. Von der Hermeneutik zur Medienwissenschaft. Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Gerzymisch -Arbogast, H. ( 1994) Übersetzungswissenschaftliches Propädeutikum. Tübingen und Basel : A. Francke Verlag.
- , Mundersbach, K. (1998). Methoden des wissenschaftlichen Übersetzens. Tübingen und Basel: A. Francke Verlag.
- Greiner, Norbert . (1995 ) Literarische und wissenschaftliche Übersetzung : Überlegungen zur Geschichte und Poetik des Übersetzens von literarischen Texten. In : Anglistik und Englischunterricht Realities of Translating,hrsg. von Beyer. Heidelberg : Universitätsverlag.
- Grondin, Jean (1993) . Die hermeneutische Dimension der Übersetzung. In : Göttinger Beiträge zur Internationalen Übersetzungsforschung. Band 8, Teil 1. Übersetzen, verstehen, Brückenbauen, Berlin : Erich Schmidt Verlag, S.151-157.
- Göhring,Heinz. (1977 ) “ Interkulturelle Kommunikation : Die Überwindung der

- Trennung von Fremdsprachen- und Landeskundeunterricht durch einen integrierten Fremdverhaltensunterricht", In: Kongressberichte der 8. Jahrestagung der Gesellschaft für Angewandte Linguistik GAL e.V.Vol.IV, Mainz,9-13.
- Heidegger,M.( 1984) Hölderins Hyme " Der Ister". Gesamtausgabe 53. Frankfurt am Main.
- Henschelmann (1999) Problembewußtes Übersetzen. Französisch-Deutsch. Ein Arbeitsbuch. Tübingen : Gunter Narr Verlag.
- Holz-Mänttari, Justa (Hrsg.) ( 1988) Translationstheorie- Grundlagen und Standorte. studia translatologica. Ser.A vol.1. Tampere : Tampereen Yliopisto.
- Hönig, Hans. G. (1995) Konstruktives Übersetzen. Tübingen : Stauffenburg Verlag.
- Hörmann, Hans. (1976) Meinen und Verstehen. Grundzüge einer psychologischen Semantik. Frankfurt am Main : Suhrkamp.
- Humphrey, Richard (2002) Grundkurs Fachübersetzen Deutsch-Englisch. Stuttgart: Ernst Klett Verlag.
- Kapp, Volker ( Hrsg. ) ( 1991) Übersetzer und Dolmetscher . Tübingen und Basel : UTB Francke.
- Kautz,Ulrich.(2000) Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens. München :Iudicium Verlag und Goethe Institut.
- Kittel,Harald(hrsg.). (1988) Die literarische Übersetzung : Stand und Perspektiven ihrer Erforschung. Berlin : Erich Schmidt.
- Koller,Werner.(1997) Einführung in die Übersetzungswissenschaft.5. Auflage.Wiesbaden : Quelle und Meyer.
- Königs ,Karen (2000) Übersetzen Englisch-Deutsch. Systematischer Ansatz. München Wien : R. Oldenbourg Verlag.
- Levý, Jiří .(1969 ) Die literarische Übersetzung. Theorie einer Kunstgattung. Frankfurt am Main ,Bonn : Athenäum Verlag.
- Maingueneau, Dominique ( 2000) Linguistische Grundbegriffe zur Analyse literarischer Texte. Tübingen : Gunter Narr Verlag.
- Mounin,Georges. (1967) Die Übersetzung .Geschichte,Theorie, Anwendung. München: Nymphenberger Verlaghandlung.

- Müller, Peter Klaus. (1992) Übersetzer Ausbildung – Übersetzerwissen : Facetten einer “ Einführung in die Literaturübersetzung”. In : Literaturübersetzen: Englisch. Entwürfe, Erkenntnisse, Erfahrungen, hrsg. von H. Friedl, Albert R. Glaap, K. P. Müller. Tübingen : Gunter Naar. S. 159-199.
- Nord, Christiane. (1989) Textanalyse und Übersetzungsauftrag. In: F. G. Königs Übersetzungswissenschaft und Fremdsprachenunterricht . Neue Beiträge zu einem alten Thema. Goethe-Institut München.
- (2003) Textanalyse und Übersetzen. 3. Aufl. Tübingen : Julius Groos Verlag.
- \_\_\_\_\_. (1997) So treu wie möglich? Die linguistische Markierung kommunikativer Funktionen und ihre Bedeutung für die Übersetzung literarischer Texte. In : Linguistik und Literaturübersetzen, hrsg. von Rudi Keller. Tübingen : Narr.
- Roche, Jörg ( 2001) Interkulturelle Sprachdidaktik. Eine Einführung. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Smith, V. und Klein- Braley, C. (1989) Forum Sprache. In other words. Ismaning : Max Hueber Verlag.
- Snell-Hornby, Mary. (1999) Handbuch Translation. 2. Auflage. Tübingen: Stauffenberg Verlag.
- \_\_\_\_\_. (1996 ) Translation und Text : Ausgewählte Vorträge. Wien : WUV-Univ. Verlag.
- \_\_\_\_\_. (hrsg.) (1994) Übersetzungswissenschaft. Eine Neuorientierung. 2. Auflage. Tübingen, Basel : Francke.
- Stolze, Radegundis . (1994) Übersetzungstheorien . Eine Einführung. Tübingen : Narr.
- Störig, Hans Joachim. (1963) Das Problem des Übersetzens. Stuttgart: Henry Goverts Verlag.
- Thome, G. Giehl, C. und Gerzymisch-Arbogast (2001) Kultur und Übersetzung. Methodologische Probleme des Kulturtransfers. Tübingen : Gunter Narr.
- Wils, Wolfram (1992) Übersetzungsfertigkeit. Annäherungen an einen komplexen Übersetzungspraktischen Begriff. Tübingen : unter Narr Verlag.
- Zuschlag, Katrin ( 2002) Narrativik und Literarisches Übersetzen. Tübingen : Gunter Narr Verlag.

## ภาษาอังกฤษ

- Abukhudairi, Arif K. (1991) Problems encountered in Translating Malay Poetry into Arabic. In: The Pragmatics of Translation : Principles, Practice and Evaluation Moving Towards the 21<sup>st</sup> Century. 3<sup>rd</sup>. International Conference on Translation in Kuala Lumpur .Malaysia.(p.63-67)
- Anderman, Gunilla & Rogers, Margaret (eds). (1999) Word, Text, Translation. Liber Amicorum for Peter Newmark. Clevedon. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Boecker, Eberhard. (1973) William Faulkner's later novels in German. A study in the theory and practice of translation. Tübingen: Max Niemeyer.
- Boase-Beier, Jean. (1998) Can You Train Literary Translators? In : Rimbaud's Rainbow. Literary Translation in Higher Education. Ed. by Bush and Malmkjær. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, p. 33-42.
- Catford, J.C. (1965) A Linguistic Theory of Translation. An Essay in Applied Linguistic. London: Oxford University Press.
- Gentzler, Erwin. (2001) Contemporary Translation Theories. 2<sup>nd</sup>. Edition. Clevedon. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Gunarwan, Asim. (1991) From "Ranjang Bulan" to "The Moon's Bed" and "Cintaku" to "My Love" : Some Problems in Translating Indonesian Poetry into English. In : The Pragmatics of Translation : Principles, Practice and Evaluation Moving Towards the 21<sup>st</sup> Century. 3<sup>rd</sup>. International Conference on Translation in Kuala Lumpur. Malaysia. (p.46-60)
- Ilek, Bohuslav. (1970) "On Translating Images". The Nature of Translation, ed. James S. Holmes. The Hague : Publishing House, p.182-191.
- Landers, Clifford E. (2001) Literary Translation. A practical guide. Clevedon. Philadelphia : Multilingual Matters.
- Lotfipour-Saedi, K. (1992) Analysing Literary Discourse : Implications For Literary Translation. Meta, XXXVII, 2. P.193-203.
- Nida, E.A./Taber, C.R. (1969) The Theory and Practice of Translation. Leiden: Brill.
- Popovic, Anton. (1970) The Concept "Shift" of Expression in Translation Analysis. The Nature of Translation, ed. James S. Holmes. The Hague: Publishing

House,p.78-97.

Snell,Mary (2002) German-english prose translation. Ismaning : Max Hueber Verlag.

Snell-Hornby,Mary.(1988) Translation Studies. An Integrated Approach.Amsterdam/  
Philadelphia:John Benjamins Publishing Company.

Winter,Werner .(1961) “ The Impossibilities of Translation”. The Craft and Context of  
Translation. Austin: The University of Texas Press,p. 68-82.

### **พจนานุกรมและคู่มือการอ่านนวนิยาย**

นพวรรณ พันธุเมธา. คลังคำ กรุงเทพฯ : อมรินทร์ ,2544.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๓๕ กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ ,2538.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์,2546.

พจนานุกรมรูปภาพ ออกซ์ฟอร์ด- ดูเต็น . กรุงเทพฯ : ริเวอร์บุ๊คส์ ,2537.

วิทย์ เทียงบุญธรรม พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ( ฉบับห้องสมุด) พิมพ์ครั้งที่สอง กรุงเทพฯ :  
บริษัทรวมสาส์นจำกัด, 2536.

Brockhaus Wahrig.(1984)Deutsches Wörterbuch in sechs Bänden .Stuttgart : F.A.Brock-  
haus Wiesbaden Deutsche Verlagsanstalt.

DUDEN (1983) Deutsches Universalwörterbuch,Mannheim/Wien:Bibliographisches  
Institut.

DUDEN ( 2003) Deutsches Universalwörterbuch, Mannheim/Wien : Bibliographisches  
Institut und F. A. Brockhaus.

Kluge,Friedrich (1995). Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. 23 Aufl.  
Berlin/ New York : de Gruyter.

Langenscheidts Großwörterbuch der Englischen und Deutschen Sprache(1982) Berlin :  
Langenscheidt KG.

Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache(1993)Berlin und München:  
Langenscheidt KG.

Nachwort und Anmerkungen zum Roman “ Die Leiden des jungen Werther “ In: Romane  
und Novellen I. Band 6.(1982)Hamburger Ausgabe.München : Deutscher  
Taschenbuch Verlag

Rothmann, Kurt . ( 1971) Erläuterungen und Dokumente. Johann Wolfgang Goethe. Die  
Leiden des jungen Werthers . Stuttgart : Reclam.

So Sethaputra . New Model English-Thai Dictionary Vol.I, II. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช  
จำกัด, 2538.